Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Poljanska cesta 28
1000 Ljubljana
T 01 30 05 100
F 01 30 05 199
www.zrss.si

ZAKLJUČNO POROČILO O UVAJANJU POSKUSA

»Delovanje Zavoda za slepo in slabovidno mladino Ljubljana kot Centra za zagotavljanje pomoči na področju inkluzivnega izobraževanja slepih in slabovidnih otrok in mladostnikov«

Ljubljana, december 2012

Spremljavo je opravila projektna skupina Zavoda RS za šolstvo:

Andreja Pinterič, Zavod RS za šolstvo, nosilka projekta
dr. Franc Cankar, Zavod RS za šolstvo, član
Natalija Vovk Ornik, Zavod RS za šolstvo, članica
Tomi Deutsch, Zavod RS za šolstvo, član
prof.dr. Stane Košir, Pedagoška fakulteta Ljubljana, član
prof. dr. Darja Kobal Grum, Filozofska fakulteta Ljubljana, članica
dr. Bojana Globačnik, Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, članica
Katarina Šimnic, Zavod za slepo in slabovidno mladino, članica
Mateja Mulej, Dom upokojencev Kranj, članica
Tatjana Murn, Zavod za slepo in slabovidno mladino, članica
Urška Lah, Zavod za slepo in slabovidno mladino, članica
Iris Kračun, Psihiatrična klinika Ljubljana

KAZALO

1.0 UVOD ... 3

1.1 Utemeljitev poskusa z analizo stanja in navedbo razlogov za uvedbo ... 3

1.2 Organiziranost Zavoda za slepo in slabovidno mladino v času poskusa ... 7

1.3 Formalni okvir uvajanja poskusa ... 8

1.4 Opredelitev ciljev poskusa in kriterijev za ugotavljanje doseganja teh ciljev ... 8

1.5 Zagotovilo skladnosti poskusa s potrjenim načrtom za uvedbo poskusa ... 9

2.0 METODE RAZISKOVANJA ... 10

2.1 Podatki o vzgojno-izobraževalnih institucijah in številu slepih in slabovidnih oseb, vključenih v poskus ... 10

2.2 Uporabljene metode raziskovanja, podatki o vzorcu, opis zbiranja podatkov in uporabljenega instrumentarija ter načina analize pridobljenih podatkov ... 10

3.0 REZULTATI IN INTERPRETACIJA ... 16

3.1 Rezultati, prikazani po posameznih ciljih spremljave ... 16

3.2 Rezultati, ki niso neposredno vezani na zastavljene cilje ... 36

4.0 SKLEPI IN PREDLOGI ... 45

4.1 Povzetek ugotovitev ... 45

4.2 Ocena doseganja standardov znanja ... 48

4.3 Sinteza spoznanj glede na vse ugotovitve ... 48

4.4 Predlogi za morebitne spremembe ... 49

5.0 POROČILO O PORABLJENIH FINANČNIH SREDSTVIH ... 50

6.0 PRILOGE ... 50

1.0 UVOD

1.1 Utemeljitev poskusa z analizo stanja in navedbo razlogov za uvedbo

V svetovnem, pa tudi evropskem prostoru, se je v zadnjih desetletjih izrazito povečala celostna skrb za osebe s posebnimi potrebami. Primerjava evropskih modelov izobraževanja in celostne obravnave oseb z okvaro vida kaže (glej Predlog ustanovitve Centra za pomoč slepim in slabovidnim, 2009), da so v številnih evropskih državah ustanovili Centre za pomoč osebam z okvarami vida, ki s svojo dejavnostjo zagotavljajo pogoje uspešne inkluzije. Preoblikovanje specializiranih institucij v centre pomoči (*angl. resource centre*) v okviru inkluzivnega procesa predstavlja zahtevno in kompleksno nalogo.

Vloga specializiranih institucij v smislu inkluzije je sicer močno povezana z izobraževalnim sistemom posamezne države, toda centri za pomoč osebam z okvarami vida nimajo zgolj vzgojno-izobraževalne funkcije v ožjem smislu, marveč so tudi gibalo razvoja stroke na področju pomoči slepim in slabovidnim ter pri pripravi na njihovo samostojno življenje. Tovrstni centri tako zadovoljujejo potrebe več ciljnih skupin: strokovno podpirajo slepe in slabovidne otroke, njihove starše, inkluzivne šole, širše okolje, stroko s področja tiflopedagogike, medicine in ostalih znanstvenih področij. Centri za pomoč osebam z okvarami vida opravljajo vzgojno-izobraževalno in svetovalno funkcijo, prispevajo k napredku stroke in vključujejo tudi ostale socialne partnerje s ciljem čim bolje usposobiti osebe z okvaro vida za samostojno življenje.

V Sloveniji takega centra, kljub velikim potrebam, še ni. Potreba po ustanovitvi centra je razvidna predvsem ob procesih usklajevanja zakonodajnih okvirov in priprave prakse ob implementaciji inkluzije na področju vzgoje in izobraževanja. Leta 2000 je bil sprejet Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (Ur.l. RS, št. 54/2000) (v nadaljevanju Zakon). Z novo zakonodajo se je bistveno zmanjšala socialna segregacija teh otrok in povečala možnost inkluzivnega šolanja. Učencem z okvarami vida in njihovim staršem je omogočena možnost izbire med različnimi vzgojno-izobraževalnimi programi. Praksa kaže, da je trend izobraževanja slepih in slabovidnih po sprejemu Zakona tudi pri nas v inkluzivnih programih. Obenem pa je nesporno, da so večinske šole kadrovsko, organizacijsko in strokovno slabo pripravljene na sprejem slepih in slabovidnih otrok. Zavod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana (v nadaljevanju Zavod) sicer poskuša zagotavljati z organizacijo in reorganizacijo tiflomobilne službe strokovno podporo udeležencem inkluzivnih procesov, toda trenutna zakonodaja in zlasti organiziranost ne omogočata zagotavljanja celostne pomoči vsem ciljnim skupinam v procesu implementacije inkluzije. Zato obstaja realna možnost, da bodo slepi in slabovidni posamezniki uspešno končali vzgojno-izobraževalni program, ne bodo pa zadostno opremljeni za samostojno življenje in neodvisni v profesionalni usposobljenosti. Mogoče je pričakovati povečanje potreb po kasnejši rehabilitaciji teh oseb. Dodatna rehabilitacija pa je ekonomsko zahtevnejša oblika in ne zagotavlja večjih pozitivnih učinkov. Zaradi omenjenih razlogov Zavod s spremembo organiziranosti in širitvijo vsebin delovanja ustanoviti državni Center za pomoč slepim in slabovidnim in tako zagotoviti uspešno inkluzijo oseb s posebnimi potrebami.

Analiza stanja

V Sloveniji je bilo po podatkih registra članov v Zvezo slepih in slabovidnih vključenih (31. 12. 2010) 4.062 slepih in slabovidnih oseb. Žal je to edini vir, s katerim je moč razpolagati, kajti register slepih in slabovidnih je šele v fazi priprave. Ker pa se v Zvezo slepih in slabovidnih Slovenije vključujejo posamezniki na prostovoljni osnovi, ti podatki ne kažejo realne slike stanja populacije v Republiki Sloveniji. Zaenkrat pa lahko iz podatkov mednarodnih interpolacijskih študij o številu slepih in slabovidnih (Predlog ustanovitve Centra za pomoč slepim in slabovidnim, 2009) sklepamo, da je v Sloveniji okrog 10.000 slepih in slabovidnih ljudi. Poleg tega je pomemben podatek, da v svetu in tudi pri nas narašča število odraslih slepih in slabovidnih oseb, še zlasti po 50. letu starosti. Podatki o prevalenci slepote in slabovidnosti so naslednji: pri otrocih do 15. leta 0,051%; pri odraslih med 15. in 49. letom starosti 0,15%; pri odraslih nad 50. letom pa kar 1,2% populacije (Predlog ustanovitve Centra za pomoč slepim in slabovidnim, 2009).

Vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami ureja na konceptualni in sistemski ravni skupaj s področnimi in drugimi zakoni Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (Ur. l. RS, št. 54/2000; Ur.l. RS, št. 118/2006-ZUOPP-A, 3/2007-UPB1). Vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami poteka v različnih programih. Otroci so usmerjeni v te programe z odločbo o usmeritvi na osnovi strokovnega mnenja in v soglasju s starši. Zakon zagotavlja tudi izvajanje javno veljavnih programov na različne organizacijske načine: v zavodih za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami, v osnovnih šolah s prilagojenimi programi, v vrtcih, v večinskih šolah, na domu in v zasebnih zavodih.

Prilagojene programe vzgoje in izobraževanja za slepe in slabovidne otroke in mladostnike izvaja Zavod. Skupno število obravnavanih slepih in slabovidnih otrok je vsa leta približno enako. Število slepih in slabovidnih otrok, usmerjenih v prilagojene izobraževalne programe osnovne šole Zavoda upada, rahlo se zvišuje delež dijakov, usmerjenih v prilagojene izobraževalne programe srednje šole. Zadnja leta se v programe osnovne šole v Zavodu vključujejo predvsem otroci, ki imajo poleg slepote in slabovidnosti še dodatne primanjkljaje, ovire oziroma motnje. V prilagojenem izobraževalnem programu osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom je vsako leto manj učencev.

V šolskih letih 2010/11 in 2011/2012 je bilo v Zavod usmerjeno oziroma v mobilni službi Zavoda spremljano naslednje število mladih:

Programi (vrtec, osnovna šola in srednja šola)	Šolsko leto	
	2010/2011	2011/2012
Prilagojeni programi vzgoje in izobraževanja v zavodu	39 otrok, učencev in dijakov	31 otrok, učencev in dijakov (v domu učencev pa še dodatno 12)
Programi s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo	Mobilno spremljanih 96 otrok, učencev in dijakov.	Mobilno spremljanih 108 otrok, učencev in dijakov.

Glede na raven izobraževanja je zavod zagotavljal mobilno pomoč v programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo:

Programi	Šolsko leto	
	2010/2011	2011/2012
program za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo	14 otrok	23 otrok
izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo osnovne šole	55 učencev	54 učencev
izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo–srednješolski programi	27 dijakov	31 dijakov

Dodatna strokovna pomoč (v nadaljevanju DSP), v skladu z drugim členom Pravilnika o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami (Ur.l. RS, št. 25/06 in 60/06) (v nadaljevanju Pravilnik) vključuje dejavnosti za premagovanje primanjkljajev, ovir oziroma motenj in učno pomoč, ki se izvaja individualno ali občasno v posebni skupini, za otroke, ki so vključeni v:

- program za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo,
- izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo in
- izobraževalne programe poklicnega in strokovnega ter splošnega srednjega izobraževanja s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo.

Pravilnik o DSP v 4. členu določa obseg DSP ki slepim in slabovidnim otrokom določi ob prvi usmeritvi največ pet ur, ob vseh nadaljnjih usmeritvah pa največ tri ure tedensko. 5. člen Pravilnika opredeljuje razširjen obseg DSP za slepe in slabovidne v obsegu od 1-3 ur. Izvaja se glede na stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje ter se opredeli z individualiziranim programom. Izvaja se praviloma skupinsko v seminarski obliki v

organizaciji Zavoda. Pouk specialnih znanj -specialnih rehabilitacijskih pedagoških dejavnosti - za slepe in slabovidne obsega nabor dejavnosti, namenjenih slepi ali slabovidni osebi za premagovanje primanjkljajev in ovir in je nujni pogoj za celostni razvoj posameznika za vključitev v inkluzivno izobraževanje. Specialna znanja se pridobivajo in nadgrajujejo glede na razvojno obdobje posameznika in individualne potrebe ter se permanentno izvajajo v procesu specialne edukacije.

V praksi pa Zavod občasno zaprosijo za strokovno pomoč tudi naslednje ustanove: Univerzitetni rehabilitacijski institut Republike Slovenije - Soča, Splošna bolnišnica dr. Franca Derganca Nova Gorica – Oddelek za invalidno mladino Stara Gora, CIRIUS Vipava, CIRIUS Kamnik. Dodatno strokovno pomoč so tako v šolskem letu 2011/12, po soglasju ministra, izvajali v CIRIUS Vipava in CIRIUS Kamnik.

Zgodnja obravnava otroka pred vključitvijo v šolski sistem še ni zaživela, čeprav strokovna izhodišča jasno izpostavljajo potrebo po celostni obravnavi družine. Prav tako še ni ustrezno rešeno vprašanje vseživljenjskega izobraževanja odraslih slepih in slabovidnih oseb v državi. To velja tudi za rehabilitacijo odraslih oslepelih oseb, ki delno ali v celoti izgubijo vid. Kaže se vse večja potreba po številu obravnav in dejavnosti, ki se še ne izvajajo. Te dejavnosti so:

- celostno zgodnjo obravnavo otrok in podporo njihovih družin,
- strokovno delo tiflopedagoga v razvojnih oddelkih vrtca,
- izvedbo seminarjev, tečajev in izobraževanj za vzgojitelje, učitelje, starše, zainteresirano javnost,
- posamezne tečajne oblike dela z učenci, dijaki, študenti,
- šole v naravi, izvedbo prilagojenih športnih aktivnosti in taborov,
- tematske delavnice slepih in slabovidnih s specialno pedagoškimi in socializacijskimi vsebinami,
- izobraževanje in usposabljanje delavcev centra za inkluzivno vzgojo in izobraževanje.

22. julija 2011 je bil sprejet nov Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (Ur. l. RS, št. 58/2011, št.: 90-2012-ZUOPP-1), ki naj bi se prvotno začel uporabljati septembra 2012, a je bila njegova uporaba 30.11.2012 prestavljena na september 2013. Ta zakon ne govori več o strokovnih centrih (kot je bilo v predlogu zakona), pač pa ohranja zavode, ki so jim poleg programov, zaradi katerih so ustanovljeni, dodane še druge strokovne naloge. Gre za:

- zagotavljanje razvoja strokovnega dela z otroki s posebnimi potrebami (razvoj aplikativnih strategij dela, razvoj instrumentov in strokovnih podlag, metodoloških aparatov za pripravo individualiziranega programa, evalvacij in podobno),
- izvajanje svetovalnih storitev (pomoč pri izdelavi individualiziranih programov, evalvacija, svetovanje staršem, učiteljem, otrokom, supervizija, strokovna pomoč za predšolske otroke, poklicno usmerjanje),
- organizacijo in izvajanje dodatne strokovne pomoči v drugih vzgojno-izobraževalnih zavodih (mobilna služba),
- organiziranje in izvajanje dela strokovnih komisij,
- organiziranje in izvajanje nadaljnjega strokovnega izobraževanja in izpopolnjevanja strokovnih delavcev,
- izposojo didaktičnih materialov in pripomočkov, učbenikov in strokovnih gradiv,
- organiziranje in izvajanje seminarjev za starše.

Navidezno se zdi, da so določila zakona v nasprotju z začetim poskusom, ki nosi naslov » Delovanje Zavoda za slepo in slabovidno mladino Ljubljana kot Centra za zagotavljanje pomoči na področju inkluzivnega izobraževanja slepih in slabovidnih otrok in mladostnikov». Vendar temu ni tako. Kakovostno uresničevanje v zakonu zapisanih nalog narekuje resno strokovno - razvojno delo. To pomeni, da se bodo morali delavci, ki bodo v zavodih izvajali opredeljene naloge, primerno usposobiti, zavodi pa tako organizirati, da bo v vsakem trenutku jasno, katere naloge kdo opravlja in kdo je odgovoren za izvedbo določene naloge.

Razlogi za uvedbo centra

Zaradi omenjenih razlogov in na osnovi projektne dokumentacije, ki jo je pripravil Zavod v sodelovanju s strokovnjaki iz Norveške (Huseby resource Centre for visual impairment and Deaf Blindness, Oslo), je na Zavodu nastala pobuda po ustanovitvi Centra za pomoč slepim in slabovidnim (v nadaljevanju Center). Gre za organiziranost, ki bo primerljiva z evropskimi sodobnimi trendi na področju pomoči slepim in slabovidnim. Delovanje Centra je zasnovano na delovanju med seboj povezanih strokovnih enot (enota za tiflopedagoško, oftamološko diagnostiko, enota za pripravo pripomočkov, enota za razvoj in nadgradnjo, enota za pripravo učbenikov, knjižnica in multimedija, enota za psihosocialno svetovanje ter infotočka), ki se bodo medsebojno dopolnjevale na dveh vejah delovanja Centra – to sta izobraževanje in neposredno delo z uporabniki, kajti le s tako organiziranostjo se lahko izvajajo specialno-pedagoške rehabilitacijske dejavnosti za slepe in slabovidne. Temeljni cilji, ki jih bo Center uresničeval, so:

- izboljšati kakovost življenja slepih in slabovidnih s poudarkom na njihovem vključevanju v družbo in na enakovredni udeležbi,
- učinkovito podpirati procese inkluzije: v zgodnjem obdobju, v družini, pri sorojencih, v obdobju šolanja,
- multidisciplinarno povezati sodelovanje različnih strok za boljše doseganje ciljev,
- zagotoviti strokovno obravnavo oseb s primanjkljaji na več področjih (npr. gluho-slepi), če je ena od motenj slepota/slabovidnost,
- izvajati razvojno-raziskovalno delo na izbranih področjih,
- prispevati k večjemu zaposlovanju slepih in slabovidnih,
- povezovati in nuditi strokovno pomoč vsem udeležencem, ki sodelujejo v procesu usposabljanja, izobraževanja in rehabilitacije oseb z motnjami vida,
- razširjati informacije in temeljna znanja o slepoti in slabovidnosti, osveščanje okolja,
- razvijati in uvajati nove specialnopedagoške pristope v delu s slepimi in slabovidnimi,
- slediti razvoju sodobnih tehničnih pripomočkov in jih uvajati v procese izobraževanja, usposabljanja in rehabilitacije oseb z motnjami vida,
- spodbujati nastanek inovativnih projektov in prenos dobrih praks iz primerljivih evropskih centrov (Graz – Odilien, Trst – Rittmeyer) za usposabljanje slepih in slabovidnih,
- oblikovati programe strokovnega izobraževanja za strokovne delavce s področja slepote in slabovidnosti.

Poslanstvo Centra bo celovita obravnava slepih in slabovidnih - svetovanje, usposabljanje in podpora tako uporabnikom kot njihovim staršem ter izvajalcem izobraževalnih programov (večinskim vrtcem in šolam ter drugim ustanovam, ki imajo vključene slepe in slabovidne otroke in mladostnike). V okviru Centra bodo vzpostavljene enote s specifičnimi zadolžitvami, katerih naloga bo:

- izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov / dejavnosti za slepe in slabovidne,
- nudenje specialnih znanj (orientacija in mobilnost, komunikacijske tehnike za slepe in slabovidne, vsakodnevne veščine, športne in prostočasne dejavnosti, socialne veščine in socializacija…),
- podpora inkluzivnim procesom s pripravo in izvajanjem usposabljanja strokovnih delavcev, predvsem učiteljev, za delo s slepimi in slabovidnimi,
- pomoč staršem slepih in slabovidnih otrok,
- prispevati k večji profesionalni usposobljenosti in zaposljivosti slepih in slabovidnih oseb,
- postati vezni člen med slepimi in slabovidnimi ter delodajalci in oblikovalci tehničnih pripomočkov,
- osrednji prostor za razvijanje novih znanstvenih, tehnoloških in strokovnih spoznanj o slepoti,
- prostor za medsebojno srečevanje oseb z motnjami vida, vključenih v inkluzivne programe,
- oblikovanje programov ozaveščanja in informiranja javnosti o posebnih potrebah slepih in slabovidnih.

S spremenjenim načinom dela se bo razširila ponudba in nabor storitev, ki bo zagotavljala vsem uporabnikom večjo kakovost in dostopnost do strokovne obravnave v trenutku, ko bo to potrebno.

1.2 Organiziranost Zavoda za slepo in slabovidno mladino v času poskusa

Center sestavljajo štiri strukturni deli oziroma štiri enote. Za vsako od njih je bil pripravljen program dela, ki vsebuje cilje, vsebine in način dela. Te enote so:

- enota za diagnostiko in zgodnjo obravnavo
- enota za pomoč inkluziji
- enota za pripomočke
- enota za razvoj.

Enota za diagnostiko in zgodnjo obravnavo opravlja diagnostiko za vse slepe in slabovidne posameznike. Nadaljnja zgodnja obravnava pa je namenjena slepim ali slabovidnim predšolskim otrokom in njihovim staršem. Enota ugotavlja otrokovo stanje vida, funkcionalno uporabo vida in razvojne zaostanke, ki so lahko posledica okvar vida ter morebitnih drugih ovir, motenj ali primanjkljajev. Zajema neposredno delo z otrokom, ki je usmerjeno v zmanjševanje in preprečevanje razvojnih zaostankov, delo s starši v obliki individualnih pogovorov s strokovnimi delavci v timu in seminarjev za starše ter delo z okoljem, v katerem živi otrok. Sem spadajo tudi prostorske prilagoditve domačega okolja in opremljenost z ustreznimi pripomočki, ki spodbujajo otrokov razvoj, priprava vrtca na vključevanje slepega ali slabovidnega otroka v njihovo sredino ter seznanjanje širše okolice s slepoto ali slabovidnostjo osebe v njihovem okolju.

Enota za pomoč inkluziji načrtuje, organizira in izvaja dejavnosti in programe, ki omogočajo slepim in slabovidnim otrokom in mladostnikom pogoje za vsestranski razvoj in usposobitev ter doseganje izobrazbenih ciljev. V okviru enote se načrtujejo in izvajajo dejavnosti: specialno-pedagoška (tiflopedagoška) obravnava slepih in slabovidnih otrok in mladostnikov, mobilno spremljanje otrok in mladostnikov v večinskih vzgojno-izobraževalnih ustanovah, svetovanje učiteljem in drugim strokovnim delavcem glede načrtovanja pouka, prilagajanja metod in didaktičnih pripomočkov, specializirane opreme, organizacija in izvedba seminarjev za vse ciljne skupine (učitelji, starši, zainteresirana javnost...), tečajne oblike dela, tematske delavnice, športne aktivnosti, organizacija taborov za ciljno skupino slepih in slabovidnih in otrok in mladostnikov.

Enota za pripomočke skrbi za učbenike, računalniško in specialno opremo, didaktične pripomočke in »Vrt čutil«. Izposoja knjižnično gradivo, didaktične pripomočke, računalniško in specialno opremo, prireja in pripravlja učbenike, snuje in izdeluje nove didaktične pripomočke. Izvaja seminarje za usposabljanje učiteljev za uporabo prilagojene informacijske tehnologije, specialnih pripomočkov in opreme. Dokončno ureja Vrt čutil in usklajuje program obiskov le-tega.

Enota za razvoj pa je mesto, kjer zaposleni in zunanji strokovnjaki predlagajo, razvijajo, evalvirajo in implementirajo novosti v stroki. Skrbijo tudi za permanentno širjenje znanja. Namen delovanja enote je povezava in učinkovita izraba novih znanstvenih, tehnoloških in strokovnih spoznanj doma in v tujini, sodelovanje v projektih, kjer je omogočena možnost lastnega strokovnega razvoja in zaposlitve, izvajanje lastnega razvojnega dela na izbranih področjih, omogočanje pogojev za delo raziskovalcem zaposlenim v Zavodu, multidisciplinarno sodelovanje različnih strok za boljše doseganje ciljev, spremljanje razvoja v svetu, prenos znanja, prilagajanje metod in pripomočkov za razmere v Sloveniji, reševanje konkretnih problemov oseb z okvarami vida skozi izvedbo projektov, vključevanje slepih in slabovidnih oseb v delo, posredovanje obstoječega znanja strokovnjakom različnih profilov ter osebam z okvarami vida skozi različne oblike vseživljenjskega izobraževanja, usposabljanja in delavnic, izkoriščanje novih možnosti povezovanja in financiranja v okviru EU, posredovanje izkušenj zunaj Slovenije.

Učinkovitost predvidene organizacijske oblike opredeljuje delovanje vsake od enot posebej in vseh enot skupaj. Katerakoli od enot - kljub ustreznim kadrovskim potencialom - ne more biti uspešna, če ne sodeluje z drugimi enotami in ni podprta z učinkovitim vodenjem Centra. Delovanje potencialnega Centra za pomoč

slepim in slabovidnim je torej soodvisno od usklajenega delovanja enot, le-to pa od temeljitega načrtovanja, povezovanja, usmerjanja njihovega dela in vodenja.

Zunanja in notranja evalvacija predlaganega modela je v poskusu omogočila spoznanje delovanje le-tega z vsemi njegovimi značilnostmi. Delovanje Centra bo mogoče postopoma - ko bodo zagotovljeni ustrezni materialni in kadrovski resursi - razširiti na celovito obravnavo slepih in slabovidnih oseb v vseh življenjskih obdobjih. Center, ki se je oblikoval v času poskusa, deluje le za področje vzgoje in izobraževanja. Vizija pa je, da bi postopoma, ko bodo zagotovljeni ustrezni materialni in kadrovski resursi, center razširil svojo dejavnost na slepe in slabovidne v vseh življenjskih obdobjih.

1.3 Formalni okvir uvajanja poskusa

Zavod je 21. decembra 2009 posredoval Zavodu RS za šolstvo projekt in pisno pobudo (št. dopisa 115/1-2009-1) s predlogom uvedbe Centra za pomoč slepim in slabovidnim s poskusom. Zavod RS za šolstvo je izpeljal v skladu s Pravilnikom o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela (Ur.l. RS, št. 13/2003) potrebne postopke, tako da je bil načrt poskusa potrjen na 131. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje (21. april 2010), minister pa je 18. junija 2010 izdal sklep (60310-4/2007/18 (03219)) o uvajanju poskusa z naslovom »Delovanja Zavoda za slepo in slabovidno mladino Ljubljana kot Centra za zagotavljanje pomoči na področju inkluzivnega izobraževanja slepih in slabovidnih otrok in mladostnikov«. S sklepom je bila imenovana tudi projektna skupina, ki vodi in usmerja poskus uvajanja. Člani projektne skupine so: Andreja Pinterič, dr. Franc Cankar, Natalija Vovk Ornik, Tomi Deutsch, vsi Zavod RS za šolstvo, prof. dr. Stane Košir, Pedagoška fakulteta Ljubljana, prof. dr. Darja Kobal Grum, Filozofska fakulteta Ljubljana, dr. Bojana Globačnik, Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, Katarina Šimnic, Tatjana Murn, Urška Lah, vse Zavod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana, Mateja Mulej, Dom upokojencev Kranj.

Hkrati pa je bila določena kot osnovni nosilec uvajanja in spremljanja poskusa ravnateljica Zavoda ga. Katarina Šimnic. Le-ta je imenovala in vodila petčlansko projektno skupino v kateri je tudi predstavnik staršev. Projektno skupino Zavoda sestavljajo: Katarina Šimnic, Katjuša Koprivnikar, Tatjana Murn, Marija Repe Kocman, Urška Lah in predstavnica staršev Andreja Lah. V drugem letu spremljave je prišlo do kadrovskih sprememb v Zavodu. V.d. ravnateljice je postala Katjuša Koprivnikar, ki je imenovala projektno skupino v sestavi: Katjuša Koprivnikar, Tatjana Murn, Marija Repe Kocman, Urška Lah, Nina Schmidt in predstavnica staršev Andreja Lah.

Ustanovitev Centra predstavlja novost na področju organizacije in financiranja sistema vzgoje in izobraževanja. Zato je bil skladno s Pravilnikom o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela namen poskusa spremljati uvajanje Centra in preveriti učinkovitost delovanja le - tega.

1.4 Opredelitev ciljev poskusa in kriterijev za ugotavljanje doseganja teh ciljev

Ker je dejavnost Centra, ki vključuje razvojno delo, svetovanje in informiranje ter druge podporne dejavnosti osredotočena na slepe in slabovidne (na otroke v zgodnji obravnavi, otroke v vrtcu, učence v osnovni šoli, dijake v srednji šoli), kakor tudi na njihove sošolce, njihove starše, vzgojitelje, učitelje in svetovalne delavce ter ravnatelje šol, so cilji spremljave prilagojeni tem ciljnim skupinam. S poskusom smo preverili stanje ob začetku delovanja Centra in ponovno po dveh letih, ko je dejavnost Centra že prepoznavna in razširjena. Cilji poskusa so naslednji:

št.	cilji	kazalniki
1.	Ugotoviti, ali in kako slepi in slabovidni otroci, učenci in dijaki, vključeni v specialno pedagoško rehabilitacijsko obravnavo, napredujejo v samostojnosti in ali učenci in dijaki dosegajo standarde znanja.	• napredek v samostojnosti pri uporabi komunikacijskih tehnik • napredek v samostojnost pri orientaciji in mobilnosti v prostorih vrtca, šolskih prostorih in ožjem socialnem okolju • napredek v samostojnosti pri vsakodnevnih opravilih slepih oz. slabovidnih • napredek v samostojni uporabi prilagojenih pripomočkov • napredek v socialnih spretnostih in aktivnostih • doseganje standardov znanj
2.	Ugotoviti spremembe v samopodobi slepih oziroma slabovidnih učencev in dijakov, vključenih v specialno pedagoško rehabilitacijsko obravnavo.	• samopodoba učenca, dijaka
3.	Ugotoviti spremembe v zadovoljstvu slepih in slabovidnih učencev druge in tretje triade ter dijakov z inkluzivnim izobraževanjem.	• počutje in sprejetost v šoli • mnenja o ustreznosti prilagajanja razlage, učnih gradiv, pripomočkov
4.	Ugotoviti spremembe v poznavanju posebnosti in stališčih sošolcev slepih oziroma slabovidnih učencev v tretji triadi osnovne šole in dijakov.	• poznavanje posebnosti (uporaba brajice, bele palice, razlogov za podaljšan čas pri preverjanju in ocenjevanju znanja…) • stališča in sprejemanje slepega oziroma slabovidnega sošolca
5.	Ugotoviti stanje v medosebnih odnosih oz. v socialni strukturi razreda, kjer je vključen slep oz. slaboviden učenec, za tretjo triado osnovne šole in srednjo šolo.	• sociometrični preizkus: - sociometrični status slepega oz. slabovidnega učenca/dijaka - indeks kohezivnosti za celoten razred
6.	Ugotoviti spremembe v poznavanju specialnih znanj in stališčih staršev slepih in slabovidnih otrok, vključenih v zgodnjo obravnavo in vrtec.	• poznavanje specialnih znanj, potrebnih za vzgojo otroka z okvaro vida • stališča v povezavi s slepoto in slabovidnostjo lastnega otroka (sprejemanje sebe kot starša slepega oz. slabovidnega otroka)
7.	Ugotoviti spremembe v kompetentnosti in stališčih vzgojiteljev, učiteljev in svetovalnih delavcev.	• občutek kompetentnosti za vzgojo in izobraževanje slepih oz. slabovidnih; poznavanje specialnih znanj, prilagoditev, uporabe pripomočkov in prilagojenega didaktičnega materiala • stališča v povezavi z vključevanjem slepih in slabovidnih otrok v redne oddelke
8.	Ugotoviti učinkovitost in primernost organizacije in izvajanja vzgojno-izobraževalne dejavnosti centra za pomoč slepim in slabovidnim.	• ocena ravnateljev oz. ravnateljic • ocena vzgojiteljev, učiteljev in svetovalnih delavcev • ocena strokovnih delavcev Centra

1.5 Zagotovilo skladnosti poskusa s potrjenim načrtom za uvedbo poskusa

Poskus je potekal skladno s potrjenim načrtom za uvedbo poskusa in s predlogi Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje. Projektna skupina pa je načrtu dodala še en cilj (tretji cilj), v katerem sledi zadovoljstvu uporabnikov (slepih in slabovidnih učencev druge in tretje triade ter dijakov z inkluzivnim izobraževanjem). Pri tem nas je zanimalo njihovo počutje in sprejetost v šoli ter njihovo mnenje o ustreznosti prilagajanja razlage, učnih gradiv in pripomočkov. Pri petem cilju, kjer smo ugotavljali stanje v medosebnih odnosih oziroma v socialni strukturi razreda, pa smo dodatno vključili tudi učence druge triade.

2.0 METODE RAZISKOVANJA

2.1 Podatki o vzgojno-izobraževalnih institucijah in številu slepih in slabovidnih oseb, vključenih v poskus

Zavod je v šolskem letu 2009/10 spremljal v svoji mobilni službi 11 otrok v vrtcih, 58 učencev in 23 dijakov. V vsako vzgojno-izobraževalno ustanovo je običajno vključena ena slepa oziroma slabovidna oseba. Med 16 izbranimi ustanovami se v enem primeru srednja šola na željo dijakinje ni odločila za sodelovanje. V poskus je bilo zato vključenih 15 vzgojno-izobraževalnih ustanov: 4 vrtci, 9 osnovnih in 2 srednji šoli. V vsako ustanovo, ki sodeluje v poskusu, je vključen en slep oziroma slaboviden udeleženec poskusa; v poskus so torej vključeni 4 otroci iz vrtca (36,4% otrok iz vrtca, ki jih spremlja Zavod), 9 učencev iz osnovne šole (15,5% učencev, ki jih spremlja Zavod) in 2 dijaka iz srednje šole (8,7%dijakov, ki jih spremlja Zavod). V poskus so bili vključeni tudi trije otroci v zgodnji obravnavi (skupaj je torej v poskus vključenih 18 slepih oziroma slabovidnih oseb). V drugem letu spremljave je iz poskusa izstopil en otrok v zgodnji obravnavi. Vzgojno-izobraževalni zavodi, ki so vključeni v poskus, so naslednji:

Vrtci

1. Vrtci Brezovica, Brezovica
2. OŠ Prebold, Prebold
3. Vrtec Ormož, Ormož
4. Vrtec Tončke Čečeve, Celje

Osnovne šole

1. OŠ Oskar Kovačič, Ljubljana
2. OŠ Poljane, Poljane
3. OŠ Blaža Arniča Luče, Luče (šolsko leto 2010/2011), OŠ Rečica ob Savinji (šolsko leto 2011/2012)
4. OŠ Miroslava Vilharja, Postojna
5. OŠ Preserje pri Radomljah, Radomlje
6. OŠ Prežihov Voranc, Ravne na Koroškem
7. OŠ Mala Nedelja, Mala Nedelja
8. OŠ Sveti Jurij ob Ščavnici, Sveti Jurij ob Ščavnici
9. OŠ Trebnje, Trebnje

Srednje šole

1. Ekonomska šola Murska Sobota, Murska Sobota
2. Gimnazija Kočevje, Kočevje

Vsi našteti zavodi so podali pisno soglasje o sodelovanju v projektu.

2.2 Uporabljene metode raziskovanja, podatki o vzorcu, opis zbiranja podatkov in uporabljenega instrumentarija ter načina analize pridobljenih podatkov

Uporabljene metode raziskovanja so predstavljene po posameznih ciljih. Stanje smo preverjali v začetku poskusa (na začetku šolskega leta 2010/11) in ponovno po dveh letih ob koncu poskusa (ob koncu šolskega leta 2011/12). Za preverjanje ob začetku in ob koncu poskusa smo uporabili iste instrumentarije, kar nam omogoča primerjavo podatkov iz obeh terminov. Zbiranje podatkov, povezano s petim in osmim ciljem, je bilo opravljeno samo ob koncu poskusa. Samo ob koncu poskusa so prav tako zbrani podatki o doseganju standardov znanja (preverjanje dela prvega cilja).

Prvi cilj: Ugotoviti, ali in kako slepi in slabovidni otroci, učenci in dijaki, vključeni v specialno pedagoško rehabilitacijsko obravnavo, napredujejo v samostojnosti in ali učenci in dijaki dosegajo standarde znanja.

Uporabljene metode raziskovanja

Napredovanje udeležencev v poskusu se je preverjalo z Zbirnim podatkovnikom ocene rehabilitacijskih kompetenc posameznega otroka oz. mladostnika. Ocene rahabilitacijskih kompetenc so bile izvedene na začetku in koncu poskusa. Vprašalniki so bili statistično obdelani po istem metodološkem postopku, zato je možno primerjati individualni napredek posameznega ocenjevanca, kakor tudi posameznega področja ocenjevanih kazalnikov v času od prvega do drugega merjenja. Kazalnik 'doseganje standardov znanja' se je preverjal le ob koncu poskusa. Podatki o doseganju standardov znanja so bili zbrani hkrati z ocenjevanjem rehabilitacijskih kompetenc ob koncu poskusa.

Podatki o vzorcu

Začetna ocena rehabilitacijskih kompetenc (na začetku poskusa) je bila izvedena za vseh 18 slepih in slabovidnih udeležencev poskusa (stopnja odgovora je 100,0 odstotna). V testiranje so bili vključeni 3 otroci iz zgodnje obravnave, 4 otroci iz vrtca, 2 učenca iz 1. VIO OŠ, 5 učencev iz 2. VIO OŠ, 2 učenca iz 3. VIO OŠ in 2 dijaka iz srednje šole. Po enem letu poskusa je junija 2011 iz poskusa izstopil en otrok iz zgodnje obravnave, ena deklica pa se je prešolala na drugo osnovno šolo, vendar se je nadaljevalo njeno sodelovanje v poskusu. V letu 2012 (ob koncu poskusa) je bila izvedena ocena doseganja kompetenc na vzorcu 17 ocenjevancev (stopnja odgovora je 100,0 odstotna). Podatki o doseganju standardov znanja so bili zbrani za vse udeležence poskusa v osnovni (9 učencev) in srednji šoli (2 dijaka), skupaj za 11 udeležencev (stopnja realizacije je 100,0 odstotna).

Postopek zbiranja podatkov in uporabljen instrumentarij

Skupina ocenjevancev je starostno in razvojno heterogena (od predšolskega obdobja do srednje šole), zato se njihove rehabilitacijske kompetence razlikujejo v tolikšni meri, da sta bila uporabljena dva ocenjevalna obrazca. Prvi je bil namenjen merjenju rehabilitacijskih kompetenc mlajših (otrok v zgodnji obravnavi, vrtcu in 1. VIO OŠ), drugi pa za oceno starejših (učencev 2. in 3. VIO ter dijakov SŠ). Ocena rehabilitacijskih kompetenc posameznika je bila prvič izvedena septembra 2010, ponovno pa z istim vprašalnikom maja leta 2012, kar pomeni, da je bilo časovno obdobje med prvim in drugim merjenjem skoraj dve leti šolanja. Ocena rehabilitacijske kompetence je bila izvedena v prostorih Zavoda za slepo in slabovidno mladino Ljubljana. Ocena za področje orientacije in mobilnosti je bila izvedena delno v šolskem in delno v domačem okolju, ocena socialnih spretnosti pa v matičnih vrtcih in šolah. Ocenjevalci so bili tiflopedagogi, ki so izvedli individualno testiranje posameznih rehabilitacijskih kompetenc za vsakega otroka, učenca oz. dijaka. Pri ocenjevanju socialnih spretnosti so sodelovali učitelji in strokovni delavci na šoli, ki poučujejo posameznega otroka in mladostnika. O tem ali udeleženci dosegajo standarde znanja, so poročali ocenjevalci rehabilitacijskih kompetenc (brez posebej pripravljenega instrumentarija).

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Doseganje kompetenc je izračunano in prikazano na agregirani ravni: izračun frekvenc in prikaz deleža obvladanja, delnega obvladanja oz. neobvladanja kompetenc po področjih ocenjevanja za vsakega ocenjevanca. Narejena je primerjalna analiza med podatki zbranimi na začetku in ob koncu poskusa, posebej za mlajše in starejše udeležence poskusa. Podatki so upoštevani le za tiste otroke in mladostnike, za katere so bile kompetence ocenjene tako v letu 2010 kot tudi v letu 2012 (vzorec v letu 2012).

Drugi cilj: Ugotoviti spremembe v samopodobi slepih oziroma slabovidnih učencev in dijakov, vključenih v specialno pedagoško rehabilitacijsko obravnavo.

Uporabljene metode raziskovanja

Samopodobo udeležencev poskusa smo merili s pomočjo vprašalnikov o samopodobi. Starejši udeleženci so podali lastno oceno o njihovi samopodobi, za mlajše udeležence pa so samopodobo ocenili učitelji. Samopodobo udeležencev poskusa smo preverjali na začetku in ob koncu poskusa.

Podatki o vzorcu

Samopodobo smo preverjali pri vseh vključenih udeležencih, ki so bili vpisani v osnovno ali v srednjo šolo; tj. za 2 učenca iz 1. triade, 5 učencev iz 2. triade, 2 učenca iz 3. triade in 2 dijaka iz srednje šole (skupaj 11 udeležencev). Stopnja odgovora za leto 2010 je 100,0 odstotna. V letu 2012 je svojo samopodobo ocenilo šest učenk in en učenec ter en dijak (en dijak je izpolnjevanje vprašalnika zavrnil), za eno učenko in za enega učenca so ocene o samopodobi podali učitelji (skupaj 10 udeležencev).V letu 2012 je stopnja odgovora 90,9 odstotna.

Postopek zbiranja podatkov in uporabljen instrumentarij

Podatki so bili zbrani s pomočjo anketnih vprašalnikov o samopodobi na začetku šolskega leta 2010/11 in ob koncu šolskega leta 2011/2012. Glede na starost otrok oziroma dijakov so bili uporabljeni trije različni vprašalniki. Vprašalniki izhajajo iz enotnega koncepta samopodobe za otroke in mladostnike avtorice S. Harter (1985, 1988), merijo pa med pet oziroma osem področij samopodobe. Za samopodobo obeh učencev 1. triade (SPPC-T, Harter, 1985) so oceno podali učitelji, ki delajo z njima. Vprašalnike sestavljajo naslednja področja: šolska samopodoba, socialna sprejetost, telesne sposobnosti, zunanji videz in regulacija vedenja. Ostali udeleženci poskusa so vprašalnike izpolnjevali sami; v teh primerih je bili vprašalniki prilagojeni slepim oziroma slabovidnim. Za učence 2. in 3. triade je bila uporabljena lestvica SPPC (Harter, 1985), ki prav tako meri zgoraj omenjena področja, dodano pa je še področje globalne samopodobe. Dijaki so izpolnjevali vprašalnik samopodobe SPPA (Harter, 1988), ki poleg naštetih področij meri še področje privlačnosti in področje odnosov z vrstniki.

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Izračunane so bile povprečne vrednosti ocen (aritmetične sredine) samopodobe za vsakega od udeležencev in skupno za vse udeležence iz posamezne podskupine. Narejena je primerjalna analiza med podatki zbranimi na začetku in ob koncu poskusa.

Tretji cilj: Ugotoviti spremembe v zadovoljstvu slepih in slabovidnih učencev druge in tretje triade ter dijakov z inkluzivnim izobraževanjem.

Uporabljene metode raziskovanja

Zadovoljstvo slepih in slabovidnih udeležencev poskusa smo preverjali s pomočjo anketnega vprašalnika o zadovoljstvu. Zadovoljstvo udeležencev poskusa smo preverjali z isti vprašalnikom ob začetku poskusa in ob koncu poskusa.

Podatki o vzorcu

Na vprašalnik o zadovoljstvu so na začetku in koncu poskusa odgovarjali vsi učenci iz 2. in 3. triade ter vsi dijaki, ki so vključeni v poskus. v letu 2010 je sodelovalo 5 učencev iz 2. triade, 2 učenca iz 3. triade in 2 dijaka iz srednje šole (skupaj 9 udeležencev poskusa).Stopnja odgovora v letu 2010 je 100,0 odstotna. Ob koncu poskusa v letu 2012 je v zbiranju podatkov sodelovalo 5 učencev iz 2. triade, 2 učenca iz 3. triade in 1 dijak iz srednje šole (skupaj 8 udeležencev poskusa). En dijak je ob drugem anketiranju sodelovanje zavrnil. Stopnja odgovora v letu 2012 je 88,9 odstotna. Spremenilo se je razmerje slep učenec/dijak in slaboviden učenec/dijak. V letu 2012 se je glede na okvaro vida 5 učencev/dijakov ocenilo, da sodijo v skupino slepih in

3 učenci/dijaki so se ocenili kot slabovidni, medtem ko je bilo to razmerje v letu 2010 v prid slabovidnim učencem/dijakom.

Postopek zbiranja podatkov in uporabljeni instrumentarij

Podatki so bili zbrani s pomočjo anketnega vprašalnika o zadovoljstvu na začetku šolskega leta 2010/11 in ponovno ob koncu šolskega leta 2011/12. Anketni vprašalnik je bil delno prilagojen udeležencem v osnovni in udeležencem v srednji šoli, vendar med obema oblikama vprašalnika ni bilo vsebinskih razlik. Vprašalnike so izpolnjevali udeleženci sami, zato so bili vprašalniki predhodno spremenjeni v obliko za uporabo s strani slepih in slabovidnih.

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Izračunane so bile povprečne ocene (aritmetične sredine) pri posameznih trditvah o zadovoljstvu udeležencev. Ker gre za zelo majhno število ocen, ki so vključene v izračun povprečij, so zraven povprečij izpisane tudi frekvence po posameznih kategorijah. Narejena je primerjalna analiza med podatki zbranimi na začetku in ob koncu poskusa.

Četrti cilj: Ugotoviti spremembe v poznavanju posebnosti in stališčih sošolcev slepih oziroma slabovidnih učencev v tretji triadi osnovne šole in dijakov.

Uporabljene metode raziskovanja

Poznavanje posebnosti in stališča sošolcev slepih in slabovidnih udeležencev poskusa smo preverjali s pomočjo anketnega vprašalnika. Poznavanje posebnosti in stališča sošolcev slepih in slabovidnih udeležencev poskusa je bilo preverjano ob začetku poskusa in ponovno ob koncu poskusa.

Podatki o vzorcu

Anketirani so bili sošolci dveh slabovidnih oz. slepih učencev in sošolci dveh slabovidnih oz. slepih dijakov. Ob začetku poskusa je na vprašalnike odgovarjalo 62 sošolcev slepih in slabovidnih učencev/dijakov, in sicer 36 učencev iz osnovne šole od skupaj 38 učencev sošolcev (stopnja odgovora za osnovno šolo je 94,7 odstotna) ter 26 dijakov iz srednje šole od skupaj 29 dijakov sošolcev (stopnja odgovora za srednjo šolo je 89,7 odstotna). Med anketiranimi učenci iz osnovne šole jih je v letu 2010bilo 13 iz 7. razreda in 23 iz 8. razreda, anketirani dijaki pa so bili vsi iz 1. letnika. Ob koncu poskusa je na vprašalnike odgovarjalo 64 sošolcev slepih in slabovidnih učencev/dijakov in sicer 38 učencev iz osnovne šole (stopnja odgovora za osnovno šolo je 100,0 odstotna) ter 26 dijakov iz srednje šole od skupaj 29 dijakov sošolcev (stopnja odgovora za srednjo šolo je 89,7 odstotna). Med anketiranimi učenci iz osnovne šole jih je v letu 2012 bilo 13 iz 8. razreda in 25 iz 9. razreda, anketirani dijaki pa so bili vsi iz 2. letnika.

Postopek zbiranja podatkov in uporabljeni instrumentarij

Podatki so bili zbrani s pomočjo anketnega vprašalnika o poznavanju posebnosti in o stališčih glede izobraževanja slepih in slabovidnih oseb na začetku šolskega leta 2010/11 in ponovno ob koncu šolskega leta 2011/12. Anketni vprašalnik je bil delno prilagojen učencem v osnovni in dijakom v srednji šoli, vendar med obema oblikama vprašalnika ni bistvenih vsebinskih razlik.

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Izračunane so bile osnovne frekvence in povprečne ocene pri trditvah (aritmetične sredine). Narejena je primerjalna analiza glede na spol sošolcev, na vrsto šole, vrsto okvare vida pri udeležencu poskusa in glede na čas anketiranja (primerjava podatkov zbranih na začetku in ob koncu poskusa). Statistične značilnosti razlik glede na spol in šolo so bile preverjane s X^2-testi in ustreznimi t-testi.

Peti cilj: Ugotoviti spremembe v medosebnih odnosih oziroma v socialni strukturi razreda, kjer je vključen slep oziroma slaboviden učenec.

Uporabljene metode raziskovanja

Podatke za preverjanje socialnih omrežij v oddelkih s slepimi in slabovidnimi učenci smo zbirali ob koncu poskusa s pomočjo anketnega vprašalnika.

Podatki o vzorcu

V zbiranje podatkov ob koncu šolskega 2011/12 so bili vključeni vsi učenci 2. in 3. triade osnovne šole in vsi dijaki tistih oddelkov, v katere so bili vključeni udeleženci poskusa. Na anketni vprašalnik so odgovarjali slepi in slabovidni učenci (udeleženci poskusa) in njihovi sošolci. V zbiranje je bilo vključenih 7 oddelkov iz osnovne šole s skupaj 145 učenci in 2 oddelka iz srednje šole s skupaj 31 dijaki. V oddelkih osnovne šole smo zbrali anketne vprašalnike za vse učence v oddelkih, za srednjo šolo pa, zaradi nepripravljenosti dijakov za sodelovanje v zbiranju podatkov, manjše število anketnih vprašalnikov. Posledično v analizo niso bili vključeni anketni vprašalniki iz obeh oddelkov srednje šole ter zaradi nekaterih težav pri vpisu imen tudi anketni vprašalniki iz enega oddelka osnovne šole. V primeru socialnih omrežij je smiselna le obravnava omrežij kot celote, zato smo tudi računali tudi stopnjo odgovora oziroma stopnjo realizacije na ravni omrežja oziroma oddelka. V analizo je bilo tako vključeno 6 oddelkov (vsi iz osnovne šole) od skupaj 9 oddelkov s slepimi in slabovidnimi učenci ter dijaki, kar predstavlja 66,7 odstotno realizacijo.

Postopek zbiranja podatkov in uporabljeni instrumentarij

Podatki za preverjanje socialnih omrežij v oddelkih so bili zbrani ob koncu poskusa (konec šolskega leta 2011/12) z vprašalnikom, ki je bil prilagojen za osnovnošolsko in srednješolsko populacijo (med obema verzijama vprašalnika ni vsebinskih razlik). Na anketni vprašalnik so odgovarjali slepi in slabovidni udeleženci poskusa (za njih je bilo zbiranje podatkov ustrezno prilagojeno) in njihovi sošolci. Anketiranci so odgovarjali na 6 vsebinskih vprašanj, ki so merila različne dimenzije njihovih socialnih odnosov s sošolci v oddelku. Pri vsakem vprašanju so anketirani navajali imena svojih sošolk in sošolcev. Število vpisov ni bilo omejeno. Anketiranje učencev in dijakov so izvedli zaposleni v šolah, ki so za ta namen ob vprašalnikih dobili podrobna pisna navodila za izvedbo anketiranja.

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Zbrani podatki so bili analizirani s programom Pajek v skladu s postopki iz priročnika za ta program (Andrej Mrvar & Vladimir Batagelj: *Pajek and Pajek-XXL, Programs for Analysis and Visualization of Very Large Networks, Reference Manual*. Ljubljana, 16. november 2012). Analizirana omrežja so prikazana grafično, izračunane so bile izbrane mere za celotna omrežja in za posamezne enote v omrežjih. Ob grafičnih prikazih je za omrežja izračunana tudi gostota omrežij, povprečna stopnja povezav in skupno število povezav ter za posamezne enote (učence) mera za središčnost in dostopnost.

Šesti cilj: Ugotoviti spremembe v poznavanju specialnih znanj in stališčih staršev slepih in slabovidnih otrok, vključenih v zgodnjo obravnavo in vrtec.

Uporabljene metode raziskovanja

Poznavanje specialnih znanj in stališča staršev slepih in slabovidnih udeležencev poskusa smo preverjali s pomočjo polstrukturiranega intervjuja, ki smo ga z istimi udeleženci opravili dvakrat – ob začetku in zaključku poskusa.

Podatki o vzorcu

Začetni in končni intervju smo izvedli s starši šestih udeležencev poskusa, ki so vključeni v zgodnjo obravnavo (2 otroka) in vrtec (4 otroci), en udeleženec pa je odstopil od celotnega poskusa in tako tudi ni bil vključen v zaključno evalvacijo. Pri vseh intervjujih so sodelovale mame otrok, pri dveh pa je bil hkrati prisoten tudi oče. Neupoštevajoč starše otroka, ki je izstopil iz poskusa, so v intervjuvanju sodelovali starši vseh mlajših

udeležencev v poskusu oziroma starši 6 otrok iz zgodnje obravnave in vrtca (stopnja sodelovanja v začetnem in končnem intervjuju je 100,0 odstotna).

Postopek zbiranja podatkov in uporabljen instrumentarij

Intervjuje s starši je izvedla psihologinja v prostorih Zavoda za slepo in slabovidno mladino Ljubljana. Ob začetku poskusa jih je izvedla v mesecu septembru in oktobru 2010,ob koncu poskusa pa v mesecu aprilu in maju 2012. Posamezen intervju je potekal individualno z enim staršem oziroma obema hkrati.

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Odgovore staršev smo beležili pisno in jih nato analizirali glede na naslednje pomenske kategorije: (1) pričakovanja in izpolnitev pričakovanj, (2) poznavanje in uporaba specialnih znanj ter (3) stališča in socialna mreža. Primerjali smo rezultate začetnih in končnih intervjujev ter jih interpretirali. Izbrali smo nekaj primerov izjav staršev iz začetnega in končnega intervjuja, ki so najbolje opredeljevali raziskovani predmet. V izjavah smo ime otroka zamenjali z izrazom »moj otrok« in za vse otroke uporabili moški spol, da bi se izognili prepoznavi identitete udeležencev.

Sedmi cilj: Ugotoviti spremembe v kompetentnosti in stališčih vzgojiteljev, učiteljev in svetovalnih delavcev.

Uporabljene metode raziskovanja

Kompetentnost in stališča pedagoških delavcev (vzgojiteljev, učiteljev in svetovalnih delavcev), ki delajo s slepimi in slabovidnimi udeleženci poskusa, smo preverjali s pomočjo anketnih vprašalnikov, na katere so pedagoški delavci odgovarjali na začetku poskusa v letu 2010 in ponovno ob zaključku poskusa v letu 2012.

Podatki o vzorcu

Ob prvem zbiranju podatkov je na anketne vprašalnike odgovorilo skupaj 103 pedagoških delavcev, ki so delali s slepimi in slabovidnimi udeleženci poskusa: 8 vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev v vrtcih od skupaj 8 vzgojiteljev in pomočnikov (stopnja odgovora je 100,0 odstotna), 61 učiteljev osnovne šole od skupno 77 učiteljev (stopnja odgovora je 79,2 odstotna), 15 učiteljev srednje šole od skupno 24 učiteljev (stopnja odgovora je 62,5 odstotna) in 19 od skupaj 21 svetovalnih delavcev iz vrtca, osnovne in srednje šole (stopnja odgovora je 90,5 odstotna).Na anketni vprašalnik je ob koncu poskusa odgovorilo skupaj 109 pedagoških delavcev: 8 vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja(stopnja odgovora je 100,0 odstotna), 66 učiteljev osnovne šole od skupno 77 učiteljev(stopnja odgovora je 85,7odstotna), 14 učiteljev srednje šole od skupno 24 učiteljev (stopnja odgovora je 58,3 odstotna)in 21 svetovalnih delavcev iz vrtca, osnovne in srednje šole (stopnja odgovora je 100,0 odstotna).

Postopek zbiranja podatkov in uporabljeni instrumentarij

Podatki so bili zbrani s pomočjo anketnih vprašalnikov o kompetentnosti in stališčih pedagoških delavcev glede izobraževanja slepih in slabovidnih na začetku šolskega leta 2010/11 in ob zaključku šolskega leta 2011/12. V obeh merjenjih smo uporabili anketne vprašalnike za vzgojitelje in pomočnike vzgojiteljev, za učitelje v osnovni in srednji šoli ter za svetovalne delavce, ki so bili med sabo v veliki meri vsebinsko usklajeni.

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Izračunane so bile osnovne frekvence in povprečne ocene pri trditvah (aritmetične sredine). Narejene so bile primerjalne analize glede na vrsto vzgojno-izobraževalnega zavoda, delovno mesto, vrsto okvare vida pri udeležencu poskusa in glede na čas anketiranja (primerjava med podatki zbranimi na začetku in ob koncu poskusa). Statistične značilnosti razlik v primerjalnih analizah so bile preverjane s X^2-testi, ustreznimi t-testi in F-testi (Anova).

Osmi cilj: Ugotoviti učinkovitost in primernost organizacije in izvajanja vzgojno-izobraževalne dejavnosti centra za pomoč slepim in slabovidnim.

Ta cilj smo preverili samo na koncu poskusa, vključeni pa so bili ravnatelji, vzgojitelji, učitelji, svetovalni delavci in strokovni delavci zavoda oziroma Centra.

Uporabljene metode raziskovanja

Preverjanje učinkovitosti in primernosti organizacije ter izvajanja vzgojno-izobraževalnih dejavnosti Centra smo opravili ob koncu poskusa z vprašalniki za ravnatelje vrtcev in šol, vprašalniki za strokovne delavce Zavoda, ter vprašalniki za strokovne delavce v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah. V primeru strokovnih delavcev je šlo dejansko za razširitev vprašalnika, ki je predstavljen pri 7. cilju.

Podatki o vzorcu

V zbiranju podatkov so sodelovali ravnatelji vzgojno-izobraževalnih zavodov v katerih je poskus potekal, strokovni delavci v teh zavodih, ki so delali s slepimi in slabovidnimi udeleženci poskusa, ter zaposleni strokovni delavci Zavoda. Na anketni vprašalnik za ravnatelje je odgovorilo 15 ravnateljev (stopnja odgovora je 100,0 odstotna). Na anketni vprašalnik za strokovne delavce Zavoda je odgovorilo 23 strokovnih delavcev od skupno 39 strokovnih delavcev tega Zavoda (stopnja odgovora je 59,0 odstotna). Na anketni vprašalnik za strokovne delavce je odgovorilo skupaj 109 strokovnih delavcev; gre za isti vzorec strokovnih delavcev kot je prikazano za 7. cilj (vzorec iz leta 2012).

Postopek zbiranja podatkov in uporabljeni instrumentarij

Podatki so bili zbrani s pomočjo anketnih vprašalnikov o učinkovitosti in primernosti organizacije ter izvajanja vzgojno-izobraževalnih dejavnosti ob zaključku šolskega leta 2011/12. Uporabili smo tri različne vprašalnike; vprašalnik za ravnatelje vrtcev in šol, vprašalnik za strokovne delavce Zavoda in vprašalnik za strokovne delavce v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah. V primeru strokovnih delavcev je bil dejansko pripravljen sklop vprašanj za to področje, ki je bil v letu 2012 dodan k vprašalnikom za strokovne delavce, s katerimi smo preverjali 7. cilj (kompetence in stališča vzgojiteljev, učiteljev in svetovalnih delavcev).

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Izračunane so bile osnovne frekvence in povprečne ocene pri trditvah (aritmetične sredine). Za odgovore strokovnih delavcev so bile narejene primerjalne analize glede na vrsto vzgojno-izobraževalnega zavoda, delovno mesto in vrsto okvare vida pri udeležencu poskusa. Za strokovne delavce Zavoda je bila pri določenih vprašanjih narejena primerjalna analiza glede na sodelovanje oz. nesodelovanje strokovnega delavca v izvajanju poskusa. Statistične značilnosti razlik v primerjalnih analizah so bile preverjane s X^2-testi, ustreznimi t-testi in F-testi (Anova).

3.0 REZULTATI IN INTERPRETACIJA

3.1 Rezultati, prikazani po posameznih ciljih spremljave

Rezultati so prikazani po posameznih ciljih. Hkrati je dodana kratka interpretacija ugotovitev.

PRVI CILJ: Ugotoviti, ali in kako slepi in slabovidni otroci, učenci in dijaki, vključeni v specialno pedagoško rehabilitacijsko obravnavo, napredujejo v samostojnosti in ali učenci in dijaki dosegajo standarde znanja.

Zgodnja obravnava, vrtec in 1. VIO osnovne šole

V poskus je bilo na začetku vključenih devet slepih oziroma slabovidnih otrok iz zgodnje obravnave, vrtca in prve triade osnovne šole. Po enem letu je iz poskusa izstopil en otrok v zgodnji obravnavi. Ocena rehabilitacijskih kompetenc osmih slepih oziroma slabovidnih otrok (v nadaljevanju otrok) v zgodnji obravnavi, vrtcu in prvi triadi je na začetku in na koncu poskusa v prvem delu zajemala osnovne zdravstvene podatke otrok, in sicer: stanje vida, ostale motnje, okvare in primanjkljaje, funkcionalno oceno ostrine vida, uporabo pripomočkov in ugotovitve. Zdravstvene podatke smo pridobili s pomočjo zdravniških izvidov. Tiflopedagoški pregled je zajemal razgovor s starši, opazovanje otroka pri igri ter ugotavljanje daljinskega vida, bližinskega vida, barvnega vida in svetlobnih pogojev, ki vplivajo na stanje vidne funkcije. Ocena rehabilitacijskih kompetenc je na začetku poskusa pokazala sledeče: od osmih otrok v poskusu pri dveh otrocih, ki so v zgodnji obravnavi, še ni mogoče določiti ostanka vida. Od ostalih šestih otrok pa sta bila dva otroka zmerno slabovidna in pri obeh smo lahko pričakovali slabšanje vida. Oba nosita očala. Dva otroka sta bila popolnoma slepa, en otrok je bil slep z minimalnim ostankom vida, en otrok pa slep z ostankom vida. Dva otroka svetloba ovira, en otrok potrebuje za optimalno vidno funkcioniranje dodatno svetlobo, na vidno funkcioniranje ostalih petih otrok pa svetlobni pogoji nimajo vpliva. Trije otroci od osmih imajo poleg slepote oziroma slabovidnosti še ostale motnje, okvare in primanjkljaje.

Ob zaključku poskusa je ocena rehabilitacijskih kompetenc pokazala, da se dvema otrokoma v zgodnji obravnavi še vedno ne more določiti ostanka vida. Od ostalih šestih otrok je en otrok zmerno slaboviden, pri enem pa se je vid tako poslabšal, da je postal težko slaboviden. Pri obeh omenjenih otrocih lahko še pričakujemo slabšanje vida. Oba nosita očala. En otrok je popolnoma slep, dva otroka sta slepa z minimalnim ostankom vida. Do drugačnega rezultata je prišlo, ker je eden od omenjenih dveh otrok z minimalnim ostankom vida začel bolje sodelovati pri oftalmoloških pregledih. Tako so ugotovili, da ni popolnoma slep. En otrok je slep z ostankom vida. Dva otroka svetloba ovira, en otrok potrebuje za optimalno vidno funkcioniranje dodatno svetlobo, na vidno funkcioniranje ostalih petih otrok pa svetlobni pogoji nimajo vpliva. Trije otroci od osmih imajo poleg slepote oziroma slabovidnosti še ostale motnje, okvare in primanjkljaje.

Glede na oceno vida in uporabo vidnih funkcij smo določili uporabljene komunikacijske načine. Iz tega je razvidno, da trije otroci uporabljajo komunikacijski način za slepe, pet pa jih uporablja komunikacijski način za slabovidne. Pri vseh otrocih nismo ocenjevali vseh področij rehabilitacijskih kompetenc. Izbira ocen je bila odvisna od otrokove starosti, otrokovih vidnih sposobnosti (slabovidnost ali slepota) in otrokovih ostalih sposobnosti, motenj, ovir in primanjkljajev. Pri tem je pomemben tudi podatek, da smo pri nekaterih otrocih v zaključnem delu poskusa lahko že ocenjevali nekatera področja kot na primer branje in pisanje v Braillovi pisavi, ki jih na začetku poskusa še nismo mogli oceniti.

Tudi ob koncu poskusa ugotavljamo, da so rezultati odvisni od otrokove vidne funkcije, drugih motenj, ovir in primanjkljajev. Že na začetku poskusa smo ugotavljali, da je pri vseh ocenah opazen trend naraščanja odstotka dejavnosti, ki jih otrok obvlada brez pomoči, z njegovo kronološko starostjo. Kar pomeni, starejši kot je otrok, več ima pridobljenih izkušenj, spretnosti in znanj, ki mu omogočajo večjo samostojnost na posameznih področjih. Na začetku poskusa smo tudi ugotavljali, da je bil poudarek na razvijanju komunikacijskih spretnosti ter pridobivanju akademskih znanj, ostalim področjem pa so starši, vzgojitelji in učitelji namenjali manj pozornosti, kar ni bilo v skladu z uravnoteženim razvojem otroka. Glede na ugotovljeno, smo kasneje v poskusu načrtovali večji poudarek tistim aktivnostim, ki so otrokom omogočile razvoj spretnosti in veščin tudi na drugih področjih.

Največji napredki pri primerjanju rezultatov na začetku in na koncu poskusa so se pokazali na področju orientacije in mobilnosti (odstotek dejavnosti, ki jih otroci obvladajo brez pomoči se je povečal za 44 odstotkov, iz 35,3 na 79,3 odstotkov) in razvijanju tipa, vonja in okusa (odstotek dejavnosti, ki jih otroci obvladajo brez pomoči se je povečal za 34,6 odstotkov, iz 26,7 na 61,3 odstotkov). Večina ostalih področij, kjer otrok obvlada dejavnosti brez pomoči, je v porastu za 15 do 20 odstotkov, pri čemer je med ostalimi

področji največje povečanje odstotka dejavnosti, ki jih otrok obvlada brez pomoči (za 22,4 odstotkov), na področju razumevanja govora. Ker so bili v skupini otrok v poskusu tudi trije otroci z več motnjami, je bil trend porasta dejavnosti, ki jih obvladajo otroci brez pomoči nižji pri vseh ocenah, kjer so bili vključeni omenjeni otroci vključeni v ocenjevanje. To so bila področja grobe motorike, osnovnih motoričnih spretnosti in opravil, povezanih z uživanjem goste hrane in pitjem.

Oba učenca, ki sta bila v prvi triadi vključena v poskus, sta dosegla zastavljene cilje in standarde znanja v obeh šolskih letih.

2. in 3. VIO osnovne šole ter srednja šola

Z instrumentarijem za starejše otroke in mladostnike je bilo v letu 2010 in ponovno v letu 2012 ocenjenih 7 učencev ter 2 dijaka. Uvodoma so bili zajeti podatki o diagnozi, prognozi, očesni terapiji, omejitvah, bližinskem ter daljinskem vidu ter uporabi pripomočkov. Diagnoza v letu 2012je pri večini ocenjevancev ostala nespremenjena, pri dveh je prišlo do poslabšanja vidne funkcije, pri enem pa je akutna očesna infekcija onemogočila oceno vidnega zaznavanja. Pri vseh je evidentno kompleksno disfunkcionalno stanje vida. Vsi ocenjevanci imajo sicer ostanke vida, pri petih je to manj kot 5 odstotkov, zato sodijo po klasifikaciji motenj vida v skupino slepih. Pri sedmih je stanje vidne funkcije nestabilno, prognozira se napredovanje možnosti slabšanja vida. Prav tako ima več kot polovica mladostnikov (6 mladostnikov) fizične omejitve, izhajajoče iz motnje vida (dvigovanje, sklanjanje...). Približno polovica mladostnikov potrebuje dodatno osvetlitev, medtem ko preostale premočna svetloba moti. Večina jih ima težave pri razlikovanju barv (prepoznajo določene barvne spektre ali le barve večjih površin), pri devetih pa je ovirano prepoznavanje slikovnega gradiva. Velikost črk za prilagojeno branje variira od 18 do 72, bralna razdalja pa med 2 in 15 cm. Tabelsko sliko prepoznavajo le trije, še ti le na razdalji enega do dveh metrov. V času od prvega ocenjevanja sta dva pri pouku pričela uporabljati računalnik. Pri treh ocenjevancih, ki so uporabljali kombiniran komunikacijski način, je bil izveden prehod na uporabo komunikacijskega načina za slepe – uporabo brajice. Branje vidne pisave je bilo ovirano do te mere, da posamezniki niso zmogli več slediti pouku po vidni metodi. Uvajanje uporabe novega komunikacijskega načina (sekundarno opismenjevanje v brajici) je težavno, saj je učenje brajice in učinkovita raba le-te proces, ki ga je težko izvesti med obremenitvijo s šolskim delom. Sinteza teh ugotovitev kaže na veliko funkcionalno oviranost posameznikov, ki je posledica kompleksnih motenj vida. Posamezniki potrebujejo prilagojen način izvajanja vsakodnevnih življenjskih aktivnosti, prilagojeno izvajanje šolskega dela in usposobitev za uporabo prilagojenih pripomočkov.

Tabela 1: Ocena rehabilitacijskih kompetenc za učence 2. in 3. VIO ter dijake – skupaj

kompetence	leto	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
komunikacija – opismenjevanje	leto 2010	66	26,5	117	47,0	66	26,5	249	100,0	66	21,0
	leto 2012	53	19,6	101	37,3	117	43,2	271	100,0	35	11,4
komunikacija – računalništvo	leto 2010	105	32,0	79	24,1	144	43,9	328	100,0	41	11,1
	leto 2012	68	20,4	51	15,3	214	64,3	333	100,0	36	9,8
orientacija in mobilnost	leto 2010	43	12,5	68	19,8	232	67,6	343	100,0	71	17,1
	leto 2012	35	9,6	74	20,3	255	70,1	364	100,0	50	12,1
vsakodnevno – prehranjevanje, priprava hrane in pijače	leto 2010	23	17,7	59	45,4	48	36,9	130	100,0	32	19,8
	leto 2012	14	10,1	38	27,3	87	62,6	139	100,0	23	14,2
vsakodnevno – hišna opravila	leto 2010	10	20,8	28	58,3	10	20,8	48	100,0	51	51,5
	leto 2012	3	4,7	15	23,4	46	71,9	64	100,0	35	35,4
vsakodnevno – osebna opravila (higiena, urejanje)	leto 2010	5	10,0	13	26,0	32	64,0	50	100,0	85	63,0
	leto 2012	5	6,9	5	6,9	62	86,1	72	100,0	63	46,7

vsakodnevno – komunikacija	leto 2010	12	33,3	9	25,0	15	41,7	36	100,0	27	42,9
	leto 2012	1	3,1	7	21,9	24	75,0	32	100,0	31	49,2
vaje vida	leto 2010	16	15,2	45	42,9	44	41,9	105	100,0	3	2,8
	leto 2012	19	17,8	35	32,7	53	49,5	107	100,0	1	0,9
socialne veščine	leto 2010	3	2,9	38	36,9	62	60,2	103	100,0	5	4,6
	leto 2012	11	11,8	24	25,8	58	62,4	93	100,0	15	13,9
skupaj	leto 2010	283	20,3	456	32,8	653	46,9	1392	100,0	381	21,5
	leto 2012	209	14,2	350	23,7	916	62,1	1475	100,0	289	16,4

V nadaljevanju ocene rehabilitacijske kompetence smo preverili, kakšen adaptivni potencial izražajo ocenjevanci na posameznih specialno-pedagoških področjih. Za vsakega otroka/mladostnika je bilo ocenjevanih 197 dejavnosti. Dejavnosti, ki jih ni bilo možno oceniti, je bilo pri drugem ocenjevanju manj; zaradi razlik v številu ocene posameznih kompetenc pa je pri analizi upoštevan le skupni delež vseh ocenjenih kompetenc, ki so segale na 9 specialno-pedagoških področij.

Iz Tabele 1 je razvidno, da se je skupni odstotek samostojnega obvladovanja kompetenc v dveh letih povečal kar za 15,2 odstotkov (iz 46,9 na 62,1 odstotkov). Prav tako je viden napredek pri obvladovanju vseh posamičnih kompetenc. Napredek obvladovanja variira po posameznih področjih. Največji je bil dosežen na področju vsakodnevno-hišnih opravil (kar 51,1 odstotkov)najmanjši pa – presenetljivo – na področju *socialnih veščin* (le 2,2 odstotka).

Na področju *komunikacije - opismenjenosti* je stopnja avtonomnega obvladovanja dejavnosti ob koncu poskusa dosežena pri 43,2 odstotkov ocenjevanih veščin, kar je sicer več kot pred dvema letoma (26,5 odstotkov), a še vedno nižje od polovice obvladovanja vseh kompetenc na področju celostne pismenosti, ki je eden ključnih pogojev za doseganje izobrazbenih, poklicnih in socialnih ciljev. Primanjkljaji se kažejo v zmanjšani hitrosti branja, bralno-napisovalnih motnjah, nevajenosti uporabe raznovrstnih učnih gradiv, slabi orientaciji v besedilu, razumevanju daljših in zahtevnejših besedil; nezadostno je samostojno delo z učbeniki, pri nekaterih dominira slušna tehnika vnosa besedil, a hkrati nevajenost uporabe zvočnih učbenikov. Pri treh ocenjevancih je prišlo do spremembe komunikacijske tehnike (prehod iz vidne pisave v brajico). V uporabi nove komunikacijske tehnike še niso avtonomni in zadosti učinkoviti, da bi v celoti lahko sledili zahtevam učnega procesa, zato se v veliki meri poslužujejo slušnega sprejemanja informacij. V inkluzivnem okolju se pojavlja tudi problem stigmatizacije brajice kot neke »drugorazredne« pisave, ne pa kot najpomembnejšega orodja pismenosti za funkcionalno slepe. Pri pisanju ocenjevancev je viden napredek – hitrejši so predvsem tisti, ki zapisujejo na računalnik. Večina jih tudi nima težav z verbalno komunikacijo.

Na področju r*ačunalništva* so napredovali prav vsi ocenjevanci. Kar 64,3 odstotkov jih obvlada ocenjevane dejavnosti brez pomoči, kar je 20,4 odstotkov več kot pri prvem ocenjevanju. Dobro obvladajo slepo desetprstno tipkanje, delo z datotekami, osnovne funkcijske tipke ter ukaze. Nekateri ne obvladajo zahtevnejših funkcijskih tipk, kompleksnejših procesov dela z datotekami, urejanja dokumentov, skeniranja gradiv; pri nekaterih (4 mladostniki) je nizka stopnja obvladovanja interneta ter elektronske pošte. Razlogi za relativno dobro obvladovanje področja računalništva so rezultat načrtnega in sistematičnega poučevanja v obliki pouka specialnih znanj in DSP. Tisti ocenjevanci, ki redno obiskujejo računalništvo na prilagojeni opremi (programi za povečavo zaslonske slike, delo z brajevo vrstico, programi za zvočno pretvorbo, elektronske lupe, skenerji...), dobro obvladajo računalnik, ki je eden izmed pomembnejših pripomočkov za uspešno komunikacijo in nepogrešljiv pri šolanju oseb z motnjami vida. Slabše računalniško znanje imajo ocenjevanci, ki se ne udeležujejo redno računalniškega izobraževanja v okviru pouka specialnih znanj na zavodu.

Na področju *orientacije in mobilnosti* dosegajo ocenjevanci relativno dobre rezultate. V primerjavi s prvim ocenjevanjem napredek ni velik (2,5 odstotkov), a skupaj samostojno obvladujejo 70,1 odstotkov dejavnosti tega področja. Samostojno se gibljejo v znanem okolju, izjemoma potrebujejo pomoč spremljevalca v

nepoznanem okolju. Slabše se orientirajo v prostoru osebe z večjo stopnjo izgube vida, kar je razumljivo, saj je odstotek ostanka vida ključnega pomena pri orientaciji v okolju. Nekateri močno slabovidni so v tem obdobju s pomočjo inštruktorja za orientacijo in mobilnost dosegli precejšen napredek v samostojnosti pri gibanju. Slepe osebe ali osebe z minimalnimi ostanki vida smo sistematično orientirali v prostoru. Najnižji nivo obvladovanja orientacije in mobilnosti pa dosegata tista dva ocenjevanca, pri katerih je prišlo do zmanjšanja vidne funkcije, kar je popolnoma razumljivo, kajti adaptacija na težko slabovidnost zahteva intenzivno učenje orientacije in mobilnosti.

Področje *vsakodnevnih opravil in spretnosti* je bilo razdeljeno na štiri podpodročja. Ocenjevali smo področje prehranjevanja (priprava hrane in pijače), hišnih opravil, osebnih opravil (higiena in urejanje) ter komunikacije. Na vseh področjih rezultati kažejo izrazito povečano stopnjo obvladovanja doseganja veščin. Največji odstotek avtonomije posameznikov je dosežen na področju osebne higiene ter urejanja (86,1 odstotkov). Sledi področje komunikacije (uporaba telefona, bankomata, ravnanje z denarjem...), pri katerem ocenjevanci dosegajo 75 odstotno stopnjo samostojnega obvladovanja. Ocenjevanci so najbolj napredovali na področju hišnih opravil (iz 20,8 odstotkov pri prvem merjenju na kar 71,9 odstotkov pri drugem ocenjevanju). Izboljšali so se tudi rezultati na področju samostojnega prehranjevanja (priprava hrane in pijače), kjer samostojno obvladujejo 62 odstotkov dejavnosti. Rezultati kažejo, da posamezniki relativno dobro obvladajo področje osebne higiene ter osnovne komunikacijske veščine, slabše pa so usposobljeni za samostojno in neodvisno življenje. Napredek je rezultat sistematičnega razvijanja le-teh v okviru delavnic podpornih strategij, kjer otroke in mladostnike učimo vsakodnevnih opravil, kot je priprava hrane, pranje, likanje, menjava posteljnine... Ta področja so ključna za proces osamosvajanja in možnosti neodvisnega življenja, zato so vseživljenjski proces, ki ga je potrebno razvijati in nadgrajevati v vseh starostnih obdobjih. Tudi starše skušamo opozarjati na težavo, da se pogosto postavlja v ospredje zgolj pridobivanje akademskega znanja, ocene ter učni uspeh, premalo pa se skrbi za samostojnost otrok in mladostnikov.

Tudi področje ocenjevanja *vaje vida* je pokazalo izboljšanje rezultatov za 7,6 odstotkov, vendar še vedno manj kot polovica (49,5 odstotkov) ocenjevanih veščin dosega stopnjo obvladovanja uporabe preostalega vida na optimalen način. Ocenjevanci imajo težave pri usmerjanju vida, poznavanju podrobnosti, prepoznavanju slikovnega gradiva, na splošno je šibka orientacija na zemljevidih ter branje nestandardnih zapisov. Razumljivo je, da se s slabšanjem vidne funkcije zmanjšuje zmožnost vidnega zaznavanja, zato najtežje zaznavajo vidne informacije tisti ocenjevanci, pri katerih se vid poslabšuje. Ti še posebej potrebujejo pouk vaj vida.

Rezultati ocenjevanja stopnje doseganja *socialnih veščin* so presenetljivi. Skupno izboljšanje rezultatov je najmanjše, komaj 2,2 odstotka. Še bolj pa preseneča, da se je povečal odstotek veščin, ki jih posamezniki ne obvladajo (iz 2,9 odstotka pri prvem na 11,8 odstotkov pri drugem ocenjevanju). Le dva ocenjevanca sta napredovala na področju obvladovanja socialnih veščin, pri petih pa se kaže zmanjšanje socialne vključenosti. Večinoma se sicer družijo s sošolci med odmori in so vključeni v obvezni del izobraževalnega programa (kulturne, naravoslovne, športne dejavnosti), veliko manj pa sodelujejo v aktivnostih zunaj šolskega prostora, kar pomeni, da je njihov socialni krog relativno zaprt. Eden izmed razlogov je preobremenjenost s šolskim delom tudi v popoldanskem času, kajti slabovidni učenci in dijaki v povprečju porabijo več časa za reševanje nalog in učenje. Zunaj šolske dejavnosti v večini primerov niso prilagojene potrebam in zmožnostim slepih in slabovidnih otrok in mladostnikov. Zaskrbljujoče je tudi, da nekateri posamezniki neustrezno ocenjujejo svoje zmogljivosti, imajo težave z izražanjem čustev, se ne soočajo s svojimi omejitvami pri načrtovanju svoje poklicne poti in postavljanjem ciljev. V obdobju adolescence je to verjetno značilno tudi za polnočutne mladostnike, dejstvo pa je, da se pri iskanju socialne identitete slepi oz. slabovidni mladostniki soočajo tudi ovirami, ki jih povzroča okvara vida.

Standarde znanja smo preverjali le ob zaključnem ocenjevanju. Ugotovljeno je, da vsi otroci in mladostniki dosegajo standarde znanja in so uspešno zaključili obe leti šolanja v programu, v katerega so bili vključeni.

DRUGI CILJ: Ugotoviti spremembe v samopodobi slepih oziroma slabovidnih učencev in dijakov, vključenih v specialno pedagoško rehabilitacijsko obravnavo.

Iz ocene učiteljev za mlajše učence (Tabela 2) (vse tabele so priložene v Prilogi 1) je razvidno, da imata učenca prve triade izražena vsa področja samopodobe, najvišje pri obeh je področje regulacije vedenja (skupna cena 3,91), sledita področje socialne sprejetosti (3,61) in šolske samopodobe (3,61), najnižje pa je področje telesnih sposobnosti (1,67). Področje zunanjega videza je bilo ocenjeno le za učenko. Ob koncu poskusa se je izkazalo, da je šolska samopodoba pri učenki nekoliko narasla (pri učencu je ostala enaka), samopodoba na področju telesnih spretnosti in zunanjega videza pa se je znižala za eno stopnjo. Regulacija vedenja je pri učencu ostala enaka. Splošna samopodoba se je v dveh letih nekoliko znižala, in sicer za 0,4 stopnje.

Tabela 2: Ocena učiteljev za mlajše učence (1. triada)

področje	učenka			učenec		
	leto 2010	leto 2012	razlika	leto 2010	leto 2012	razlika
šolska samopodoba	4,00 / 3,67	4,67	0,67 / 1,00	3,33	4,00	0,67
socialna sprejetost	4,00 / 3,33	3,00	-1,00 / -0,33	4,00	3,00	-1,00
telesne sposobnosti	1,33 / 2,00	1,00	-0,33 / -1,00	1,67	1,33	-0,34
zunanji videz	3,00 / 3,00	2,00	-1,00 / -1,00	-	-	-
regulacija vedenja	4,00 / 3,67	3,67	-0,33 / 0,00	4,00	4,33	0,33
skupaj (15 indikatorjev)	*3,27 / 3,23*	*2,87*	-0,40 / -0,36	*3,25*	*3,17*	*-0,08*

Opomba: v letu 2010 je bila samopodoba učenke ocenjena dvakrat (1. ocena / 2. ocena).

Pri oceni učiteljev za mlajše učence, torej učence prve triade osnove šole, je ob koncu poskusa opaziti višjo samopodobo le na področju šolske samopodobe (za stopnjo 0,67). Socialna sprejetost in telesne sposobnosti so se pri obeh učencih znižale, pri regulaciji vedenja pa je opaziti porast pri učencu in upad pri učenki. Splošna samopodoba je pri učenki nižja, pri učencu ostaja nespremenjena. Razloge za raznolikost rezultatov gre gotovo pripisati majhnemu številu udeležencev. Po drugi strani je mogoče sklepati, da porast le enega področja (pri učencu dveh) kaže na določene vrzeli v vsebini poskusa, in sicer v smislu, da so se vsebine, zajete v poskusu, v prvi triadi preveč osredotočale zgolj na šolske vidike razvoja učencev in manj na socialne.

Prednost evalviranega poskusa, ki je zajemal specialno pedagoško rehabilitacijsko obravnavo, je za mlajše učence v tem, da so razvili pozitivnejši odnos do samega sebe na področju šole, priporočeno pa je, da bi tovrsten program v bodoče v večji meri kot evalvirani zajemal vsebine, vezane na druge vidike samega sebe (telesne sposobnosti, vedenje) in na razvoj socialnih spretnosti.

Rezultati, ki prikazujejo področja samopodobe učencev 2. in 3. triade (Tabela 3) kažejo, da imajo učenci v splošnem visoko do srednje izražena področja samopodobe v celotnem trajanju poskusa. Po končanem poskusu so se minimalno povečale šolska in telesna samopodoba in samopodoba na področju socialnih spretnosti, minimalno pa znižala: zunanji videz, regulacija vedenja in splošna samopodoba.

Tabela 3: Samopodoba učencev 2. in 3. triade

leto	področje	učenka1	učenka2	učenka3	učenka4	učenka5	učenka6	učenec1	skupaj
rekodirane vrednosti v letu 2010	šolska samopodoba	4,33	3,50	3,50	3,67	3,50	2,83	4,17	3,64
	socialna spretnost	4,33	3,17	2,67	3,50	3,67	1,83	4,00	3,39
	telesne sposobnosti	4,00	3,33	3,50	2,67	3,17	2,00	2,33	3,07
	zunanji videz	4,83	4,67	4,67	3,50	4,67	3,17	4,67	4,31
	regulacija vedenja	5,00	4,33	3,00	4,67	4,83	2,83	4,67	4,29
	splošna samopodoba	5,00	4,83	4,33	4,17	4,67	3,83	5,00	4,55
	skupaj (36 indikatorjev)	*4,58*	*3,97*	*3,71*	*3,69*	*4,08*	*2,83*	*4,26*	*3,88*

rekodirane vrednosti v letu 2012	šolska samopodoba	4,33	3,50	3,00	4,17	4,33	3,00	4,83	3,88
	socialna spretnost	3,67	3,33	3,17	3,50	3,83	2,80	4,17	3,51
	telesne sposobnosti	3,50	3,17	4,17	2,83	2,00	3,33	4,00	3,27
	zunanji videz	3,67	3,33	4,50	4,50	4,83	3,17	4,83	4,12
	regulacija vedenja	4,50	3,17	5,00	4,33	4,00	3,00	5,00	4,12
	splošna samopodoba	4,67	3,00	3,83	4,67	5,00	3,17	5,00	4,19
	skupaj (36 indikatorjev)	*4,06*	*3,25*	*3,91*	*4,00*	*4,00*	*3,09*	*4,66*	*3,78*
razlika v letu 2012 glede na leto 2010 (rekodirane vrednosti)	šolska samopodoba	0,00	0,00	-0,50	0,50	0,83	0,17	0,66	0,24
	socialna spretnost	-0,66	0,16	0,50	0,00	0,16	0,97	0,17	0,12
	telesne sposobnosti	-0,50	-0,16	0,67	0,16	-1,17	1,33	1,67	0,20
	zunanji videz	-1,16	-1,34	-0,17	1,00	0,16	0,00	0,16	-0,19
	regulacija vedenja	-0,50	-1,16	2,00	-0,34	-0,83	0,17	0,33	-0,17
	splošna samopodoba	-0,33	-1,83	-0,50	0,50	0,33	-0,66	0,00	-0,36
	skupaj (36 indikatorjev)	*-0,52*	*-0,72*	*0,20*	*0,31*	*-0,08*	*0,26*	*0,40*	*-0,10*

Evalvacija poskusa s strani področij samopodobe je pri učencih 2. in 3. triade pokazala, da v splošnem pri njih bistvenih sprememb v samopodobi ni bilo. Nekoliko se je povišala šolska samopodoba (za 0,24 stopnje), samopodoba na področju telesnih sposobnosti (za 0,2 stopnje), zanemarljivo socialne spretnosti. Najopaznejše je znižanje splošne samopodobe (za 0.36 stopnje), zanemarljivo nižji sta oceni zunanjega videza in regulacije vedenja. Glede na to, da je vzorec v tej skupini bolj reprezentativen kot v prvi (mlajši učenci), je mogoče dane rezultate bolj objektivno razložiti. Kot prvo, zbrani rezultati kažejo bolj kot ne tipično sliko samopodobe v obdobju zgodnjega mladostništva, ko začnejo postopno vsa področja, na čelu s splošno samopodobo, padati. To se kaže tudi pri udeležencih evalviranega poskusa. Prav zato, ker v nihanju stabilnosti svoje samopodobe ne odstopajo od svojih videčih vrstnikov, je priporočljivo, da tovrstni programi rehabilitacije slepih in slabovidnih otrok v obdobju zgodnjega mladostništva, izrazito poudarijo vsebine, ki omogočajo razvoj kolikor je le mogoče stabilne samopodobe pri slepih otrocih v obdobju zgodnjega mladostništva. Če bo relativna stabilnost zagotovljena v tem zgodnjem obdobju, je nižja verjetnost za razvoj sekundarnih in terciarnih psiholoških posledic slepote ali slabovidnosti.

Rezultati, ki prikazujejo področja samopodobe pri dijakih (Tabela 4) kažejo, da se je tudi pri teh udeležencih izkazalo, da imajo področja samopodobe visoko do srednje izražena, tako na začetku kot na koncu poskusa. Minimalno so se znižala področja: šolska samopodoba, regulacija vedenja in splošna samopodoba. Najbolj se je povišalo področje zunanjega videza, in sicer za eno stopnjo. Nekoliko (za 0,4 stopnje) se je povišala tudi samopodoba na področju odnosov z vrstniki, manj (za 0,2) pa tudi socialne spretnosti.

Tabela 4: Samopodoba dijakov

področje	leto 2010	leto 2012	razlika
šolska samopodoba	4,80	4,40	-0,40
socialna spretnost	3,60	3,80	0,20
telesne sposobnosti	4,40	4,40	0,00
zunanji videz	4,00	5,00	1,00
privlačnost	-	4,00	-
regulacija vedenja	4,80	4,40	-0,40
odnosi z vrstniki	3,00	3,40	0,40
splošna samopodoba	4,80	4,60	-0,20
skupaj (40 indikatorjev)	*4,28*	*4,25*	*-0,03*

Pri dijakih se je izkazalo, da so se po končanem poskusu višje ocenili na področju zunanjega videza (za eno stopnjo), odnosov z vrstniki in manj na področju socialne sprejetosti. Samopodoba na področju telesnih sposobnosti je ostala nespremenjena. Nižje pa se ocenjujejo na področju šolske samopodobe, regulacije vedenja in splošne samopodobe. Menimo, da zbrani rezultati odražajo splošno stanje srednjega mladostništva, za katerega je značilno postopno sprejemanje svoje zunanjosti in boljše odnose z vrstniki.

Tudi glede šolske samopodobe je stanje podobno, saj je za srednje mladostništvo značilno še nihanje v šolski samopodobi in občasne padec na tem področju, saj srednja šola zahteva več angažmaja in dobrih učnih navad kot osnovna. Zato priporočamo, da se v vsebine prihodnjih rehabilitacijskih obravnav še posebej osredotočimo na spodbujanje šolske samopodobe.

TRETJI CILJ: Ugotoviti spremembe v zadovoljstvu slepih in slabovidnih učencev druge in tretje triade ter dijakov z inkluzivnim izobraževanjem.

Rezultati kažejo, da se odgovori slepih in slabovidnih učencev oziroma dijakov v letu 2012 bistveno ne razlikujejo od odgovorov, podanih v letu 2010. Trditve v povprečju ocenjujejo precej visoko, praviloma s povprečji nad vrednostjo 4. V redni šoli se dobro počutijo (povprečje je 4,63), strinjajo pa se tudi, da njihovi učitelji razumejo, kako je biti slep ali slaboviden (povprečje je 4,25). Učitelji ustrezno prilagajajo gradiva (povprečje je 4,63), učenci oziroma dijaki pa imajo v večini primerov tudi pripomočke, ki jih potrebujejo (povprečje je 4,25). V šoli se znajdejo brez težav in lahko sledijo pouku. Mnenja so, da se v specializiranih ustanovah ne bi počutili bolje (s trditvijo, da bi se počutili bolje, če jim ne bi bilo potrebno hoditi v redno šolo se ne strinjajo; povprečje je 1,75). Anketiranci se med sošolci čutijo sprejete (povprečje je 4,00), s sošolci pa se družijo tudi zunaj pouka (povprečje je 3,88).

Tabela 5: Zadovoljstvo slepih in slabovidnih učencev ter dijakov z inkluzivnim izobraževanjem

izobraževanje v redni šoli	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
V redni šoli se počutim dobro.	9	4,78	0,441	8	4,63	0,518	0,657 (0,521)
Imam občutek, da učitelji razumejo, kako je biti slep ali slaboviden.	9	4,67	0,500	8	4,25	0,707	1,416 (0,177)
Učitelji mi ustrezno prilagajajo učna gradiva.	9	4,67	0,500	8	4,63	0,518	0,169 (0,868)
Imam vse pripomočke, ki jih potrebujem.	9	4,56	0,726	8	4,25	0,707	0,876 (0,395)
V redni šoli se znajdem brez večjih težav.	9	4,44	1,130	8	4,75	0,463	-0,711 (0,488)
Pouku sledim brez večjih težav.	9	4,44	0,726	8	4,25	0,886	0,497 (0,626)
Počutil bi se bolje, če mi ne bi bilo potrebno hoditi v redno šolo.	9	1,67	1,000	8	1,75	0,886	-0,181 (0,859)
Med sošolci se čutim sprejeto.	9	4,33	0,707	8	4,00	0,756	0,939 (0,362)
S sošolci se družim tudi zunaj pouka.	9	3,89	1,167	8	3,88	0,641	0,031 (0,976)

Glede na to, da so se slepi in slabovidni učenci ter dijaki najbolj strinjali s trditvijo, da se v redni šoli znajdejo brez večjih težav (povprečje je 4,75), lahko sklepamo, da je v šolah, v katere so vključeni, zanje dobro poskrbljeno in da imajo v šolah tudi ustrezno prilagojeno okolje.

ČETRTI CILJ: Ugotoviti spremembe v poznavanju posebnosti in stališčih sošolcev slepih oziroma slabovidnih učencev v tretji triadi osnovne šole in dijakov.

Poznavanje posebnosti

Tabela 6 kaže, da je skoraj 80 odstotkov učencev osnovne šole v letu 2012 pritrdilno odgovorilo na vprašanje, ali se je učitelj z njimi v zadnjem letu vsaj enkrat pogovarjal o slepoti in slabovidnosti. Stanje je bilo v letu 2010, torej na začetku poskusa, bistveno slabše, saj je vprašanju pritrdilno odgovorilo le 14 odstotkov učencev. Drugačno sliko vidimo pri dijakih srednje šole, kjer razlika med prvim in drugim anketiranjem ni statistično značilna. Očitno je, da so se učitelji v osnovni šoli z učenci več pogovarjali o problemih slepote in slabovidnosti, zato so le-ti tudi bolje seznanjeni s potrebami slepih in slabovidnih sošolcev.

Tabela 6: Ali se je učitelj/ica v zadnjem letu z učenci vsaj enkrat pogovarjal/a o slepoti in slabovidnosti

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			X^2 (sig.)
	da (%)	ne (%)	skupaj (%)	da (%)	ne (%)	skupaj (%)	
osnovna šola	5 (13,9)	31 (86,1)	36 (100,0)	30 (78,9)	8 (21,1)	38 (100,0)	31,390 (0,000)
srednja šola	8 (32,0)	17 (68,0)	25 (100,0)	10 (38,5)	16 (61,5)	26 (100,0)	0,233 (0,629)
skupaj	13 (21,3)	48 (78,7)	61 (100,0)	40 (62,5)	24 (37,5)	64 (100,0)	21,695 (0,000)
X^2 (sig.)	X^2 = 2,886; sig.= 0,089			10,796 (0,001)			

Učenci v povprečju dobro poznajo pripomočke, ki jih uporabljajo slepe in slabovidne osebe. Prav tako vedo, kako slepi in slabovidni uporabljajo prilagojena gradiva (povečan tisk, brajev tisk, zvočna tehnika), čeprav je v povprečju v letu 2012 stopnja odgovora nekoliko nižja. Učenci in dijaki menijo, da slepi in slabovidni učenci potrebujejo več časa pri šolskem delu in vedo, kako poteka komunikacija s slepo in slabovidno osebo (kako se predstaviti, opisovati …), kako se naučijo samostojnega gibanja doma, v šoli in zunaj šolskih prostorov, samostojnega oblačenja in hranjenja. Na splošno učenci in dijaki menijo, da vedo veliko o slepoti in slabovidnosti. Nekoliko nižja stopnja odgovorov je še vedno pri trditvi glede ustnega preverjanja in ocenjevanja znanja, iz česar lahko sklepamo, da učitelji tudi pri slepih in slabovidnih učencih/dijakih znanje preverjajo in ocenjujejo tudi pisno.

Stališča in sprejemanje slepega oziroma slabovidnega sošolca

Tabela 7 kaže, da je stopnja strinjanja učencev osnovne šole s tem, da se je primerno pogovarjati o slepoti in slabovidnosti tudi ob prisotnosti slepega oziroma slabovidnega učenca, v letu 2012 nekoliko višja, čeprav razlika ni statistično značilna. To pomeni, da so učenci v dveh letih spoznali slepe oziroma slabovidne sošolce in pridobili izkušnje, tako da slepota in slabovidnost ni »tabu tema«, o kateri se s sošolci ne bi smeli pogovarjati. Zanimivo pa je, da temu ni tako v srednji šoli. Rezultati kažejo negativni trend, ki je statistično pomemben glede na prvo leto anketiranja. O primernosti pogovora o slepoti in slabovidnosti ob prisotnosti slepega in slabovidnega vrstnika so dijaki v primerjavi z letom 2010 odgovarjali nekoliko bolj neodločno. To lahko pomeni, da so v pogovoru z vrstniki postali obzirnejši, lahko pa, da so slepega in slabovidnega sošolca polno vključili v razredno sredino in slepota ter slabovidnost ni več posebej izpostavljena tema.

Tabela 7: ***Ocena primernosti pogovarjanja o slepoti in slabovidnosti v prisotnosti slepega/slabovidnega sošolca/sošolke***

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	35	3,34	1,162	37	3,54	1,095	-0,743 (0,460)
srednja šola	26	3,73	0,724	26	3,23	1,032	2,022 (0,049)
skupaj	61	3,51	1,010	63	3,41	1,072	0,510 (0,611)
t (sig.)	-1,601 (0,115)			1,132 (0,262)			

Očitno je, da je proces vključitve slepih in slabovidnih učencev in dijakov v redne oddelke vplival na spremembo stališč pri vrstnikih. Le-ti so namreč z večjo gotovostjo kot pred dvema letoma odgovorili, da ni potrebno, da bi slep oziroma slaboviden učenec ali dijak moral obiskovati specializirano ustanovo za slepe in slabovidne (tabela 8). Razlika v mnenju je še posebej poudarjena pri dijakih srednje šole, kar do neke mere potrjuje tudi interpretacijo rezultatov v tabeli 7.

Tabela 8: Mnenje o tem ali bi moral slep oz. slaboviden sošolec/sošolka obiskovati pouk v posebni šoli za slepe in slabovidne

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	34	3,32	1,093	36	2,92	1,251	1,446 (0,153)
srednja šola	26	2,54	0,706	26	1,96	0,999	2,404 (0,020)
skupaj	60	2,98	1,017	62	2,52	1,238	2,281 (0,024)
t (sig.)	3,368 (0,001)			3,220 (0,002)			

Na osnovi dobljenih rezultatov je mogoče reči, da učenci in dijaki, sošolci v oddelke vključenih slepih in slabovidnih vrstnikov, le-te sprejemajo in menijo, da so lahko tudi oni v šoli enako uspešni. Lahko opravljajo enake obveznosti kot ostali učenci in dijaki in je prav, da so vključeni v redne šole. V odmoru ali po pouku zunaj šole se družijo in sodelujejo z njimi. Stališča učencev in dijakov o tem so še bolj pozitivna po dveh letih skupnega bivanja in dela s slepimi in slabovidnimi vrstniki, vključenimi v oddelke rednih šol.

PETI CILJ: Ugotoviti spremembe v medosebnih odnosih oziroma v socialni strukturi razreda, kjer je vključen slep oziroma slaboviden učenec.

Omrežja so prikazana grafično, izračunane so tudi izbrane mere za celotna omrežja in za posamezne enote v omrežjih. V nadaljevanju so ob interpretaciji podatkov prikazane le grafične predstavitve skupnih omrežij (nastalih na osnovi seštevka vseh 6 vprašanj v vprašalniku). Prikazane so le povezave vrednosti najmanj 3 (na levi strani so prikazane tako enosmerne kot dvosmerne povezave, na desni pa le dvosmerne povezave; fantje so prikazani s krogi, dekleta s kvadrati; v primeru, da gre za slepega/slabovidnega, je krog oz. kvadrat bele barve). Celotna analiza socialnih omrežij (s podrobnejšimi metodološkimi pojasnili) je prikazana v prilogi 1.

Omrežje 1

Omrežje je sestavljeno iz 23 učencev in učenk enega oddelka osnovne šole; od tega 13 deklet in 10 fantov. V oddelku so 3 učenke s posebnimi potrebami, od tega 1 slepa ali slabovidna učenka.

Glede na vhodne povezave ima slepa ali slabovidna učenka, kot tudi 7 drugih učencev, stopnjo središčnosti enako 6. Vsak od njih je bil izbran s strani 6 sošolcev pri enem ali več vprašanjih. Manjšo stopnjo središčnosti glede na vhodne povezave ima 8 učencev in večjo stopnjo 7 učencev. Slepa ali slabovidna učenka je enkrat ali večkrat izbrala 5 sošolcev. Vzajemnih povezav med slepo ali slabovidno učenko in drugimi učenci je bilo 4; isto mero središčnosti v primeru neusmerjenih povezav ima še 7 učencev. 9 učencev ima manjšo stopnjo središčnosti in 6 učencev večjo stopnjo središčnosti. Glede na dostopnost je slepa ali slabovidna učenka v oddelku pozicionirana dobro; v primeru vhodnih povezav ima glede na dostopnost boljšo pozicijo 9 učencev in glede na neusmerjene povezave 11 učencev od 23.

Slika 1: Povezave v omrežju (A+B+C+D+E+F) z vrednostmi od 3 do 6 (levo neusmerjene in usmerjene, desno samo neusmerjene)

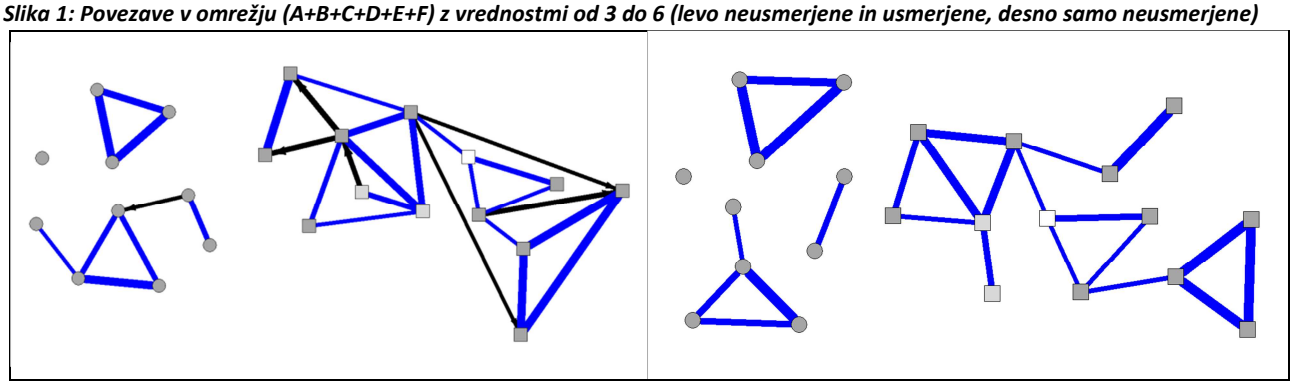

Slepa ali slabovidna učenka je v socialnem omrežju oddelka pozicionirana dobro, ima večje število neusmerjenih povezav, katerih vrednosti so visoke. Od 4 neusmerjenih povezav imajo 3 povezave vrednost 3 ali več. To pomeni, da se je slepa ali slabovidna učenka vzajemno izbrala s tremi sošolci oz. sošolkami pri najmanj treh vprašanjih. Z dvema od teh povezav je slepa ali slabovidna učenka tudi vključena v triado. Pri slepi ali slabovidni učenki tudi ni opaziti večje neskladnosti med vhodnimi in izhodnimi povezavami. Slepa ali slabovidna učenka, tako kot 9 drugih učencev, sicer ni z nobenim sošolcem povezana z neusmerjeno povezavo vrednosti 5 ali 6. Na osnovi zbranih podatkov lahko sklenemo, da je slepa ali slabovidna učenka dobro vključena v oddelek, da ima vzpostavljene trdne in obojestransko priznane socialne vezi. Intenzivnost njene socialne vpetosti v oddelku sicer ni največja, je pa boljša kot pri marsikaterem drugem učencu v oddelku.

Omrežje 2

Omrežje je sestavljeno iz 25 učencev in učenk enega oddelka osnovne šole; od tega 13 deklet in 12 fantov. V oddelku sta1 učenec in 1 učenka s posebnimi potrebami, od tega 1 slepa ali slabovidna učenka. Slepa ali slabovidna učenka je bila v času zbiranja podatkov na šoli šele eno leto (prepis z druge šole).

Glede na vhodne povezave ima slepa ali slabovidna učenka, kot tudi 3 drugi učenci, stopnjo središčnosti enako 8. Vsak od njih je bil izbran s strani 8 sošolcev pri enem ali več vprašanjih. Manjšo stopnjo središčnosti glede na vhodne povezave ima le 1 učenec in večjo stopnjo 20 učencev. Slepa ali slabovidna učenka je enkrat ali večkrat izbrala 11 sošolcev. Vzajemnih povezav med slepo ali slabovidno učenko in drugimi učenci je bilo 6; isto mero središčnosti v primeru neusmerjenih povezav imajo še 4 učenci. 3 učenci imajo manjšo stopnjo središčnosti in 17 učencev večjo stopnjo središčnosti. Glede na dostopnost je slepa ali slabovidna učenka v oddelku pozicionirana solidno; v primeru vhodnih povezav sicer slabo, kar pa se v primeru neusmerjenih povezav nekoliko izboljša.

Slika 2: Povezave v omrežju (A+B+C+D+E+F) z vrednostmi od 3 do 6 (levo neusmerjene in usmerjene, desno samo neusmerjene)

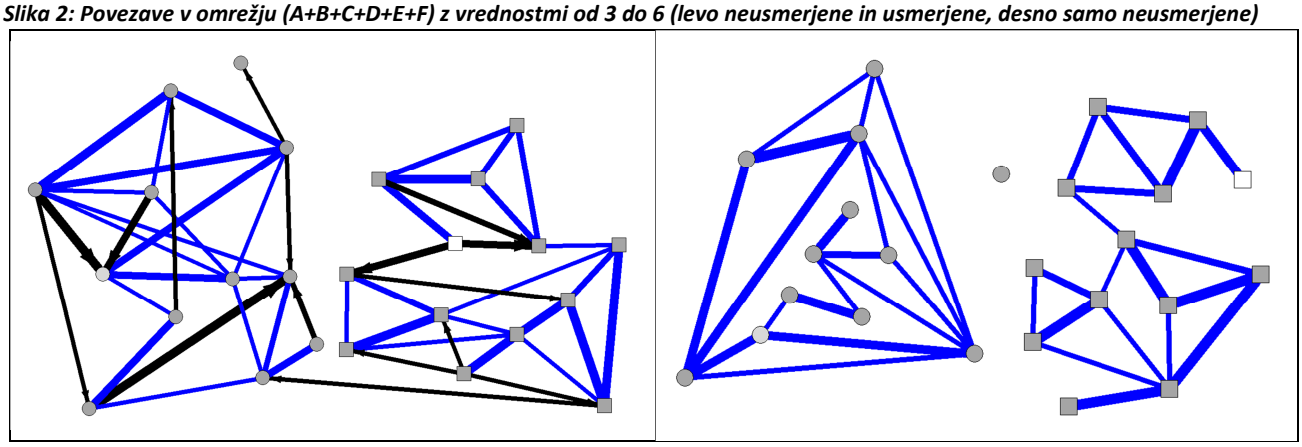

Slepa ali slabovidna učenka je v socialnem omrežju oddelka pozicionirana solidno. Kljub manjšemu neskladju med izhodnimi in vhodnimi povezavami ima večje število neusmerjenih povezav, ki pa imajo praviloma manjše vrednosti. Slepa ali slabovidna učenka ima z drugimi sošolci le eno neusmerjeno povezavo z več vrednostmi (vrednost 5). Slepa ali slabovidna učenka se je vzajemno izbrala z enim učencem oz. učenko pri 5 vprašanjih. Kljub temu, da ima slepa ali slabovidna učenka v primerjavi z drugimi nekoliko manj socialnih povezav, lahko zaključimo, da je zadovoljivo vključena v oddelek. Ob tem je potrebno dodati, da gre za kar precej gosto omrežje in zato razvrstitev v skupino učencev z nekoliko manjšim številom relacij do sošolcev ne pomeni nujno majhno število socialnih stikov slepe ali slabovidne učenke, ampak nadpovprečno večje število stikov drugih v omrežju.

Omrežje 3

Omrežje je sestavljeno iz 26 učencev in učenk enega oddelka osnovne šole; od tega 14 deklet in 12 fantov. V oddelku so2 učenca in 2 učenki s posebnimi potrebami, od tega 1 slepa ali slabovidna učenka.

Glede na vhodne povezave ima slepa ali slabovidna učenka, kot tudi 2 druga učenca, stopnjo središčnosti enako 9. Vsak od njih je bil izbran s strani 9 sošolcev pri enem ali več vprašanjih. Manjšo stopnjo središčnosti glede na vhodne povezave ima 5 učencev in večjo stopnjo 18 učencev. Slepa ali slabovidna učenka je enkrat ali večkrat izbrala 5 sošolcev. Vzajemnih povezav med slepo ali slabovidno učenko in drugimi učenci je bilo 5; isto mero središčnosti v primeru neusmerjenih povezav imajo še 4 učenci. 2 učenca imata manjšo stopnjo središčnosti in 19 učencev večjo stopnjo središčnosti. Glede na dostopnost je slepa ali slabovidna učenka v oddelku pozicionirana solidno; v primeru vhodnih povezav ima glede na dostopnost boljšo pozicijo 18 učencev in glede na neusmerjene povezave 22 učencev od 26.

Slika 3: Povezave v omrežju (A+B+C+D+E+F) z vrednostmi od 3 do 6 (levo neusmerjene in usmerjene, desno samo neusmerjene)

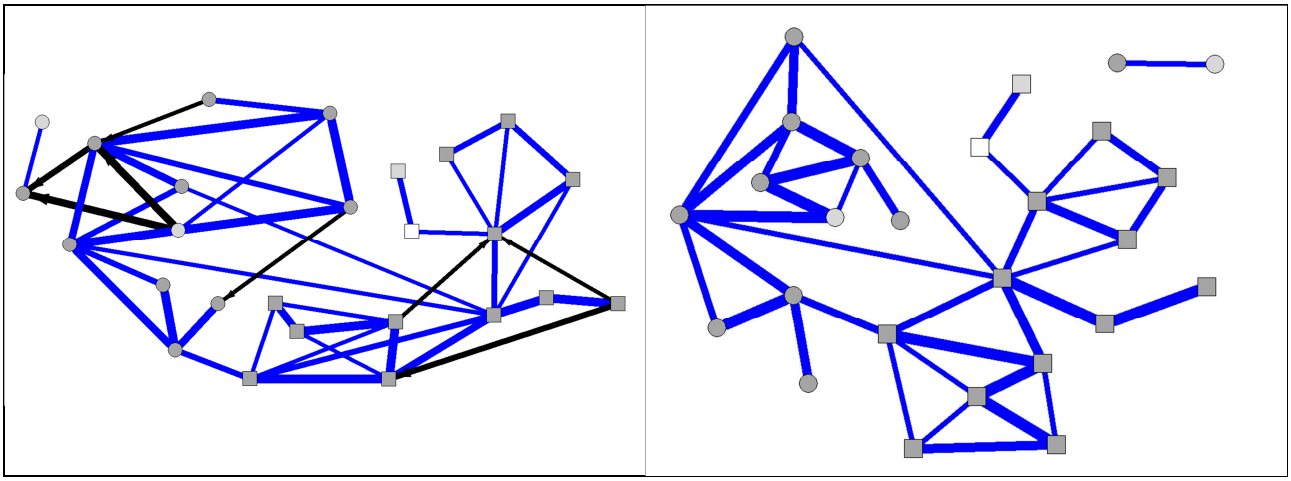

Slepa ali slabovidna učenka je v socialnem omrežju oddelka pozicionirana solidno. Kljub manjšemu neskladju med izhodnimi in vhodnimi povezavami, ima večje število neusmerjenih povezav, od katerih sta dve najmanj vrednosti 3. Neskladje med vhodnimi in izhodnimi povezavami je predvsem posledica manjše izbire s strani slepe ali slabovidne učenke, ki tako na nek način sama zapira oziroma manjša svojo socialno vključenost v omrežje. Njena zaželenost v omrežju je večja od realiziranih socialnih stikov (merjenih z vzajemno izbiro). Na osnovi zbranih podatkov lahko sklenemo, da je slepa ali slabovidna učenka solidno ali celo dobro vključena v oddelek. Čeprav se je v razvrstitvi po socialnih stikih z drugimi znašla v spodnji polovici učencev, je to v veliki meri posledica njene lastne izbire, v skladu z lastnimi občutji in presojami.

Omrežje 4

Omrežje je sestavljeno iz 23 učencev enega oddelka osnovne šole; od tega 9 deklet in 14 fantov. V oddelku so 2 učenca in 1 učenka s posebnimi potrebami, od tega 1 slepa ali slabovidna učenka.

Glede na vhodne povezave ima slepa ali slabovidna učenka, kot tudi 2 druga učenca, stopnjo središčnosti enako 4. Vsak od njih je bil izbran s strani 4 sošolcev pri enem ali več vprašanjih. Manjšo stopnjo središčnosti glede na vhodne povezave ima 6 učencev in večjo stopnjo 14 učencev. Slepa ali slabovidna učenka je enkrat ali večkrat izbrala 4 sošolce. Med slepo ali slabovidno učenko in drugimi učenci sta bili 2vzajemni povezavi; isto mero središčnosti v primeru neusmerjenih povezav ima še 5 učencev. 4 učenci imajo manjšo stopnjo središčnosti in 13 učencev večjo stopnjo središčnosti. Glede na dostopnost je slepa ali slabovidna učenka v oddelku pozicionirana solidno; v primeru vhodnih povezav ima glede na dostopnost boljšo pozicijo 16 učencev in glede na neusmerjene povezave prav tako 16 učencev od 23.

Slika 4: Povezave v omrežju (A+B+C+D+E+F) z vrednostmi od 3 do 6 (levo neusmerjene in usmerjene, desno samo neusmerjene)

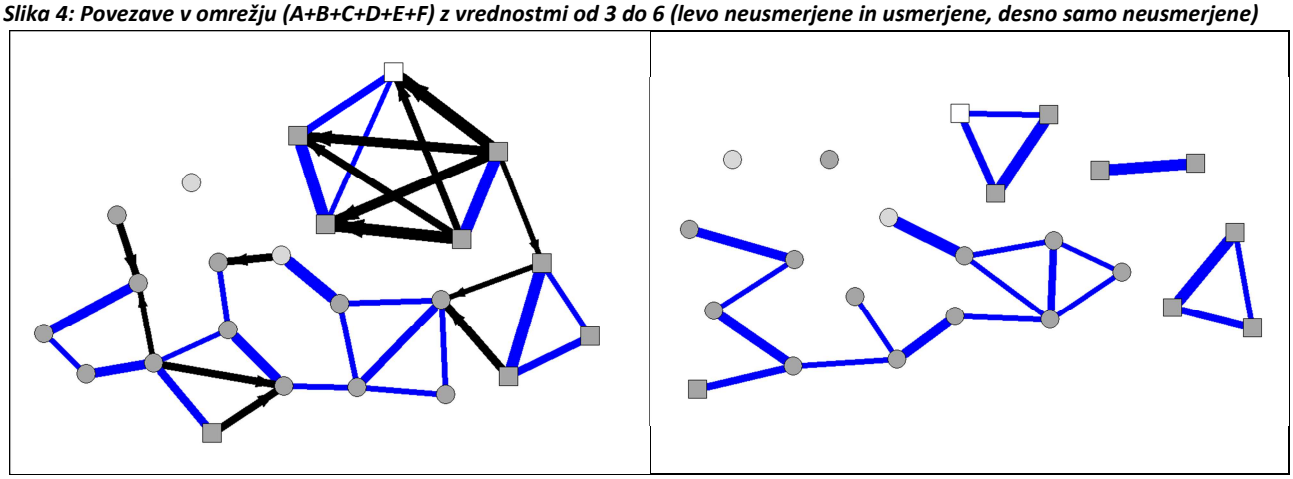

Slepa ali slabovidna učenka je v socialnem omrežju oddelka pozicionirana dobro, ima 2 neusmerjeni povezavi z vrednostjo najmanj 3, preko katerih je slepa ali slabovidna učenka vključena v triado (ali kliko 3 učenk). Klika sicer ni povezana s povezavami, ki bi imele vrednost 5 ali 6. Kljub manjšemu odstopanju med vhodnimi in izhodnimi podatki, lahko sklenemo, da je slepa ali slabovidna učenka dobro vključena v oddelek, da ima vzpostavljene obojestransko priznane socialne vezi. Socialno je integrirana predvsem preko vzpostavljene klike oz. triade.

Omrežje 5

Omrežje je sestavljeno iz 12 učencev enega oddelka osnovne šole; od tega 5 deklet in 7 fantov. V oddelku je 1 učenka s posebnimi potrebami in sicer 1 slepa ali slabovidna učenka.

Glede na vhodne povezave ima slepa ali slabovidna učenka, kot tudi 1 drugi učenec, stopnjo središčnosti enako 6. Vsak od njih je bil izbran s strani 6 sošolcev pri enem ali več vprašanjih. Manjšo stopnjo središčnosti glede na vhodne povezave nima noben učenec, večjo stopnjo od obeh ima tako 10 učencev. Slepa ali slabovidna učenka je enkrat ali večkrat izbrala 8 sošolcev. Med slepo ali slabovidno učenko in drugimi učenci so bile 3 vzajemne povezave. Isto mero središčnosti kot slepa in slabovidna učenka ima v primeru neusmerjenih povezav še 1 učenec; manjše stopnje središčnosti v primeru neusmerjenih povezav nima noben učenec, večjo stopnjo ima torej 10 učencev. Glede na dostopnost je slepa ali slabovidna učenka v oddelku pozicionirana skupaj s še enim sošolcem najslabše, tako glede vhodnih povezav kot glede neusmerjenih povezav.

Slika 5: Povezave v omrežju (A+B+C+D+E+F) z vrednostmi od 3 do 6 (levo neusmerjene in usmerjene, desno samo neusmerjene)

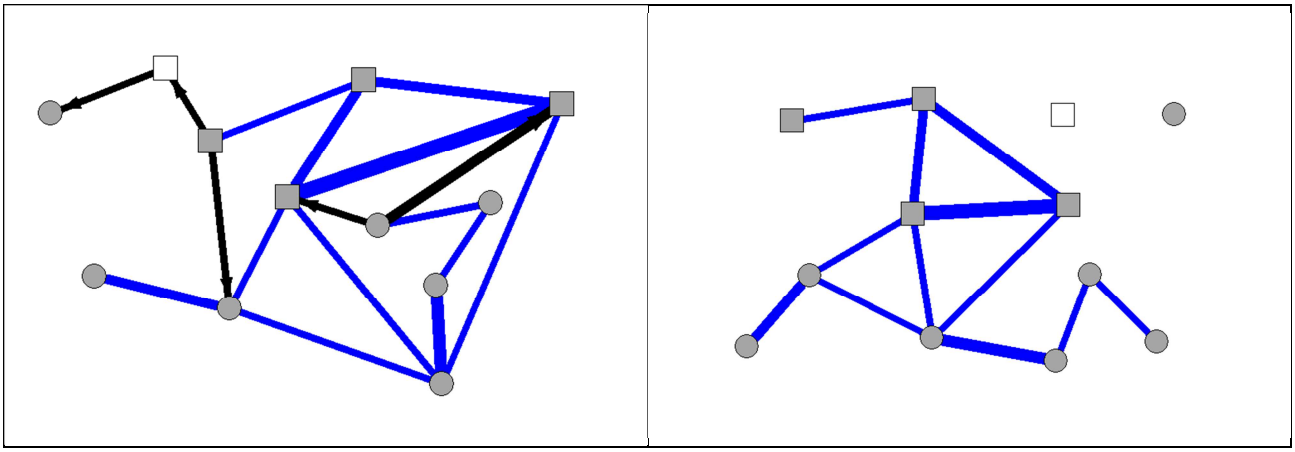

Slepa ali slabovidna učenka je v socialnem omrežju oddelka pozicionirana relativno slabo. Ima sicer 3 neusmerjene povezave s sošolci, ki pa so manjše vrednosti (vrednost 1 ali 2). Po merah središčnosti je pri vhodnih povezavah in neusmerjenih povezavah ena od dveh učencev z najmanj socialnimi stiki v razredu. Klub temu stanje ni kritično, saj ima učenka kot zapisano nekaj šibkih obojestransko priznanih stikov. Učenka ima tudi večje število usmerjenih (nevzajemnih) izhodnih in vhodnih povezav. Pri učenki je torej prisotno neskladje med vhodnimi in izhodnimi povezavami. Zaključimo lahko, da se integracija še ni zaključila in da učenka potrebuje še nekaj časa za vzpostavitev močnejših socialnih vezi. Za pričakovati je, da se bo s časom povečalo število neusmerjenih povezav, ali vrednost obstoječih neusmerjenih povezav, in da se bo posledično zmanjšalo neskladje med izhodnimi in vhodnimi povezavami.

Omrežje 6

Omrežje je sestavljeno iz 14učencev in učenk enega oddelka osnovne šole; od tega 8 deklet in 6 fantov. V oddelku so 3 učenke in 1 učenec s posebnimi potrebami in sicer 1 slep ali slaboviden učenec.

Glede na vhodne povezave ima slep ali slaboviden učenec, kot tudi 2 druga učenca, stopnjo središčnosti enako 6. Vsak od njih je bil izbran s strani 6 sošolcev pri enem ali več vprašanjih. Manjšo stopnjo središčnosti

glede na vhodne povezave imajo 4 učenci in večjo stopnjo 7 učencev. Slep ali slaboviden učenec je enkrat ali večkrat izbral 4 sošolce. Med slepim ali slabovidnim učencem in drugimi učenci so bile 4vzajemne povezave; isto mero središčnosti v primeru neusmerjenih povezav ima še 1 učenec. 4 učenci imajo manjšo stopnjo središčnosti in 8 učencev večjo stopnjo središčnosti. Glede na dostopnost je slep ali slaboviden učenec v oddelku pozicioniran solidno; v primeru vhodnih povezav ima glede na dostopnost boljšo pozicijo 7 učencev in glede na neusmerjene povezave 8 učencev od 14.

Slika 6: Povezave v omrežju (A+B+C+D+E+F) z vrednostmi od 3 do 6 (levo neusmerjene in usmerjene, desno samo neusmerjene)

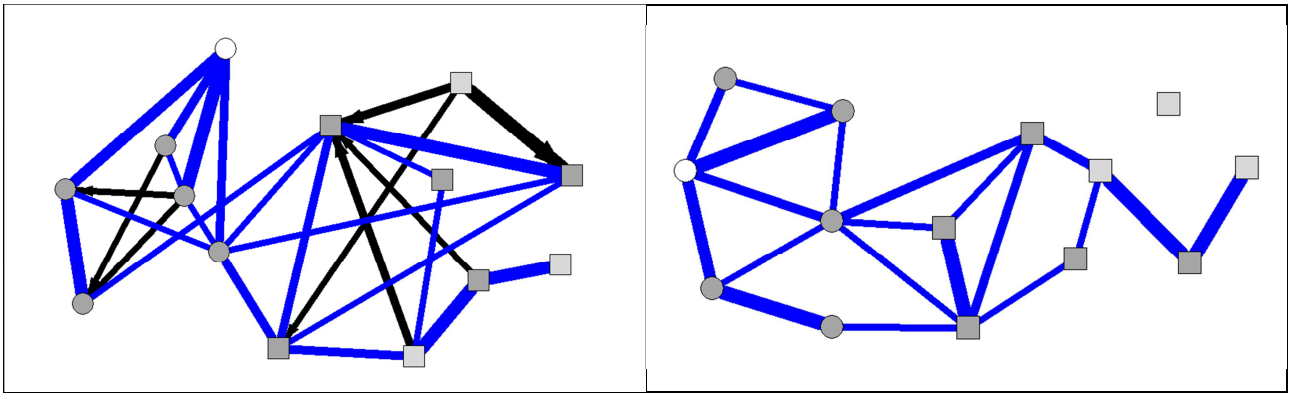

Slep ali slaboviden učenec je v socialnem omrežju oddelka pozicioniran dobro. Kljub manjšemu neskladju med izhodnimi in vhodnimi povezavami, ima 4 neusmerjene povezave z visokimi vrednostmi. Slep ali slaboviden učenec ima torej trdne in vzajemno priznane socialne vezi s sošolci v oddelku. Ob tem je potrebno še dodati, da je manjše neskladje med vhodnimi in izhodnimi povezavami predvsem posledica manjše izbire s strani slepega ali slabovidnega učenca, ki tako manjša svojo socialno vključenost v omrežje, oziroma iz svojega socialnega kroga izključuje druge sošolce, razen tistih štirih, s katerimi je povezan precej intenzivno. Sklenemo lahko, da je slep ali slaboviden učenec relativno dobro vključen v oddelek.

Omrežja 7, 8 in 9

Ob opisanih šestih omrežjih smo želeli socialna omrežja izmeriti v še treh oddelkih, vendar nam to zaradi težav pri zbiranju podatkov ni uspelo. V primeru slepe ali slabovidne učenke v enem oddelku osnovne šole je prišlo pri zbiranju podatkov do manjših napak in nejasnosti pri vpisovanju posameznih imen, ki pa so dovolj velike, da bi bili prikazi omrežja nenatančni ali celo zavajajoči. Na osnovi podatkov, ki se jih vseeno da razbrati iz zbranih anketnih vprašalnikov, pa lahko ugotovimo, da je učenka socialno integrirana v oddelek in da po vsej verjetnosti ni velikih odstopanj od ugotovitev, ki izhajajo iz prikazanih preostalih 6 omrežij v oddelkih osnovne šole.

V primeru dveh slepih ali slabovidnih dijakov so bile težave pri zbiranju podatkov nekoliko večje. Sodelovanje pri zbiranju podatkov je zavrnil en slep ali slaboviden dijak, medtem ko drugi ob zastavljenih vprašanjih ni zapisal nobenega od imen sošolcev. Sodelovanje je zavrnilo tudi večje število drugih dijakov v oddelkih. Na osnovi podatkov, ki smo ji vseeno uspeli zbrati, lahko sklepamo, da obstaja vsaj minimalna socialna integracija obeh dijakov v oddelke srednje šole. Podatki iz manjšega števila vrnjenih vprašalnikov namreč kažejo, da sta bila oba slepa ali slabovidna dijaka v manjši meri izbrana s strani nekaj sošolcev (v primeru enega dijaka gre za dva sošolca s posebnimi potrebami). To dokazuje vsaj obstoj manjšega števila vhodnih povezav. Vendar na osnovi teh parcialnih podatkov ne moremo narediti nobenih zanesljivih zaključkov. Kljub nesporno prisotnim vhodnim povezavam nakazujejo vse težave pri zbiranju podatkov (tudi v primeru ostalih anketnih vprašalnikov) na prisotnost določenih težav pri inkluziji slepih ali slabovidnih dijakov. S spremljavo zaradi nesodelovanja dijakov nismo mogli odkriti, ali so težave na področju socialne integracije ali drugje. Verjetno prisotnih težav namreč niso razkrili niti podatki, zbrani pri drugih udeležencih. Odnos ostalih udeležencev do teh verjetno prisotnih težav najbolje ponazori odgovor ravnateljice šole, ki sicer ugotavlja da težav z inkluzijo slepega ali slabovidnega dijaka ni bilo, vendar dodaja, da gre dijak z naslednjim šolskim letom (nazaj) v zavod.

Zaključek

Slepi in slabovidni učenci so v oddelke osnovne šole relativno dobro ali vsaj zadovoljivo socialno integrirani. V nekaj primerih obstaja sicer nekaj manjših težav, ki pa niso nič posebnega in se bodo s časom po vsej verjetnosti razrešile same od sebe. Slepi in slabovidni učenci v omrežju sicer nimajo nadpovprečno veliko socialnih interakcij s sošolci, vendar so obstoječe interakcije v več primerih vzajemne, trdne in intenzivne. V primeru inkluzije slepih in slabovidnih mladostnikov v oddelke srednje šole prihaja do določenih težav pri inkluziji teh dijakov, ki niso nujno povezane s socialno integracijo teh dijakov v oddelke, vendar pa preprečujejo preverbo le-tega. Zaključimo lahko le, da na osnovi dostopnih podatkov ni mogoče preveriti socialne integracije slepih in slabovidnih dijakov v oddelke srednje šole. Po vsej verjetnosti gre v tem primeru za težave, katerim bi bilo treba v prihodnje posvetiti večjo pozornost vsaj na ravni srednjih šol, ki sprejemajo slepe ali slabovidne dijake ter druge dijake s posebnimi potrebami, če ne celo širše. Cilj, ki je bil postavljen v poskusu, je torej dosežen (le) za osnovno šolo.

ŠESTI CILJ: Ugotoviti spremembe v poznavanju specialnih znanj in stališčih staršev slepih in slabovidnih otrok, vključenih v zgodnjo obravnavo in vrtec.

Cilj je osredotočen na ugotavljanje sprememb v poznavanju specialnih znanj in stališč staršev slepih in slabovidnih otrok, vključenih v zgodnjo obravnavo in v vrtec. Najprej poglejmo, kakšna *pričakovanja* so imeli starši ob vključitvi v poskus in v kolikšni meri so bila njihova pričakovanja izpolnjena. Pričakovanja so se nanašala tako na poskus in strokovne delavce kot na otroka in njegov napredek ter celotno družino. Tako nas je podrobneje zanimalo, če so bila pričakovanja staršev do poskusa izpolnjena in kakšne so njihove izkušnje s Centrom v času vključitve. Da bi lažje primerjali pričakovanja ob začetku in njihovo izpolnjenost ob zaključku poskusa, poglejmo nekaj izjav staršev ob začetnem intervjuju:

»Najbolj pomembno mi je, da postane samostojen v življenju. Želim izvedeti, kje ima lahko težave zaradi vida in kako mu lahko pomagam.«

»Nimava nekih pričakovanj. Midva se vključiva v vse, kar ponudite. Želimo, da bi se naš otrok čim bolje razvijal, da bi nama kdaj pomagali in dali kakšen uporaben nasvet. Potrebujeva čim več praktičnih informacij: kako delati z otrokom, kako se hitreje obleči, kako naučiti otroka, da se sam hrani, kako ga pripraviti na šolo, učenje brajice, socializacijo.«

»Rad bi, da bi se moj otrok navadil, da bi mu bilo v šoli laže, da bi pridobil več spretnosti. Dobra se mi zdijo tudi srečanja s starši, tista 2-dnevna delavnica, to je zelo koristno. Želel bi tudi več informacij, kako je z mojim otrokom in vaše mnenje.«

»Želim, da bi čim dlje sodelovali z vami. Da bi nam pomagali, ko bo v šoli, s pripomočki, strokovnimi mnenji … Da bi tudi mene kaj podučili, ker ne vem vsega, ker nisem strokovnjak.«

V naslednjih izjavah pa bomo videli, kako so starši opisali izpolnjenost svojih pričakovanj in izkušnje s Centrom ob zaključnem intervjuju:

»Same pozitivne izkušnje, nimam nobenih negativnih. Sproti sprašujem in pošljem elektronsko pošto. So mi na voljo. Včasih sem zraven pri urah z mobilno pedagoginjo in če mojemu otroku kaj ne gre, poskušam potem jaz kasneje to stvar z njim razvijati. Vidim, kaj delajo in nimam nobene slabe stvari za povedati. Drugače pa pogrešam srečanja staršev, čeprav tudi kdaj nisem prišla, ampak so se mi zdela koristna. Zdi se mi tudi, da je manj delavnic.«

»Pozitivno, super! Lahko bi bile izboljšave, ampak vse, kar so dali, je bilo zelo uporabno. Kljub situaciji v Zavodu, iščejo možnosti in so angažirani za pomoč. Se pa pozna, ker zdaj tiflopedagoginja nima več toliko časa in imamo redkejše obravnave.«

»Prijazni so, dobro smo se počutili. Dobili smo informacije. Upam, da bomo lahko še naprej hodili na obravnave k isti tiflopedagoginji, ker jo že poznamo in dobro sodelujemo z njo.«

Iz začetnih intervjujev smo lahko razbrali, da so si straši želeli pomoči pri usvajanju specialnih znanj, ki jim bodo pomagala v vsakdanjem življenju in kasneje v šoli. Večina se je v poskus vključila, ker je želela čim več informacij, znanj in pripomočkov za svojega otroka. Ob zaključnem intervjuju vsi starši navajajo zadovoljstvo v povezavi z informacijami in praktičnimi znanji, ki so jih prejeli od strokovnjakov v Centru. Njihova pričakovanja so v splošnem izpolnjena. Staši kažejo zaupanje v strokovnjake Centra, se na njih redno obračajo po nasvet in pomoč ter si še naprej želijo njihove pomoči. Kljub temu pa večina staršev opaža, da so organizacijske in kadrovske spremembe v Centru v zadnjem letu vplivale na zmanjšanje količine delavnic, srečanj staršev in obravnav. Starši navajajo, da so v zadnjem letu pogrešali več teh aktivnosti, predvsem pa izmenjavo izkušenj z drugimi starši. Večina staršev je izrazila željo in potrebo, da bi nadaljevali z obravnavami, sodelovanjem in ostalimi aktivnostmi v okviru Centra.

Starše smo povprašali tudi o *napredku otroka* v času vključitve v poskus. Ob začetnem intervjuju nas je zanimalo, na katerih področjih pričakujejo napredek otroka, predvsem v naslednjih dveh letih:

> *»Na očesnem kontaktu, da bi lahko ocenili vid. Umsko pa funkcionalno učenje – tega se zdaj učimo. Potem pa, da se ne bi ustrašil stvari, npr. tistih, ki se jih dotakne. … Tudi motoričen razvoj – da bo samostojno sedel, se začel plaziti.«*

> *»Da bi se znal sam obleči, bi sam jedel, bi znal čisto sam na WC, bi se pripravil na brajico. Da bi se on dobro počutil in bi bil zadovoljen sam s sabo.«*

Ob zaključnem intervjuju smo preverili, kako starši opažajo in opisujejo napredek otroka v času vključitve v poskus.

> *»Brajico že skoraj zna, obvlada, rad piše. Napredoval je zelo kar se tiče samostojnosti. Sam se obleče, se hrani, poišče kozarec, zobe si umije, gre na stranišče. V vrtcu so se preselili v šolo in se je v 3 tednih navadil. Zelo je samostojen, plava, hodi v hribe, kolesarimo. Zelo smo zadovoljni z njegovim razvojem.«*

> *»Opazili smo napredek v njegovem sodelovanju. Posluša navodila, zgodbice. Probleme ima s slikovnim gradivom. Strokovno mnenje smo že pridobili za šolo. Zelo pripravljen je za šolo. Sploh nisem imela pomislekov, da ne bi šel in da bi podaljšali. Pisati je začel, zgodbice se uči, razvil je fino motoriko in podobne spretnosti. Doma pa je začel kar naenkrat voziti kolo. Prej je odklanjal.«*

> *»Napredoval je zelo veliko … Predvsem mu je pomagalo to, da tiflopedagoginja dela z njim. Na vseh področjih je napredoval, dobro se znajde, začel je risati, televizijo gleda od dlje kot prej. Sklepam, da se mu je vid popravil. Tudi piše že, čeprav ga moram spodbujati, ker ga jezi, če ne vidi dobro. Izgleda, da mu delček slike manjka. Risanje pa zdaj obvlada, uporablja tempere, barvice, vse … Pri teh letih pa se mu tudi govorno pozna. … Drugače pa se mu je tudi nistagmus izboljšal.«*

Iz začetnih intervjujev lahko opazimo, da so se pričakovanja staršev nanašala predvsem na različna področja razvoja, ki niso nujno neposredno povezana z vidom in s katerimi se lahko srečujejo tudi starši polnočutnih otrok. Kljub temu ob zaključnih intervjujih nekateri starši opažajo tudi napredek, povezan z vidom in uporabo le tega pri različnih aktivnostih. Nekateri navajajo, da se otroci v zadnjem času lažje in z večjim zadovoljstvom lotevajo aktivnosti, ki so jim v preteklosti predstavljale problem zaradi njihove okvare vida. Vsi starši od vključitve v poskus do zdaj opažajo velik napredek pri otroku na skoraj vseh področjih razvoja in so s tem zelo zadovoljni. Opaziti je, da starši sicer zelo dobro poznajo razvoj svojega otroka in pri opisovanju področij napredka uporabljajo tudi strokovne izraze, kar kaže na to, da so dobro poučeni. Sklepati je, da so k temu pripomogle različne obravnave pri strokovnjakih. Večina staršev vsaj del napredka pri otroku pripiše vključitvi v poskus in s tem povezanimi obravnavami pri tiflopedagogih.

Nadalje smo z intervjuji preverjali *poznavanje in uporabo specialnih znanj* ter potrebo po učenju le-teh. Ob začetku poskusa nas je zanimalo, katera znanja bi starši potrebovali, da bi jim pomagala pri vsakdanjem življenju:

»Na kaj moram biti pozorna glede na njegovo diagnozo. Kako naj priredim in uredim okolje, prostor, kako mu lahko pomagam …«

»Kako ga naučiti, da bo sam vzel žlico, nosil v usta, se sam oblekel, prijel svinčnik in nekaj počel z njim, zavezal čevlje, kako se umiti, …«

Ob koncu poskusa pa smo preverili, katera znanja in spoznanja so starši pridobili v Centru in so jim v pomoč v vsakdanjem življenju:

»Kako ravnati z njim, se igrati, katere igrače mu dati. Naučili so nas tudi, na kateri način mu dati stvari, da jih pogleda.«

»… Kako ga voditi, spremljati, mu dajati navodila, mu pomagati pri učenju in pokazati stvari.«

»Veliko o tem, kako delati s takimi otroki, katere pripomočke uporabljati. V glavnem sem tu dobila znanje, od zdravnice nisem toliko.«

»Na delavnicah je bilo veliko praktičnih vaj, npr. to, da napoveš vse vnaprej, kaj boš naredil … Delavnice, kjer smo se postavljali v vlogo slepega. Veliko nasvetov sva dobila.«

»Tiflopedagoginja se je povezala z dnevnim centrom, kamor hodi moj otrok in jih izobraževala. V vrtcu, Zavodu in doma delamo vsi enako in imamo skupne cilje.«

Starši so želeli izvedeti, kako lahko sami pomagajo otroku, uredijo njegovo okolje in ga naučijo skrbeti zase. Iz intervjujev je razvidno, da so starši v času poskusa pridobili veliko specialnih znanj, ki jih uporabljajo v vsakdanjem življenju. Večina staršev poudarja, da so s pomočjo delavnic dobili vpogled v doživljanje svojega otroka z okvaro vida in s tem večje razumevanje, kako mu pomagati. Pridobili so znanja, kako mu pomagati pri skrbi zase, uporabljati igrače in pripomočke. V nekaterih primerih pa starši celo povedo, da doma z otrokom delajo enake vaje kot strokovni delavci, iz česar je možno sklepati, da so jim specialna znanja pomembna in da so o njih dobro poučeni. Večina staršev je povedala, da so velik del svojih specialnih znanj pridobili v okviru Centra.

Za konec so nas zanimala <u>*stališča in socialna mreža staršev*</u>, o čemer smo sklepali posredno, na podlagi opisov svojega otroka in družine ter na podlagi poznavanja drugih družin s slepim ali slabovidnim otrokom. Predvsem nas je zanimalo, ali je prišlo do kakšne spremembe v stališčih in socialni mreži staršev v času vključitve v poskus. Najprej si poglejmo, kako so starši opisovali svoje otroke in družino ob začetku poskusa:

»Zmeraj je vesel. Želi, da se ukvarjaš z njim, pogovarjaš. Če si nervozen, je tudi on. Večinoma pa je dobre volje. Mi smo mala družinica – smo trije. Pri nas je vse na hitro, leteče. Veliko se ukvarjamo z otrokom, on je na prvem mestu. Upam, da bo bolje, da bomo tudi imeli večje stanovanje.«

Navajamo primere, kako so starši opisovali svojega otroka in družino ob koncu poskusa. Preverili smo tudi njihova mnenja o tem, kako je vključenost v poskus koristila njihovemu otroku in družini:

»Izjemno iskren otrok, prisrčen, radoveden, z veliko potenciali, za katere upam, da jih bo razvil in imel lepo življenje. Kot družina se zelo radi potepamo, zelo se imamo radi … smo ena glasna in živahna družina. Otroku skušamo čim bolj približati vse, kar vidimo. Nimamo se nič manj lepo, ker imamo otroka s posebnimi potrebami. Marsikomu smo v vzor.«

»Iznajdljiv, uporablja 100% vida, kar ga ima. Super je … Pridobil je na znanju, spretnostih, fini motoriki, poslušnosti. Znanje smo pridobili, drugače bi tavali. Na šolo smo pripravljeni. Zdaj lahko znanje delimo naprej.«

»… Se lepo razumemo. Ne glede na to, da imava otroka s posebnimi potrebami, funkcionirava dobro … Če ne bi bili vključeni v poskus, bi izgubili 4 leta otrokovega življenja, ker ne bi znala delati z njim in mu ne bi znala pomagati. On pa bi bil zafrustriran.«

Ob začetku poskusa so starši svojega otroka označili kot pozitivnega, nihče pa ni v opisu navedel težav z vidom ali posebnih potreb otroka. V zaključnem intervjuju je večina staršev v opisu otroka ali družine navedla težave z vidom ali posebne potrebe, iz česar je sklepati, da je prišlo do spremembe stališč in večjega sprejemanja otroka ter sebe kot staršev otrok s posebnimi potrebami. Hkrati pa starši poudarjajo, da zaradi tega ne živijo nič manj polnega življenja. Več kot polovica staršev je že ob začetku poskusa poznala družine s slepim ali slabovidnim otrokom in večina jih je bila vključenih v eno izmed društev slepih in slabovidnih. Ob koncu poskusa so bile skoraj vse družine vključene v društvo slepih in slabovidnih ter povezane z vsaj eno drugo družino z otrokom s posebnimi potrebami. Socialna mreža družin je bila že v začetku poskusa zelo spodbudna, zato ni bilo opaziti velike spremembe ob zaključku poskusa. Morda bi bile spremembe večje, v kolikor bi se v letošnjem šolskem letu srečanja staršev nadaljevala. Vsi starši so bili mnenja, da je vključenost v poskus koristila njihovemu otroku in njim. Nekateri so celo menili, da bi brez teh informacij in znanj izgubljeno tavali in se z veliko težavo spopadali z vzgojo otroka s posebnimi potrebami.

Če povzamemo, ob zaključku poskusa prav vsi starši navajajo zadovoljstvo z vključitvijo v poskus, s prejetimi znanji in informacijami. Njihova pričakovanja do poskusa so v splošnem izpolnjena. Vsi starši od vključitve v poskus do zdaj opažajo velik napredek pri otroku na skoraj vseh področjih razvoja in so s tem zelo zadovoljni. Čeprav so starši največ napredka pričakovali na področjih, ki niso neposredno povezana z vidom, so nekateri starši ob koncu poskusa opažali tudi napredek povezan z vidom in uporabo le tega pri različnih aktivnostih. Večina staršev vsaj del napredka pri otroku pripisuje vključitvi v poskus. Starši so tudi sami pridobili veliko specialnih znanj, ki jim pomagajo pri vsakdanjem življenju, poleg tega pa tudi sami pomagajo otroku razvijati področja razvoja na podoben način kot strokovni delavci. Največjo spremembo pa je bilo opaziti na področju razvoja stališč staršev, saj ti ob koncu poskusa bolj sprejemajo svoje otroke in sebe kot starše otrok s posebnimi potrebami ter poudarjajo, da kljub temu živijo polno življenje.

SEDMI CILJ: Ugotoviti spremembe v kompetentnosti in stališčih vzgojiteljev, učiteljev in svetovalnih delavcev.

Glede ugotavljanja sprememb *kompetentnosti* je iz analize odgovorov razvidno, da ob zaključku dvoletnega poskusa večina strokovnih delavcev meni, da je za delo s slepim oziroma slabovidnim otrokom bolje usposobljena kot ob začetku poskusa. S tem se strinjajo še zlasti strokovni delavci osnovne šole. Učitelji pa še vedno nimajo na razpolago vseh potrebnih didaktičnih in drugih prilagojenih pripomočkov, ki so nujno potrebni za izvajanje prilagojenega izobraževalnega programa. Večina strokovnih delavcev v primerjavi z letom 2010 bolje pozna potrebne prilagoditve in uporabo prilagojenih pripomočkov, največ znanja so na tem področju pridobili strokovni delavci osnovne šole, nekoliko manj pa strokovni delavci vrtca in srednje šole. Pri vseh strokovnih delavcih je opazen napredek glede specialnih znanj o slepih in slabovidnih otrocih in znanja povezanega s pripravo in izvajanjem prilagoditev pedagoškega procesa, kar še posebej velja za osnovno šolo. Prav tako je opazen napredek glede preverjanja in ocenjevanja znanja slepega oziroma slabovidnega otroka pri vseh strokovnih delavcih, najbolj pri učiteljih osnovne šole. Strokovni delavci v vrtcu v primerjavi z letom 2010 bolje poznajo specifični razvoj slepega oziroma slabovidnega otroka, kar nedvomno prispeva k izboljšanju kakovosti izvajanja programa, posledično pa tudi k razvoju in napredku slepega ali slabovidnega otroka.

Iz analize izhaja, da so vsi strokovni delavci v času poskusa pridobili dodatna potrebna znanja za delo s slepim oziroma slabovidnim otrokom, največ znanja so pridobili v osnovni šoli, nekoliko manj v vrtcu in srednji šoli. Po dvoletnem poteku poskusa se počutijo bolj kompetentne za sodelovanje s starši in so v primerjavi z letom 2010 pridobili tudi dodatna strokovna znanja za delo s slepim oziroma slabovidnim otrokom. Svetovalni delavci so v primerjavi z letom 2010 pridobili tudi dodatna strokovna znanja glede koordinacije, izvajanja in evalvacije individualiziranega programa. Večina strokovnih delavcev tako vzgojiteljev in učiteljev osnovne in

srednje šole kot svetovalnih delavcev pa se pri delu s slepim ali slabovidnim otrokom srečuje z manjšimi težavami. Učitelji zlasti glede neposrednega izvajanja prilagojenega pedagoškega procesa, svetovalni delavci pa pri sodelovanju in svetovanju z vzgojitelji, učitelji, starši in otroki (npr. zagotavljanje spremljevalca ob različnih aktivnostih kot so športni, kulturni dnevi ipd, urejanja glede prilagojenih pripomočkov in gradiv in podobno).

Navajamo nekaj trditev strokovnih delavcev, ki potrjujejo navedene ugotovitve:

»Nujno je sodelovanje z Zavodom in usposabljanje slepega otroka v okviru specialnih znanj, saj le tako lahko poteka delo v šoli.«

»Od učitelja zahteva več dela – priprave na pouk.«

»Vključevanje je rezultat tako stanje učenca kot timskega pristopa stroke in staršev.«

»Obvladovanje specialnih znanj bi moralo biti pogoj za vključitev v redno šolo (če otrok ne obvlada dobro teh znanj, tudi ne more enakovredno delati v razredu z videčimi otroki.«

»Na seminarju, ki ga je organiziral Center za pomoč slepim in slabovidnim, sem bila zelo zadovoljna, saj sem prišla do kakovostnejših podatkov.«

Pri spremembi <u>*stališč*</u> je mogoče ugotoviti pozitivni trend, čeprav razlike niso statistično pomembne. Ob zaključku poskusa večina vzgojiteljev in učiteljev tako osnovne kot srednje šole ter svetovalnih delavcev meni, da je vključevanje slepih in slabovidnih oseb v redne oddelke pozitivno in dobro, pri čemer pa je potrebno upoštevati individualne sposobnosti otroka in okvaro vida. Poleg navedenega je nujno treba zagotoviti usposobljenost strokovnih delavcev, potrebne prilagojene pripomočke in učna gradiva, zmanjšanje števila otrok v oddelku (zlasti v osnovni šoli, kjer je v oddelku lahko več otrok z različnimi vrstami posebnih potreb), spremljevalca (zlasti če gre za močno slabovidnega in/ali slepega otroka v vrtcu in osnovni šoli) ter stalno podporo in pomoč strokovnjaka za okvaro vida.

Strokovni delavci tako ob uvedbi poskusa kot tudi ob zaključku menijo, da poučevanje oziroma izvajanje prilagojenega programa s slepim ali slabovidnim otrokom od vseh zahteva veliko dodatnih obveznosti, truda, dela, priprav in časa, kar pa še vedno ni finančno ovrednoteno. Prav tako tudi ob zaključku poskusa večina strokovnih delavcev ocenjuje, da so slepi in slabovidni otroci relativno dobro sprejeti v skupino/oddelek, najbolj pa se s tem strinjajo učitelji srednje šole. Večina učiteljev osnovne in srednje šole meni, da slepi in slabovidni lahko dosegajo enake standarde znanja kot njihovi videči sovrstniki. Vzgojitelji, učitelji osnovne šole in svetovalni delavci menijo, da je vključevanje slepih in slabovidnih v redne oddelke/šole v smislu socializacije sicer pozitivno, mnenja v smislu napredka na učnem področju pa so v nekaterih primerih še vedno deljena. Nekateri menijo, da bi zlasti slepi glede učne uspešnosti več pridobili v specializirani ustanovi, kjer so na razpolago ustrezni prilagojeni pripomočki in strokovnjaki. Večina strokovnih delavcev tudi izpostavlja, da je za uspešen potek izobraževanja slepih in slabovidnih v rednih oddelkih zlasti pomembno timsko delo, torej sodelovanje šole/vrtca, strokovnjakov in staršev ter prilagoditve prostora, uporaba prilagojenih gradiv in pripomočkov, čemur v največjem številu dajejo pomen vzgojitelji in učitelji v osnovni šoli, nekoliko manj pa učitelji v srednji šoli.

Navajamo nekaj trditev strokovnih delavcev, ki potrjujejo navedene ugotovitve:

»Vključitev je zelo dobra in bogati vse vključene, vendar pa je za to potrebna dobra priprava in strokoven suport vsem, še posebej pa učiteljem, ki imajo za tako delo premalo znanja. Suport, v našem primeru je to ZSSM, je zelo pomemben.«

»*Sama socialna vključenost ni težavna. Problemi se pojavijo pri izvajanju pouka, ko učitelj in učenec nimata dovolj ali ustrezno prilagojenih učnih pripomočkov (npr. geografija…), zato je nujno sodelovanje z institucijami, ki to že imajo.«*

»Menim, da je vključevanje slabovidnih otrok v redne oddelke možno, slepih pa ne.«

OSMI CILJ: Ugotoviti učinkovitost in primernost organizacije in izvajanja vzgojno-izobraževalne dejavnosti Centra za pomoč slepim in slabovidnim.

Ta cilj smo preverili samo ob koncu poskusa, vključeni pa so bili ravnatelji, vzgojitelji, učitelji, svetovalni delavci in strokovni delavci Zavoda. Pri strokovnih delavcih in ravnateljih smo se osredotočili bolj na učinkovitost in izvajanje vzgojno-izobraževalnih dejavnosti Centra, pri strokovnih delavcih Zavoda pa tudi na primernost organizacije.

Strokovni delavci (vzgojitelji, učitelji in svetovalni delavci)

Večina strokovnih delavcev ocenjuje sodelovanje s Centrom kot dobro. Sodelovanje najvišje vrednotijo vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev, saj so ga ocenili s povprečno oceno 4,00. Ta ocena ni nikjer nižja od ocene 3,75. 42 odstotkov vprašanih ocenjuje vsebino seminarjev, ki jih je izvajal Center, kot veliko pomoč. Na splošno je podpora strokovnih delavcev Centra ocenjena visoko. Strokovni delavci menijo, da so od Centra dobili jasna navodila in nasvete in pomoč pri sprotnem reševanju težav pri delu s slepim oziroma slabovidnim učencem. Zadovoljni so z dosegljivostjo strokovnih delavcev Centra, saj vedo na koga se morajo obrniti. Ocenjujejo, da so delavci Centra na šoli prisotni dovolj pogosto, njihovi obiski pa so jim v pomoč pri delu. Najnižje,glede na ostale ocene, pa so strokovni delavci ocenili oskrbo s potrebnimi pripomočki; povprečna ocena znaša 2,92 in je pod srednjo vrednostjo 3. Podporo Centra so na splošno najbolje ocenili svetovalni delavci.

Ravnatelji

Ravnatelji ocenjujejo sodelovanje vrtca oziroma šole s Centrom kot dobro (78 odstotkov), z njihovo podporo pa so 100 odstotno zadovoljni. Pri sodelovanju s Centrom v glavnem niso zaznali težav. Podobno velja za vključevanje slepega oziroma slabovidnega otroka/učenca. Eden od ravnateljev je opozoril na potrebo po spremljevalcu, drugi pa na pomanjkljiva strokovna znanja na določenih področjih. Polovica vrtcev in šol ni imela dodatnih finančnih obveznosti, polovica pa jih je imela. Velika večina ravnateljev tudi meni, da lahko slepemu oziroma slabovidnemu otroku nudijo optimalne pogoje za varstvo, vzgojo in izobraževanje. Ob tem je eden od ravnateljev opozoril na potrebno dodatno vloženo energijo, čas in motivacijo vseh za doseganje ciljev. Drugi je izpostavil problem velikosti šole in številčnosti učencev. Opozorjeno pa je bilo tudi na pomanjkanje učnih pripomočkov in izražen pomislek, da šolskih pogojev ne morejo primerjati s pogoji, ki jih ima Zavod. Ravnatelji so podali tudi predloge za izboljšanje vzgoje in izobraževanja slepih in slabovidnih otrok oziroma mladostnikov. Njihovi odgovori opozarjajo na potrebo po asistentu in večjem številu tiflopedagogov. Predlagajo, da bi bilo že v osnovnih programih Pedagoške fakultete vključena tematika gibalne oviranosti, dolgotrajne bolezni, gluhote in naglušnosti ter slepote in slabovidnosti.

Strokovni delavci Zavoda

Na anketni vprašalnik je odgovarjalo le 59 odstotkov strokovnih delavcev, kar je nižje od pričakovanega. Razlogov za tako stanje je več, eden temeljnih pa je verjetno želja po ne opredeljevanju oziroma izraz negotovosti ob notranjih trenjih, povezanih z menjavo vodstva zavoda. Na začetna vprašanja so najprej odgovarjali vsi strokovni delavci Zavoda, ne glede na njihovo aktivno sodelovanje v poskusu. Strokovni delavci, ki so na vprašalnik odgovarjali, menijo, da ima Zavod jasno oblikovano poslanstvo (dolgoročni razlog obstoja in delovanja). Vodenje ocenjujejo kot dobro (povprečna ocena 4,27), ravno tako organiziranost (povprečna ocena 4,32). Strokovni delavci so prepričani, da se z delovanjem Centra izboljšuje kvaliteta znanja in socialna vključenost slepih in slabovidnih otrok v inkluziji. Menijo, da je delovanje Centra učinkovito in da zasnovana organiziranost zagotavlja primerne pogoje za kvalitetno in celovito delo. S samo organizacijo in delovanjem enot Centra so vsi dobro seznanjeni, tako aktivno sodelujoči kot tisti, ki aktivno niso sodelovali. Nekoliko bolj obremenjene se čutijo tisti delavci, ki so v poskusu aktivno sodelovali.

V nadaljevanju so na vprašanja odgovarjali samo aktivno sodelujoči v poskusu. Pri teh odgovorih izstopa visoka motiviranost za delo v okviru Centra in prepričanje, da nova organiziranost omogoča bolj kakovostno podporo procesu inkluzije ter vso strokovno podporo vrtcem in šolam. Sodelujoči so izrazili zadovoljstvo z vodenjem posameznih enot in usklajevanjem dela. Ocenjujejo, da so naloge jasno opredeljene in pregledne, kar omogoča organizacija po enotah. Sodelovanje z vrtci in šolami ocenjujejo zelo pozitivno. Najnižje, glede na ostale, pa so sodelujoči v poskusu ocenili možnosti zagotavljanja tehničnih pripomočkov in didaktičnega materiala (povprečna ocena 3,20). Njihov odgovor je tu skladen z ugotovitvami projektne skupine Zavoda (v nadaljevanju poročila), ki izpostavlja pomanjkanje finančnih sredstev za nakup tehničnih pripomočkov oziroma izdelavo didaktičnega materiala.

Ob koncu smo strokovne delavce Zavoda povprašali še o težavah, povezanih z delovanjem posameznih enot Centra. Skoraj polovica od njih izpostavlja večje težave v enoti za pripomočke, v drugih enotah je nekoliko bolje. Razloge je mogoče poiskati zlasti v pomanjkanju finančnih sredstvih za nakup tehničnih pripomočkov in izdelavo didaktičnega materiala, v kadrovskih spremembah v času poskusa in v še ne zadostni profiliranosti posameznih enot, s tem pa tudi ustrezni identifikaciji delavcev s posamezno enoto. Klub temu, da so omenjeni razlogi vplivali na kakovost delovanja enot in na medosebno povezovanje strokovnih delavcev v instituciji, pa okoliščine vendarle niso zmanjšale njihove delovne učinkovitosti, kar kažejo odgovori strokovnih delavcev vrtcev in šol ter ravnateljev.

Povzetek

Ravnatelji in drugi strokovni delavci ocenjujejo sodelovanje s Centrom kot dobro. Na osnovi njihovih odgovorov lahko sklepamo na učinkovitost delovanja strokovnih delavcev Centra. Strokovni delavci Centra podpirajo organizacijo in vizijo institucije, v kateri delajo, notranja trenja v instituciji v času izvajanja poskusa pa na učinkovitost njihovega dela niso vplivala. To potrjujejo strokovni delavci in ravnatelji. Eno od večjih, še vedno izraženih težav, predstavlja zagotavljanje tehničnih pripomočkov in didaktičnega materiala.

3.2 Rezultati, ki niso neposredno vezani na zastavljene cilje

V tem poglavju predstavljamo poročilo, ki ga je pripravila projektna skupina Zavoda.

Uvod

Da bi čim bolje spoznali in predstavili dejavnike, pomembne za preoblikovanje Zavoda za slepo in slabovidno mladino v strokovni center ter z njimi dopolnili ugotovitve zunanje spremljave, smo v Zavodu zasnovali sistematično spremljanje lastnega dela. Posvetili smo se tako delovanju centra kot celote kot spremljanju temeljnih področij dela posameznih enot z namenom, ugotoviti in dopolniti tiste dejavnike, ki spodbujajo oziroma zavirajo delo bodočega centra z vidika zagotavljanja strokovne pomoči in ustvarjanja inkluzivnega okolja.

Cilji samoevalvacije

Cilji spremljanja so bili naslednji:

- Osvetliti področje vodenja bodočega centra z vidika organizacijsko-finančnih sprememb in optimalnega povezovanja enot, ki zagotavlja delovanje centra kot celote.
- Ugotoviti učinkovitost delovanja posameznih enot na področjih, ki smo jih izbrali kot prednostna.
- Zbrati podatke in dokumentirati ugotovitve ter oblikovati predloge za izboljšanje dela enot in centra kot celote.

Metode dela

Da bi lahko odgovorili na zastavljena vprašanja oziroma dosegli načrtovane cilje samoevalvacije, so vodje enot sistematično zbirale podatke. Vsaka od vodij je ugotovitve sproti beležila v dnevnik, podatki pa so bili zbrani tudi na osnovi pogovorov z manjšimi skupinami učiteljev, staršev, ravnateljev, svetovalnih delavcev in ocen, ki so jih prispevali udeleženci izobraževanja. Oblikovan je bil skupni zbirnik, v katerega je

koordinatorica samoevalvacije redno vnašala zbrane podatke. Celotna dokumentacija je shranjena v arhivu Zavoda za slepo in slabovidno mladino.

Ugotovitve in interpretacija

V nadaljevanju predstavljamo in komentiramo zbrane podatke na področjih, ki jih je projektna skupina določila kot prioritetna področja.

Delovanje centra kot celote

Področja spremljanja:

- organizacija in vodenje centra z vidika usklajenega delovanja enot (način usklajevanje dela vodij, organizacijska struktura, sprejeti ukrepi)
- finančne posledice uvedbe centra (kje se stroški zmanjšajo, kje se povečajo in za koliko)
- spremembe in obremenitve delovnih mest (število učencev, vloga obstoječega strokovnega kadra in potrebe po novih zaposlitvah, normativna opredelitev dela vodij enot).

Organizacija in vodenje centra

Zavod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana v celoti še ne deluje v organizacijski obliki, kot jo predvideva Center za pomoč slepim in slabovidnim in jo preizkušamo s poskusnim delovanjem Centra. Organizacijska struktura, kot sledi iz obstoječega akta o ustanovitvi, ne ustreza več, saj ne omogoča izvajanja vseh aktivnosti, povezanih s procesi inkluzije. Zavod je nujno potrebno reorganizirati v Center za pomoč slepim in slabovidnim, ki bo organiziran tako, da se bo lahko učinkovito odzival na celovite potrebe otrok z okvaro vida, njihovih družin, šol ter širšega okolja. V okviru poskusa smo začeli s poskusnim delovanjem 4 enot, od katerih ima vsaka svojega vodjo, ki delujejo kot širši strokovni tim centra. Strokovni tim se je srečeval 1 krat tedensko. Enote so naslednje:

- Enota za diagnostiko in ocenjevanje ter zgodnjo obravnavo
- Enota za pomoč inkluziji
- Enota za razvoj
- Enota za pripomočke.

V načrtovane aktivnosti so bili vključeni vsi strokovni delavci Zavoda. Glavni organizacijski problem na področju organizacije dela predstavlja razporeditev delavcev na različna dela in naloge. Praktično nihče izmed učiteljev ne dosega polne obveznosti pri pouku, ki še teče na Zavodu, zato učitelji svoje delo dopolnjujejo kot učitelji dodatne strokovne pomoči in razširjenega obsega dodatne strokovne pomoči. Razpršenost dela na več področjih otežuje sistematično načrtovanje kariernega razvoja posameznega strokovnega delavca in s tem dvig kvalitete pri delu z otroki.

Dejavnosti Centra so bile večino vezane na Zavod, v katerem je dovolj ustreznih prostorov. Izkazalo se je le, da so bile dejavnosti preveč razpršene po Zavodu, zato smo predvideli prostorsko reorganizacijo. Predlog je že pripravljen, do realizacije pa še ni prišlo. Da bi se z dejavnostmi Zavoda približali otrokom, učencem in dijakom z okvaro vida, bi bilo potrebno odpreti dodatne prostore v okviru regijskih izpostav na Štajerskem in na Koroškem. Zasedenost šolske stavbe je večja kot pred petimi leti in bolje izkoriščena. Zaradi izvajanja pouka specialnih znanj, seminarjev za učitelje ali srečanj za starše in tematskih delavnic je vsaj tri dni v tednu šolska zgradba zasedena od 8.00 pa do 18.00 ure.

Vodje enot so trenutno obremenjene s celotno delovno obveznostjo, dodatno pa opravljajo še vodenje posamezne enote. Ker posamezne enote niso zaključene celote, se njihove dejavnosti med seboj prepletajo, to pa zahteva nenehno usklajevanje in vodenje. Na osnovi pridobljenih izkušenj izvajanja programov ter posebnih potreb oseb z okvaro vida smo prišli do zaključka, da je smiselno Enoto za diagnostiko in zgodnjo obravnavo združiti z Enoto za pomoč inkluziji. Kot četrto enoto pa se ohrani Šola. Učenci morajo imeti možnost izbire vpisa tudi v prilagojene programe vzgoje in izobraževanja. Zato je v bodočem delovanju Centra potrebno spremeniti strukturo vodenja. S spremembo akta o ustanovitvi je potrebno predvideti

ravnatelja/direktor Centra kot vodstveni organ in 4 strokovne delavce, ki imajo v svoji delovni obvezi ovrednoteno tudi delo strokovne vodje enote. Nujno je potrebno preoblikovati tudi sestavo sveta Zavoda, saj v trenutni situaciji starše zastopajo samo tisti starši, ki imajo otroke vključene v Zavod, kar predstavlja manj kot tretjino zainteresirane skupine.

Graf 1: Organizacijska struktura Centra

Finančni vidik

Zavod za slepo in slabovidno mladino še vedno deluje kot zavod za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami in je posledično financiran na osnovi obstoječih zakonov in normativne ureditve. Hkrati izvaja kot Center vrsto novih vzgojno-izobraževalnih pristopov in dejavnosti, za katere ne prejema dodatnih finančnih sredstev. Potrebe so že zdavnaj prerasle obstoječe možnosti. Vezanost financiranja na posamezne postavke izplačil je postala pretesna. Financiranje se mora urediti tako, da bo proračun bolj fleksibilen. Dejstvo je tudi, da znotraj Zavoda obstaja še vedno šola, ki je v tem trenutku zaradi majhnega števila otrok precej draga, vendar nujno potrebna. Število obravnavanih otrok zadnja leta narašča. Porast je predvsem posledica boljše povezanosti Zavoda z Oftalmološko kliniko in razvojnimi ambulantami, večje informiranosti staršev, izvajanja zgodnje obravnave in obravnav otrok z več motnjami. Praksa v svetu in pri nas kaže, da se število uporabnikov - obravnavanih otrok in njihovih družin - povečuje z razvojem inkluzivnih procesov in storitvami, ki jih nudi razvoj centrov za pomoč. Ob dejstvu, da smo v letu 2011/12 obravnavali 108 otrok v inkluziji, lahko sklepamo, da smo povprečno nudili pomoč in podporo vsaj 250 ožjim družinskim članom, vsaj 350 učiteljem in vzgojiteljem, svetovalnim delavcem, ravnateljem ter mnogim drugim na lokalnem nivoju. To pa niso zanemarljive številke.

Graf 2: Gibanje števila otrok v obravnavi v zadnjih štirih letih (porast)

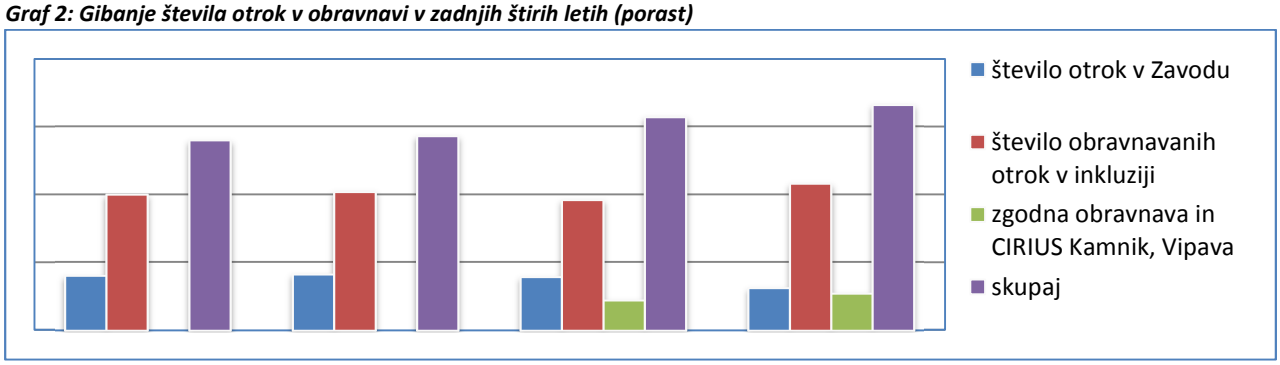

Proračun s povišanjem cen stalnih materialnih stroškov (elektrika, voda, ogrevanje …), ki smo ga prejeli v letu 2009, zadostuje za delovanje Centra za pomoč slepim in slabovidnim. Stroški, ki so vezani na delo z učenci, ki obiskujejo šolo v Zavodu, v proračun Centra niso vračunani. Število otrok v Zavodu je majhno (ne zadostuje normativom), stroški pa se predvsem izkazujejo pri delu učiteljev. Za delovanje Centra je potrebno ustrezno financiranje obstoječih programov, za zagon pa nabava pripomočkov, didaktičnega materiala in ustrezna preureditev prostorov.

Graf 3: Nakazila materialnih stroškov s strani MIZKŠ (upad)

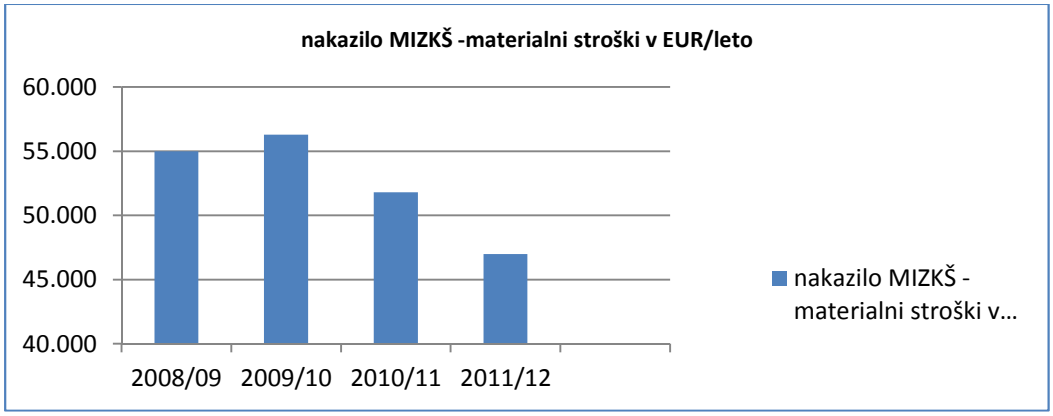

Graf 4: Strošek bruto plače

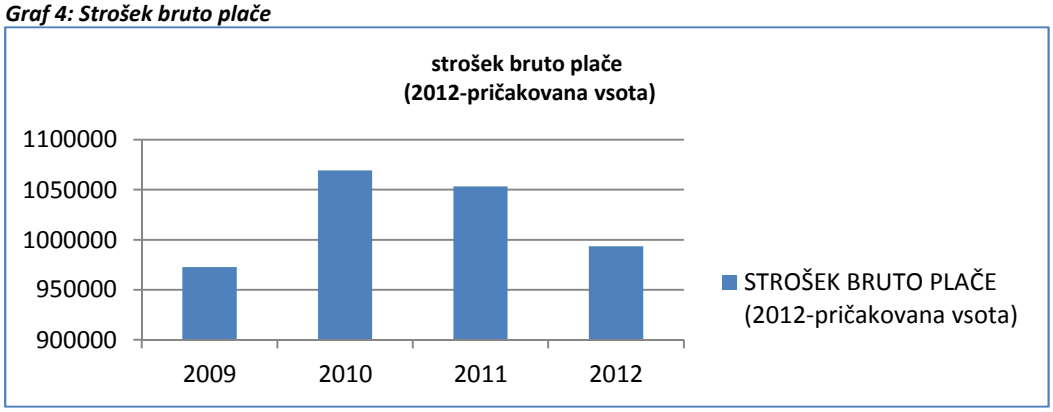

Iz zgornjih slik oz. grafov je razvidno, da se dejavnost širi, nakazila s strani ustanovitelja pa se zmanjšujejo.

Kadrovski vidik

Izobrazba: Na Zavodu je bilo na dan 30. 6. 2012 zaposlenih 39 strokovnih delavcev. Kadrovska struktura zaposlenih je bila sledeča: 6 defektologov, 1 psiholog, 1 socialni delavec, 19 učiteljev z dodatno tiflo-pedagoško dokvalifikacijo, pridobljeno v Ljubljani in Zagrebu (od tega ima eden magisterij, eden doktorat znanosti), 5 strokovnih delavcev (organizator računalniške dejavnosti, namizni založnik, knjižničar, vzgojitelj predšolskih otrok, ravnatelj) in 7 učiteljev brez dodatne tiflo-pedagoške dokvalifikacije (3 zaposleni za nedoločen čas, 4 za določen čas).

Za delo z učitelji (svetovalno delo na šolah, izobraževanje učiteljev...) je nepogrešljiv profil učitelja z dodatnimi tiflopedagoškimi znanji, za delo s starši pa so najbolj primerni pedagogi, socialni delavci in psihologi, za zmanjševanje ovir in primanjkljajev pa tiflopedagogi. Seveda gre samo za grob okvir, saj je delovanje strokovnih služb timsko in je v praksi natančna delitev neizvedljiva. Okvir le pokaže, da so vse izobrazbene strukture, ki so že sedaj zaposlene v Zavodu, potrebne še naprej. Z dodatnim izobraževanjem na specifičnih področjih dela, za katera trenutno na področju Slovenije še ni ustreznih profilov, je mogoče izvajati tudi program zgodnje obravnave in specialnih znanj. V Zavodu to že uresničujemo z izobraževanjem v okviru projektov s partnerji iz tujine (orientacija in mobilnost, zgodnja obravnava).

Izhajajoč iz potreb okolja ugotavljamo, da je strokovni kader, zaposlen na Zavodu za slepe in slabovidne, na osnovi dolgoletnih izkušenj in dodatnih izobraževanj, usposobljen za izvajanje programov in se prerazporedi na ustrezna področja dela. Pri tem je nujno upoštevati dejstvo, da bodo delavci zasedali eno delovno mesto in ne več mest v deležu.

Občutek pripadnosti enoti: Delovna obveznost je še vedno vezana na standarde in normative, ki veljajo za Zavode za izobraževanje otrok s posebnimi potrebami. Opravili smo simulacijo razporeditve delavcev znotraj enot, vendar nam trenutna organizacija ne dovoljuje dejanske izvedbe. Potrebna je tudi ureditev prostorov.

Potrebe po novih delovnih mestih: Kot že omenjeno, je potrebno ovrednotiti delo strokovne vodje enot. Že v času poskusa se izvajajo nekatere naloge, za katere so potrebna delovna mesta, ki v Pravilniku o normativih in standardih ne obstojijo. Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport nam je po specifiki odobrilo delovno mesto namiznega založnika, knjižničarja v deležu ter učitelja za slepe (za potrebe zgodnje obravnave). V enoti za pripomočke bo potrebno sistematizirati delo namiznega založnika, delavca za prilagajanje gradiv v brajici, oblikovalca z znanjem računalništva in izdelovalca pripomočkov. Za potrebe diagnostike in zgodnje obravnave je potreben profil tiflopedagoga, optometrista (timsko), delno logopeda, fizioterapevta, svetovalca za zgodnjo intervencijo, psihologa-družinskega terapevta, socialnega delavca. Za potrebe izvajanja programov v Enoti za pomoč inkluziji pa potrebujemo delovna mesta: učitelj specialnih znanj-tiflopedagogi, razredni in predmetni učitelji z dodatno tiflopedagoško dokvalifikacijo, predavatelj na seminarjih za učitelje, psiholog-družinski terapevt, socialni delavec. Delovni mesti optometrist in svetovalec za zgodnjo intervencijo v naši državi še ne obstajata, prvi tiflopedagogi bodo študij končali čez 2 leti.

Normativna ureditev: na osnovi ugotovljenih potreb se uredi normative za število posameznih delovnih mest.

Sodelovanje s sorodnimi inštitucijami in okoljem: Zavod preko svojih dejavnosti intenzivno sodeluje z mnogimi vzgojno-izobraževalnimi inštitucijami, sorodnimi centri doma in v tujini ter Zvezo društev slepih in slabovidnih Slovenije. Podrobnejša predstavitev sledi v opisu delovanja Enote za razvoj.

Ugotovitve in predlogi

Za učinkovito delovanje Centra za pomoč slepim in slabovidnim je treba urediti formalno-pravne vidike organiziranosti centra (sprememba akta o ustanovitvi, nova sestava sveta, fleksibilni model financiranja centra, sistemizacija in uvedba novih delovnih mest …).

Enota za razvoj

Področja spremljanja:

- izobraževanje strokovnih delavcev Centra
- oblikovanje spletne učilnice
- analiza potreb glede didaktičnih pripomočkov
- analiza sodelovanja s sorodnimi institucijami.

Izobraževanje strokovnih delavcev je potekalo z aktivno udeležbo na posameznih strokovnih seminarjih, posvetih, kongresih in preko samoizobraževanja ter kolegijalnega svetovanja. Prioritetna področja izobraževanja so bila: inkluzivno izobraževanje, delo z otroki z večplastnimi motnjami, področje specialnih znanj (orientacija in mobilnost), prilagajanje okolja in kulturnih dejavnosti slepim in slabovidnim, delo v zgodnji obravnavi, e-šolstvo. Skupaj se je izobraževalo 45 strokovnih delavcev. Zavod je deloval tudi na mednarodnem področju, predvsem preko projektov in sicer: ViSki Lab – Visual impaired and blind persons Skills Laboratory (Leonardo da Vinci), Early intervention (Royal Dutch Visio International), International Camp on Communication and Computers. Prijavljeni projekti, ki čakajo na oceno pa so še: STEP UP (Comenius), Popestrimo šolo, Prometko - inkluzivni pristop na področju prometne vzgoje, mednarodno študijsko srečanje. Oblikovane so bile spletne učilnice, ki so dosegljive na naslednjem naslovu: http://582.gvs.arnes.si/moodle/.V zadnjem pregledu je tudi nova spletna stran Zavoda, ki bo prilagojena vsem kriterijem, ki zagotavljajo dostopnost tudi slepim in slabovidnim. Izdelali smo tudi Facebook stran. Oblikovan je seznam osnovnih pripomočkov za posamezen predmet. Ugotovili smo, da je na razpolago zelo omejeno število le teh, saj ne razpolagamo s sredstvi za nakup materiala in orodja za izdelavo. V sklopu tiflo sekcije je bila ustanovljena Komisija za oceno didaktičnih materialov za slepe in slabovidne, ki pregleduje

ustreznost ter pomembnost posameznih pripomočkov. Delo komisije je bilo volontersko in bi jo bilo potrebno ovrednotiti. Analiza potreb po prilagojenem leposlovju je pokazala, da imamo zelo malo knjig za otroke od rojstva do 10 let kar otroke z okvaro vida postavlja v neenakovreden položaj v primerjavi s polnočutnimi. Dve knjigi smo prilagodili v Zavodu. Zavod na različnih področjih intenzivno sodeluje z različnimi inštitucijami: Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije in njihova društva, CIRUS Kamnik, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, CUDV Črna na Koroškem, S.I.N.N. – dr. Pretis, Istituto Regionale Rittmeyer Trst, Centar slepih Sarajevo, s knjižnicami, muzeji in galerijami pri njihovem delu s slepimi in slabovidnimi, z Univerzo v Ljubljani in na Primorskem (študentje na praksi, predstavitev slepote in slabovidnosti), Center Vidim Cilj, kjer sodelujemo pri izpeljavi športnih programov.

Ugotovitve in predlogi:

- izboljšati je treba interdisciplinarno sodelovanje (razvojne skupine)
- pripraviti načrt izobraževanja zaposlenih
- poglobiti analitično delo na področju vzgoje in izobraževanja otrok z okvaro vida, (proučiti ustreznost didaktičnih pripomočkov, prilagoditev metod, pripomočkov in programov glede na razmere v Sloveniji, okrepiti projektno delo …),
- treba je formalno-pravno urediti vodenje enote.

Enota za pripomočke

Področja spremljanja:

- stanje glede izposoje tehničnih pripomočkov (natančni podatki o izposoji tehničnih pripomočkov)
- stanje glede izdelave didaktičnih pripomočkov (natančni podatki o izdelavi didaktičnih pripomočkov)
- stanje glede priprave in prilagoditve učnih gradiv.

V izvajanje nalog Enote za pripomočke je bilo vključenih 5 strokovnih delavcev. Vsi učenci in dijaki, ki so vključeni v poskus, so dobili opremo, ki je zapisana v odločbi o usmeritvi. Vodi se dokumentacija o izposoji in vračilu specialne in računalniške opreme ter naročilu in izdelavi didaktičnih pripomočkov, *(preglednici 1 in 2).*S posamezno šolo ali vrtcem je sklenjena pogodba o izposoji opreme. Da bi šole in vrtci bili kar najbolj seznanjeni z delovanjem Enote za pripomočke, so bile pisno obveščene o možnosti izposoje računalniške in programske opreme, izobraževanju učiteljev za uporabo računalniške in programske opreme, izposoji prilagojenih učbenikov v povečanem tisku in brajevi pisavi, izposoji knjižničnega gradiva, izposoji že v preteklosti izdelanih didaktičnih pripomočkov, prilagajanju in tiskanju gradiv v brajevi pisavi ter organizaciji ogledov in dejavnosti v Vrtu čutil. Ker nimamo zagotovljenih sredstev za izdelovanje didaktičnih pripomočkov, žal šole niso bile obveščene o možnosti izdelovanja didaktičnih pripomočkov ter o postopku naročanja le-teh.

Glede na zaprosilo šol po prilagoditvah učnih gradiv smo za potrebe dveh šol, ki sta v poskusu, prilagodili in natisnili 869 strani v brajevem tisku in prilagodili 236 strani teksta za uporabo brajeve vrstice. Predloge za prilagajanje učbenikov je v času poskusa posredovalo 8 šol. Učbenike iz učbeniškega sklada smo izposodili 16 krat (7 učencem v šolskem letu 2010/11 in 9 učencem v šolskem letu 2011/12).Na Vrtu čutil smo od septembra 2010 do konca junija 2012 gostili 1220 obiskovalcev. Izvedli smo 27 delavnic za otroke iz vrtcev in osnovnih šol na temo čutila ter slepote in slabovidnosti, ostali obiskovalci pa so imeli organiziran vodeni ogled vrta.

Preglednica 1: Izposoja tehničnih pripomočkov šolam in vrtcem vključenim v poskus

ŠT.	TEHNIČNI PRIPOMOČEK	IZPOSOJEVALEC
10x	prenosni računalnik	OŠ Poljane, OŠ Oskarja Kovačiča, OŠ Blaža Arniča Luče (šolsko leto 2010/11) oz. OŠ Rečica ob Savinji*(šolsko leto 2011/12), OŠ Prežihov Voranc Ravne na Koroškem, OŠ Preserje, OŠ Trebnje, OŠ Mala Nedelja, Ekonomska gimnazija MS, OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici, Gimnazija Kočevje
5x	brajeva vrstica	OŠ Poljane, OŠ Oskarja Kovačiča, OŠ Prežihov Voranc Ravne na Koroškem, OŠ Mala Nedelja, Gimnazija Kočevje

4x	elektronska lupa	OŠ Postojna-PE Hrušovje, OŠ Prežihov Voranc Ravne na Koroškem, OŠ Sv. Jurij pri Ščavnici, OŠ Mala Nedelja
5x	programska oprema za slepe	OŠ Poljane, OŠ Prežihov Voranc Ravne na Koroškem, OŠ Oskarja Kovačiča, OŠ Mala Nedelja, Gimnazija Kočevje
6x	programska oprema za slabovidne	OŠ Prežihov Voranc Ravne na Koroškem, OŠ Trebnje, OŠ Preserje, Ekonomska gimnazija MS, OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici, OŠ Blaža Arniča Luče (šolsko leto 2010/11) oz. OŠ Rečica ob Savinji*(šolsko leto 2011/12)
2x	brajev pisalni stroj	OŠ Prežihov Voranc Ravne na Koroškem, OŠ Mala Nedelja
1x	ročna lupa	Ekonomska gimnazija MS
1x	tipkovnica za slabovidne	OŠ Sv. Jurij pri Ščavnici

* učenka se je v času trajanja poskusa prešolala

Preglednica 2: Izposoja didaktičnih pripomočkov šolam vključenim v poskus

ŠT.	DIDAKTIČNI PRIPOMOČEK	IZPOSOJEVALEC
5x	geometrijski pribor za slepe	OŠ Poljane, OŠ Oskarja Kovačiča, OŠ Prežihov Voranc, Ravne na Koroškem,OŠ Sv. Jurij pri Ščavnici, OŠ Črna na Koroškem
2x	tipni reliefni zemljevid Slovenije	OŠ Poljane, OŠ Mala Nedelja
2x	tipni zemljevid regij Slovenije	OŠ Poljane
1x	tipni zemljevid sveta - nizek relief	OŠ Mala Nedelja
1x	tipni zemljevid sveta - visok relief	OŠ Mala Nedelja
1x	tipni zemljevid sveta -stopinjska mreža	OŠ Mala Nedelja
1x	tipni zemljevid sveta - toplotni pasovi	OŠ Mala Nedelja
1x	tipni globus	OŠ Mala Nedelja
1x	Braillovo uro - budilko	OŠ Oskarja Kovačiča
2x	časovni trak	OŠ Poljane, OŠ Mala Nedelja
4x	merilna posoda (1 l - okrogla in kvadratna, 0,5 dcl – visoka in kvadratna)	OŠ Oskarja Kovačiča
1x	plošča za poštevanko	OŠ Oskarja Kovačiča
2x	reliefni (tipni) zemljevid Evrope	OŠ Prežihov Voranc, Ravne na Koroškem
1x	stotični kvadrat	OŠ Oskarja Kovačiča
1x	vetrovnica tipna	OŠ Oskarja Kovačiča
2x	drevesno deblo (letnice)	OŠ Oskarja Kovačiča
1x	model vasi - tloris (magnetna plošča, 4 lesene hišice, 1 cesta in 1 drevo)	OŠ Oskarja Kovačiča
1x	model – tloris učilnice	OŠ Oskarja Kovačiča
1x	tipne zemljevid v mapi - tloris ZSSM	OŠ Oskarja Kovačiča
1x	tipne zemljevid v mapi - ZSSM in okolica	OŠ Oskarja Kovačiča
1x	tipne zemljevid v mapi - ZSSM šola - pritličje, toaletni prostori)	OŠ Oskarja Kovačiča
1x	tipni zemljevid Ljubljana - 4 deli	OŠ Oskarja Kovačiča
3x	tipni reliefni zemljevid Evrope	OŠ Prežihov Voranc, OŠ Mala Nedelja, OŠ Rudolfa Maistra Šentilj
1x	tipni reliefni zemljevid Evrope - večji format	OŠ Prežihov Voranc
1x	tipni zemljevid Azije - relief	OŠ Prežihov Voranc
3x	tipni reliefni zemljevid Evrope - politični (nivoji)	OŠ Prežihov Voranc, OŠ Mala Nedelja, OŠ Rudolfa Maistra Šentilj
2x	tipni reliefni zemljevid Evrope - politični	OŠ Prežihov Voranc, OŠ Mala Nedelja
1x	tipni zemljevid Avstralije in Oceanije - relief	OŠ Rudolfa Maistra Šentilj
1x	tipni zemljevid Južne Amerike - relief	OŠ Rudolfa Maistra Šentilj
1x	tipni zemljevid, Severne Amerike - relief	OŠ Rudolfa Maistra Šentilj
1x	tipni zemljevid Afrike - relief	OŠ Rudolfa Maistra Šentilj
1x	tipni zemljevid Azije - relief	OŠ Rudolfa Maistra Šentilj
2x	tipni zemljevid Evrope - relief (višine in globine),	OŠ Rudolfa Maistra Šentilj, OŠ Mala Nedelja

V kolikor bi želeli zadostiti vsem potrebam otrok, ki imajo v odločbi o usmeritvi zapisano uporabo računalniške, specialne in programske opreme, bi potrebovali dodatna finančna sredstva za nakup vse potrebne opreme. Ob zaključku šolskega leta 2011/12 je to: 18 prenosnih računalnikov s prilagojeno opremo za povečanje, 11 elektronskih lup, 2 brajeva stroja, 2 brajevi vrstici, 1 zvočni kalkulator, 2 geometrijska pribora za slepe in 2 prenosna računalnika s programsko opremo za slepe, licence za prilagojene programe.

Ugotovitve in predlogi:
Za uspešen zagon nove dejavnosti, ki izhaja iz potreb izobraževanja slepih in slabovidnih v inkluzivnih šolah, je treba:

- zagotoviti sredstva in osnovne pogoje za izdelavo didaktičnih pripomočkov (oprema, material, orodje …)
- zagotoviti sredstva za nakup tehničnih pripomočkov
- oblikovati strokovne skupine za pripravo in oceno didaktičnih pripomočkov ter prilagajanje in tiskanje gradiv v brajevi pisavi (predmetni učitelji, učitelji razrednega pouka in izdelovalci posameznega pripomočka)
- dokončno urediti skupne prostore Enote za pripomočke (soba za oblikovanje in izdelovanje didaktičnih pripomočkov, soba za prilagajanje in tiskanje gradiv v povečanem tisku in brajevi pisavi, soba za skladiščenje in izdajo računalniške opreme in didaktičnih pripomočkov)
- treba je formalno-pravno urediti vodenje enote.

Enota za podporo inkluziji
Področja spremljanja:

- podpora inkluzivnemu okolju
- seminarji in delavnice.

V začetku šolskega leta so bili šole, vrtci, starši in otroci seznanjeni z dejavnostmi, ki bodo organizirane v okviru Enote za podporo inkluziji. Obveščanje je potekalo preko mobilnih učiteljev in spletne strani Zavoda. Pred posamezno izvedbo seminarja ali delavnice pa so posamezne ciljne skupine na dom prejele tudi pisno vabilo. Tako smo v času poskusa organizirali 24 seminarjev za učitelje in vzgojitelje, katerih se je udeležilo 100učiteljev in vzgojiteljev iz poskusa oz. 316 učiteljev in vzgojiteljev slepih in slabovidnih otrok s področja cele Slovenije. V izvedbo seminarjev se je vključilo 45 strokovnih delavcev Zavoda. Skupno število ur izvedenih seminarjev in predavanj je bilo 224, pri izvedbi večine posameznih ur pa je sodelovalo večje število izvajalcev. Seminarji so potekali v skupnem številu 34 dni. Izvedli smo tudi 6 srečanj študijske skupine učiteljev slepih in slabovidnih učencev, ki se jih je udeležilo 100 učiteljev, od tega 18 iz poskusa. Izvedli smo 8 delavnic za otroke in starše iz predšolskega obdobja, ki so se jih udeležile vse družine vključene v poskus. Izvedeno je bilo 27 večdnevnih delavnic za otroke učence in dijake v obsegu 95 dni oz. 538 ur. V posamezne aktivnosti, namenjene osnovnošolcem in srednješolcem se je vključilo 168 učencev in dijakov, od tega22 iz poskusa (12 učencev v letu 2010/11 in 10 učencev v letu 2011/12 ter praktično vsi strokovni delavci Zavoda. Evalvacije posameznih seminarjev so pokazale, da učitelji visoko cenijo strokovnost izvajalcev in si želijo nadaljnjih izobraževanj. Predvsem poudarjajo potrebo po praktičnih delavnicah in večjemu poudarku predstavitve slabovidnosti. Podrobnejši podatki o realizaciji programa enote so shranjeni v arhivu Zavoda.

Ugotovitve in predlogi:

- v Centru in na lokacijah izven Centra, kjer se izvajajo specialna znanja, je treba prostore opremiti s prilagojenimi pripomočki, enako je s specializiranimi učilnicami (prilagojena IKT oprema, kabineti in sobe za izvajanje DSP in RO DSP, ustrezno opremljene učilnice za učenje vsakodnevnih opravil)
- treba je formalno-pravno urediti vodenje enote.

Enota za diagnostiko in zgodnjo obravnavo
Področja spremljanja:

- delo z otroki
- delo s starši.

Enota za diagnostiko in zgodnjo obravnavo je izvedla diagnostiko vseh vključenih v poskus in obravnavala tri otroke v zgodnji obravnavi. ki še niso bili usmerjeni v ustrezni program oziroma v programu, kamor so bili usmerjeni, po ZUOPP niso imeli možnosti ustrezne tiflopedagoške obravnave. Pri zgodnji obravnavi so v prvem letu poskusa sodelovali: dve tiflopedagoginji, psihologinja in socialna delavka. V drugem letu sta zaradi sprememb v strukturi zaposlenih sodelovali samo tiflopedagoginja in socialna delavka. Do spremembe

je prišlo, ker sta psihologinja in socialna delavka odšli na delovno mesto v drugo ustanovo, tiflopedagoginja pa je prevzela drugo področje dela v Zavodu. En otrok z več motnjami, je ob koncu prvega leta iz poskusa izstopil, ker so bili starši mnenja, da zaradi več motenj kljub obravnavam, otrok ne bo nikoli dohitel vrstnikov in se ne bo nikoli uspešno vključil v življenje in delo tako kot večina ostalih.

Že v prvem letu je bil za vsakega otroka v poskusu opravljen diagnostični pregled, na katerem je multidisciplinarni tim ugotovil otrokovo funkcionalno oceno vida, splošno oceno otrokovega razvoja ter socialno anamnezo družine. Vsak član tima je pripravil svoje poročilo o otroku, nato pa smo izoblikovali skupno poročilo ter ga predstavili staršem. Po uvodni diagnostični oceni strokovnega tima v sestavi tiflopedagog, psiholog in socialni delavec, se je za posameznega otroka v sodelovanju s starši izdelal individualni program. Program je bil usmerjen v spodbujanje otrokovega celostnega razvoja, še posebej pa na področje vida in ostalih čutil, gibanja in orientacije, govora in ročnih spretnosti. Za individualne obravnave smo imeli na razpolago eno uro na teden. Za individualno delo z otrokom je bil zagotovljen tudi prostor. Komunikacija s starši je poleg seminarjev in individualnega neposrednega dela z otroki potekala tudi preko telefona, klasičnih pisnih vabil in preko elektronske pošte. Pri neposrednem delu z otroki je delo potekalo preko igre v učilnici, ki smo jo prilagodili za potrebe zgodnje obravnave. Pri igri smo uporabljali veliko igrač in didaktičnih pripomočkov, ki bi jih starši potrebovali tudi doma. Le-teh največkrat nimajo, zato ugotavljamo potrebo po Igračoteki, v kateri bi si starši potrebne igrače in pripomočke lahko izposodili in jih vrnili, ko jih otrok ne bi več potreboval. Ena izmed nalog zgodnje obravnave je bila tudi priprava ustrezne ustanove na sprejem slepega ali slabovidnega otroka v to ustanovo. Vzgojitelji, defektologi in svetovalni delavci so nas lahko obiskali in opazovali naše delo s slepim ali slabovidnim otrokom. Ob tem smo jim nudili ustrezne informacije, ki so jih zanimale v zvezi z omenjenim delom. V času poskusa smo usluge zgodnje obravnave nudili 20 otrokom.

Delo s starši in otrokom v zgodnji obravnavi je tesno povezano z načinom dela v mobilni službi. Zaradi večje učinkovitosti, lažjega usklajevanja dela ter racionalizacije predlagamo, da se Enota za diagnostiko in zgodnjo obravnavo združi z Enoto za pomoč in podporo inkluziji. Znotraj Enote pa se oblikuje strokovna skupina za diagnostiko in zgodnjo obravnavo.

Ugotovitve in predlogi:

- Enota za diagnostiko in zgodnjo obravnavo, opredeljena v začetku poskusa, se združi z Enoto za pomoč inkluziji;
- treba je zagotoviti osnovne pogoje za izvajanje zgodnje obravnave in diagnostike (oprema prostora, testi za oceno vida, igrače oz. pripomočke za trening vida, ustrezen strokovni kader – logoped, fizioterapevt, terapevt za zgodnjo obravnavo, optometrist);
- treba je oblikovati Igračoteko;
- okrepiti povezavo z Očesno kliniko.

Sklepna ocena delovanja bodočega centra

Poskusno delovanje Zavoda za slepo in slabovidno mladino kot Centra za pomoč slepim in slabovidnih dokazuje, da je treba pospešiti začetek uvajanja Centra, saj dosedanja organiziranost in financiranje Zavoda za slepo in slabovidno mladino ne omogočata zagotavljanja ustrezne podpore inkluzivnim procesom na področju populacije slepih in slabovidnih v Republiki Sloveniji.

Predlogi za izboljšanje stanja

V celotnem poročilu izpostavljamo potrebo po spremembi organizacijske strukture. Potrebno je pripraviti pravne podlage za ustanovitev sodobnega Centra za pomoč in podporo slepim in slabovidnim, sprejeti nov akt o ustanovitvi in bolj fleksibilen sistem financiranja dejavnosti. V delu poročila, ki se nanaša na vidik vodenja je prikazana predlagana organizacijska struktura, eventualne nove zaposlitve in potreba po dodatnih zagonskih materialnih sredstvih.

Predlogi za izboljšanje stanja so naslednji:

- za učinkovito delovanje Centra za pomoč slepim in slabovidnim je treba urediti formalno-pravne vidike organiziranosti centra (sprememba akta o ustanovitvi, nova sestava sveta, fleksibilni model financiranja centra, sistemizacija in uvedba novih delovnih mest …);
- Enota za diagnostiko in zgodnjo obravnavo, opredeljena v začetku poskusa, se združi z Enoto za pomoč inkluziji;
- urediti financiranje za nabavo tehničnih pripomočkov in oblikovanje didaktičnih pripomočkov;
- urediti prostorsko prerazporeditev za zagon novih dejavnosti in obnoviti prostore;
- zagotoviti sistematično podporo pri formalnem izobraževanju (defektološka dokvalifikacija – tiflo in dodiplomsko izobraževanje tiflo pedagogike) in neformalnem izobraževanju (specialna znanja za potrebe slepih in slabovidnih, pridobljena v tujini).

4.0 SKLEPI IN PREDLOGI

4.1 Povzetek ugotovitev

PRVI CILJ: Ugotoviti, ali in kako slepi in slabovidni otroci, učenci in dijaki, vključeni v specialno pedagoško rehabilitacijsko obravnavo, napredujejo v samostojnosti in ali učenci in dijaki dosegajo standarde znanja.

Rezultate lahko sklenemo v naslednje ugotovitve, sklepe in predloge:

- Sinteza ugotovitev kaže na precejšno funkcionalno oviranost ocenjevancev, ki je posledica kompleksnih okvar vida. Stanje vidne funkcije pri nekaterih ni stabilno in se še slabša. Stopnja funkcionalne oviranosti posameznika je v korelaciji s stopnjo izgube vida in se odraža na vseh področjih življenja.
- Pri slabšanju vidne funkcije, ki vodi v slepoto, je potrebno posameznikom zagotoviti adaptacijo na nastalo situacijo (psihosocialno svetovanje, opismenjevanje v brajici, orientacijo, reorganizacijo življenjskih vzorcev...). Pokazalo se je, da je v učnem procesu to izjemno težko izvedljivo, saj so v ospredju predvsem izobrazbeni cilji. Posamezniki bi morali imeti možnost vključitve v rehabilitacijski program in se kasneje, opremljeni z ustreznimi tehnikami in veščinami, ponovno vključiti v VIZ program.
- Starejši kot je otrok oz. mladostnik, več ima pridobljenih izkušenj, spretnosti in znanj, ki mu omogočajo večjo samostojnost na posameznih področjih.
- Stopnja samostojnega obvladovanja kompetenc se je povečala pri obeh merjenih skupinah približno enako in dosega dokaj podobne vrednosti. Pri mlajših je povečanje za 15,3 odstotkov (iz 48,1 na 63,4 odstotkov), pri starejših pa za 15,2 odstotkov (iz 46,9 na 62,1 odstotkov). Napredek je bil dosežen pri vseh ocenjenih kompetencah.
- Glede na ugotovitve ob začetku poskusa, ko je bil večji poudarek na razvijanju komunikacijskih spretnosti, predvsem govorjenja in poslušanja, računalništva ter na pridobivanju akademskih znanj, ki so odvisna od imenovanih spretnosti, smo kasneje v poskusu načrtovali tiste aktivnosti podpornih strategij, ki so otrokom omogočile razvoj spretnosti in veščin tudi na drugih področjih (vsakodnevna opravila, orientacija, komunikacija, razvoj senzorike).
- Zaskrbljujoče je, da starejši otroci in mladostniki na področju socialnih veščin ne napredujejo tako kot na ostalih področjih. Navsezadnje je primarni razlog za inkluzivno vključevanje otrok in mladostnikov v večinske vrtce in šole prav socialna interakcija s polnočutnimi sovrstniki. Ugotovitve bo potrebno še dodatno analizirati in odpraviti razloge za šibko socialno vključenost posameznikov.
- Ugotavljamo, da vsi otroci in mladostniki dosegajo standarde znanja in so uspešno zaključili obe leti šolanja v programu, v katerega so bili vključeni.

Glede na pridobljene ocene rehabilitacijskih kompetenc ugotavljamo, da so se otroci in mladostniki z načrtnim programom, ki je bil enakomerno usmerjen na vsa področja razvoja, razvijali v skladu s pričakovanimi cilji na vseh področjih. Mlajši so največ pridobili na področju orientacije in mobilnosti,

razvijanju tipa, vonja in okusa ter na področju razumevanja govora, starejši pa na področjih vsakodnevnih opravil in spretnosti ter komunikacije. V proces je treba vključevati starše, vzgojitelje in učitelje. Iz domačega in šolskega okolja je potrebno usmerjati slepe in slabovidne učence ter dijake v širše socialno okolje.

DRUGI CILJ: Ugotoviti spremembe v samopodobi slepih oziroma slabovidnih učencev in dijakov, vključenih v specialno pedagoško rehabilitacijsko obravnavo.

Rezultate lahko sklenemo v naslednjih ugotovitvah, sklepih in predlogih:

- V splošnem rezultati kažejo, da imajo učenci in dijaki izražena vsa merjena področja samopodobe, ki se gibljejo na kontinuumu od višjih do srednjih vrednosti. To velja tako za rezultate na začetku kot na koncu poskusa.
- Za vse udeležence je značilna razmeroma visoka splošna samopodoba, razlike pa se kažejo glede na stopnjo šolanja. To velja tako za rezultate na začetku kot na koncu poskusa.

Evalvacija poskusa z vidika spodbujanja razvoja samopodobe je pokazala določene prednosti in šibkosti izvajalskih vsebin rehabilitacijske obravnave, ki jih je mogoče v prihodnjih analizah skrbno upoštevati. Predlagamo, da:

1. v prvi triadi več pozornosti namenimo vsebinam specialno pedagoško rehabilitacijske obravnave, ki težijo k spodbujanju razvoja socialne samopodobe,
2. smo v drugi in tretji triadi pozorni na vsebine, ki so tudi sicer značilne za zgodnje mladostništvo, to je spodbujanje razvoja splošne samopodobe, ki bo vzpostavljala ustrezne pogoje za učinkovito spoprijemanje s psihološkimi posledicami slepote ali slabovidnosti,
3. v obdobju srednjega mladostništva (med dijaki) spodbujamo predvsem razvijanje in stabiliziranje šolske samopodobe. Nihanja in nižje stopnje šolske samopodobe so namreč značilne za omenjeno obdobje za vse mladostnike, za slepe in slabovidne pa je pomembno, da jim omogočamo takšne psihosocialne pogoje, v katerih bodo lahko svojo šolsko samopodobo razvili do te mere, da se bodo znali lažje odločati za nadaljnjo poklicno oziroma študijsko pot.

TRETJI CILJ: Ugotoviti spremembe v zadovoljstvu slepih in slabovidnih učencev druge in tretje triade ter dijakov z inkluzivnim izobraževanjem.

Rezultate lahko sklenemo v naslednjih ugotovitvah, sklepih in predlogih:

- Anketirani slepi in slabovidni učenci in dijaki se tudi ob zaključku poskusa v šoli počutijo dobro in sprejeto.
- Menijo, da so prilagoditve, pripomočki in pouk ustrezno prilagojeni njihovim posebnim vzgojno izobraževalnim potrebam, zato pouku lahko sledijo.
- Anketirani slepi in slabovidni učenci in dijaki ne vidijo potrebe, da bi se izobraževali v specializiranih ustanovah, saj so med sošolci dobro sprejeti.

ČETRTI CILJ: Ugotoviti spremembe v poznavanju posebnosti in stališčih sošolcev slepih oziroma slabovidnih učencev v tretji triadi osnovne šole in dijakov.

Rezultate lahko sklenemo v naslednjih ugotovitvah, sklepih in predlogih:

- Učenci in dijaki so tudi ob zaključku poskusa na splošno naklonjeni integraciji slepega oziroma slabovidnega sošolca v razred.
- Večina meni, da pozna posebnosti pri pouku, ki jih potrebujejo slepi oziroma slabovidni sošolci.

- Pozitivno sprejemajo slepega in slabovidnega sošolca.
- Sodelovanje in druženje s slepim in slabovidnim učencem je dobro, tako v času odmorov kot v prostem času. Višje strinjanje s trditvami glede sodelovanja in druženja je na nivoju srednje šole, kar lahko razložimo tudi z večjim pomenom socialnega druženja z vrstniki, kot pa v osnovni šoli. Več prostega časa preživljajo dijaki s slepim oziroma učencem oz. dijakom, kot pa osnovnošolci.
- Dijaki slepega oz. slabovidnega sošolca sprejemajo v razred enako kot druge in mu, če potrebuje pomoč, tudi z veseljem pomagajo.

PETI CILJ: Ugotoviti spremembe v medosebnih odnosih oziroma v socialni strukturi razreda, kjer je vključen slep oziroma slaboviden učenec.

Rezultate lahko sklenemo v naslednjih ugotovitvah, sklepih in predlogih:

- Slepi in slabovidni učenci so v oddelke osnovne šole relativno dobro ali vsaj zadovoljivo socialno integrirani. V nekaj primerih obstaja nekaj manjših težav, ki pa niso nič posebnega in se bodo s časom po vsej verjetnosti razrešile same od sebe. Slepi in slabovidni učenci v omrežju sicer nimajo nadpovprečno veliko socialnih interakcij s sošolci, vendar so obstoječe interakcije v več primerih vzajemne, trdne in intenzivne.
- V primeru inkluzije slepih in slabovidnih mladostnikov v oddelke srednje šole prihaja do določenih težav, ki niso nujno povezane s socialno integracijo teh dijakov v oddelke, vendar pa preprečujejo preverbo letega. Zaključimo lahko le, da na osnovi dostopnih podatkov ni mogoče preveriti socialne integracije slepih in slabovidnih dijakov v oddelke srednje šole. Po vsej verjetnosti gre v tem primeru za težave, katerim bi bilo treba v prihodnje posvetiti večjo pozornost vsaj na ravni srednjih šol, ki sprejemajo slepe ali slabovidne dijake ter druge dijake s posebnimi potrebami, če ne celo širše.

Zaradi omenjenih težav v srednji šoli, lahko trdimo, da je bil peti cilj dosežen vsaj v primeru osnovne šole. Za srednjo šolo priporočamo bolj intenzivno spremljavo vključenosti oz. sprejetosti ter počutja slepih in slabovidnih mladostnikov v šoli.

ŠESTI CILJ: Ugotoviti spremembe v poznavanju specialnih znanj in stališčih staršev slepih in slabovidnih otrok, vključenih v zgodnjo obravnavo in vrtec.

Rezultate lahko sklenemo v naslednjih ugotovitvah, sklepih in predlogih:

- Starši so pridobili veliko specialnih znanj, ki jim pomagajo pri vsakdanjem življenju.
- Nekateri starši specialna znanja uporabljajo doma tako, da tudi sami pomagajo otroku razvijati razvoj na podoben način kot strokovni delavci.
- Starši so razvili bolj pozitivna stališča in večje sprejemanje do svojih otrok ter do sebe kot staršev otrok z okvaro vida oz. s posebnimi potrebami.
- Vsi starši od vključitve v poskus do zdaj opažajo velik napredek pri otroku na skoraj vseh področjih razvoja in so s tem zelo zadovoljni, vsaj del tega napredka pa pripisujejo prav vključitvi v poskus.
- Pričakovanja staršev do poskusa so bila izpolnjena.
- Vsi starši navajajo zadovoljstvo z vključitvijo v poskus, s prejetimi znanji in informacijami ter si želijo nadaljnjega sodelovanja.

SEDMI CILJ: Ugotoviti spremembe v kompetentnosti in stališčih vzgojiteljev, učiteljev in svetovalnih delavcev.

Rezultate lahko sklenemo v naslednjih ugotovitvah, sklepih in predlogih:

- Strokovni delavci so v času poskusa pridobili določena znanja, ki vplivajo na povečanje občutka kompetentnosti za delo s slepim oz. slabovidnim otrokom, učencem oz. dijakom.
- Pozitiven trend je ravno tako nakazan pri spremembi stališč, jasno pa je da je to dolgotrajnejši proces.
- Večina strokovnih delavcev nujno potrebuje dodatna znanja o slepoti in slabovidnosti ter pomoč in podporo s strani strokovnjakov.
- Ugotovitve kažejo, da tudi ob zaključku poskusa podporo s strani strokovnih delavcev Centra potrebujejo v največji meri strokovni delavci v vrtcu in osnovni šoli, nekoliko manj v srednje šoli.
- Ugotovitve kažejo, da problem zagotavljanja prilagojene opreme in učnih gradiv ob zaključku poskusa, še vedno ni ustrezno rešen.
- Večina strokovnih delavcev podpira vključevanje slepih in slabovidnih v redne oblike izobraževanja in meni, da so slepi in slabovidni tudi relativno dobro sprejeti v skupino oz. oddelek.

OSMI CILJ: Ugotoviti učinkovitost in primernost organizacije in izvajanja vzgojno-izobraževalne dejavnosti centra za pomoč slepim in slabovidnim.

Rezultate lahko sklenemo naslednjih ugotovitvah:

- Iz odgovorov lahko sklepamo, da so bili strokovni delavci Centra preko jasno zastavljenih nalog v svojem delovanju učinkoviti; ravnatelji, vzgojitelji, učitelji in svetovalni delavci ocenjujejo sodelovanje s Centrom kot dobro in nujno potrebno, podpora strokovnih delavcev Centra in oblike pomoči so ocenjene visoko.
- Iz odgovorov strokovnih delavcev Centra je razvidna podpora organizaciji in viziji; strokovni delavci, ki so v poskusu aktivno sodelovali so motivirani za sodelovanje v preskušani obliki delovanja, menijo da taka organiziranost omogoča dvigovanje kvalitete znanja in socialne vključenosti slepih in slabovidnih otrok v inkluziji.
- Težava s katero se še vedno srečujejo je zagotavljanje tehničnih pripomočkov in didaktičnega materiala.
- Na organiziranost delovanja vseh enot in medosebno povezovanje strokovnih delavcev v času poskusa je vplivalo pomanjkanje finančnih sredstev, kadrovske spremembe in notranja trenja. Omenjeni dejavniki pa niso vplivali na učinkovitost delovanja.

4.2 Ocena doseganja standardov znanja

Vsi slepi in slabovidni otroci in mladostniki v poskusu so dosegli standarde znanja in so uspešno zaključili obe leti šolanja v programu, v katerega so bili vključeni.

4.3 Sinteza spoznanj glede na vse ugotovitve

V poskusu smo spremljali učinkovitost nove organiziranosti delovanja Zavoda za slepo in slabovidno mladino Ljubljana kot Centra za zagotavljanje pomoči na področju inkluzivnega izobraževanja slepih in slabovidnih otrok in mladostnikov. V skladu s postavljenimi cilji zunanje evalvacije smo ob začetku poskusa opravili posnetek stanja in stanje ponovno preverili ob zaključku poskusa. Pri tem so nas zanimala naslednja področja: rehabilitacijske kompetence slepih in slabovidnih otrok, učencev in dijakov, njihova samopodoba in zadovoljstvo v rednih oblikah vzgoje in izobraževanja, zanimalo nas je mnenje njihovih sošolcev glede inkluzije, kompetence in stališča do inkluzije njihovih vzgojiteljev, učiteljev in svetovalnih delavcev ter poznavanje specialnih znanj in stališč staršev. Samo ob zaključku poskusa pa smo dodali še naslednja področja: medosebne odnose v razredu, kjer je vključen slep oz. slabovidne učenec oz. dijak, učinkovitost in primernost organizacije in izvajanje dejavnosti Centra ter doseganje standardov znanj. Z notranjo evalvacijo,

ki jo je vodil Zavod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana, pa smo sledili delu Centra z organizacijskega, vsebinskega in vodstvenega vidika.

Ugotovitve spremljave poskusa so naslednje:

- Slepi in slabovidni učenci in dijaki se v šoli počutijo dobro in sprejeto. Za vse je značilna razmeroma visoka splošna samopodoba. Pri vseh pa je prisotna kompleksna disfunkcija vida, ki zahteva specialno-pedagoško obravnavo in vključitev v izvajanje specialno-pedagoških dejavnosti. Napredek v času poskusa je bil dosežen pri vseh ocenjenih rehabilitacijskih kompetencah.
- Sošolci slepih in slabovidnih učencev so tudi ob zaključku poskusa na splošno naklonjeni integraciji slepega oziroma slabovidnega učenca v razred. Večina pozna posebnosti in prilagoditve, ki jih pri pouku potrebujejo slepi oziroma slabovidni sošolci.
- Rezultati kažejo, da so starši v času poskusa pridobili veliko specialnih znanj, ki jim pomagajo pri vsakdanjem življenju. Razvili so bolj pozitivna stališča in večje sprejemanje do svojih otrok ter do sebe kot staršev otroka za okvaro vida.
- Slepi in slabovidni učenci so relativno dobro ali vsaj zadovoljivo socialno integrirani v oddelke osnovne šole, medtem ko se za srednjo šolo priporoča notranja spremljava vključenosti oz. sprejetosti in počutja slepih in slabovidnih mladostnikov.
- Strokovni delavci v vrtcih in šolah so v času poskusa pridobili določena znanja, ki vplivajo na povečanje občutka kompetentnosti, nakazan je tudi pozitiven trend pri spremembi stališč.
- Strokovni delavci v vrtcih in šolah menijo, da so slepi in slabovidni vrstniki relativno dobro sprejeti v skupino oziroma oddelek. Večina podpira vključevanje slepih in slabovidnih otrok, učencev in dijakov v redne oblike izobraževanja in predlaga izboljšanje pogojev zlasti na naslednjih področjih: ustrezna usposobljenost kadra v vrtcu in šoli, pripomočki in oprema, stalna pomoč strokovnjaka za okvaro vida.
- Strokovni delavci Centra so bili preko jasno zastavljenih nalog v svojem delovanju učinkoviti; ravnatelji, vzgojitelji, učitelji in svetovalni delavci v vrtcih in šolah ocenjujejo sodelovanje s Centrom kot dobro in nujno potrebno, podpora strokovnih delavcev Centra in oblike pomoči so ocenjene visoko.
- Ob koncu poskusa projektna skupina Zavoda za slepo in slabovidno mladino Ljubljana predlaga združitev dveh enot (Enota za podporo inkluziji, Enota za diagnostiko in zgodnjo obravnavo) v eno enoto (Enota za podporo inkluziji) saj meni, da bi bila taka organizacija ustreznejša.
- Meni, da je treba pospešiti postopek formalnega ustanavljanja Centra za pomoč slepim in slabovidnim, saj dosedanja organiziranost in financiranje Zavoda za slepo in slabovidno mladino Ljubljana ne omogoča razvoja učinkovite podpore inkluzivnim procesom na področju populacije slepih in slabovidnih v Republiki Sloveniji.

Ugotovitve so pokazale, da se je v začetku postavljeni model dela potrdil kot učinkovit. Večjo prepoznavnost, odprtost in kakovost delovanja Centra oziroma Zavoda pa bo v prihodnje mogoče dosegati zlasti z razvojno kompetentnimi kadri. S tem bo v večji meri zaživela razvojna vloga Centra oziroma Zavoda kot razvojno-podporne institucije slepim in slabovidnim osebam v Sloveniji.

4.4 Predlogi za morebitne spremembe

Predlagamo, da se zaradi učinkovite sistemske ureditve razvojnega, izobraževalnega in drugega operativnega dela ter s tem zagotavljanja javne skrbi za slepe in slabovidne osebe v Sloveniji pospeši ustanavljanje Centra za pomoč slepim in slabovidnim (oz. zavoda, ki so mu dodane strokovne naloge) in s tem uredi vsa področja za optimalno delovanje inštitucije.

5.0 POROČILO O PORABLJENIH FINANČNIH SREDSTVIH

Vrsta stroškov	Vrednost
Plačilo avtorskih honorarjev – zunanji sodelavci	4.528,15 EUR
Plačilo za delo preko študentskega servisa (vnos podatkov)	194,83 EUR
Pisarniški material	40,02 EUR
Službene poti	132,81 EUR
Skupaj	**4.895,81 EUR**

6.0 PRILOGE

Priloga 1: Analiza podatkov

Priloga 2: Anketni vprašalniki in obrazci

Priloga 1: Analiza podatkov

»Delovanje Zavoda za slepo in slabovidno mladino Ljubljana kot Centra za zagotavljanje pomoči na področju inkluzivnega izobraževanja slepih in slabovidnih otrok in mladostnikov«

Analiza podatkov

Tomi Deutsch

Maribor, 2012

Kazalo

UVOD 1

1. STROKOVNI DELAVCI 1

1.1. ODGOVORI STROKOVNIH DELAVCEV GLEDE NA VRSTO VIZ IN ČAS ANKETIRANJA 3

1.2. ANALIZA ODGOVOROV IZ LETA 2012 GLEDE NA DELOVNO MESTO 13

1.3. ANALIZA ODGOVOROV IZ LETA 2012 GLEDE NA VRSTO OKVARE VIDA 21

2. ODGOVORI SOŠOLCEV SLEPIH IN SLABOVIDNIH 28

2.1. ANALIZA ODGOVOROV GLEDE NA VRSTO ŠOLE IN ČAS ANKETIRANJA 29

2.2. ANALIZA ODGOVOROV IZ LETA 2012 GLEDE NA NJIHOV SPOL 33

2.3. ANALIZA ODGOVOROV IZ LETA 2012 GLEDE NA OKVARO VIDA PRI SOŠOLCU 37

3. ODGOVORI SLEPIH IN SLABOVIDNIH 40

3.1. ZADOVOLJSTVO 40

3.2. SAMOPODOBA 42

4. OCENA KOMPETENC 49

4.1. ZA MLAJŠE (ZGODNJA OBRAVNAVA, VRTEC IN 1. VIO OSNOVNE ŠOLE) 49

4.2. ZA STAREJŠE (2. IN 3. VIO OSNOVNE ŠOLE TER SREDNJA ŠOLA) 71

5. ODGOVORI RAVNATELJEV 86

6. ODGOVORI ZAPOSLENIH NA ZSSM 88

7. SOCIALNA OMREŽJA V ODDELKIH S SLEPIMI IN SLABOVIDNIMI 91

UVOD

Zbiranje podatkov je potekalo na začetku šolskega leta 2010/11 in ob koncu šolskega leta 2011/12. Podatki, ki so prikazani v nadaljevanju, so se zbirali s pomočjo večjega števila anketnih vprašalnikov za strokovne delavce v vrtcih in šolah (vzgojitelje, učitelje, svetovalne delavce in ravnatelje), slepe in slabovidne otroke oz. mladostnike, njihove sošolce, strokovne delavce Zavoda za slepo in slabovidno mladino Ljubljana, in s pomočjo obrazcev za ocenjevanje kompetenc slepih in slabovidnih otrok oz. mladostnikov.

1. STROKOVNI DELAVCI

V nadaljevanju so prikazani odgovori strokovnih delavcev iz vrtcev in osnovnih ter srednjih šol, v katere so vključeni slepi in slabovidni otroci oz. mladostniki. Vprašalniki za strokovne delavce so bili prilagojeni posameznemu profilu oz. delovnemu mestu strokovnega delavca: uporabljen je bil en vprašalnik za vzgojitelje in pomočnike vzgojiteljev, en vprašalnik za učitelje v osnovni šoli, en vprašalnik za učitelje v srednji šoli in en vprašalnik za svetovalne delavce. V primeru, da je bilo vprašanje v prilagojeni obliki zastavljeno več strokovnim profilom hkrati, je pred posameznimi tabelami zapisana le ena oblika vprašanja oz. trditve (praviloma iz vprašalnika za učitelje v osnovni šoli).

Na vprašalnike za strokovne delavce je v letu 2012 (ob koncu šolskega leta 2011/12) odgovarjalo 109 strokovnih delavcev. V anketiranju so sodelovali učitelji s 15 različnih šol in vrtcev (iz vseh šol in vrtcev v poskusu). Podatki iz leta 2012 so primerjani s podatki, ki so bili na isti populaciji zbrani v letu 2010 (na začetku šolskega leta 2010/11), ko so na vprašalnike odgovarjali 103 strokovni delavci. Zaradi celovitosti poročila so dodani podatki o izkušnjah strokovnih delavcev s poučevanjem slepih in slabovidnih oseb pred začetkom poskusa, ki so bili zbrani samo s vprašalniki v letu 2010.

Med vprašalniki v letu 2010 in 2012 prihaja do manjših nepomembnih razlik. Prav tako prihaja zaradi specifičnosti dela pri posameznih strokovnih skupinah strokovnih delavcev do nekaj vsebinskih razlik v posameznih verzijah vprašalnikov. V primeru, da trditev v letu 2010 ni bila vključena v vprašalnik, je to v tabeli označeno z zvezdicami (***). V primeru, da trditev ni bila vključena v vprašalnik za posamezno skupino strokovnih delavcev v obeh letih, je to v tabeli označeno z plusi (+++).

Prikazana povprečja pri vsebinskih vprašanjih oz. trditvah so izračunana na osnovi petstopenjskih lestvic, na katerih predstavlja vrednost 1, da trditev sploh ne drži oz. da se s trditvijo sploh ne strinjajo, in vrednost 5, da trditev popolnoma drži oz. da se s trditvijo popolnoma strinjajo.

Prikazani so odgovori vzgojiteljev (vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev), učiteljev iz osnovne šole, učiteljev iz srednje šole in svetovalnih delavcev (iz vrtca, osnovne in srednje šole).

Strokovni delavci glede na delovno mesto

delovno mesto	leto 2010		leto 2012	
	število	odstotek	število	odstotek
vzgojitelj, pomočnik	8	7,8	8	7,3
učitelj v osnovni šoli	61	59,2	66	60,6
učitelj v srednji šoli	15	14,6	14	12,8
svetovalni delavec	19	18,4	21	19,3
skupaj	103	100,0	109	100,0

Na vprašalnik za vzgojitelje so v letu 2012 odgovarjali 4 vzgojitelji in 4 pomočniki vzgojiteljev. Na vprašalnik za učitelje v osnovni šoli je v letu 2012 odgovarjalo 6 razrednih učiteljev, 53 predmetnih učiteljev, 2 učitelja za dodatno strokovno pomoč in 5 učiteljev, ki so hkrati predmetni učitelji in učitelji za dodatno strokovno pomoč. Na vprašalnik za svetovalne delavce je odgovarjalo 6 svetovalnih delavcev iz vrtca, 12 iz osnovne šole in 3 iz srednje šole.

V letu 2012 je med sodelujočimi učitelji iz osnovne šole 8 razrednikov slepemu oz. slabovidnemu učencu in med sodelujočimi učitelji iz srednje šole 2 razrednika slepemu in slabovidnemu dijaku.

Vrsta vzgojno-izobraževalnega zavoda (VIZ) v katerem delajo strokovni delavci

VIZ	leto 2010		leto 2012	
	število	odstotek	število	odstotek
vrtec	11	10,7	14	12,8
osnovna šola	75	72,8	78	71,6
srednja šola	17	16,5	17	15,6
skupaj	103	100,0	109	100,0

Profili strokovnih delavcev in vrsta VIZ

delovno mesto	leto 2010				leto 2012			
	vrtec (%)	osnovna šola (%)	srednja šola (%)	skupaj (%)	vrtec (%)	osnovna šola (%)	srednja šola (%)	skupaj (%)
vzgojitelj, pomočnik	8 (72,7)	0 (0,0)	0 (0,0)	8 (7,8)	8 (57,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	8 (7,3)
učitelj v osnovni šoli	0 (0,0)	61 (81,3)	0 (0,0)	61 (59,2)	0 (0,0)	66 (84,6)	0 (0,0)	66 (60,6)
učitelj v srednji šoli	0 (0,0)	0 (0,0)	15 (88,2)	15 (14,6)	0 (0,0)	0 (0,0)	14 (82,4)	14 (12,8)
svetovalni delavec	3 (27,3)	14 (18,7)	2 (11,8)	19 (18,4)	6 (42,9)	12 (15,4)	3 (17,6)	21 (19,3)
skupaj	11 (100,0)	75 (100,0)	17 (100,0)	103 (100,0)	14 (100,0)	78 (100,0)	17 (100,0)	109 (100,0)

Med sodelujočimi v letu 2012 je 8 vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev ter 6 svetovalnih delavcev iz vrtca, 66 učiteljev ter 12 svetovalnih delavcev iz osnovne šole, in 14 učiteljev ter 3 svetovalni delavci iz srednje šole.

Delovne izkušnje strokovnih delavcev

delovne izkušnje	leto 2010		leto 2012	
	število	odstotek	število	odstotek
do 5 let	15	14,7	20	18,5
od 5,1 do 10 let	24	23,5	25	23,1
od 10,1 do 15 let	17	16,7	21	19,4
od 15,1 do 20 let	13	12,7	12	11,1
od 20,1 do 25 let	9	8,8	6	5,6
od 25,1 do 30 let	13	12,7	14	13,0
od 30,1 do 35 let	9	8,8	9	8,3
od 35,1 do 40 let	2	2,0	1	0,9
skupaj	102	100,0	108	100,0

Dosedanje delo s slepimi otroci oz. mladostniki (odgovori iz leta 2010)

Ali so pred šolskim letom 2010/11 že kdaj delali s slepim otrokom/mladostnikom oz. ali so poučevali slepega otroka/mladostnika (odgovori vzgojiteljev, učiteljev iz osnovne šole, učiteljev iz srednje šole in svetovalnih delavcev).

VIZ	leto 2010		
	da (%)	ne (%)	skupaj (%)
vrtec	5 (45,5)	6 (54,5)	11 (100,0)
osnovna šola	11 (15,3)	61 (84,7)	72 (100,0)
srednja šola	4 (23,5)	13 (76,5)	17 (100,0)
skupaj	20 (20,0)	80 (80,0)	100 (100,0)

X^2 = 5,590; sig.= 0,061

Dosedanje delo s slabovidnimi otroci oz. mladostniki (odgovori iz leta 2010)

Ali so pred šolskim letom 2010/11 že kdaj delali s slabovidnim otrokom/mladostnikom oz. ali so poučevali slabovidnega otroka/mladostnika (odgovori vzgojiteljev, učiteljev iz osnovne šole, učiteljev iz srednje šole in svetovalnih delavcev).

VIZ	leto 2010		
	da (%)	ne (%)	skupaj (%)
vrtec	4 (33,3)	8 (66,7)	12 (100,0)
osnovna šola	25 (34,2)	48 (65,8)	73 (100,0)
srednja šola	5 (29,4)	12 (70,6)	17 (100,0)
skupaj	34 (33,3)	68 (66,7)	102 (100,0)

X^2 = 0,145; sig.= 0,930

Povprečno število let delovnih izkušenj glede na delovno mesto

delovno mesto	leto 2010			leto 2012		
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj, pomočnik	8	20,9	13,84	21,88	8	11,544

učitelj v osnovni šoli	60	16,1	9,99	15,27	66	9,693
učitelj v srednji šoli	15	12,1	6,40	11,11	14	5,152
svetovalni delavec	19	16,0	11,03	13,98	20	11,439
skupaj	102	15,8	10,15	14,98	108	9,900

V povprečju so se delovne izkušnje med obema letoma nekoliko zmanjšale, kar kaže na spremembo strukture zaposlenih po posameznih profilih v času trajanja poskusa (možen je tudi delen vpliv nekoliko večjega števila sodelujočih strokovnih delavcev v letu 2012).

Podatek o otroku s katerim delajo (slep ali slaboviden) glede na delovno mesto

delovno mesto	leto 2010			leto 2012		
	slep (%)	slaboviden (%)	skupaj (%)	slep (%)	slaboviden (%)	skupaj (%)
vzgojitelj, pomočnik	4 (50,0)	4 (50,0)	8 (100,0)	5 (71,4)	2 (28,6)	7 (100,0)
učitelj v osnovni šoli	12 (19,7)	49 (80,3)	61 (100,0)	16 (24,6)	49 (75,4)	65 (100,0)
učitelj v srednji šoli	8 (53,3)	7 (46,7)	15 (100,0)	3 (21,4)	11 (78,6)	14 (100,0)
svetovalni delavec	6 (31,6)	13 (68,4)	19 (100,0)	9 (45,0)	11 (55,0)	20 (100,0)
skupaj	30 (29,1)	73 (70,9)	103 (100,0)	33 (31,1)	73 (68,9)	106 (100,0)

Strokovni delavci na nekaterih šolah na vprašanje ali poučujejo slepega ali slabovidnega niso odgovarjali enotno. V letu 2012 je 6 strokovnih delavcev iz treh različnih vzgojno-izobraževalnih zavodov odgovorilo drugače kot njihovi kolegi, čeprav so se odgovori nanašali na isto slepo oz. slabovidno osebo. V tem primerih gre verjetno za mejne primere okvare vida in/ali za nepoznavanje okvare vida pri otrocih/mladostnikih.

1.1. ODGOVORI STROKOVNIH DELAVCEV GLEDE NA VRSTO VIZ IN ČAS ANKETIRANJA

V nadaljevanju so odgovori strokovnih delavcev prikazani glede na vrsto vzgojno-izobraževalnega zavoda in glede na leto oz. čas anketiranja. Podatkom v tabelah so pripisani rezultati ustreznih testov za preverjanje razlik med posameznimi VIZ (vpisano v zadnji vrstici tabele) in glede na leto anketiranja (vpisano v zadnji stolpec tabele). V enostavnejših tabelah (primerjave po enem kriteriju) so rezultati ustreznega testa pripisani pod tabelo. V primeru trditev, ki se nanašajo na sodelovanje s Centrom za pomoč slepim in slabovidnim, so pod tabelo vpisani tudi rezultati t-testa za en vzorec s katerim je preverjena različno povprečja od srednje vrednosti 3.

Udeležba na seminarju na temo slepote in slabovidnosti

Ali ste se v zadnjem letu vsaj enkrat udeležili seminarja na temo slepote in slabovidnosti?

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			X^2 (sig.)
	da (%)	ne (%)	skupaj (%)	da (%)	ne (%)	skupaj (%)	
vrtec	4 (36,4)	7 (63,6)	11 (100,0)	4 (30,8)	9 (69,2)	13 (100,0)	0,084 (0,772)
osnovna šola	34 (45,3)	41 (54,7)	75 (100,0)	34 (43,6)	44 (56,4)	78 (100,0)	0,047 (0,828)
srednja šola	10 (58,8)	7 (41,2)	17 (100,0)	4 (23,5)	13 (76,5)	17 (100,0)	4,371 (0,037)
skupaj	48 (46,6)	55 (53,4)	103 (100,0)	42 (38,9)	66 (61,1)	108 (100,0)	1,282 (0,257)
X^2 (sig.)	1,532 (0,465)			2,773 (0,250)			

Pogovor o slepoti in slabovidnosti

Ali ste se v zadnjem letu z učenci v oddelku vsaj enkrat pogovarjali o slepoti in slabovidnosti?

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			X^2 (sig.)
	da (%)	ne (%)	skupaj (%)	da (%)	ne (%)	skupaj (%)	
vrtec	7 (70,0)	3 (30,0)	11 (100,0)	10 (71,4)	4 (28,6)	14 (100,0)	0,006 (0,939)
osnovna šola	43 (57,3)	32 (42,7)	75 (100,0)	56 (72,7)	21 (27,3)	77 (100,0)	3,964 (0,046)
srednja šola	8 (47,1)	9 (52,9)	17 (100,0)	7 (43,8)	9 (56,3)	16 (100,0)	0,036 (0,849)
skupaj	58 (56,9)	44 (43,1)	102 (100,0)	73 (68,2)	34 (31,8)	107 (100,0)	2,882 (0,090)
X^2 (sig.)	1,377 (0,502)			5,207 (0,074)			

Kompetence strokovnega delavca za delo s slepimi oz. slabovidnimi

Sem primerno usposobljen/a za delo s slepim oz. slabovidnim učencem.

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	11	2,73	1,009	14	2,71	0,825	0,035 (0,972)
osnovna šola	74	2,41	0,775	76	3,07	0,754	-5,289 (0,000)
srednja šola	17	2,82	0,809	17	3,06	0,659	-0,930 (0,359)
skupaj	102	2,51	0,817	107	3,02	0,752	-4,677 (0,000)
F (sig.)	2,303 (0,105)			1,328 (0,269)			

Za delo s slepim oz. slabovidnim učencem imam na voljo vse potrebne didaktične in druge pripomočke. *V tabeli so prikazani le odgovori vzgojiteljev, učiteljev iz osnovne in učiteljev iz srednje šole.*

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	***	***	***	8	2,25	0,463	***
osnovna šola	61	2,52	1,026	66	2,67	0,865	-0,846 (0,399)
srednja šola	15	3,13	0,990	14	3,07	0,917	0,174 (0,863)
skupaj	76	2,64	1,042	88	2,69	0,862	-0,321 (0,748)
t (sig.), F (sig.)	-2,071 (0,042)			2,519 (0,087)			

Dobro poznam potrebne prilagoditve prostora, časovne prilagoditve, in uporabo tehničnih ter didaktičnih pripomočkov za delo s slepim oz. slabovidnim učencem.

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	11	2,91	1,044	14	3,00	0,877	-0,237 (0,815)
osnovna šola	75	3,08	0,882	78	3,46	0,784	-2,830 (0,005)
srednja šola	17	3,59	0,712	17	3,53	0,624	0,256 (0,800)
skupaj	103	3,15	0,890	109	3,41	0,784	-2,322 (0,021)
F (sig.)	2,788 (0,066)			2,334 (0,102)			

Z namenom in vsebinami specialnih znanj za slepega oz. slabovidnega učenca sem dobro seznanjen/a.

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	11	2,64	0,924	14	3,14	0,949	-1,339 (0,194)
osnovna šola	75	2,84	0,945	76	3,26	0,755	-3,042 (0,003)
srednja šola	17	3,35	0,786	17	3,41	0,795	-0,217 (0,830)
skupaj	103	2,90	0,934	107	3,27	0,784	-3,098 (0,002)
F (sig.)	2,675 (0,074)			0,460 (0,632)			

Imam dovolj znanja za pripravo in izvajanje prilagojenega pedagoškega procesa, ki omogoča enakovredno vključevanje slepega oz. slabovidnega učenca. *V tabeli so prikazani le odgovori vzgojiteljev, učiteljev iz osnovne in učiteljev iz srednje šole.*

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	8	2,88	1,126	8	3,50	0,535	-1,418 (0,178)
osnovna šola	61	2,64	0,837	66	3,26	0,686	-4,529 (0,000)
srednja šola	15	3,53	0,516	14	3,36	0,842	0,685 (0,499)
skupaj	84	2,82	0,880	88	3,30	0,697	-3,903 (0,000)
F (sig.)	7,146 (0,001)			0,490 (0,614)			

Imam dovolj strokovnega znanja za koordinacijo in za sodelovanje pri izvajanju in evalvaciji individualiziranega programa za slepega oz. slabovidnega otroka. *V tabeli so prikazani le odgovori svetovalnih delavcev.*

leto	n	povprečje	st. odklon
leto 2010	19	3,63	1,012
leto 2012	21	3,67	0,796

t = -0,123; sig. = 0,903

Za preverjanje znanja pri slepem oz. slabovidnem učencu sem primerno usposobljen/a. *V tabeli so prikazani le odgovori učiteljev iz osnovne in učiteljev iz srednje šole.*

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	+++	+++	+++	+++	+++	+++	+++
osnovna šola	60	2,82	0,930	64	3,41	0,610	-4,147 (0,000)
srednja šola	15	3,33	0,617	14	3,50	0,855	-0,605 (0,550)
skupaj	75	2,92	0,897	78	3,42	0,655	-3,949 (0,000)
t (sig.)	-2,038 (0,045)			-0,483 (0,631)			

Poznam specifični razvoj slepega oz. slabovidnega otroka. *V tabeli so prikazani le odgovori vzgojiteljev iz vrtca.*

leto	n	povprečje	st. odklon
leto 2010	8	2,75	1,165
leto 2012	8	3,13	0,641

t = -0,798; sig. = 0,442

Imam vsa potrebna znanja za sodelovanje s starši slepega oz. slabovidnega učenca.

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	11	3,00	1,095	14	3,57	0,852	-1,469 (0,155)
osnovna šola	74	3,09	0,939	77	3,52	0,852	-2,914 (0,004)
srednja šola	16	3,44	0,892	17	3,53	0,874	-0,299 (0,767)
skupaj	101	3,14	0,949	108	3,53	0,848	-3,130 (0,002)
F (sig.)	0,990 (0,375)			0,022 (0,978)			

O slepoti in slabovidnosti vem dovolj, da lahko brez težav delam s slepim oz. slabovidnim učencem.

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	11	2,55	0,934	14	3,21	0,893	-1,822 (0,081)
osnovna šola	74	2,55	0,909	78	3,17	0,692	-4,659 (0,000)
srednja šola	17	3,12	0,781	17	3,24	0,752	-0,447 (0,658)
skupaj	102	2,65	0,908	109	3,18	0,722	-4,728 (0,000)
F (sig.)	2,839 (0,063)			0,076 (0,927)			

Sprejetost slepega oz. slabovidnega v skupini/oddelku

Učenci v oddelku radi sodelujejo s slepim oz. slabovidnim učencem. *V tabeli so prikazani le odgovori vzgojiteljev, učiteljev iz osnovne in učiteljev iz srednje šole.*

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	8	3,75	0,707	8	3,88	0,835	-0,323 (0,751)
osnovna šola	60	3,75	0,816	63	3,71	0,851	0,237 (0,813)
srednja šola	15	4,20	0,676	14	4,29	0,726	-0,329 (0,745)
skupaj	83	3,83	0,794	85	3,82	0,848	0,062 (0,951)
F (sig.)	2,025 (0,139)			2,727 (0,071)			

Slep oz. slaboviden učenec se dobro počuti med učenci v oddelku. *V tabeli so prikazani le odgovori vzgojiteljev, učiteljev iz osnovne in učiteljev iz srednje šole.*

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	8	3,63	0,744	8	4,25	0,707	-1,722 (0,107)
osnovna šola	60	3,82	0,676	63	3,86	0,644	-0,340 (0,734)
srednja šola	15	4,40	0,632	14	4,29	0,726	0,453 (0,654)
skupaj	83	3,90	0,709	85	3,96	0,680	-0,570 (0,570)
F (sig.)	5,234 (0,007)			3,208 (0,046)			

Mnenja o slepoti in slabovidnosti ter o izobraževanju slepih in slabovidnih

Primerno je, da se v oddelku ob prisotnosti slepega oz. slabovidnega učenca z učenci pogovarjamo o slepoti in slabovidnosti.

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	11	4,36	0,505	13	4,54	0,660	-0,718 (0,480)
osnovna šola	74	4,11	0,674	78	4,32	0,655	-1,971 (0,051)
srednja šola	17	3,41	0,795	17	3,65	1,057	-0,733 (0,469)
skupaj	102	4,02	0,731	108	4,24	0,772	-2,132 (0,034)
F (sig.)	8,822 (0,000)			7,150 (0,001)			

Poučevanje slepega oz. slabovidnega učenca zahteva od učitelja dodatne naloge in čas za izvajanje pedagoškega procesa.

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	11	4,27	0,467	14	4,29	0,469	-0,069 (0,946)
osnovna šola	75	4,53	0,622	78	4,56	0,656	-0,297 (0,767)
srednja šola	17	4,47	0,717	17	4,76	0,437	-1,443 (0,161)
skupaj	103	4,50	0,624	109	4,56	0,615	-0,757 (0,450)
F (sig.)	0,849 (0,431)			2,395 (0,096)			

Učitelj, ki poučuje slepega oz. slabovidnega učenca (strokovni delavec ki dela z njim), potrebuje stalno pomoč in svetovanje strokovnjaka za slepe in slabovidne.

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	11	4,18	0,603	14	4,29	0,726	-0,382 (0,706)
osnovna šola	75	4,13	0,794	78	4,03	0,702	0,887 (0,376)
srednja šola	17	3,59	0,870	17	3,71	1,047	-0,356 (0,724)
skupaj	103	4,05	0,809	109	4,01	0,776	0,362 (0,718)
F (sig.)	3,474 (0,035)			2,258 (0,110)			

Slep oz. slaboviden učenec praviloma ne doseže enakega standarda znanja kot njegovi videči vrstniki. *V tabeli so prikazani le odgovori učiteljev iz osnovne, učiteljev iz srednje šole in svetovalnih delavcev iz osnovne in srednje šole.*

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	+++	+++	+++	+++	+++	+++	+++
osnovna šola	74	2,84	1,171	78	2,55	1,077	1,572 (0,118)
srednja šola	17	2,29	1,047	17	2,82	1,185	-1,381 (0,177)
skupaj	91	2,74	1,163	95	2,60	1,095	0,823 (0,412)
t (sig.)	1,759 (0,082)			-0,928 (0,356)			

Za slepega oz. slabovidnega učenca bi bilo bolje, če bi se izobraževal v specializirani posebni šoli oz. v zavodu za slepe in slabovidne.

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	11	2,36	0,674	14	2,79	1,051	-1,156 (0,260)
osnovna šola	75	3,09	0,975	78	3,10	0,975	-0,059 (0,953)
srednja šola	17	2,18	0,883	17	2,53	1,231	-0,961 (0,344)
skupaj	103	2,86	1,000	109	2,97	1,040	-0,772 (0,441)
F (sig.)	8,433 (0,000)			2,440 (0,092)			

Prilagojen učni načrt za slepe in slabovidne učence je enakovreden veljavnemu učnemu načrtu.

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	10	3,90	0,568	14	3,86	0,535	0,189 (0,852)
osnovna šola	70	3,61	0,839	72	3,72	0,791	-0,789 (0,432)
srednja šola	16	3,63	0,806	17	3,29	0,920	1,096 (0,281)
skupaj	96	3,65	0,808	103	3,67	0,797	-0,212 (0,833)
F (sig.)	0,549 (0,580)			2,503 (0,087)			

Slep oz. slaboviden učenec se lahko usposobi za samostojno življenje le v za to specializirani posebni šoli oz. zavodu za slepe in slabovidne in ne v redni šoli.

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	11	2,45	1,036	14	2,79	0,802	-0,902 (0,376)
osnovna šola	74	2,86	0,941	78	2,87	1,011	-0,044 (0,965)
srednja šola	17	2,18	0,809	17	2,41	1,121	-0,702 (0,488)
skupaj	102	2,71	0,960	109	2,79	1,010	-0,612 (0,541)
F (sig.)	4,227 (0,017)			1,461 (0,237)			

Vključitev slepega oz. slabovidnega učenca v redni oddelek lahko negativno vpliva na izvedbo pouka.

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	11	1,73	0,467	14	1,86	0,770	-0,491 (0,628)
osnovna šola	72	2,40	1,016	78	2,37	0,870	0,201 (0,841)
srednja šola	17	1,88	0,857	17	2,18	0,809	-1,029 (0,311)
skupaj	100	2,24	0,976	109	2,28	0,859	-0,278 (0,782)
F (sig.)	3,876 (0,024)			2,317 (0,104)			

Pri pogovoru s slepim ali slabovidnim učencem je bolje, če ne uporabljamo besed »slep, slepota, slabovidnost, videti« ipd. in ne omenjamo barv.

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	10	2,10	0,738	14	1,93	0,917	0,488 (0,630)
osnovna šola	74	2,43	1,061	78	2,28	1,018	0,892 (0,374)
srednja šola	17	2,35	0,996	17	2,88	0,928	-1,604 (0,119)
skupaj	101	2,39	1,020	109	2,33	1,019	0,397 (0,692)
F (sig.)	0,474 (0,624)			3,866 (0,024)			

Preverjanje in ocenjevanje znanja slepega oz. slabovidnega učenca v šoli lahko poteka samo ustno. *V tabeli so prikazani le odgovori učiteljev iz osnovne in učiteljev iz srednje šole.*

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	+++	+++	+++	+++	+++	+++	+++
osnovna šola	59	2,24	0,897	66	2,17	0,796	0,466 (0,642)

srednja šola	15	2,07	0,704	14	2,00	0,555	0,282 (0,780)
skupaj	74	2,20	0,860	80	2,14	0,759	0,500 (0,618)
t (sig.)	0,684 (0,496)			0,744 (0,459)			

Slep oz. slaboviden učenec se lahko enakovredno vključuje v vse aktivnosti v oddelku.

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	11	3,18	0,751	14	3,50	1,019	-0,866 (0,396)
osnovna šola	75	2,95	0,853	76	3,08	1,004	-0,872 (0,384)
srednja šola	17	3,29	1,047	16	3,06	0,929	0,671 (0,507)
skupaj	103	3,03	0,880	106	3,13	0,996	-0,793 (0,429)
F (sig.)	1,274 (0,284)			1,105 (0,335)			

Za pripravo, izvajanje in evalvacijo individualiziranega programa za slepega oz. slabovidnega učenca je nujno potrebno timsko delo (šola, starši in strokovnjak za slepe in slabovidne).

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	10	4,60	0,516	14	4,71	0,469	-0,565 (0,578)
osnovna šola	75	4,51	0,601	78	4,41	0,633	0,965 (0,336)
srednja šola	17	4,47	0,514	17	4,29	0,588	0,931 (0,359)
skupaj	102	4,51	0,576	109	4,43	0,614	0,958 (0,339)
F (sig.)	0,160 (0,852)			1,992 (0,141)			

Prilagoditev prostora, gradiv, časovne prilagoditve in uporaba posebnih tehničnih ter didaktičnih pripomočkov so pomemben del vzgojno-izobraževalnega dela s slepim oz. slabovidnim učencem.

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	11	4,27	0,647	14	4,64	0,497	-1,620 (0,119)
osnovna šola	75	4,61	0,613	78	4,47	0,618	1,396 (0,165)
srednja šola	16	4,44	0,629	17	4,35	0,493	0,431 (0,669)
skupaj	102	4,55	0,623	109	4,48	0,587	0,864 (0,389)
F (sig.)	1,762 (0,177)			0,939 (0,394)			

V procesu izvajanja prilagojenega programa je pomemben ustrezen način komunikacije s slepim oz. slabovidnim učencem.

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	11	4,18	0,405	14	4,36	0,497	-0,948 (0,353)
osnovna šola	74	4,42	0,597	77	4,30	0,708	1,126 (0,262)
srednja šola	17	4,53	0,514	17	4,29	0,588	1,242 (0,223)
skupaj	102	4,41	0,569	108	4,31	0,662	1,243 (0,215)
F (sig.)	1,274 (0,284)			0,048 (0,953)			

Od slepega oz. slabovidnega učenca ne moremo zahtevati, da dosega enak napredek kot njegovi vrstniki brez okvare vida.

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	11	3,09	0,831	14	2,79	0,893	0,874 (0,391)
osnovna šola	73	2,97	0,986	78	2,86	1,041	0,688 (0,493)
srednja šola	17	2,94	1,088	17	3,00	0,935	-0,169 (0,867)
skupaj	101	2,98	0,980	109	2,87	1,001	0,794 (0,428)
F (sig.)	0,084 (0,919)			0,195 (0,823)			

Slep oz. slaboviden učenec, ki obiskuje redno šolo, bi moral imeti stalnega spremljevalca.

vrsta VIZ	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
vrtec	11	3,91	0,701	14	3,79	1,369	0,292 (0,773)
osnovna šola	75	3,43	1,068	77	3,45	1,007	-0,166 (0,869)
srednja šola	16	2,94	0,929	17	2,82	0,951	0,348 (0,730)
skupaj	102	3,40	1,037	108	3,40	1,076	0,026 (0,979)
F (sig.)	3,064 (0,051)			3,606 (0,031)			

Delo s skupino v katero je vključen slep oz. slaboviden otrok zahteva stalno prisotnost najmanj dveh odraslih oseb. *V tabeli so prikazani le odgovori vzgojiteljev iz vrtca (leto 2010) oz. vzgojiteljev in svetovalnih delavcev iz vrtca (leto 2012).*

leto	n	povprečje	st. odklon
leto 2010	8	4,25	0,463
leto 2012	14	4,21	0,893

t = 0,105; sig. = 0,918

Usposabljanje slepega oz. slabovidnega iz specialnih znanj za slepe in slabovidne

Po vaši oceni je udeležba slepega oz. slabovidnega učenca na usposabljanju iz specialnih znanj za slepe in slabovidne za tega učenca:

vrsta VIZ	leto 2010				leto 2012				X^2 (sig.)
	manj pomembna kot udeležba pri pouku (%)	enako pomembna kot udeležba pri pouku (%)	bolj pomembna kot udeležba pri pouku (%)	skupaj (%)	manj pomembna kot udeležba pri pouku (%)	enako pomembna kot udeležba pri pouku (%)	bolj pomembna kot udeležba pri pouku (%)	skupaj (%)	
vrtec	0 (0,0)	7 (70,0)	3 (30,0)	10 (100,0)	1 (8,3)	8 (66,7)	3 (25,0)	12 (100,0)	0,892 (0,640)
OŠ	0 (0,0)	53 (72,6)	20 (27,4)	73 (100,0)	0 (0,0)	49 (67,1)	24 (32,9)	73 (100,0)	0,520 (0,471)
SŠ	0 (0,0)	16 (94,1)	1 (5,9)	17 (100,0)	1 (6,3)	12 (75,0)	3 (18,8)	16 (100,0)	2,543 (0,280)
skupaj	0 (0,0)	76 (76,0)	24 (24,0)	100 (100,0)	2 (2,0)	69 (68,3)	30 (29,7)	101 (100,0)	3,000 (0,223)
X^2 (sig.)	3,719 (0,156)				6,472 (0,167)				

Predlogi in mnenja strokovnih delavcev (v letu 2012)

Napišite vaš morebiten predlog ali mnenje o vključevanju slepih in slabovidnih otrok v redne oddelke osnovnih šol, ali o vzgoji in izobraževanju slepih in slabovidnih na splošno:

Vrtec – vzgojitelji, pomočniki vzgojitelja

-pred vključitvijo poznati okvaro vida in težave, ki jih ima otrok, ter vedeti kaj od tebe(vzg) pričakuje in na kaj moraš biti pripravljen,-pred vključitvijo oblikovati skupino in povabiti otroka v oddelek,-predstaviti primere dobre prakse iz vrtcev
Izkušnjo imam samo s slabovidnimi otroki. Na začetku je res potreboval več individualnega dela, vendar zaradi novosti okolja, ko se je navezal na kader in na otroke, se je v skupino vključil enakovredno in le v novih okoljih je potreboval več pozornosti. kombinacija vrtca bivanja v zavodu (1xna 14 dni) in delo spec. pedagogi in tiflopedagogi se mi zdi dobra osnova za razvoj slabovidnega otroka.
Z vključitvijo otroka imam dobre izkušnje, dobro imamo organizirano timsko sodelovanje(starši-center Lj-tiflopedagog - vrtec) in svetovanje,-deklica očitno napreduje tako v samostojnosti kot pri socializaciji v skupini

Vrtec – svetovalni delavci

Za slepega/slabovidnega otroka je pomembna čim bolj zgodnja vključitev v vrtec. Otroka je potrebno spodbujati k samostojnosti, spremljevalec naj se mu dodeli le v kolikor narekujejo to njegove potrebe. Za strokovne delavce je usposabljanje na temo slepota nujno, prav tako tudi redno sodelovanje z mobilnim ...pedagogom.
Vključevanje slepih in slabovidnih otrok v redne oddelke vrtcev, vzpodbuja otrokovo zgodnjo neodvisnost, kar je zelo pomembno za nadaljnje vključevanje otroka, ter kasneje mladostnika in odraslega v širše socialno okolje. Vključevanje v vrtec, otroku daje možnost biti sprejet, dobiti krog prijateljev in biti del tega okolja.
Način vključevanja, pričakovanja, individualno delo, prilagoditve itd. so odvisni predvsem od mentalnih oz. kognitivnih(?) zmogljivosti otroka.

Vključitev slabovidnih otrok v naše vrtce ni predstavljalo večjih ovir. Vzgojitelji so bili deležni izobraževanj, prilagodili smo čas, prostor... Je pa res, da opažam, da se otroka dodeli v neko skupno org., se prej ne vpraša ali bodo lahko delali z njim. Dobrodošla je pa tudi pomoč vaših sodelavcev, to da imamo timske sestanke.

Osnovna šola –učitelji

Menim, da bi ti učenci potrebovali spremljevalca. Učenec pogosto manjka in potem je težje nadomestiti manjkajočo snov.
Obiskovanje specialnih znanj bi moralo biti pogoj za vključitev v redno šolo (če otrok ne obvlada dobro teh znanj potem tudi ne more enakovredno delati v rednem razredu z videčimi otroki).
Odvisno od posameznega primera.
Nujno je sodelovanje z Zavodom in usposabljanje slepega otroka v okviru specialnih znanj, saj le tako lahko poteka delo v šoli.
Vključevanje zahteva velik napor oz. dodatno delo učitelja, ki ima v razredu še ostale in se jim mora prav tako posvetiti.
Slepe, ki so vključeni v redne OŠ je potrebno vključevati tudi med slepe sovrstnike.
Vem, da je na šoli za slepe in slabovidne otroke pouk prilagojen, didaktično izpopolnjen ter zato učencem bolj prilagojen. Mislim da je učenje na taki šoli za slabovidne učence primernejše, lažje in bolj zadovoljujoče kot v redni šoli.
Dostopna pomoč ; problem so npr: učbeniki, delovni zvezki bi bili še ustrezni (nekateri) če ne bi bilo besedilo na bakrenih straneh.
Sama socialna vključenost ni težavna-problemi se pojavijo pri izvajanju pouka, ko učitelj in učenec nimata dovolj ali ustrezno prilagojenih učnih pripomočkov (npr: geografija,...)-zato je nujno sodelovanje z institucijami, ki to že imajo.
Oddelek s slabovidnim otrokom bi moral vsebovati manjše število učencev(max. 15)
Poleg slepih in SV so še drugi otroci s posebnimi potrebami in se zgodi, da so na koncu vsi učenci prikrajšani. Učitelj težko vse obvladuje. Več bi moralo biti vključevanja teh otrok v zunanje institucije.
Menim,da je vključevanje SV otrok v redne oddelke možno, slepih pa ne.
Od učitelja zahteva več dela-priprave na pouk.
Po obisku enega od zadnjih seminarjev mi je zadeva veliko bolj jasna. Premalo je na tem poudarka, na Centru v LJ smo dosti predebatirali. Osebno mnenje-kot učiteljica ŠV je da me moti že sama ocena SLEP/SLABOVIDEN ki jo dajo starši/strokovnjaki...pa morda ne priznavajo dejanskega stanja otroka. V kolikor takšen učenec nima spremljevalca..KAJ PA OSTALI? NORMATIVI Ni debate!! Spremljevalec je iz leta v leto absolutno potreben.
Pri vključevanju teh otrok v reden pouk je zelo dobro če ima učenec stalnega spremljevalca. Težava je namreč pri razlaganju njemu osebno in hkrati zaposliti druge ter razlaga še drugim pomoči potrebnim učencem. Najbolje bi bilo, če bi me včasih razdelili na tri dele.
Ne moren reči, ker ne poznan dovolj dobro ustanove za slepe, njihovega dela, pogojev, vplivov na otroka. Če je otrok vključen v redni oddelek, nujno rabi spremljevalca, sicer je delo z njim preveč obremenjujoče za učitelja.
Ustrezna tehnična sredstva.
Osebno menim da je to možno, saj učenko poučujem že 3leto. Meni je v največjo podporo tehnična pomoč, strokovno nimam težav. Menim pa tudi da bi morali narediti več pri pripravi didaktičnih materialov za slepe in slabovidne otroke.
So velik izziv
Vključevanje slepih v redne oddelke je za učenko pozitivno saj biva in živi v domačem okolju. Od nas "nestrokovnih" učiteljev pa zahteva veliko dodatnega časa truda in dela. Vedno se sprašujem ali je .....dovolj ali ne bi v zavodu pridobili več
Želela bi si da bi ti učenci imeli prepisne učbenike v brajevo pisavo. Ker brajice ne obvladam, bi bilo dobro le bi k učbeniku bilo dodatno kazalo-pri Nemščini namreč učenka izgubi veliko časa preden najde ustrezno besedilo, saj ne vem, kaj vse je v tem brajevem učbeniku (dobili smo ga šele aprila letos).
Takšnega učenca že imamo na šoli.
Zdi se mi prav da so S in SD vključeni v redne oblike OŠ, saj otroci zaradi svoje hibe niso izključeni iz družbe vrstnikov. Osno uspešnega napredovanja pa je ustrezna pomoč in priprava na delo, katere osnova je kvalitetno komuniciranje in odzivnost v šoli ki so vključeni v proces
Menim da je velika razlika ali je učenec slep ali SV Za slabovidnega je dobro,da se šola v domačem okolju, v rednih oddelkih, za slepe pa menim da je morda prva triada primerna, vključenost v redne oddelke na drugih dveh triadah pa je odvisno od učenčevih sposobnosti.
Poučujem SV učenko ki je vključena v manjši oddelek in delo poteka zelo dobro. Učenka je dobro vključena in se dobro razume s sošolci, in je dobro sprejeta. Zelo dobro je orientirana in zelo samostojna. Takšno vključenost v redne oddelke zelo podpiram.

Osnovna šola – svetovalni delavci

Pri vključitvi SV in S v redne oddelke bi morala država priskrbeti finančna sredstva za to, da se omogočijo ustrezni pogoji za delo s temi otroki. Prav tako bi morali imeti učitelji,ki poučujejo take otroke dodatne bonitete (finančne ali pa manjše št. ur) saj je za kvaliteto poučevanja takega otroka potrebnih NAJMANJ 1x več časa, kot pa za pripravo ure, kjer ni vključen slaboviden otrok.

Vključitev je zelo dobra in bogati vse vključene, vendar pa je za to potrebna dobra priprava in strokoven suport vsem, še posebej pa učitelju, ki imajo za tako delo premalo znanja. Suport v našem primeru je ZSSM je zelo pomemben.
Odvisno od stopnje slabovidnosti. Slepi pa po mojem mnenju lahko bistveno več pridobijo v specializiranih ustanovah.
-obvezna priprava bodočih sošolcev in staršev na prihod slepega/slabovidnega otroka, -jasna opredelitev kaj pričakuje šola od slepega/ slabovidnega učenca
Vključevanje je produkt: stanje učenca, timskega pristopa stroke in staršev.
Slep otrok bi potreboval več vaj specialnih znanj, saj v rednih oddelkih opažamo, da jim tega ne primanjkuje.
Strinjam se s smiselnim vključevanjem S in SV otrok v redne oblike. Z vključevanjem pridobi tako S ali SV otrok v medsebojnem komuniciranju in dela pa tudi ostali, ki smo vključeni v proces. Prihaja do nekaterih težav, ki pa jih skušamo s skupnimi močmi reševati. In nam kar uspeva. Vključevanje je možno kadar je vzpostavljena medsebojna povezava vseh udeleženih v šoli, pomembna je tudi pomoč specialnih ustanov kot je zavod za slepo in slab., in sodelovanje s starši.

Srednja šola – učitelji

Navedbe v vprašalniku se nanašajo le na slabovidne dijake.
Več upoštevati želje in predloge dijaka-slabovidnega, kot pa mnenja in priporočila Centra. Velikokrat se razlikujejo priporočila -kako delati +pripomočki
Da dobimo el. učbenike po katerih ta dijak lahko dela, sicer je preveč individualnih priprav na delo,igre,..

Srednja šola – svetovalni delavci

Pomembni so stiki z običajnimi videčimi vrstniki, možnost spoznavanja večjega števila varnostnikov, višje izobraževalni standardi, bližina doma.

Težave pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem (odgovori iz leta 2012)

Ali se pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem srečujete s težavami?

VIZ	ne (%)	da, z manjšimi (%)	da, z večjimi (%)	skupaj (%)
vrtec	4 (28,6)	10 (71,4)	0 (0,0)	14 (100,0)
osnovna šola	18 (23,4)	55 (71,4)	4 (5,2)	77 (100,0)
srednja šola	3 (17,6)	14 (82,4)	0 (0,0)	17 (100,0)
skupaj	25 (23,1)	79 (73,1)	4 (3,7)	108 (100,0)

X^2 = 2,246; sig.= 0,691

V primeru večjih težav le-te prosim pojasnite:

Vrtec – svetovalni delavci

Opomba: kot svetovalna delavka neposredno z otrokom ne delam, ampak delujem nanj preko staršev in strokovnih delavcev. Torej opravljam dela ZA otroka. (Opomba pri d2: dobili smo predloge, ideje,...pripomočkov pa ne)

Osnovna šola – učitelji

večkrat učenec ne telovadi, ker se pritožuje nad slabim počutjem.
Včasih sem v zadregi kako prilagoditi kakšno dejavnost, za kar porabim veliko časa. Opažam tudi ,da razred s slepo učenko dela počasneje v primerjavi z drugimi razredi, vendar kljub vsemu ocenjevanju, da delo poteka dovolj dobro.
Pri izdelavi didaktičnih pripomočkov in prilagoditvi učnih lestev, delovnega zvezka, pisnega preizkusa znanja.
Veliko dodatnega prilagajanja. Ponazarjanje novih pojmov.
ker gre za slabovidno učenko; ne vem kako bi se znašla pri povsem slepem.
Velika težava je zelo visok normativ-če je v oddelek vključen učenec s takšnimi PP, bi naj bil normativ zmanjšan, npr na 15 otrok. Sedaj jih je v učenkinem razredu npr 25,MSŠ pa za kakršno koli zmanjšanje nima posluha.
V oddelku je veliko število otrok in je zaradi tega delo oteženo.
Ogromno časa mi vzame pretipkavanje snovi iz učbenika in DZ. Učim 2 predmeta kar tedensko znese 8ur, tako da mi zmanjkuje časa za pripravo učnih listov za druge razrede. Izdelovati je treba tudi učne pripomočke-to kar potrebujem v večini primerov pri vas ni na voljo. Tudi za prilagoditve za sestavo testov in drugih nalog s centra nisem dobila dovolj ustreznih inf. in napotkov-usposobiti sem se morala sama s pomočjo sodelavcev, ki so v nižjih razredih delali s to učenko.

Na seminarju ki ga je organiziral Center za pomoč slepim in slabovidnim se bila zelo zadovoljna saj sem prišla do kakovostnejših podatkov.
Praktično delo pri pouku TIT.

Osnovna šola – svetovalni delavci

Zagotavljanje in iskanje financ za spremljevalca (športni dnevi, kulturni dnevi,..) pomanjkanje prilagojenih učbenikov, različnih pripomočkov,..
Da prejmejo splošne napotke potem, ko je potrebno reševati vsakodnevne težave na katere naletimo in katere rešujemo po svojih najboljših močeh. Za delo s slepim se je potrebno vnaprej pripraviti in predvidevati težave, ter jih potem timsko reševati. Opomba k vprašanju D4: Včasih čakamo dalj časa, saj ne morejo biti ves čas na voljo, vendar se trudijo

Sodelovanje s Centrom za pomoč slepim in slabovidnim glede na vrsto VIZ (odgovori iz leta 2012)

Podpora strokovnih delavcev Centra mi je v pomoč pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem.

VIZ	n	povprečje	st. odklon
vrtec	14	4,00	0,784
osnovna šola	73	3,64	0,856
srednja šola	16	3,75	0,775
skupaj	103	3,71	0,836

F = 1,091; sig. = 0,340 [t (sig.) za testno vrednost 3 je 8,605 (0,000)]

Od Centra sem dobil/a vse potrebne pripomočke, ki jih potrebujem pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem.

VIZ	n	povprečje	st. odklon
vrtec	14	2,86	1,460
osnovna šola	73	2,99	0,874
srednja šola	16	2,69	1,078
skupaj	103	2,92	0,997

F = 0,619; sig. = 0,540 [t (sig.) za testno vrednost 3 je -0,791 (0,431)]

Od Centra sem dobil/a jasna navodila in nasvete za delo s slepim oz. slabovidnim učencem.

VIZ	n	povprečje	st. odklon
vrtec	14	3,71	1,204
osnovna šola	72	3,67	0,822
srednja šola	17	3,59	1,228
skupaj	103	3,66	0,945

F = 0,073; sig. = 0,930 [t (sig.) za testno vrednost 3 je 7,089 (0,000)]

Strokovni delavci Centra so mi v pomoč pri sprotnem reševanju težav pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem.

VIZ	n	povprečje	st. odklon
vrtec	14	3,86	1,099
osnovna šola	72	3,54	0,855
srednja šola	17	3,53	1,068
skupaj	103	3,58	0,924

F = 0,713; sig. = 0,493 [t (sig.) za testno vrednost 3 je 6,400 (0,000)]

Vem na koga od strokovnih delavcev Centra se moram obrniti za pomoč, za nasvet, za pridobitev pripomočkov ...

VIZ	n	povprečje	st. odklon
vrtec	14	3,64	1,216
osnovna šola	73	3,68	0,896
srednja šola	17	3,53	1,125
skupaj	104	3,65	0,973

F = 0,174; sig. = 0,840 [t (sig.) za testno vrednost 3 je 6,852 (0,000)]

Strokovni delavci centra so vedno dosegljivi (po telefonu ali e-pošti).

VIZ	n	povprečje	st. odklon
vrtec	13	3,54	1,198
osnovna šola	69	3,72	0,684
srednja šola	16	3,56	0,892
skupaj	98	3,67	0,797

F = 0,479; sig. = 0,621 [t (sig.) za testno vrednost 3 je 8,369 (0,000)]

Strokovni delavci Centra so v naši šoli prisotni dovolj pogosto.

VIZ	n	povprečje	st. odklon
vrtec	14	3,64	1,082
osnovna šola	72	3,43	0,819
srednja šola	16	3,25	0,856
skupaj	102	3,43	0,862

F = 0,772; sig. = 0,465 [t (sig.) za testno vrednost 3 je 5,055 (0,000)]

Obisk strokovnih delavcev Centra v naši šoli mi je v pomoč pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem.

VIZ	n	povprečje	st. odklon
vrtec	14	3,79	1,251
osnovna šola	72	3,79	0,786
srednja šola	16	3,88	0,719
skupaj	102	3,80	0,845

F = 0,066; sig. = 0,936 [t (sig.) za testno vrednost 3 je 9,611 (0,000)]

Sodelovanje naše šole s Centrom ocenjujem kot dobro.

VIZ	n	povprečje	st. odklon
vrtec	14	4,00	0,961
osnovna šola	70	3,81	0,767
srednja šola	16	3,75	0,577
skupaj	100	3,83	0,766

F = 0,442; sig. = 0,644 [t (sig.) za testno vrednost 3 je 10,834 (0,000)]

Kako ocenjujete seminarje, ki jih organizira Center za pomoč slepim in slabovidnim:

VIZ	vsebina ni v pomoč (%)	vsebina je v manjšo pomoč (%)	vsebina je v veliko pomoč (%)	ni se udeležil (%)	skupaj (%)
vrtec	0 (0,0)	0 (0,0)	6 (46,2)	7 (53,8)	13 (100,0)
osnovna šola	1 (1,3)	22 (28,6)	31 (40,3)	23 (29,9)	77 (100,0)
srednja šola	0 (0,0)	1 (6,3)	8 (50,0)	7 (43,8)	16 (100,0)
skupaj	1 (0,9)	23 (21,7)	45 (42,5)	37 (34,9)	106 (100,0)

X^2 = 9,231; sig.= 0,161

1.2. ANALIZA ODGOVOROV IZ LETA 2012 GLEDE NA DELOVNO MESTO

V nadaljevanju so odgovori strokovnih delavcev prikazani glede na njihovo delovno mesto (profil); prikazani so odgovori vzgojiteljev (zajeti so vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev), učiteljev iz osnovne šole, učiteljev iz srednje šole in svetovalnih delavcev iz vrtcev, osnovnih ter srednjih šol. Statistične značilnosti razlik glede na delovno mesto so izračunane s pomočjo ustreznih testov, ki so pripisani pod posamezne tabele.

Udeležba na seminarju na temo slepote in slabovidnosti

Ali ste se v zadnjem letu vsaj enkrat udeležili seminarja na temo slepote in slabovidnosti?

delovno mesto	da (%)	ne (%)	skupaj (%)
vzgojitelj	2 (25,0)	6 (75,0)	8 (100,0)
učitelj v OŠ	29 (43,9)	37 (56,1)	66 (100,0)
učitelj v SŠ	3 (21,4)	11 (78,6)	14 (100,0)
svetovalni delavec	8 (40,0)	12 (60,0)	20 (100,0)
skupaj	42 (38,9)	66 (61,1)	108 (100,0)

X^2 = 3,164; sig.= 0,367

Pogovor o slepoti in slabovidnosti

Ali ste se v zadnjem letu z učenci v oddelku vsaj enkrat pogovarjali o slepoti in slabovidnosti?

delovno mesto	da (%)	ne (%)	skupaj (%)
vzgojitelj	8 (100,0)	0 (0,0)	8 (100,0)
učitelj v OŠ	44 (67,7)	21 (32,3)	65 (100,0)
učitelj v SŠ	5 (38,5)	8 (61,5)	13 (100,0)
svetovalni delavec	16 (76,2)	5 (23,8)	21 (100,0)
skupaj	73 (68,2)	34 (31,8)	107 (100,0)

X^2 = 9,661; sig.= 0,022

Kompetence strokovnega delavca za delo s slepimi oz. slabovidnimi

Sem primerno usposobljen/a za delo s slepim oz. slabovidnim učencem.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	2,88	0,641
učitelj v OŠ	64	3,06	0,753
učitelj v SŠ	14	3,07	0,730
svetovalni delavec	21	2,90	0,831
skupaj	107	3,02	0,752

F = 0,347; sig. = 0,792

Za delo s slepim oz. slabovidnim učencem imam na voljo vse potrebne didaktične in druge pripomočke.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	2,25	0,463
učitelj v OŠ	66	2,67	0,865
učitelj v SŠ	14	3,07	0,917
skupaj	88	2,69	0,862

t = 2,519; sig. = 0,087

Dobro poznam potrebne prilagoditve prostora, časovne prilagoditve, in uporabo tehničnih ter didaktičnih pripomočkov za delo s slepim oz. slabovidnim učencem.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	2,63	0,744
učitelj v OŠ	66	3,42	0,824
učitelj v SŠ	14	3,64	0,633
svetovalni delavec	21	3,52	0,602
skupaj	109	3,41	0,784

F = 3,459; sig. = 0,019

Z namenom in vsebinami specialnih znanj za slepega oz. slabovidnega učenca sem dobro seznanjen/a.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	3,00	0,756
učitelj v OŠ	64	3,20	0,760
učitelj v SŠ	14	3,36	0,745

svetovalni delavec	21	3,52	0,873
skupaj	107	3,27	0,784

F = 1,273; sig. = 0,288

Imam dovolj znanja za pripravo in izvajanje prilagojenega pedagoškega procesa, ki omogoča enakovredno vključevanje slepega oz. slabovidnega učenca.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	3,50	0,535
učitelj v OŠ	66	3,26	0,686
učitelj v SŠ	14	3,36	0,842
skupaj	88	3,30	0,697

F = 0,490; sig. = 0,614

Imam dovolj strokovnega znanja za koordinacijo in za sodelovanje pri izvajanju in evalvaciji individualiziranega programa za slepega oz. slabovidnega otroka.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
svetovalni delavec	21	3,67	0,796

Za preverjanje znanja pri slepem oz. slabovidnem učencu sem primerno usposobljen/a.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
učitelj v OŠ	64	3,41	0,610
učitelj v SŠ	14	3,50	0,855
skupaj	78	3,42	0,655

t = -0,483; sig. = 0,631

Poznam specifični razvoj slepega oz. slabovidnega otroka.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	3,13	0,641

Imam vsa potrebna znanja za sodelovanje s starši slepega oz. slabovidnega učenca.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	3,38	0,744
učitelj v OŠ	65	3,46	0,867
učitelj v SŠ	14	3,43	0,852
svetovalni delavec	21	3,86	0,793
skupaj	108	3,53	0,848

F = 1,352; sig. = 0,262

O slepoti in slabovidnosti vem dovolj, da lahko brez težav delam s slepim oz. slabovidnim učencem.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	3,25	0,463
učitelj v OŠ	66	3,15	0,685
učitelj v SŠ	14	3,43	0,646
svetovalni delavec	21	3,10	0,944
skupaj	109	3,18	0,722

F = 0,702; sig. = 0,553

Sprejetost slepega oz. slabovidnega v skupini/oddelku

Učenci v oddelku radi sodelujejo s slepim oz. slabovidnim učencem.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	3,88	0,835

učitelj v OŠ	63	3,71	0,851
učitelj v SŠ	14	4,29	0,726
skupaj	85	3,82	0,848

F = 2,727; sig. = 0,071

Slep oz. slaboviden učenec se dobro počuti med učenci v oddelku.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	4,25	0,707
učitelj v OŠ	63	3,86	0,644
učitelj v SŠ	14	4,29	0,726
skupaj	85	3,96	0,680

F = 3,208; sig. = 0,046

Mnenja o slepoti in slabovidnosti ter o izobraževanju slepih in slabovidnih

Primerno je, da se v oddelku ob prisotnosti slepega oz. slabovidnega učenca z učenci pogovarjamo o slepoti in slabovidnosti.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	4,38	0,744
učitelj v OŠ	66	4,36	0,624
učitelj v SŠ	14	3,57	1,158
svetovalni delavec	20	4,25	0,716
skupaj	108	4,24	0,772

F = 4,563; sig. = 0,005

Poučevanje slepega oz. slabovidnega učenca zahteva od učitelja dodatne naloge in čas za izvajanje pedagoškega procesa.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	4,25	0,463
učitelj v OŠ	66	4,65	0,595
učitelj v SŠ	14	4,79	0,426
svetovalni delavec	21	4,24	0,700
skupaj	109	4,56	0,615

F = 4,021; sig. = 0,009

Učitelj, ki poučuje slepega oz. slabovidnega učenca, potrebuje stalno pomoč in svetovanje strokovnjaka za slepe in slabovidne.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	4,25	0,707
učitelj v OŠ	66	3,98	0,712
učitelj v SŠ	14	3,64	1,082
svetovalni delavec	21	4,24	0,700
skupaj	109	4,01	0,776

F = 1,981; sig. = 0,121

Slep oz. slaboviden učenec praviloma ne doseže enakega standarda znanja kot njegovi videči vrstniki.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
učitelj v OŠ	66	2,59	1,067
učitelj v SŠ	14	2,64	1,151
svetovalni delavec (v osnovni in srednji šoli)	15	2,60	1,242
skupaj	95	2,60	1,095

F = 0,013; sig. = 0,987

Za slepega oz. slabovidnega učenca bi bilo bolje, če bi se izobraževal v specializirani posebni šoli oz. v zavodu za slepe in slabovidne.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	2,75	1,282
učitelj v OŠ	66	3,20	0,980
učitelj v SŠ	14	2,50	1,286
svetovalni delavec	21	2,67	0,796
skupaj	109	2,97	1,040

F = 2,853; sig. = 0,041

Prilagojen učni načrt za slepe in slabovidne učence je enakovreden veljavnemu učnemu načrtu.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	3,88	0,641
učitelj v OŠ	61	3,67	0,790
učitelj v SŠ	14	3,36	0,929
svetovalni delavec	20	3,80	0,768
skupaj	103	3,67	0,797

F = 1,076; sig. = 0,363

Slep oz. slaboviden učenec se lahko usposobi za samostojno življenje le v za to specializirani posebni šoli oz. zavodu za slepe in slabovidne in ne v redni šoli.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	3,00	0,756
učitelj v OŠ	66	2,95	1,014
učitelj v SŠ	14	2,36	1,151
svetovalni delavec	21	2,48	0,873
skupaj	109	2,79	1,010

F = 2,314; sig. = 0,080

Vključitev slepega oz. slabovidnega učenca v redni oddelek lahko negativno vpliva na izvedbo pouka.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	2,00	0,926
učitelj v OŠ	66	2,42	0,878
učitelj v SŠ	14	2,07	0,829
svetovalni delavec	21	2,05	0,740
skupaj	109	2,28	0,859

F = 1,723; sig. = 0,167

Pri pogovoru s slepim ali slabovidnim učencem je bolje, če ne uporabljamo besed »slep, slepota, slabovidnost, videti« ipd. in ne omenjamo barv.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	1,75	1,035
učitelj v OŠ	66	2,39	1,036
učitelj v SŠ	14	3,00	0,961
svetovalni delavec	21	1,90	0,700
skupaj	109	2,33	1,019

F = 4,608; sig. = 0,005

Preverjanje in ocenjevanje znanja slepega oz. slabovidnega učenca v šoli lahko poteka samo ustno.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
učitelj v OŠ	66	2,17	0,796
učitelj v SŠ	14	2,00	0,555

skupaj	80	2,14	0,759

t = 0,744; sig. = 0,459

Slep oz. slaboviden učenec se lahko enakovredno vključuje v vse aktivnosti v oddelku.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	4,13	0,641
učitelj v OŠ	64	3,05	0,999
učitelj v SŠ	13	3,23	0,927
svetovalni delavec	21	2,95	0,973
skupaj	106	3,13	0,996

F = 3,277; sig. = 0,024

Za pripravo, izvajanje in evalvacijo individualiziranega programa za slepega oz. slabovidnega učenca je nujno potrebno timsko delo (šola, starši in strokovnjak za slepe in slabovidne).

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	4,63	0,518
učitelj v OŠ	66	4,36	0,648
učitelj v SŠ	14	4,36	0,497
svetovalni delavec	21	4,62	0,590
skupaj	109	4,43	0,614

F = 1,264; sig. = 0,291

Prilagoditev prostora, gradiv, časovne prilagoditve in uporaba posebnih tehničnih ter didaktičnih pripomočkov so pomemben del vzgojno-izobraževalnega dela s slepim oz. slabovidnim učencem.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	4,50	0,535
učitelj v OŠ	66	4,45	0,637
učitelj v SŠ	14	4,21	0,426
svetovalni delavec	21	4,71	0,463
skupaj	109	4,48	0,587

F = 2,186; sig. = 0,094

V procesu izvajanja prilagojenega programa je pomemben ustrezen način komunikacije s slepim oz. slabovidnim učencem.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	4,38	0,518
učitelj v OŠ	65	4,29	0,723
učitelj v SŠ	14	4,29	0,469
svetovalni delavec	21	4,33	0,658
skupaj	108	4,31	0,662

F = 0,053; sig. = 0,984

Od slepega oz. slabovidnega učenca ne moremo zahtevati, da dosega enak napredek kot njegovi vrstniki brez okvare vida.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	2,75	0,707
učitelj v OŠ	66	2,92	1,057
učitelj v SŠ	14	2,93	0,997
svetovalni delavec	21	2,71	0,956
skupaj	109	2,87	1,001

F = 0,282; sig. = 0,838

Slep oz. slaboviden učenec, ki obiskuje redno šolo, bi moral imeti stalnega spremljevalca.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	3,75	1,389
učitelj v OŠ	65	3,48	0,986
učitelj v SŠ	14	2,86	1,027
svetovalni delavec	21	3,38	1,203
skupaj	108	3,40	1,076

F = 1,610; sig. = 0,192

Delo s skupino v katero je vključen slep oz. slaboviden otrok zahteva stalno prisotnost najmanj dveh odraslih oseb.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	4,38	0,744
svetovalni delavec (v vrtcu)	6	4,00	1,095
skupaj	14	4,21	0,893

t = 0,765; sig. = 0,459

Usposabljanje slepega oz. slabovidnega iz specialnih znanj za slepe in slabovidne

Po vaši oceni je udeležba slepega oz. slabovidnega učenca na usposabljanju iz specialnih znanj za slepe in slabovidne za tega učenca:

delovno mesto	manj pomembna kot udeležba pri pouku (%)	enako pomembna kot udeležba pri pouku (%)	bolj pomembna kot udeležba pri pouku (%)	skupaj (%)
vzgojitelj	0 (0,0)	6 (85,7)	1 (14,3)	7 (100,0)
učitelj v OŠ	0 (0,0)	40 (65,6)	21 (34,4)	61 (100,0)
učitelj v SŠ	1 (7,7)	9 (69,2)	3 (23,1)	13 (100,0)
svetovalni delavec	1 (5,0)	14 (70,0)	5 (25,0)	20 (100,0)
skupaj	2 (2,0)	69 (68,3)	30 (29,7)	101 (100,0)

X^2 = 6,156; sig. = 0,406

Težave pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem

Ali se pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem srečujete s težavami?

delovno mesto	ne (%)	da, z manjšimi (%)	da, z večjimi (%)	skupaj (%)
vzgojitelj	2 (25,0)	6 (75,0)	0 (0,0)	8 (100,0)
učitelj v osnovni šoli	14 (21,5)	48 (73,8)	3 (4,6)	65 (100,0)
učitelj v srednji šoli	3 (21,4)	11 (78,6)	0 (0,0)	14 (100,0)
svetovalni delavec	6 (28,6)	14 (66,7)	1 (4,8)	21 (100,0)
skupaj	25 (23,1)	79 (73,1)	4 (3,7)	108 (100,0)

X^2 = 1,578; sig.= 954

Sodelovanje s Centrom za pomoč slepim in slabovidnim glede na vrsto VIZ

Podpora strokovnih delavcev Centra mi je v pomoč pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	3,75	0,886
učitelj v OŠ	61	3,52	0,849
učitelj v SŠ	13	3,77	0,832
svetovalni delavec	21	4,19	0,602
skupaj	103	3,71	0,836

F = 3,596; sig. = 0,016

Od Centra sem dobil/a vse potrebne pripomočke, ki jih potrebujem pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	2,50	1,309
učitelj v OŠ	61	2,87	0,866
učitelj v SŠ	13	2,62	1,121
svetovalni delavec	21	3,43	1,028
skupaj	103	2,92	0,997

F = 2,907; sig. = 0,038

Od Centra sem dobil/a jasna navodila in nasvete za delo s slepim oz. slabovidnim učencem.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	3,13	1,126
učitelj v OŠ	61	3,59	0,824
učitelj v SŠ	14	3,50	1,345
svetovalni delavec	20	4,20	0,696
skupaj	103	3,66	0,945

F = 3,518; sig. = 0,018

Strokovni delavci Centra so mi v pomoč pri sprotnem reševanju težav pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	3,38	1,188
učitelj v OŠ	60	3,45	0,852
učitelj v SŠ	14	3,64	1,082
svetovalni delavec	21	4,00	0,837
skupaj	103	3,58	0,924

F = 2,058; sig. = 0,111

Vem na koga od strokovnih delavcev Centra se moram obrniti za pomoč, za nasvet, za pridobitev pripomočkov ...

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	3,00	1,195
učitelj v OŠ	61	3,51	0,829
učitelj v SŠ	14	3,57	1,158
svetovalni delavec	21	4,38	0,805
skupaj	104	3,65	0,973

F = 6,498; sig. = 0,000

Strokovni delavci centra so vedno dosegljivi (po telefonu ali e-pošti).

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	3,00	1,195
učitelj v OŠ	57	3,67	0,664
učitelj v SŠ	13	3,62	0,870
svetovalni delavec	20	4,00	0,795
skupaj	98	3,67	0,797

F = 3,264; sig. = 0,025

Strokovni delavci Centra so v naši šoli prisotni dovolj pogosto.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	3,13	1,126
učitelj v OŠ	60	3,38	0,804
učitelj v SŠ	13	3,31	0,855
svetovalni delavec	21	3,76	0,889
skupaj	102	3,43	0,862

F = 1,542; sig. = 0,208

Obisk strokovnih delavcev Centra v naši šoli mi je v pomoč pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	3,25	1,389
učitelj v OŠ	60	3,68	0,770
učitelj v SŠ	13	3,92	0,760
svetovalni delavec	21	4,29	0,644
skupaj	102	3,80	0,845

F = 4,301; sig. = 0,007

Sodelovanje naše šole s Centrom ocenjujem kot dobro.

delovno mesto	n	povprečje	st. odklon
vzgojitelj	8	3,50	0,926
učitelj v OŠ	58	3,71	0,749
učitelj v SŠ	13	3,77	0,599
svetovalni delavec	21	4,33	0,658
skupaj	100	3,83	0,766

F = 4,467; sig. = 0,006

Kako ocenjujete seminarje, ki jih organizira Center za pomoč slepim in slabovidnim:

delovno mesto	vsebina ni v pomoč (%)	vsebina je v manjšo pomoč (%)	vsebina je v veliko pomoč (%)	ni se udeležil (%)	skupaj (%)
vzgojitelj	0 (0,0)	0 (0,0)	3 (42,9)	4 (57,1)	7 (100,0)
učitelj v osnovni šoli	1 (1,5)	18 (27,7)	27 (41,5)	19 (29,2)	65 (100,0)
učitelj v srednji šoli	0 (0,0)	1 (7,7)	6 (46,2)	6 (46,2)	13 (100,0)
svetovalni delavec	0 (0,0)	4 (19,0)	9 (42,9)	8 (38,1)	21 (100,0)
skupaj	1 (0,9)	23 (21,7)	45 (42,5)	37 (34,9)	106 (100,0)

X^2 = 6,649; sig.= 0,674

1.3. ANALIZA ODGOVOROV IZ LETA 2012 GLEDE NA VRSTO OKVARE VIDA

V nadaljevanju so odgovori strokovnih delavcev prikazani glede na vrsto okvare vida pri otroku oziroma mladostniku s katerim so delali v okviru poskusa. Statistične značilnosti razlik glede na vrsto okvare vida so izračunane s pomočjo ustreznih testov, ki so pripisani pod posamezne tabele.

Strokovni delavci na nekaterih šolah na vprašanje ali poučujejo slepega ali slabovidnega niso odgovarjali enotno (6 drugačnih odgovorov). Analiza je vseeno narejena glede na njihov odgovor in ne na dejansko stanje, s čimer je v ospredje postavljena predvsem percepcija strokovnih delavcev.

Udeležba na seminarju na temo slepote in slabovidnosti

Ali ste se v zadnjem letu vsaj enkrat udeležili seminarja na temo slepote in slabovidnosti?

okvara vida	da (%)	ne (%)	skupaj (%)
slep	13 (40,6)	19 (59,4)	32 (100,0)
slaboviden	29 (39,7)	44 (60,3)	73 (100,0)
skupaj	42 (40,0)	63 (60,0)	105 (100,0)

X^2 = 0,007; sig.= 0,931

Pogovor o slepoti in slabovidnosti

Ali ste se v zadnjem letu z učenci v oddelku vsaj enkrat pogovarjali o slepoti in slabovidnosti?

okvara vida	da (%)	ne (%)	skupaj (%)
slep	25 (75,8)	8 (24,2)	33 (100,0)
slaboviden	45 (63,4)	26 (36,6)	71 (100,0)
skupaj	70 (67,3)	34 (32,7)	104 (100,0)

X^2 = 1,568; sig.= 0,210

Kompetence strokovnega delavca za delo s slepimi oz. slabovidnimi

Sem primerno usposobljen/a za delo s slepim oz. slabovidnim učencem.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	32	3,06	0,878
slaboviden	72	3,00	0,712
skupaj	104	3,02	0,763

t = 0,354; sig. = 0,725

Za delo s slepim oz. slabovidnim učencem imam na voljo vse potrebne didaktične in druge pripomočke. *Odgovori vzgojiteljev, učiteljev v osnovni in srednji šoli.*

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	24	2,75	0,737
slaboviden	62	2,69	0,916
skupaj	86	2,71	0,866

t = 0,270; sig. = 0,788

Dobro poznam potrebne prilagoditve prostora, časovne prilagoditve, in uporabo tehničnih ter didaktičnih pripomočkov za delo s slepim oz. slabovidnim učencem.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	3,48	0,834
slaboviden	73	3,40	0,777
skupaj	106	3,42	0,792

t = 0,525; sig. = 0,601

Z namenom in vsebinami specialnih znanj za slepega oz. slabovidnega učenca sem dobro seznanjen/a.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	3,33	0,816
slaboviden	71	3,24	0,765
skupaj	104	3,27	0,779

t = 0,570; sig. = 0,570

Imam dovolj znanja za pripravo in izvajanje prilagojenega pedagoškega procesa, ki omogoča enakovredno vključevanje slepega oz. slabovidnega učenca. *Odgovori vzgojiteljev, učiteljev v osnovni in srednji šoli.*

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	24	3,50	0,590
slaboviden	62	3,21	0,727
skupaj	86	3,29	0,701

t = 1,744; sig. = 0,085

Imam dovolj strokovnega znanja za koordinacijo in za sodelovanje pri izvajanju in evalvaciji individualiziranega programa za slepega oz. slabovidnega otroka. *Odgovori svetovalnih delavcev.*

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	9	3,89	0,928
slaboviden	11	3,55	0,688
skupaj	20	3,70	0,801

t = 0,951; sig. = 0,354

Za preverjanje znanja pri slepem oz. slabovidnem učencu sem primerno usposobljen/a. *Odgovori učiteljev v osnovni in srednji šoli.*

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	19	3,68	0,749
slaboviden	58	3,34	0,608
skupaj	77	3,43	0,658

t = 1,990; sig. = 0,050

Poznam specifični razvoj slepega oz. slabovidnega otroka. *Odgovori vzgojiteljev v vrtcu.*

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	5	3,20	0,447
slaboviden	2	2,50	0,707
skupaj	7	3,00	0,577

t = 1,641; sig. = 0,162

Imam vsa potrebna znanja za sodelovanje s starši slepega oz. slabovidnega učenca.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	3,76	0,830
slaboviden	72	3,42	0,852
skupaj	105	3,52	0,856

t = 1,919; sig. = 0,058

O slepoti in slabovidnosti vem dovolj, da lahko brez težav delam s slepim oz. slabovidnim učencem.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	3,27	0,719
slaboviden	73	3,14	0,732
skupaj	106	3,18	0,728

t = 0,888; sig. = 0,376

Sprejetost slepega oz. slabovidnega v skupini/oddelku

Učenci v oddelku radi sodelujejo s slepim oz. slabovidnim učencem. *Odgovori vzgojiteljev, učiteljev v osnovni in srednji šoli.*

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	24	3,50	1,022
slaboviden	59	3,95	0,729
skupaj	83	3,82	0,843

t = -1,960; sig. = 0,058

Slep oz. slaboviden učenec se dobro počuti med učenci v oddelku. *Odgovori vzgojiteljev, učiteljev v osnovni in srednji šoli.*

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	24	3,96	0,690
slaboviden	59	3,97	0,669
skupaj	83	3,96	0,671

t = -0,048; sig. = 0,962

Mnenja o slepoti in slabovidnosti ter o izobraževanju slepih in slabovidnih

Primerno je, da se v oddelku ob prisotnosti slepega oz. slabovidnega učenca z učenci pogovarjamo o slepoti in slabovidnosti.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	32	4,41	0,665
slaboviden	73	4,16	0,817
skupaj	105	4,24	0,779

t = 1,473; sig. = 0,144

Poučevanje slepega oz. slabovidnega učenca zahteva od učitelja dodatne naloge in čas za izvajanje pedagoškega procesa.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	4,55	0,564
slaboviden	73	4,58	0,644
skupaj	106	4,57	0,618

t = -0,230; sig. = 0,819

Učitelj, ki poučuje slepega oz. slabovidnega učenca, potrebuje stalno pomoč in svetovanje strokovnjaka za slepe in slabovidne.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	4,15	0,712
slaboviden	73	3,95	0,797
skupaj	106	4,01	0,775

t = 1,274; sig. = 0,206

Slep oz. slaboviden učenec praviloma ne doseže enakega standarda znanja kot njegovi videči vrstniki. *Odgovori učiteljev in svetovalnih delavcev v osnovni ter srednji šoli.*

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	24	2,38	1,013
slaboviden	69	2,70	1,115
skupaj	93	2,61	1,094

t = -1,241; sig. = 0,218

Za slepega oz. slabovidnega učenca bi bilo bolje, če bi se izobraževal v specializirani posebni šoli oz. v zavodu za slepe in slabovidne.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	3,03	0,77
slaboviden	73	2,96	1,111
skupaj	106	2,98	1,014

t = 0,382; sig. = 0,703

Prilagojen učni načrt za slepe in slabovidne učence je enakovreden veljavnemu učnemu načrtu.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	3,76	0,708
slaboviden	67	3,61	0,834
skupaj	100	3,66	0,794

t = 0,861; sig. = 0,391

Slep oz. slaboviden učenec se lahko usposobi za samostojno življenje le v za to specializirani posebni šoli oz. zavodu za slepe in slabovidne in ne v redni šoli.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	2,94	0,933
slaboviden	73	2,74	1,028
skupaj	106	2,8	0,999

t = 0,952; sig. = 0,343

Vključitev slepega oz. slabovidnega učenca v redni oddelek lahko negativno vpliva na izvedbo pouka.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	2,27	0,801
slaboviden	73	2,26	0,866
skupaj	106	2,26	0,843

t = 0,070; sig. = 0,944

Pri pogovoru s slepim ali slabovidnim učencem je bolje, če ne uporabljamo besed »slep, slepota, slabovidnost, videti« ipd. in ne omenjamo barv.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	1,97	1,015
slaboviden	73	2,52	0,973
skupaj	106	2,35	1,015

t = -2,662; sig. = 0,009

Preverjanje in ocenjevanje znanja slepega oz. slabovidnega učenca v šoli lahko poteka samo ustno. *Odgovori učiteljev v osnovni in srednji šoli.*

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	19	1,79	0,787
slaboviden	60	2,25	0,728
skupaj	79	2,14	0,763

t = -2,357; sig. = 0,021

Slep oz. slaboviden učenec se lahko enakovredno vključuje v vse aktivnosti v oddelku.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	3,09	0,947
slaboviden	70	3,19	0,997
skupaj	103	3,16	0,978

t = -0,457; sig. = 0,648

Za pripravo, izvajanje in evalvacijo individualiziranega programa za slepega oz. slabovidnega učenca je nujno potrebno timsko delo (šola, starši in strokovnjak za slepe in slabovidne).

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	4,55	0,617
slaboviden	73	4,38	0,615
skupaj	106	4,43	0,618

t = 1,253; sig. = 0,213

Prilagoditev prostora, gradiv, časovne prilagoditve in uporaba posebnih tehničnih ter didaktičnih pripomočkov so pomemben del vzgojno-izobraževalnega dela s slepim oz. slabovidnim učencem.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	4,64	0,489
slaboviden	73	4,41	0,62
skupaj	106	4,48	0,589

t = 1,844; sig. = 0,068

V procesu izvajanja prilagojenega programa je pomemben ustrezen način komunikacije s slepim oz. slabovidnim učencem.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	4,52	0,508
slaboviden	72	4,21	0,711
skupaj	105	4,30	0,667

t = 2,23; sig. = 0,028

Od slepega oz. slabovidnega učenca ne moremo zahtevati, da dosega enak napredek kot njegovi vrstniki brez okvare vida.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	2,91	0,947
slaboviden	73	2,86	1,032
skupaj	106	2,88	1,002

t = 0,218; sig. = 0,828

Slep oz. slaboviden učenec, ki obiskuje redno šolo, bi moral imeti stalnega spremljevalca.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	3,79	1,193
slaboviden	72	3,22	0,967
skupaj	105	3,4	1,071

t = 2,388; sig. = 0,021

Delo s skupino v katero je vključen slep oz. slaboviden otrok zahteva stalno prisotnost najmanj dveh odraslih oseb. *Odgovori vzgojiteljev in svetovalnih delavcev v vrtcu.*

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	9	4,67	0,50
slaboviden	4	3,50	1,00
skupaj	13	4,31	0,855

t = 2,880; sig. = 0,015

Usposabljanje slepega oz. slabovidnega iz specialnih znanj za slepe in slabovidne

Po vaši oceni je udeležba slepega oz. slabovidnega učenca na usposabljanju iz specialnih znanj za slepe in slabovidne za tega učenca:

okvara vida	manj pomembna kot udeležba pri pouku (%)	enako pomembna kot udeležba pri pouku (%)	bolj pomembna kot udeležba pri pouku (%)	skupaj (%)
slep	1 (3,1)	22 (68,8)	9 (28,1)	32 (100,0)
slaboviden	1 (1,5)	45 (68,2)	20 (30,3)	66 (100,0)
skupaj	2 (2,0)	67 (68,4)	29 (29,6)	98 (100,0)

X^2 = 0,309; sig. = 0,857

Težave pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem

Ali se pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem srečujete s težavami?

okvara vida	ne (%)	da, manjše (%)	da, večje (%)	skupaj (%)
slep	3 (9,1)	29 (87,9)	1 (3,0)	33 (100,0)
slaboviden	22 (30,6)	48 (66,7)	2 (2,8)	72 (100,0)
skupaj	25 (23,8)	77 (73,3)	3 (2,9)	105 (100,0)

X^2 = 5,772; sig. = 0,056

Sodelovanje s Centrom za pomoč slepim in slabovidnim glede na vrsto VIZ

Podpora strokovnih delavcev Centra mi je v pomoč pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	3,76	0,867
slaboviden	67	3,69	0,839
skupaj	100	3,71	0,844

t = 0,394; sig. = 0,695

Od Centra sem dobil/a vse potrebne pripomočke, ki jih potrebujem pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	32	3,03	1,031
slaboviden	68	2,87	0,96
skupaj	100	2,92	0,981

t = 0,776; sig. = 0,440

Od Centra sem dobil/a jasna navodila in nasvete za delo s slepim oz. slabovidnim učencem.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	3,67	0,957
slaboviden	68	3,66	0,956
skupaj	101	3,66	0,952

t = 0,024; sig. = 0,981

Strokovni delavci Centra so mi v pomoč pri sprotnem reševanju težav pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	3,61	1,059
slaboviden	67	3,58	0,855
skupaj	100	3,59	0,922

t = 0,122; sig. = 0,903

Vem na koga od strokovnih delavcev Centra se moram obrniti za pomoč, za nasvet, za pridobitev pripomočkov ...

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	3,67	1,08
slaboviden	68	3,65	0,910
skupaj	101	3,65	0,964

t = 0,095; sig. = 0,924

Strokovni delavci centra so vedno dosegljivi (po telefonu ali e-pošti).

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	32	3,66	0,971
slaboviden	63	3,73	0,677
skupaj	95	3,71	0,784

t = -0,433; sig. = 0,666

Strokovni delavci Centra so v naši šoli prisotni dovolj pogosto.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	3,55	0,938
slaboviden	66	3,39	0,839
skupaj	99	3,44	0,872

t = 0,814; sig. = 0,418

Obisk strokovnih delavcev Centra v naši šoli mi je v pomoč pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	3,79	1,083
slaboviden	66	3,80	0,706
skupaj	99	3,80	0,845

t = -0,073; sig. = 0,942

Sodelovanje naše šole s Centrom ocenjujem kot dobro.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	33	3,88	0,893
slaboviden	64	3,81	0,71
skupaj	97	3,84	0,773

t = 0,398; sig. = 0,691

Kako ocenjujete seminarje, ki jih organizira Center za pomoč slepim in slabovidnim:

okvara vida	vsebina ni v pomoč (%)	vsebina je v manjšo pomoč (%)	vsebina je v veliko pomoč (%)	ni se udeležil (%)	skupaj (%)
slep	0 (0,0)	10 (31,3)	16 (50,0)	6 (18,8)	32 (100,0)
slaboviden	1 (1,4)	11 (15,5)	29 (40,8)	30 (42,3)	71 (100,0)
skupaj	1 (1,0)	21 (20,4)	45 (43,7)	36 (35,0)	103 (100,0)

X^2 = 7,046; sig.= 0,070

2. ODGOVORI SOŠOLCEV SLEPIH IN SLABOVIDNIH

V nadaljevanju so prikazani odgovori sošolcev slepih oz. slabovidnih učencev in dijakov (iz 3. VIO v osnovni šoli in iz srednje šole). Vprašalniki za sošolce slepih in slabovidnih so bili prilagojeni vrsti šole: uporabljen je bil en vprašalnik za učence in en vprašalnik za dijake. Trditve so pred posameznimi tabelami zapisane v obliki, ki je bila uporabljena v vprašalniku za osnovno šolo.

Na vprašalnika za sošolce slepih in slabovidnih je je v letu 2012 (ob koncu šolskega leta 2011/12) odgovarjalo 64 učencev in dijakov. Anketirani so bili sošolci dveh slabovidnih oz. slepih učencev in sošolci dveh slabovidnih oz. slepih dijakov. Podatki iz leta 2012 so primerjani s podatki, ki so bili na isti populaciji zbrani v letu 2010 (na začetku šolskega leta 2010/11), ko je na vprašalnike odgovarjalo62 učencev in dijakov.

Med vprašalniki v letu 2010 in 2012 prihaja do manjših nepomembnih razlik. V primeru, da trditev v letu 2010 ni bila vključena v vprašalnik, je to v tabeli označeno z zvezdicami (***).

Vsa prikazana povprečja pri tem poglavju so izračunana na osnovi petstopenjskih lestvic, na katerih predstavlja vrednost 1, da trditev sploh ne drži oz. da se s trditvijo sploh ne strinjajo, in vrednost 5, da trditev popolnoma drži oz. da se s trditvijo popolnoma strinjajo.

Vrsta šole

vrsta šole	leto 2010 (%)	leto 2012 (%)
osnovna šola	36 (58,1)	38 (59,4)
srednja šola	26 (41,9)	26 (40,6)
skupaj	62 (100,0)	64 (100,0)

Na vprašalnik je v letu 2012 odgovarjalo 38 učencev iz osnovne šole ter 26 dijakov iz srednje šole.

Razred oz. letnik v času anketiranja

razred/letnik	leto 2010 (%)	leto 2012 (%)
7. razred	13 (21,0)	0 (0,0)
8. razred	23 (37,1)	13 (20,3)
9. razred	0 (0,0)	25 (39,1)
1. letnik	26 (41,9)	0 (0,0)
2. letnik	0 (0,0)	26 (40,6)
skupaj	62 (100,0)	64 (100,0)

V letu 2012 so anketirani učenci obiskovali 8. in 9. razred osnovne šole, anketirani dijaki pa 2. letnik srednje šole.

Spol sošolcev

spol	leto 2010 (%)	leto 2012 (%)
moški	26 (41,9)	26 (40,6)
ženski	36 (58,1)	38 (59,4)
skupaj	62 (100,0)	64 (100,0)

Okvara vida vključenega učenca/dijaka (slep oz. slaboviden)

šola	leto 2010 (%)			leto 2012 (%)		
	slep/a	slaboviden/na	skupaj	slep/a	slaboviden/na	skupaj
osnovna šola 1	0 (0,0)	15 (100,0)	15 (100,0)	0 (0,0)	15 (100,0)	15 (100,0)
osnovna šola 2	5 (45,5)	6 (54,5)	11 (100,0)	1 (9,1)	10 (90,9)	11 (100,0)
srednja šola 1	4 (30,8)	9 (69,2)	13 (100,0)	8 (61,5)	5 (38,5)	13 (100,0)

srednja šola 2	0 (0,0)	23 (100,0)	23 (100,0)	0 (0,0)	25 (100,0)	25 (100,0)
skupaj	9 (14,5)	53 (85,5)	62 (100,0)	9 (14,1)	55 (85,9)	64 (100,0)

V letu 2012 so na vprašanje, ali imajo v oddelku slepega ali slabovidnega sošolca, so dijaki iz ene srednje šole odgovarjali precej neenotno. Gre za isto šolo, na kateri prihaja do večjega odstopanja pri odgovorih na to vprašanje pri strokovnih delavcih. V primeru ostalih šol je v letu 2012 le en učenec odgovoril drugače kot njegovi sošolci. Na tej šoli je sicer prišlo do precej neenotnega odgovarjanja na vprašanje v letu 2010, kar pomeni, da se je stanje od takrat glede poznavanja sošolca oz. njegove okvare vida precej izboljšalo.

2.1. ANALIZA ODGOVOROV GLEDE NA VRSTO ŠOLE IN ČAS ANKETIRANJA

Prikazani so odgovori učencev (osnovna šola) in dijakov (srednja šola) v letu 2010 (anketiranje na začetku šolskega leta 2010/11) in v letu 2012 (anketiranje na koncu šolskega leta 2011/12).

Prikazana povprečja pri vsebinskih vprašanjih oz. trditvah so izračunana na osnovi petstopenjskih lestvic, na katerih predstavlja vrednost 1, da trditev sploh ne drži oz. da se s trditvijo sploh ne strinjajo, in vrednost 5, da trditev popolnoma drži oz. da se s trditvijo popolnoma strinjajo.

Statistične značilnosti razlik so izračunane s pomočjo ustreznih testov, ki so v primeru razlik med obema časoma anketiranja pripisani v zadnji stolpec tabele, in v primeru razlik glede na vrsto šole v zadnji vrstici tabele.

Pogovor o slepoti in slabovidnosti

Ali se je učitelj/ica v zadnjem letu z vami učenci vsaj enkrat pogovarjal/a o slepoti in slabovidnosti?

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			X^2 (sig.)
	da (%)	ne (%)	skupaj (%)	da (%)	ne (%)	skupaj (%)	
osnovna šola	5 (13,9)	31 (86,1)	36 (100,0)	30 (78,9)	8 (21,1)	38 (100,0)	31,390 (0,000)
srednja šola	8 (32,0)	17 (68,0)	25 (100,0)	10 (38,5)	16 (61,5)	26 (100,0)	0,233 (0,629)
skupaj	13 (21,3)	48 (78,7)	61 (100,0)	40 (62,5)	24 (37,5)	64 (100,0)	21,695 (0,000)
X^2 (sig.)	X^2 = 2,886; sig.= 0,089			10,796 (0,001)			

Poznavanje slepote in slabovidnosti

Poznam pripomočke, ki jih uporabljajo slepe osebe.

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	36	3,97	0,810	38	3,74	0,950	1,144 (0,256)
srednja šola	26	3,69	0,679	26	3,77	0,652	-0,417 (0,679)
skupaj	62	3,85	0,765	64	3,75	0,836	0,734 (0,464)
t (sig.)	1,434 (0,157)			-0,151 (0,880)			

Poznam pripomočke, ki jih uporabljajo slabovidne osebe.

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	35	3,89	0,963	38	3,66	0,781	1,114 (0,269)
srednja šola	26	3,42	0,809	26	3,54	0,859	-0,499 (0,620)
skupaj	61	3,69	0,923	64	3,61	0,809	0,511 (0,611)
t (sig.)	1,983 (0,052)			0,577 (0,566)			

Vem kako slepi in slabovidni uporabljajo prilagojena gradiva (povečan tisk, brajev tisk, zvočna tehnika).

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	36	4,17	0,697	38	3,84	1,103	1,521 (0,133)
srednja šola	25	4,20	0,707	26	3,77	0,992	1,779 (0,081)
skupaj	61	4,18	0,695	64	3,81	1,052	2,316 (0,022)
t (sig.)	-0,183 (0,856)			0,270 (0,788)			

Slepi in slabovidni učenci potrebujejo več časa pri šolskem delu.

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	36	4,19	0,920	38	4,16	1,103	0,154 (0,878)
srednja šola	26	4,15	0,784	26	4,08	0,845	0,340 (0,735)
skupaj	62	4,18	0,859	64	4,13	1,000	0,315 (0,753)
t (sig.)	0,182 (0,856)			0,316 (0,753)			

Vem kako poteka komunikacija s slepo ali slabovidno osebo (kako se predstaviti, opisovati …).

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	35	3,46	1,146	38	3,34	1,169	0,424 (0,673)
srednja šola	26	3,85	0,967	26	4,04	0,720	-0,813 (0,420)
skupaj	61	3,62	1,083	64	3,63	1,062	-0,011 (0,991)
t (sig.)	-1,399 (0,167)			-2,945 (0,005)			

Vem, kako se slepe in slabovidne osebe naučijo samostojnega gibanja (doma, v šoli, zunaj, ...).

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	34	3,26	1,082	38	3,21	0,991	0,222 (0,825)
srednja šola	26	3,08	1,017	26	3,23	0,863	-0,588 (0,559)
skupaj	60	3,18	1,049	64	3,22	0,934	-0,199 (0,843)
t (sig.)	0,684 (0,497)			-0,084 (0,933)			

Vem, kako se slepe in slabovidne osebe naučijo samostojnosti (oblačenja, hranjenja, …).

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	35	3,14	1,061	38	3,08	1,050	0,259 (0,797)
srednja šola	25	3,32	0,852	26	3,00	0,938	1,273 (0,209)
skupaj	60	3,22	0,976	64	3,05	0,999	0,957 (0,341)
t (sig.)	-0,690 (0,493)			0,308 (0,759)			

Preverjanje in ocenjevanje znanja slepih in slabovidnih učencev v šoli lahko poteka samo ustno.

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	35	2,43	1,037	37	2,19	0,938	1,028 (0,307)
srednja šola	26	2,92	1,055	26	2,69	1,379	0,678 (0,501)
skupaj	61	2,64	1,065	63	2,40	1,158	1,213 (0,227)
t (sig.)	-1,828 (0,073)			-1,616 (0,114)			

O slepoti in slabovidnosti vem veliko.

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	36	3,17	0,845	38	3,13	0,704	0,194 (0,846)
srednja šola	26	2,92	1,017	26	3,00	0,800	-0,303 (0,763)
skupaj	62	3,06	0,921	64	3,08	0,741	-0,092 (0,927)
t (sig.)	1,028 (0,308)			0,695 (0,490)			

Mnenja o izobraževanju slepih in slabovidnih

Primerno je, da se v oddelku ob prisotnosti slepega oz. slabovidnega učenca/učenke pogovarjamo o slepoti in slabovidnosti.

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	35	3,34	1,162	37	3,54	1,095	-0,743 (0,460)
srednja šola	26	3,73	0,724	26	3,23	1,032	2,022 (0,049)
skupaj	61	3,51	1,010	63	3,41	1,072	0,510 (0,611)
t (sig.)	-1,601 (0,115)			1,132 (0,262)			

Slep oz. slaboviden učenec/učenka je lahko v šoli enako uspešen kot videči učenci.

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	36	4,33	0,862	36	4,08	1,156	1,040 (0,302)
srednja šola	26	4,35	0,689	26	4,54	0,761	-0,955 (0,344)
skupaj	62	4,34	0,788	62	4,27	1,027	0,392 (0,695)
t (sig.)	-0,063 (0,950)			-1,751 (0,085)			

Slep ali slaboviden učenec/učenka bi moral obiskovati pouk v posebni šoli za slepe in slabovidne.

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	34	3,32	1,093	36	2,92	1,251	1,446 (0,153)
srednja šola	26	2,54	0,706	26	1,96	0,999	2,404 (0,020)
skupaj	60	2,98	1,017	62	2,52	1,238	2,281 (0,024)
t (sig.)	3,368 (0,001)			3,220 (0,002)			

Slep oz. slaboviden učenec/ učenka lahko v šoli opravlja enake obveznosti kot ostali učenci.

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	32	3,22	1,237	36	3,22	1,124	-0,012 (0,990)
srednja šola	26	3,35	0,797	26	3,73	1,079	-1,462 (0,150)
skupaj	58	3,28	1,056	62	3,44	1,125	-0,800 (0,425)
t (sig.)	-0,474 (0,638)			-1,787 (0,079)			

Pri pogovoru s slepim ali slabovidnim učencem/ učenko je bolje, če ne uporabljamo besed "slep, slepota, slabovidnost, videti" ipd. in ne omenjamo barv.

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	36	3,67	1,069	36	3,00	1,171	2,523 (0,014)
srednja šola	25	3,20	1,118	26	3,04	0,824	0,589 (0,559)
skupaj	61	3,48	1,105	62	3,02	1,032	2,383 (0,019)
t (sig.)	1,646 (0,105)			-0,144 (0,886)			

Prav je, da slepi učenec/ učenka obiskuje isto šolo kot jaz.

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	33	3,36	1,113	37	3,59	0,956	-0,934 (0,354)
srednja šola	26	4,27	0,724	26	4,38	0,852	-0,526 (0,601)
skupaj	59	3,76	1,056	63	3,92	0,989	-0,853 (0,395)
t (sig.)	-3,770 (0,000)			-3,374 (0,001)			

Sodelovanje in druženje s slepim oz. slabovidnim sošolcem

Pri pouku rad/a sodelujem s slepim oz. slabovidnim učencem/učenko.

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	36	3,42	0,967	36	3,64	1,046	-0,936 (0,353)
srednja šola	26	4,12	0,864	26	4,00	0,748	0,515 (0,609)
skupaj	62	3,71	0,982	62	3,79	0,943	-0,466 (0,642)
t (sig.)	-2,933 (0,005)			-1,503 (0,138)			

Slep oz. slaboviden učenec/učenka ima v razredu enake pravice in dolžnosti kot drugi učenci.

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	35	4,14	0,879	37	3,95	0,970	0,901 (0,371)
srednja šola	25	4,36	0,810	26	4,27	0,874	0,384 (0,703)
skupaj	60	4,23	0,851	63	4,08	0,938	0,952 (0,343)
t (sig.)	-0,974 (0,334)			-1,355 (0,180)			

Slep oz. slaboviden učenec/ učenka se med odmori druži z drugimi učenci.

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	36	3,89	1,190	36	3,72	1,111	0,614 (0,541)
srednja šola	26	4,54	0,647	26	4,58	0,703	-0,205 (0,838)
skupaj	62	4,16	1,043	62	4,08	1,045	0,430 (0,668)
t (sig.)	-2,759 (0,008)			-3,702 (0,000)			

Svoj prosti čas preživljam tudi s slepim oz. slabovidnim učencem/ učenka.

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	36	2,56	1,252	36	2,97	1,108	-1,495 (0,139)
srednja šola	26	4,12	1,033	26	4,00	1,095	0,391 (0,698)
skupaj	62	3,21	1,392	62	3,40	1,207	-0,827 (0,410)
t (sig.)	-5,199 (0,000)			-3,621 (0,001)			

Slep oz. slaboviden učenec/ učenka se je dobro vključil/a v naš razred.

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	34	3,88	1,008	36	3,89	0,887	-0,029 (0,977)
srednja šola	26	4,62	0,496	26	4,65	0,629	-0,245 (0,808)
skupaj	60	4,20	0,898	62	4,21	0,871	-0,060 (0,952)
t (sig.)	-3,695 (0,001)			-3,763 (0,000)			

Če rabi slep oz. slaboviden učenec/učenka pomoč, mu/ji z veseljem pomagam.

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	35	4,23	0,843	37	4,08	1,010	0,670 (0,505)
srednja šola	26	4,58	0,578	26	4,73	0,604	-0,939 (0,352)
skupaj	61	4,38	0,756	63	4,35	0,919	0,184 (0,854)
t (sig.)	-1,812 (0,075)			-3,185 (0,002)			

Učenci slepega oz. slabovidnega učenca/učenko v razredu sprejemamo enako kot druge.

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
osnovna šola	36	4,00	0,986	37	4,11	0,843	-0,504 (0,616)
srednja šola	***	***	***	26	4,77	0,587	***
skupaj	***	***	***	63	4,38	0,812	***
t (sig.)	***			-3,670 (0,001)			

Druženje s slepim oz. slabovidnim sošolcem izven pouka

Ali si se s slepim oz. slabovidnim učencem/učenko že kdaj družil/a v odmoru ali po pouku (se pogovarjal/a, …)?

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			X^2 (sig.)
	da (%)	ne (%)	skupaj (%)	da (%)	ne (%)	skupaj (%)	
osnovna šola	25 (69,4)	11 (30,6)	36 (100,0)	30 (81,1)	7 (18,9)	37 (100,0)	1,330 (0,249)
srednja šola	23 (88,5)	3 (11,5)	26 (100,0)	24 (92,3)	2 (7,7)	26 (100,0)	0,221 (0,638)
skupaj	48 (77,4)	14 (22,6)	62 (100,0)	54 (85,7)	9 (14,3)	63 (100,0)	1,432 (0,231)
X^2 (sig.)	3,123 (0,077)			1,572 (0,210)			

Ali si se s slepim oz. slabovidnim učencem/ko že kdaj družil/a izven šole (v prostem času)?

vrsta šole	leto 2010			leto 2012			X^2 (sig.)
	da (%)	ne (%)	skupaj (%)	da (%)	ne (%)	skupaj (%)	
osnovna šola	17 (47,2)	19 (52,8)	36 (100,0)	16 (45,7)	19 (54,3)	35 (100,0)	0,016 (0,899)
srednja šola	15 (57,7)	11 (42,3)	26 (100,0)	20 (76,9)	6 (23,1)	26 (100,0)	2,185 (0,139)
skupaj	32 (51,6)	30 (48,4)	62 (100,0)	36 (59,0)	25 (41,0)	61 (100,0)	0,682 (0,409)
X^2 (sig.)	0,663 (0,416)			6,007 (0,014)			

2.2. ANALIZA ODGOVOROV IZ LETA 2012 GLEDE NA NJIHOV SPOL

Prikazani so odgovori sošolcev slepega in slabovidnega iz leta 2012 (anketiranje na koncu šolskega leta 2011/12) glede na njihov spol. Statistične značilnosti razlik glede na spol so izračunane s pomočjo ustreznih testov, ki so pripisani pod posamezne tabele.

Na odgovore lahko delno vpliva spol slepega oz. slabovidnega sošolca; med štirimi slepimi oz. slabovidnimi učenci/dijaki, katerih sošolci so odgovarjali na vprašalnik, so trije moškega in ena ženskega spola.

Poznavanje slepote in slabovidnosti

Poznam pripomočke, ki jih uporabljajo slepe osebe.

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	3,46	1,029
ženski	38	3,95	0,613
skupaj	64	3,75	0,836

t = -2,160; sig. = 0,037

Poznam pripomočke, ki jih uporabljajo slabovidne osebe.

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	3,65	0,846
ženski	38	3,58	0,793
skupaj	64	3,61	0,809

t = 0,361; sig. = 0,719

Vem kako slepi in slabovidni uporabljajo prilagojena gradiva (povečan tisk, brajev tisk, zvočna tehnika).

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	3,50	1,208
ženski	38	4,03	0,885

skupaj	64	3,81	1,052

t = -1,900; sig. = 0,064

Slepi in slabovidni učenci potrebujejo več časa pri šolskem delu.

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	3,88	1,211
ženski	38	4,29	0,802
skupaj	64	4,13	1,000

t = -1,611; sig. = 0,112

Vem kako poteka komunikacija s slepo ali slabovidno osebo (kako se predstaviti, opisovati …).

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	3,42	1,238
ženski	38	3,76	0,913
skupaj	64	3,63	1,062

t = -1,265; sig. = 0,211

Vem, kako se slepe in slabovidne osebe naučijo samostojnega gibanja (doma, v šoli, zunaj, ...).

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	3,19	0,939
ženski	38	3,24	0,943
skupaj	64	3,22	0,934

t = -0,186; sig. = 0,853

Vem, kako se slepe in slabovidne osebe naučijo samostojnosti (oblačenja, hranjenja, …).

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	2,92	1,129
ženski	38	3,13	0,906
skupaj	64	3,05	0,999

t = -0,818; sig. = 0,417

Preverjanje in ocenjevanje znanja slepih in slabovidnih učencev v šoli lahko poteka samo ustno.

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	2,35	1,129
ženski	37	2,43	1,191
skupaj	63	2,40	1,158

t = -0,289; sig. = 0,773

O slepoti in slabovidnosti vem veliko.

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	3,12	0,711
ženski	38	3,05	0,769
skupaj	64	3,08	0,741

t = 0,330; sig. = 0,742

Mnenja o izobraževanju slepih in slabovidnih

Primerno je, da se v oddelku ob prisotnosti slepega oz. slabovidnega učenca/učenke pogovarjamo o slepoti in slabovidnosti.

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	2,92	1,262
ženski	37	3,76	0,760
skupaj	63	3,41	1,072

t = -3,006; sig. = 0,005

Slep oz. slaboviden učenec/učenka je lahko v šoli enako uspešen kot videči učenci.

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	4,12	1,336
ženski	36	4,39	0,728
skupaj	62	4,27	1,027

t = -0,947; sig. = 0,350

Slep ali slaboviden učenec/učenka bi moral obiskovati pouk v posebni šoli za slepe in slabovidne.

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	2,46	1,303
ženski	36	2,56	1,206
skupaj	62	2,52	1,238

t = -0,293; sig. = 0,771

Slep oz. slaboviden učenec/učenka lahko v šoli opravlja enake obveznosti kot ostali učenci.

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	25	3,52	1,358
ženski	37	3,38	0,953
skupaj	62	3,44	1,125

t = 0,452; sig. = 0,654

Pri pogovoru s slepim ali slabovidnim učencem/učenko je bolje, če ne uporabljamo besed "slep, slepota, slabovidnost, videti" ipd. in ne omenjamo barv.

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	3,23	1,210
ženski	36	2,86	0,867
skupaj	62	3,02	1,032

t = 1,330; sig. = 0,190

Prav je, da slepi učenec/učenka obiskuje isto šolo kot jaz.

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	3,88	1,071
ženski	37	3,95	0,941
skupaj	63	3,92	0,989

t = -0,241; sig. = 0,811

Sodelovanje in druženje s slepim oz. slabovidnim sošolcem

Pri pouku rad/a sodelujem s slepim oz. slabovidnim učencem/učenka.

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	3,58	1,172
ženski	36	3,94	0,715
skupaj	62	3,79	0,943

t = -1,419; sig. = 0,164

Slep oz. slaboviden učenec/učenka ima v razredu enake pravice in dolžnosti kot drugi učenci.

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	4,15	1,008
ženski	37	4,03	0,897
skupaj	63	4,08	0,938

t = 0,525; sig. = 0,602

Slep oz. slaboviden učenec/učenka se med odmori druži z drugimi učenci.

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	3,73	1,218
ženski	36	4,33	0,828
skupaj	62	4,08	1,045

t = -2,184; sig. = 0,035

Svoj prosti čas preživljam tudi s slepim oz. slabovidnim učencem/učenko.

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	3,65	1,164
ženski	36	3,22	1,222
skupaj	62	3,40	1,207

t = 1,400; sig. = 0,167

Slep oz. slaboviden učenec/učenka se je dobro vključil/a v naš razred.

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	4,12	0,864
ženski	36	4,28	0,882
skupaj	62	4,21	0,871

t = -0,722; sig. = 0,473

Če rabi slep oz. slaboviden učenec/učenka pomoč, mu/ji z veseljem pomagam.

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	4,04	1,148
ženski	37	4,57	0,647
skupaj	63	4,35	0,919

t = -2,124; sig. = 0,041

Učenci slepega oz. slabovidnega učenca/učenko v razredu sprejemamo enako kot druge.

spol	n	povprečje	st. odklon
moški	26	4,35	0,892
ženski	37	4,41	0,762
skupaj	63	4,38	0,812

t = -0,283; sig. = 0,778

Druženje s slepim oz. slabovidnim sošolcem izven pouka

Ali si se s slepim oz. slabovidnim učencem/ko že kdaj družil/a v odmoru ali po pouku (se pogovarjal/a, …)?

spol	da (%)	ne (%)	skupaj (%)
moški	21 (80,8)	5 (19,2)	26 (100,0)
ženski	33 (89,2)	4 (10,8)	37 (100,0)
skupaj	54 (85,7)	9 (14,3)	63 (100,0)

X^2 = 0,884; sig.= 0,347

Ali si se s slepim oz. slabovidnim učencem/ko že kdaj družil/a izven šole (v prostem času)?

spol	da (%)	ne (%)	skupaj (%)
moški	17 (68,0)	8 (32,0)	25 (100,0)
ženski	19 (52,8)	17 (47,2)	36 (100,0)
skupaj	36 (59,0)	25 (41,0)	61 (100,0)

X^2 = 1,413; sig.= 0,234

2.3. ANALIZA ODGOVOROV IZ LETA 2012 GLEDE NA OKVARO VIDA PRI SOŠOLCU

Prikazani so odgovori sošolcev slepega in slabovidnega iz leta 2012 (anketiranje na koncu šolskega leta 2011/12) glede na okvaro vida pri njihovem sošolcu (glede na to ali imajo v oddelku slepega ali slabovidnega sošolca. Statistične značilnosti razlik glede na okvaro vida pri sošolcu so izračunane s pomočjo ustreznih testov, ki so pripisani pod posamezne tabele.

Sošolci slepih in slabovidnih na vprašanje ali poučujejo slepega ali slabovidnega niso odgovarjali enotno (neenotnost v odgovorih se pojavi predvsem na eni srednji šoli). Analiza je vseeno narejena glede na njihov odgovor in ne na dejansko stanje, s čimer je v ospredje postavljena predvsem percepcija strokovnih delavcev.

Poznavanje slepote in slabovidnosti

Poznam pripomočke, ki jih uporabljajo slepe osebe.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	9	3,78	1,202
slaboviden	55	3,75	0,775
skupaj	64	3,75	0,836

t = 0,107; sig. = 0,915

Poznam pripomočke, ki jih uporabljajo slabovidne osebe.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	9	3,44	0,882
slaboviden	55	3,64	0,802
skupaj	64	3,61	0,809

t = -0,657; sig. = 0,514

Vem kako slepi in slabovidni uporabljajo prilagojena gradiva (povečan tisk, brajev tisk, zvočna tehnika).

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	9	4,44	0,882
slaboviden	55	3,71	1,048
skupaj	64	3,81	1,052

t = 1,989; sig. = 0,051

Slepi in slabovidni učenci potrebujejo več časa pri šolskem delu.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	9	4,56	0,726
slaboviden	55	4,05	1,026
skupaj	64	4,13	1,000

t = 1,404; sig. = 0,165

Vem kako poteka komunikacija s slepo ali slabovidno osebo (kako se predstaviti, opisovati …).

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	9	4,22	0,833
slaboviden	55	3,53	1,069
skupaj	64	3,63	1,062

t = 1,856; sig. = 0,068

Vem, kako se slepe in slabovidne osebe naučijo samostojnega gibanja (doma, v šoli, zunaj, ...).

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	9	4,00	0,707
slaboviden	55	3,09	0,908
skupaj	64	3,22	0,934

t = 2,857; sig. = 0,006

Vem, kako se slepe in slabovidne osebe naučijo samostojnosti (oblačenja, hranjenja, …).

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	9	4,11	0,782
slaboviden	55	2,87	0,924
skupaj	64	3,05	0,999

t = 3,797; sig. = 0,000

Preverjanje in ocenjevanje znanja slepih in slabovidnih učencev v šoli lahko poteka samo ustno.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	8	2,63	1,506
slaboviden	55	2,36	1,112
skupaj	63	2,40	1,158

t = 0,594; sig. = 0,555

O slepoti in slabovidnosti vem veliko.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	9	3,00	0,707
slaboviden	55	3,09	0,752
skupaj	64	3,08	0,741

t = -0,339; sig. = 0,736

Mnenja o izobraževanju slepih in slabovidnih

Primerno je, da se v oddelku ob prisotnosti slepega oz. slabovidnega učenca/učenke pogovarjamo o slepoti in slabovidnosti.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	8	3,63	1,408
slaboviden	55	3,38	1,027
skupaj	63	3,41	1,072

t = 0,596; sig. = 0,553

Slep oz. slaboviden učenec/učenka je lahko v šoli enako uspešen kot videči učenci.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	7	5,00	0,000
slaboviden	55	4,18	1,056
skupaj	62	4,27	1,027

t = 5,748; sig. = 0,000

Slep ali slaboviden učenec/učenka bi moral obiskovati pouk v posebni šoli za slepe in slabovidne.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	7	2,57	1,134
slaboviden	55	2,51	1,260
skupaj	62	2,52	1,238

t = 0,124; sig. = 0,901

Slep oz. slaboviden učenec/učenka lahko v šoli opravlja enake obveznosti kot ostali učenci.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	8	2,88	1,458
slaboviden	54	3,52	1,059
skupaj	62	3,44	1,125

t = -1,526; sig. = 0,132

Pri pogovoru s slepim ali slabovidnim učencem/učenko je bolje, če ne uporabljamo besed "slep, slepota, slabovidnost, videti" ipd. in ne omenjamo barv.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	8	3,38	1,506
slaboviden	54	2,96	0,951
skupaj	62	3,02	1,032

t = 0,752; sig. = 0,474

Prav je, da slepi učenec/učenka obiskuje isto šolo kot jaz.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	8	4,00	1,195
slaboviden	55	3,91	0,967
skupaj	63	3,92	0,989

t = 0,241; sig. = 0,810

Sodelovanje in druženje s slepim oz. slabovidnim sošolcem

Pri pouku rad/a sodelujem s slepim oz. slabovidnim učencem/učenka.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	8	4,13	0,641
slaboviden	54	3,74	0,975
skupaj	62	3,79	0,943

t = 1,077; sig. = 0,286

Slep oz. slaboviden učenec/učenka ima v razredu enake pravice in dolžnosti kot drugi učenci.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	8	4,38	0,744
slaboviden	55	4,04	0,962
skupaj	63	4,08	0,938

t = 0,953; sig. = 0,344

Slep oz. slaboviden učenec/učenka se med odmori druži z drugimi učenci.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	8	3,63	1,685
slaboviden	54	4,15	0,920
skupaj	62	4,08	1,045

t = -0,859; sig. = 0,416

Svoj prosti čas preživljam tudi s slepim oz. slabovidnim učencem/učenko.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	7	2,86	1,345
slaboviden	55	3,47	1,184
skupaj	62	3,40	1,207

t = -1,277; sig. = 0,206

Slep oz. slaboviden učenec/učenka se je dobro vključil/a v naš razred.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	8	4,75	0,463
slaboviden	54	4,13	0,891
skupaj	62	4,21	0,871

t = 3,046; sig. = 0,008

Če rabi slep oz. slaboviden učenec/učenka pomoč, mu/ji z veseljem pomagam.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	8	4,13	0,641
slaboviden	55	4,38	0,952
skupaj	63	4,35	0,919

t = -0,736; sig. = 0,464

Učenci slepega oz. slabovidnega učenca/učenko v razredu sprejemamo enako kot druge.

okvara vida	n	povprečje	st. odklon
slep	8	4,88	0,354
slaboviden	55	4,31	0,836
skupaj	63	4,38	0,812

t = 3,362; sig. = 0,003

Druženje s slepim oz. slabovidnim sošolcem izven pouka

Ali si se s slepim oz. slabovidnim učencem/ko že kdaj družil/a v odmoru ali po pouku (se pogovarjal/a, …)?

okvara vida	da (%)	ne (%)	skupaj (%)
slep	6 (75,0)	2 (25,0)	8 (100,0)
slaboviden	48 (87,3)	7 (12,7)	55 (100,0)
skupaj	54 (85,7)	9 (14,3)	63 (100,0)

X^2 = 0,859; sig.= 0,354

Ali si se s slepim oz. slabovidnim učencem/ko že kdaj družil/a izven šole (v prostem času)?

okvara vida	da (%)	ne (%)	skupaj (%)
slep	3 (37,5)	5 (62,5)	8 (100,0)
slaboviden	33 (62,3)	20 (37,7)	53 (100,0)
skupaj	36 (59,0)	25 (41,0)	61 (100,0)

X^2 = 1,762; sig.= 0,184

3. ODGOVORI SLEPIH IN SLABOVIDNIH

V nadaljevanju so prikazani odgovori slepih in slabovidnih učencev/dijakov o zadovoljstvu z izobraževanjem in o njihovi samopodobi. Vprašalnik o zadovoljstvu je bil prilagojen vrsti šole. Vprašalnik o samopodobi je bil prilagojen vrsti šole in spolu.

3.1. ZADOVOLJSTVO

Prikazani so odgovori slepih in slabovidnih učencev (2. in 3. triada osnovne šole) ter dijakov (srednja šola) na vprašalnik o zadovoljstvu z njihovim izobraževanjem in šolo. Slepi in slabovidni so na vprašalnik odgovarjali na začetku šolskega leta 2010/11 (leto 2010) in ob koncu šolskega leta 2011/12 (leto 2012). V letu 2010 je sodelovalo 9 učencev in dijakov, ter v letu 2012 8 učencev in dijakov.

Prikazana povprečja so izračunana na osnovi petstopenjskih lestvic, na katerih predstavlja vrednost 1, da trditev sploh ne drži, in vrednost 5, da trditev popolnoma drži.

Razred/letnik

razred/letnik	leto 2010		leto 2012	
	število	odstotek	število	odstotek
5. razred	1	11,1	0	0,0
6. razred	4	44,4	1	12,5
7. razred	1	11,1	4	50,0
8. razred	1	11,1	1	12,5
9. razred	0	0,0	1	12,5
1. letnik	2	22,2	0	0,0
2. letnik	0	0,0	1	12,5
skupaj	9	100,0	8	100,0

Spol

spol	leto 2010		leto 2012	
	število	odstotek	število	odstotek
moški	3	33,3	2	25,0
ženski	6	66,7	6	75,0
skupaj	9	100,0	8	100,0

Okvara vida

okvara vida	leto 2010		leto 2012	
	število	odstotek	število	odstotek
slep/a	3	33,3	5	62,5
slaboviden/na	6	66,7	3	37,5
skupaj	9	100,0	8	100,0

Izobraževanje v redni šoli – frekvence

izobraževanje v redni šoli	čas anketiranja	sploh ne drži (%)	ne drži (%)	nit-niti (%)	drži (%)	popolnoma drži (%)	skupaj (%)
V redni šoli se počutim dobro.	leto 2010	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	2 (22,2)	7 (77,8)	9 (100,0)
	leto 2012	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	3 (37,5)	5 (62,5)	8 (100,0)
Imam občutek, da učitelji razumejo, kako je biti slep ali slaboviden.	leto 2010	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	3 (33,3)	6 (66,7)	9 (100,0)
	leto 2012	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (12,5)	4 (50,0)	3 (37,5)	8 (100,0)
Učitelji mi ustrezno prilagajajo učna gradiva.	leto 2010	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	3 (33,3)	6 (66,7)	9 (100,0)
	leto 2012	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	3 (37,5)	5 (62,5)	8 (100,0)
Imam vse pripomočke, ki jih potrebujem.	leto 2010	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (11,1)	2 (22,2)	6 (66,7)	9 (100,0)
	leto 2012	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (12,5)	4 (50,0)	3 (37,5)	8 (100,0)
V redni šoli se znajdem brez večjih težav.	leto 2010	0 (0,0)	1 (11,1)	1 (11,1)	0 (0,0)	7 (77,8)	9 (100,0)
	leto 2012	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	2 (25,0)	6 (75,0)	8 (100,0)
Pouku sledim brez večjih težav.	leto 2010	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (11,1)	3 (33,3)	5 (55,6)	9 (100,0)
	leto 2012	0 (0,0)	0 (0,0)	2 (25,0)	2 (25,0)	4 (50,0)	8 (100,0)
Počutil bi se bolje, če mi ne bi bilo potrebno hoditi v redno šolo.	leto 2010	5 (55,6)	3 (33,3)	0 (0,0)	1 (11,1)	0 (0,0)	9 (100,0)
	leto 2012	4 (50,0)	2 (25,0)	2 (25,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	8 (100,0)
Med sošolci se čutim sprejeto.	leto 2010	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (11,1)	4 (44,4)	4 (44,4)	9 (100,0)
	leto 2012	0 (0,0)	0 (0,0)	2 (25,0)	4 (50,0)	2 (25,0)	8 (100,0)
S sošolci se družim tudi zunaj pouka.	leto 2010	0 (0,0)	1 (11,1)	3 (33,3)	1 (11,1)	4 (44,4)	9 (100,0)
	leto 2012	0 (0,0)	0 (0,0)	2 (25,0)	5 (62,5)	1 (12,5)	8 (100,0)

Izobraževanje v redni šoli – povprečja

V tabeli so pripisane vrednosti t-testa za neodvisne vzorce. Čeprav v tem primeru lahko izračunamo t-test za pare spremenljivk (za odvisne vzorce), se je izkazalo, da korelacije med pari spremenljivk niso statistično značilne v osmih primerih od devetih, kar pomeni, da ta t-test ni primeren.

izobraževanje v redni šoli	leto 2010			leto 2012			t (sig.)
	n	povprečje	st. odklon	n	povprečje	st. odklon	
V redni šoli se počutim dobro.	9	4,78	0,441	8	4,63	0,518	0,657 (0,521)
Imam občutek, da učitelji razumejo, kako je biti slep ali slaboviden.	9	4,67	0,500	8	4,25	0,707	1,416 (0,177)
Učitelji mi ustrezno prilagajajo učna gradiva.	9	4,67	0,500	8	4,63	0,518	0,169 (0,868)
Imam vse pripomočke, ki jih potrebujem.	9	4,56	0,726	8	4,25	0,707	0,876 (0,395)
V redni šoli se znajdem brez večjih težav.	9	4,44	1,130	8	4,75	0,463	-0,711 (0,488)
Pouku sledim brez večjih težav.	9	4,44	0,726	8	4,25	0,886	0,497 (0,626)
Počutil bi se bolje, če mi ne bi bilo potrebno hoditi v redno šolo.	9	1,67	1,000	8	1,75	0,886	-0,181 (0,859)

Med sošolci se čutim sprejeto.	9	4,33	0,707	8	4,00	0,756	0,939 (0,362)
S sošolci se družim tudi zunaj pouka.	9	3,89	1,167	8	3,88	0,641	0,031 (0,976)

Izobraževanje v redni šoli glede na okvaro vida – odgovori iz leta 2012

izobraževanje v redni šoli	okvara vida	sploh ne drži (%)	ne drži (%)	nit-niti (%)	drži (%)	popolnoma drži (%)	skupaj (%)
V redni šoli se počutim dobro.	slep	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	2 (40,0)	3 (60,0)	5 (100,0)
	slaboviden	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (33,3)	2 (66,7)	3 (100,0)
Imam občutek, da učitelji razumejo, kako je biti slep ali slaboviden.	slep	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	2 (40,0)	3 (60,0)	5 (100,0)
	slaboviden	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (33,3)	2 (66,7)	0 (0,0)	3 (100,0)
Učitelji mi ustrezno prilagajajo učna gradiva.	slep	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	2 (40,0)	3 (60,0)	5 (100,0)
	slaboviden	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (33,3)	2 (66,7)	3 (100,0)
Imam vse pripomočke, ki jih potrebujem.	slep	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (20,0)	3 (60,0)	1 (20,0)	5 (100,0)
	slaboviden	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (33,3)	2 (66,7)	3 (100,0)
V redni šoli se znajdem brez večjih težav.	slep	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	5 (100,0)	5 (100,0)
	slaboviden	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	2 (66,7)	1 (33,3)	3 (100,0)
Pouku sledim brez večjih težav.	slep	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (20,0)	2 (40,0)	2 (40,0)	5 (100,0)
	slaboviden	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (33,3)	0 (0,0)	2 (66,7)	3 (100,0)
Počutil bi se bolje, če mi ne bi bilo potrebno hoditi v redno šolo.	slep	4 (80,0)	1 (20,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	5 (100,0)
	slaboviden	0 (0,0)	1 (33,3)	2 (66,7)	0 (0,0)	0 (0,0)	3 (100,0)
Med sošolci se čutim sprejeto.	slep	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (20,0)	2 (40,0)	2 (40,0)	5 (100,0)
	slaboviden	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (33,3)	2 (66,7)	0 (0,0)	3 (100,0)
S sošolci se družim tudi zunaj pouka.	slep	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (20,0)	3 (60,0)	1 (20,0)	5 (100,0)
	slaboviden	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (33,3)	2 (66,7)	0 (0,0)	3 (100,0)

3.2. SAMOPODOBA

V nadaljevanju so prikazani odgovori slepih in slabovidnih učencev/dijakov na trditve o njihovi samopodobi oz., v primeru mlajših učencev, odgovori učiteljev na trditve o samopodobi učencev. Prikazani so podatki za leto 2012 in razlike glede na leto 2010.

V letu 2012 je svojo samopodobo ocenilo šest učenk in en učenec ter en dijak (en dijak je izpolnjevanje vprašalnika zavrnil). Za eno učenko in za enega učenca so ocene o samopodobi podali učitelji. Prikazane ocene v tem podpoglavju (na osnovi katerih so tudi izračunana prikazana povprečja) imajo naslednje vrednosti: 1 - sploh ne velja, 2 - ne velja, 3 - niti ne velja niti velja, 4 - velja, in 5 - povsem velja. Odgovori pri negativno zapisanih trditvah so prikazani v izmerjeni (nespremenjeni) obliki in v rekodirani obliki (kot obrnjene vrednosti, ki so primerljive z vrednostmi pri pozitivno zapisanih trditvah). Negativno zapisane (in kasneje rekodirane) trditve so ustrezno označene z zvezdico (*).

Ocena učiteljev za mlajše učence (1. VIO osnovne šole)

Učenka

sklop	indikator	leto 2010		leto 2012		razlika (rekodirane vrednosti)
		izmerjene vrednosti	rekodirane vrednosti	izmerjene vrednosti	rekodirane vrednosti	
šolska samopodoba	Ta otrok je pri svojem šolskem delu resnično dober.	4 / 4	4 / 4	4	4	0 / 0
	Ta otrok pogosto pozabi, kar se je naučil.*	2 / 3	4 / 3	1	5	1 / 2
	Ta otrok ima težave pri iskanju pravilnih odgovorov v šoli.*	2 / 2	4 / 4	1	5	1 / 1
	povprečna ocena		4,00 / 3,67		4,67	0,67 / 1,00
socialna sprejetost	Ta otrok težko sklepa prijateljstva.*	1 / 1	5 / 5	2	4	-1 / -1
	Ta otrok ima veliko prijateljev.	4 / 2	4 / 2	2	2	-2 / 0
	Ta otrok je priljubljen pri svojih vrstnikih.	3 / 3	3 / 3	3	3	0 / 0
	povprečna ocena		4,00 / 3,33		3,00	-1,00 / -0,33
telesne sposobnosti	Ta otrok je res dober pri različnih športih.	1 / 2	1 / 2	1	1	0 / -1
	Ta otrok je pri športu boljši od vrstnikov.	1 / 2	1 / 2	1	1	0 / -1
	Ta otrok ni dober pri novih igrah na prostem.*	4 / -	2 / -	5	1	-1 / -
	povprečna ocena		1,33 / 2,00		1,00	-0,33 / -1,00

zunanji videz	Ta otrok je čeden.	3 / -	3 / -	2	2	-1 / -
	Ta otrok je prijetnega zunanjega videza.	3 / 3	3 / 3	2	2	-1 / -1
	Ta otrok ni preveč čeden.*	3 / 3	3 / 3	4	2	-1 / -1
	povprečna ocena		3,00 / 3,00		2,00	-1,00 / -1,00
regulacija vedenja	Ta otrok se po navadi lepo obnaša.	4 / 4	4 / 4	4	4	0 / 0
	Ta otrok ponavadi ustrezno ravna.	4 / 3	4 / 3	4	4	0 / 1
	Ta otrok pogosto zaide v težave zaradi stvari, ki jih počne.*	2 / 2	4 / 4	3	3	1 / -1
	povprečna ocena		4,00 / 3,67		3,67	-0,33 / 0,00
skupaj	*povprečna ocena (15 indikatorjev)*		*3,27 / 3,23*		*2,87*	-0,40 / -0,36

Opomba: v letu 2010 je bila samopodoba učenke ocenjena dvakrat (1. ocena / 2. ocena).

Učenec

sklop	indikator	leto 2010		leto 2012		razlika (rekodirane vrednosti)
		izmerjene vrednosti	rekodirane vrednosti	izmerjene vrednosti	rekodirane vrednosti	
šolska samopodoba	Ta otrok je pri svojem šolskem delu resnično dober.	3	3	4	4	1
	Ta otrok pogosto pozabi, kar se je naučil.*	3	3	2	4	1
	Ta otrok ima težave pri iskanju pravilnih odgovorov v šoli.*	2	4	2	4	0
	povprečna ocena		3,33		4,00	0,67
socialna sprejetost	Ta otrok težko sklepa prijateljstva.*	2	4	4	2	-2
	Ta otrok ima veliko prijateljev.	4	4	3	3	-1
	Ta otrok je priljubljen pri svojih vrstnikih.	4	4	4	4	0
	povprečna ocena		4,00		3,00	-1,00
telesne sposobnosti	Ta otrok je res dober pri različnih športih.	1	1	1	1	0
	Ta otrok je pri športu boljši od vrstnikov.	1	1	1	1	0
	Ta otrok ni dober pri novih igrah na prostem.*	3	3	4	2	-1
	povprečna ocena		1,67		1,33	-0,34
zunanji videz	Ta otrok je čeden.	-	-	-	-	-
	Ta otrok je prijetnega zunanjega videza.	-	-	-	-	-
	Ta otrok ni preveč čeden.*	-	-	-	-	-
	povprečna ocena		-		-	-
regulacija vedenja	Ta otrok se po navadi lepo obnaša.	4	4	4	4	0
	Ta otrok ponavadi ustrezno ravna.	3	3	4	4	1
	Ta otrok pogosto zaide v težave zaradi stvari, ki jih počne.*	1	5	1	5	0
	povprečna ocena		4,00		4,33	0,33
skupaj	*povprečna ocena (15 indikatorjev)*		*3,25*		*3,17*	*-0,08*

Samoocena učencev (2. in 3. VIO osnovne šole)

Izmerjene vrednosti v letu 2010

sklop	indikator	učenka1	učenka2	učenka3	učenka4	učenka5	učenka6	učenec1
šolska samopodoba	Menim, da sem zelo dober pri šolskem delu.	5	4	3	4	4	3	4
	Precej počasen/na sem pri šolskem delu.*	5	4	3	3	5	3	2
	Pogosto pozabim, kaj sem se naučil.*	1	2	2	2	3	3	2
	Zelo dober sem pri delu v razredu.	5	3	3	3	4	4	4
	V šoli pogosto ne znam prav odgovoriti.*	1	2	2	2	1	3	2
	Zdi se mi, da sem enako pameten kot drugi otroci moje starosti.	5	4	4	4	4	1	5
socialna spretnost	Rad bi imel veliko več prijateljev.*	1	2	3	2	3	-	1
	Težko si pridobivam prijatelje.*	1	2	4	2	1	3	1
	Kadar se lotim kakšnega dela, vedno povabim zraven veliko otrok.	1	1	2	2	1	1	1

	Želim si, da bi bil všeč več otrokom moje starosti.*	1	4	5	5	1	4	2
	Pri ostalih otrocih moje starosti sem priljubljen.	5	4	4	5	3	1	4
	Imam veliko prijateljev.	5	4	4	5	5	4	5
telesne sposobnosti	Mislim, da bi lahko bil dober pri skoraj kateremkoli športu, ki ga še nisem poizkusil.	5	3	4	4	5	3	1
	Zdi se mi, da sem v športu boljši od drugih moje starosti.	1	2	4	2	1	1	2
	Ko gre za šport in igro, raje opazujem kot sodelujem.*	1	2	1	2	1	5	1
	Dober sem v različnih športih.	5	4	5	2	4	3	3
	Nisem dober pri novih igrah na prostem.*	1	1	4	4	3	3	-
	Želim si, da bi bil mnogo boljši v športu.*	3	4	5	4	5	5	3
zunanji videz	Zadovoljen sem s svojo višino in težo.	4	5	5	2	3	3	5
	Želim si, da bi imel drugačno telo.*	1	1	1	2	1	1	1
	Želim si, da bi bil moj zunanji videz (kako izgledam) drugačen.*	1	2	2	3	1	3	1
	Želim si, da bi bili moj obraz ali pa moji lasje malo drugačni, kot so.*	1	1	2	2	1	4	1
	Mislim, da dobro izgledam.	5	4	5	4	5	2	4
	Zadovoljen sem s tem, kako izgledam.	5	5	5	4	5	4	4
regulacija vedenja	Običajno naredim, kar je prav.	5	4	4	5	5	3	5
	Običajno ravnam tako, kot vem, da od mene pričakujejo.	5	5	2	5	5	3	4
	Ponavadi zaidem v težave zaradi stvari, ki jih storim.*	1	2	3	2	1	3	1
	Počnem stvari, za katere vem, da jih ne bi smel.*	1	2	1	2	1	3	1
	Obnašam se zelo lepo.	5	4	4	5	4	3	4
	Pogosto mi ni všeč, kako se obnašam.*	1	1	-	1	1	4	1
splošna samopodoba	Ni mi všeč, kako živim svoje življenje.*	1	1	2	2	1	1	1
	Zadovoljen sem s seboj kot osebo.	5	5	5	4	5	4	5
	Všeč mi je, da sem takšen človek kot sem.	5	5	5	4	5	4	5
	Sem zelo zadovoljen s tem, kakršen sem.	5	5	5	5	5	3	5
	Všeč mi je, kako počnem večino stvari.	5	4	4	4	3	3	5
	Pogosto sem nezadovoljen sam s seboj.*	1	1	3	2	1	2	1

Rekodirane vrednosti v letu 2010

sklop	indikator	učenka1	učenka2	učenka3	učenka4	učenka5	učenka6	učenec1	povp.
šolska samopodoba	Menim, da sem zelo dober pri šolskem delu.	5	4	3	4	4	3	4	3,86
	Precej počasen/na sem pri šolskem delu.*	1	2	3	3	1	3	4	2,43
	Pogosto pozabim, kaj sem se naučil.*	5	4	4	4	3	3	4	3,86
	Zelo dober sem pri delu v razredu.	5	3	3	3	4	4	4	3,71
	V šoli pogosto ne znam prav odgovoriti.*	5	4	4	4	5	3	4	4,14
	Zdi se mi, da sem enako pameten kot drugi otroci moje starosti.	5	4	4	4	4	1	5	3,86
	povprečna ocena	4,33	3,50	3,50	3,67	3,50	2,83	4,17	3,64
socialna spretnost	Rad bi imel veliko več prijateljev.*	5	4	3	4	3	-	5	3,43
	Težko si pridobivam prijatelje.*	5	4	2	4	5	3	5	4,00
	Kadar se lotim kakšnega dela, vedno povabim zraven veliko otrok.	1	1	2	2	1	1	1	1,29
	Želim si, da bi bil všeč več otrokom moje starosti.*	5	2	1	1	5	2	4	2,86
	Pri ostalih otrocih moje starosti sem priljubljen.	5	4	4	5	3	1	4	3,71
	Imam veliko prijateljev.	5	4	4	5	5	4	5	4,57
	povprečna ocena	4,33	3,17	2,67	3,50	3,67	1,83	4,00	3,39
telesne sposobnosti	Mislim, da bi lahko bil dober pri skoraj kateremkoli športu, ki ga še nisem poizkusil.	5	3	4	4	5	3	1	3,57
	Zdi se mi, da sem v športu boljši od drugih moje starosti.	1	2	4	2	1	1	2	1,86
	Ko gre za šport in igro, raje opazujem kot sodelujem.*	5	4	5	4	5	1	5	4,14
	Dober sem v različnih športih.	5	4	5	2	4	3	3	3,71

	Nisem dober pri novih igrah na prostem.*	5	5	2	2	3	3	-	2,86
	Želim si, da bi bil mnogo boljši v športu.*	3	2	1	2	1	1	3	1,86
	povprečna ocena	4,00	3,33	3,50	2,67	3,17	2,00	2,33	3,07
zunanji videz	Zadovoljen sem s svojo višino in težo.	4	5	5	2	3	3	5	3,86
	Želim si, da bi imel drugačno telo.*	5	5	5	4	5	5	5	4,86
	Želim si, da bi bil moj zunanji videz (kako izgledam) drugačen.*	5	4	4	3	5	3	5	4,14
	Želim si, da bi bili moj obraz ali pa moji lasje malo drugačni, kot so.*	5	5	4	4	5	2	5	4,29
	Mislim, da dobro izgledam.	5	4	5	4	5	2	4	4,14
	Zadovoljen sem s tem, kako izgledam.	5	5	5	4	5	4	4	4,57
	povprečna ocena	4,83	4,67	4,67	3,50	4,67	3,17	4,67	4,31
regulacija vedenja	Običajno naredim, kar je prav.	5	4	4	5	5	3	5	4,43
	Običajno ravnam tako, kot vem, da od mene pričakujejo.	5	5	2	5	5	3	4	4,14
	Ponavadi zaidem v težave zaradi stvari, ki jih storim.*	5	4	3	4	5	3	5	4,14
	Počnem stvari, za katere vem, da jih ne bi smel.*	5	4	5	4	5	3	5	4,43
	Obnašam se zelo lepo.	5	4	4	5	4	3	4	4,14
	Pogosto mi ni všeč, kako se obnašam.*	5	5	-	5	5	2	5	3,86
	povprečna ocena	5,00	4,33	3,00	4,67	4,83	2,83	4,67	4,29
splošna samopodoba	Ni mi všeč, kako živim svoje življenje.*	5	5	4	4	5	5	5	4,71
	Zadovoljen sem s seboj kot osebo.	5	5	5	4	5	4	5	4,71
	Všeč mi je, da sem takšen človek kot sem.	5	5	5	4	5	4	5	4,71
	Sem zelo zadovoljen s tem, kakršen sem.	5	5	5	5	5	3	5	4,71
	Všeč mi je, kako počnem večino stvari.	5	4	4	4	3	3	5	4,00
	Pogosto sem nezadovoljen sam s seboj.*	5	5	3	4	5	4	5	4,43
	povprečna ocena	5,00	4,83	4,33	4,17	4,67	3,83	5,00	4,55
skupaj	*povprečna ocena (36 indikatorjev)*	4,58	3,97	3,71	3,69	4,08	2,83	4,26	3,88

Izmerjene vrednosti v letu 2012

sklop	indikator	učenka1	učenka2	učenka3	učenka4	učenka5	učenka6	učenec1
šolska samopodoba	Menim, da sem zelo dober pri šolskem delu.	4	3	3	5	5	2	5
	Precej počasen/na sem pri šolskem delu.*	3	2	3		5	2	1
	Pogosto pozabim, kaj sem se naučil.*	1	2	3	1	1	2	1
	Zelo dober sem pri delu v razredu.	4	3	3	5	5	3	4
	V šoli pogosto ne znam prav odgovoriti.*	1	3	3	1	1	4	1
	Zdi se mi, da sem enako pameten kot drugi otroci moje starosti.	5	4	3	5	5	3	5
socialna spretnost	Rad bi imel veliko več prijateljev.*	5	2	3	1	3	4	1
	Težko si pridobivam prijatelje.*	1	1	2	1	1	2	1
	Kadar se lotim kakšnega dela, vedno povabim zraven veliko otrok.	4	1	4	1	1	2	1
	Želim si, da bi bil všeč več otrokom moje starosti.*	3	2	4	5	1	4	1
	Pri ostalih otrocih moje starosti sem priljubljen.	4	3	3	4	4	2	4
	Imam veliko prijateljev.	5	3	3	5	5	2	5
telesne sposobnosti	Mislim, da bi lahko bil dober pri skoraj kateremkoli športu, ki ga še nisem poizkusil.	3	4	5	1	2	5	3
	Zdi se mi, da sem v športu boljši od drugih moje starosti.	1	2	3	1	1	2	3
	Ko gre za šport in igro, raje opazujem kot sodelujem.*	1	3	1	2	1	2	3
	Dober sem v različnih športih.	4	3	5	1	1	3	3
	Nisem dober pri novih igrah na prostem.*	1	3	1	1	5	2	3
	Želim si, da bi bil mnogo boljši v športu.*	3	2	4	1	4	4	1
zunanji videz	Zadovoljen sem s svojo višino in težo.	4	4	5	3	4	4	5
	Želim si, da bi imel drugačno telo.*	1	2	1	1	1	3	1

	Želim si, da bi bil moj zunanji videz (kako izgledam) drugačen.*	3	3	1	1	1	2	1
	Želim si, da bi bili moj obraz ali pa moji lasje malo drugačni, kot so.*	4	3	1	1	1	3	1
	Mislim, da dobro izgledam.	4	3	4	5	5	2	4
	Zadovoljen sem s tem, kako izgledam.	4	3	3	4	5	3	5
regulacija vedenja	Običajno naredim, kar je prav.	5	4	3	5	5	3	5
	Običajno ravnam tako, kot vem, da od mene pričakujejo.	5	4	4	1	5	3	5
	Ponavadi zaidem v težave zaradi stvari, ki jih storim.*	1	3	1	1	3	2	1
	Počnem stvari, za katere vem, da jih ne bi smel.*	1	2	1	1	4	2	1
	Obnašam se zelo lepo.	4	2	4	5	4	2	5
	Pogosto mi ni všeč, kako se obnašam.*	3	4	2	1	1	4	1
splošna samopodoba	Ni mi všeč, kako živim svoje življenje.*	1	2	3	2	1	2	1
	Zadovoljen sem s seboj kot osebo.	5	4	4	4	5	4	5
	Všeč mi je, da sem takšen človek kot sem.	5	3	5	5	5	4	5
	Sem zelo zadovoljen s tem, kakršen sem.	4	3	4	5	5	3	5
	Všeč mi je, kako počnem večino stvari.	4	2	4	5	5	3	5
	Pogosto sem nezadovoljen sam s seboj.*	1	4	3	1	1	5	1

Rekodirane vrednosti v letu 2012

sklop	indikator	učenka1	učenka2	učenka3	učenka4	učenka5	učenka6	učenec1	povp.
šolska samopodoba	Menim, da sem zelo dober pri šolskem delu.	4	3	3	5	5	2	5	3,86
	Precej počasen/na sem pri šolskem delu.*	3	4	3		1	4	5	2,86
	Pogosto pozabim, kaj sem se naučil.*	5	4	3	5	5	4	5	4,43
	Zelo dober sem pri delu v razredu.	4	3	3	5	5	3	4	3,86
	V šoli pogosto ne znam prav odgovoriti.*	5	3	3	5	5	2	5	4,00
	Zdi se mi, da sem enako pameten kot drugi otroci moje starosti.	5	4	3	5	5	3	5	4,29
	povprečna ocena	4,33	3,50	3,00	4,17	4,33	3,00	4,83	3,88
socialna spretnost	Rad bi imel veliko več prijateljev.*	1	4	3	5	3	2	5	3,83
	Težko si pridobivam prijatelje.*	5	5	4	5	5	4	5	4,71
	Kadar se lotim kakšnega dela, vedno povabim zraven veliko otrok.	4	1	4	1	1	2	1	2,00
	Želim si, da bi bil všeč več otrokom moje starosti.*	3	4	2	1	5	2	5	3,14
	Pri ostalih otrocih moje starosti sem priljubljen.	4	3	3	4	4	2	4	3,43
	Imam veliko prijateljev.	5	3	3	5	5	2	5	4,00
	povprečna ocena	3,67	3,33	3,17	3,50	3,83	2,80	4,17	3,51
telesne sposobnosti	Mislim, da bi lahko bil dober pri skoraj kateremkoli športu, ki ga še nisem poizkusil.	3	4	5	1	2	5	3	3,29
	Zdi se mi, da sem v športu boljši od drugih moje starosti.	1	2	3	1	1	2	3	1,86
	Ko gre za šport in igro, raje opazujem kot sodelujem.*	5	3	5	4	5	4	3	4,14
	Dober sem v različnih športih.	4	3	5	1	1	3	3	2,86
	Nisem dober pri novih igrah na prostem.*	5	3	5	5	1	4	3	4,33
	Želim si, da bi bil mnogo boljši v športu.*	3	4	2	5	2	2	5	3,29
	povprečna ocena	3,50	3,17	4,17	2,83	2,00	3,33	4,00	3,27
zunanji videz	Zadovoljen sem s svojo višino in težo.	4	4	5	3	4	4	5	4,14
	Želim si, da bi imel drugačno telo.*	5	4	5	5	5	3	5	4,57
	Želim si, da bi bil moj zunanji videz (kako izgledam) drugačen.*	3	3	5	5	5	4	5	4,29
	Želim si, da bi bili moj obraz ali pa moji lasje malo drugačni, kot so.*	2	3	5	5	5	3	5	4,00
	Mislim, da dobro izgledam.	4	3	4	5	5	2	4	3,86
	Zadovoljen sem s tem, kako izgledam.	4	3	3	4	5	3	5	3,86
	povprečna ocena	3,67	3,33	4,50	4,50	4,83	3,17	4,83	4,12
regulacija	Običajno naredim, kar je prav.	5	4	3	5	5	3	5	4,29

vedenja	Običajno ravnam tako, kot vem, da od mene pričakujejo.	5	4	4	1	5	3	5	3,86
	Ponavadi zaidem v težave zaradi stvari, ki jih storim.*	5	3	5	5	3	4	5	4,29
	Počnem stvari, za katere vem, da jih ne bi smel.*	5	4	5	5	2	4	5	4,29
	Obnašam se zelo lepo.	4	2	4	5	4	2	5	3,71
	Pogosto mi ni všeč, kako se obnašam.*	3	2	4	5	5	2	5	4,33
	povprečna ocena	4,50	3,17	5,00	4,33	4,00	3,00	5,00	4,12
splošna samopodoba	Ni mi všeč, kako živim svoje življenje.*	5	4	3	4	5	4	5	4,29
	Zadovoljen sem s seboj kot osebo.	5	4	4	4	5	4	5	4,43
	Všeč mi je, da sem takšen človek kot sem.	5	3	5	5	5	4	5	4,57
	Sem zelo zadovoljen s tem, kakršen sem.	4	3	4	5	5	3	5	4,14
	Všeč mi je, kako počnem večino stvari.	4	2	4	5	5	3	5	4,00
	Pogosto sem nezadovoljen sam s seboj.*	5	2	3	5	5	1	5	3,71
	povprečna ocena	4,67	3,00	3,83	4,67	5,00	3,17	5,00	4,19
skupaj	*povprečna ocena (36 indikatorjev)*	4,06	3,25	3,91	4,00	4,00	3,09	4,66	3,78

Razlika v letu 2012 glede na leto 2010 (rekodirane vrednosti)

sklop	indikator	učenka1	učenka2	učenka3	učenka4	učenka5	učenka6	učenec1	razlika v povp.
šolska samopodoba	Menim, da sem zelo dober pri šolskem delu.	-1	-1	0	1	1	-1	1	0,00
	Precej počasen/na sem pri šolskem delu.*	2	2	0	-3	0	1	1	0,43
	Pogosto pozabim, kaj sem se naučil.*	0	0	-1	1	2	1	1	0,57
	Zelo dober sem pri delu v razredu.	-1	0	0	2	1	-1	0	0,15
	V šoli pogosto ne znam prav odgovoriti.*	0	-1	-1	1	0	-1	1	-0,14
	Zdi se mi, da sem enako pameten kot drugi otroci moje starosti.	0	0	-1	1	1	2	0	0,43
	povprečna ocena	0,00	0,00	-0,50	0,50	0,83	0,17	0,66	0,24
socialna spretnost	Rad bi imel veliko več prijateljev.*	-4	0	0	1	0	-	0	0,40
	Težko si pridobivam prijatelje.*	0	1	2	1	0	1	0	0,71
	Kadar se lotim kakšnega dela, vedno povabim zraven veliko otrok.	3	0	2	-1	0	1	0	0,71
	Želim si, da bi bil všeč več otrokom moje starosti.*	-2	2	1	0	0	0	1	0,28
	Pri ostalih otrocih moje starosti sem priljubljen.	-1	-1	-1	-1	1	1	0	-0,28
	Imam veliko prijateljev.	0	-1	-1	0	0	-2	0	-0,57
	povprečna ocena	-0,66	0,16	0,50	0	0,16	0,97	0,17	0,12
telesne sposobnosti	Mislim, da bi lahko bil dober pri skoraj kateremkoli športu, ki ga še nisem poizkusil.	-2	1	1	-3	-3	2	2	-0,28
	Zdi se mi, da sem v športu boljši od drugih moje starosti.	0	0	-1	-1	0	1	1	0,00
	Ko gre za šport in igro, raje opazujem kot sodelujem.*	0	-1	0	0	0	3	-2	0,00
	Dober sem v različnih športih.	-1	-1	0	-1	-3	0	0	-0,85
	Nisem dober pri novih igrah na prostem.*	0	-2	3	3	-2	1	-	1,47
	Želim si, da bi bil mnogo boljši v športu.*	0	2	1	3	1	1	2	1,43
	povprečna ocena	-0,50	-0,16	0,67	0,16	-1,17	1,33	1,67	0,20
zunanji videz	Zadovoljen sem s svojo višino in težo.	0	-1	0	1	1	1	0	0,28
	Želim si, da bi imel drugačno telo.*	0	-1	0	1	0	-2	0	-0,29
	Želim si, da bi bil moj zunanji videz (kako izgledam) drugačen.*	-2	-1	1	2	0	1	0	0,15
	Želim si, da bi bili moj obraz ali pa moji lasje malo drugačni, kot so.*	-3	-2	1	1	0	1	0	-0,29
	Mislim, da dobro izgledam.	-1	-1	-1	1	0	0	0	-0,28
	Zadovoljen sem s tem, kako izgledam.	-1	-2	-2	0	0	-1	1	-0,71
	povprečna ocena	-1,16	-1,34	-0,17	1,00	0,16	0,00	0,16	-0,19
regulacija vedenja	Običajno naredim, kar je prav.	0	0	-1	0	0	0	0	-0,14
	Običajno ravnam tako, kot vem, da od mene pričakujejo.	0	-1	2	-4	0	0	1	-0,28

	Ponavadi zaidem v težave zaradi stvari, ki jih storim.*	0	-1	2	1	-2	1	0	0,15
	Počnem stvari, za katere vem, da jih ne bi smel.*	0	0	0	1	-3	1	0	-0,14
	Obnašam se zelo lepo.	-1	-2	0	0	0	-1	1	-0,43
	Pogosto mi ni všeč, kako se obnašam.*	-2	-3	-	0	0	0	0	0,47
	povprečna ocena	-0,50	-1,16	2,00	-0,34	-0,83	0,17	0,33	-0,17
splošna samopodoba	Ni mi všeč, kako živim svoje življenje.*	0	-1	-1	0	0	-1	0	-0,42
	Zadovoljen sem s seboj kot osebo.	0	-1	-1	0	0	0	0	-0,28
	Všeč mi je, da sem takšen človek kot sem.	0	-2	0	1	0	0	0	-0,14
	Sem zelo zadovoljen s tem, kakršen sem.	-1	-2	-1	0	0	0	0	-0,57
	Všeč mi je, kako počnem večino stvari.	-1	-2	0	1	2	0	0	0,00
	Pogosto sem nezadovoljen sam s seboj.*	0	-3	0	1	0	-3	0	-0,72
	povprečna ocena	-0,33	-1,83	-0,50	0,50	0,33	-0,66	0,00	-0,36
skupaj	*povprečna ocena (36 indikatorjev)*	-0,52	-0,72	0,20	0,31	-0,08	0,26	0,40	-0,10

Samoocena dijakov (srednja šola)

sklop	indikator	leto 2010		leto 2012		razlika (rekodirane vrednosti)
		izmerjene vrednosti	rekodirane vrednosti	izmerjene vrednosti	rekodirane vrednosti	
šolska samopodoba	Zdi se mi, da sem enako pameten kot ostali moje starosti.	5	5	4	4	-1
	Dober sem pri delu v šoli.	5	5	4	4	-1
	V šoli pogosto ne znam prav odgovoriti.*	1	5	2	4	-1
	Mislim, da sem precej inteligenten.	5	5	5	5	0
	Precej počasen sem pri izpolnjevanju svojih šolskih obveznosti.*	2	4	1	5	1
	povprečna ocena		4,80		4,40	-0,40
socialna spretnost	Imam veliko prijateljev.	3	3	3	3	0
	Težko me je imeti rad.*	1	5	1	5	0
	Težko sklepam prijateljstva.*	4	2	3	3	1
	Pri ostalih moje starosti sem priljubljen.	4	4	4	4	0
	Zdi se mi, da me v družbi sprejemajo.	4	4	4	4	0
	povprečna ocena		3,60		3,80	0,20
telesne sposobnosti	Mislim, da bi lahko bil dober pri skoraj kateremkoli novem športu.	4	4	5	5	1
	Zdi se mi, da sem v športu boljši od drugih moje starosti.	4	4	4	4	0
	Nisem dober pri novih igrah na prostem.*	2	4	2	4	0
	Dober sem v različnih športih.	5	5	4	4	-1
	Ne zdi se mi, da sem zelo športen tip.*	1	5	1	5	0
	povprečna ocena		4,40		4,40	0,00
zunanji videz	Želim si, da bi imel drugačno telo.*	1	5	1	5	0
	Želim si, da bi bil moj telesni videz drugačen.*	1	5	1	5	0
	Mislim, da dobro izgledam.	-	-	5	5	-
	Moj videz mi je resnično všeč.	4	4	5	5	1
	Nisem zadovoljen s svojim videzom.*	4	2	1	5	3
	povprečna ocena		4,00		5,00	1,00
privlačnost	Ne hodim s tisto osebo, ki mi je zares všeč.*	-	-	1	5	-
	Občutek imam, da sem osebi moje starosti všeč in da bi hodila z mano.	-	-	1	1	-
	Menim, da sem na zmenku zabaven in zanimiv.	-	-	5	5	-
	Na zmenek grem z osebo, ki mi je res všeč.	-	-	5	5	-
	Zdi se mi, da bi mi oseba, v katero bi se zaljubil, enake občutke vračala.	-	-	4	4	-
	povprečna ocena		-		4,00	-
regulacija vedenja	Pogosto zaidem v težave, zaradi stvari, ki jih storim.*	1	5	2	4	-1

	Zelo sem zadovoljen s svojimi dejanji.	4	4	5	5	1
	Počnem stvari, za katere vem, da jih ne bi smel.*	1	5	2	4	-1
	Ponavadi ravnam tako, kot vem, da bi moral.	5	5	5	5	0
	Običajno naredim, kar je prav.	5	5	4	4	-1
	povprečna ocena		4,80		4,40	-0,40
odnosi z vrstniki	Imam res dobrega prijatelja, ki mu lahko zaupam.	3	3	3	3	0
	Želim si, da bi imel resnično dobrega prijatelja, s katerim bi si lahko veliko zaupal.*	3	3	2	4	1
	Težko dobim prijatelje, ki jim lahko resnično zaupam.*	-	-	3	3	-
	Nimam prijatelja, s katerim bi se lahko pogovarjal najbolj osebne stvari.*	-	-	2	4	-
	Sposoben sem si pridobiti res dobre prijatelje.	3	3	3	3	0
	povprečna ocena		3,00		3,40	0,40
splošna samopodoba	Ni mi všeč, kako živim svoje življenje.*	1	5	1	5	0
	Večino časa sem s seboj zadovoljen.	5	5	4	4	-1
	Všeč mi je, da sem takšna oseba kot sem.	5	5	4	4	-1
	Zelo sem zadovoljen s tem, kakršen sem.	4	4	5	5	1
	Pogosto sem razočaran nad seboj.*	1	5	1	5	0
	povprečna ocena		4,80		4,60	-0,20
skupaj	*povprečna ocena (40 indikatorjev)*		*4,28*		*4,25*	*-0,03*

4. OCENA KOMPETENC

V nadaljevanju so prikazane ocene doseganja kompetenc v letih 2010 in 2012 za mlajše otroke (zgodnja obravnava, vrtec in 1. triada osnovne šole), ter za starejše otroke oz. mladostnike (2. in 3. triada osnovne šole, srednja šola). Za vsako skupino je bil pripravljen en obrazec za ocenjevanje doseganja kompetenc. Podatki so prikazani le za tiste otroke oz. mladostnike, za katere so bile kompetence ocenjene tako v letu 2010 kot tudi v letu 2012 (v letu 2010 je bilo ocenjenih 18 otrok in mladostnikov in v letu 2012 17 otrok in mladostnikov). Z obrazcem za mlajše otroke je bilo v obeh letih ocenjenih 8 otrok in z obrazcem za starejše otroke oz. mladostnike 9 otrok oz. mladostnikov.

Doseganje kompetenc je prikazano na agregirani ravni: (i) sešteto je število dejavnosti, katerih ne obvlada, (ii) število dejavnosti, katere obvlada s pomočjo odrasle osebe, (iii) število dejavnosti, katere obvlada samostojno in (iv) število dejavnosti za katere ni bila podana ocena.

4.1. ZA MLAJŠE (ZGODNJA OBRAVNAVA, VRTEC IN 1. VIO OSNOVNE ŠOLE)

Prikazane so ocene kompetenc za mlajše otroke, ki so bile podane v letu 2010 in v letu 2012; za dva otroke v zgodnji obravnavi, za štiri otroke v vrtcu in za dva otroka v prvi triadi osnovne šole.

Diagnoza, prognoza, omejitve, optični in ostali pripomočki

otrok	leto	diagnoza	prognoza	omejitve	optični in ostali pripomočki
zg. obravnava 1	leto 2010	Nistagmus	stabilno	ne	
	leto 2012	Nistagmus, težka motnja vida, cerebralna paraliza	stanje je stabilno		korekcijska očala
zg. obravnava 2	leto 2010	Strabismus div. conc. alt. etsursumvergensou. intermitens, Nystagmushorisontalisetverticalisintermitens, Microcrania, Epilepsia, cerebralna paraliza - tetrapareza	ni pričakovati slabšega stanja	ne	
	leto 2012	Strabismus div. conc. alt., Nystagmushorisontalisetverticalis, Microcrania, Epilepsia, cerebralna paraliza	stanje je stabilno	ne	
vrtec 1	leto 2010	Nystagmushorisontalis, Myopia alta o.u.	pričakuje se višanje dioptrije in slabšanje vida	da: omejitev dviganja in sklanjanja ter izogibanje skupinskih iger z žogo, sunkovitih gibanj in prevalov	korekcijska očala

	leto 2012	Nystagmushorisontalis, Myopia alta, retinalnadistrofija	možnost slabšanja vida	da: omejitev dviganja in sklanjanja ter izogibanje skupinskih iger z žogo, sunkovitih gibanj in prevalov	korekcijska očala
vrtec 2	leto 2010	Nystagmushorisontalis o.u., Retinalnadistrofija tipa Leber	stanje je dokončno	ne	
	leto 2012	Nystagmushorisontalis o.u., Retinalnadistrofija tipa Leber	stanje je dokončno	ne	korekcijska očala
vrtec 3	leto 2010	Glaucomasec.dx., Cat. sec.dx. etcat. compl. sin., Retinopathiapraematurorum o.u.	stabilno	ne	
	leto 2012	Glaucomasec.dx.,cat. sec.etcat. sin., Retinopathiapraematurorum o.u.	stanje je stabilno	ne	
vrtec 4	leto 2010	Septooptičnadisplazija, Nystagmushorisontalis o.u., Hypoplasiapapilae n. optici	stabilno	ne	
	leto 2012	Septooptičnadisplazija, Nystagmus	stanje je stabilno	ne	
prva triada 1	leto 2010	Nystagmushorisontalis o.u., Hypermetropia o.u., Retinalnadistrofija o.u., Achromatopsia	obstaja možnost slabšanja vida	ne	korekcijska očala s fotosenzibilnimi lečami
	leto 2012	Retinalnadistrofija, Achromatopsia, Nystagmus	obstaja možnost slabšanja vida	ne	korekcijska očala s fotosenzibilnimi lečami
prva triada 2	leto 2010	Nystagmushoris. o.u., Hypermetropia o.u., Amaurosiscong. Leber	stanje je dokončno	ne	računalnik s programsko opremo za slepe, Braillov pisalni stroj
	leto 2012	AmaurosisLeber, Nystagmushor., Hypermetropia	očesno stanje je dokončno	ne	računalnik s programsko opremo za slepe, Braillov pisalni stroj

Ostrina vida (za slabovidne in slepe z ostankom vida) in ostale motnje, okvare ter primanjkljaji

otrok	leto	levo oko	desno oko	vidno polje	ostanek vida	ostale motnje, okvare ter primanjkljaji
zg. obravnava 1	leto 2010					Zmeren hipertonični sindrom, st. po sgp sepsi in meningitisu, praematurus (33. teden), konvulzije novorojenčka
	leto 2012					Zmeren hipotonični sindrom, status post sgp sepsi in meningitisu, praematurus (33. teden), konvulzije novorojenčka, govorno-jezikovni in kognitivni zaostanek, stanje po op. obeh kolkov, v septembru 2012 bo še enkrat operirana na levem kolku.
zg. obravnava 2	leto 2010	še ni določeno	še ni določeno	še ni določeno	za kratek čas uspe fiksirati pogled na neki točki oddaljenosti do 20 cm	Microcrania, Epilepsia, cerebralna paraliza - tetrapareza, motnja v duševnem razvoju
	leto 2012					Microcrania, Epilepsia, cerebralna paraliza - tetrapareza, motnja v duševnem razvoju
vrtec 1	leto 2010	16-25%	16-25%		16-25%	
	leto 2012	5%	5%		5%	
vrtec 2	leto 2010				slep	
	leto 2012	zaznavanje projekcije svetlobe	zaznavanje projekcije svetlobe		zaznavanje svetlobe	
vrtec 3	leto 2010				slep	Zmerno gibalno oviran in dolgotrajno bolan (epilepsija), jemlje antiepileptično terapijo
	leto 2012	0	0		slep z dojemom svetlobe	Zmerno gibalno oviran in dolgotrajno bolan (epilepsija), jemlje antiepileptično terapijo
vrtec 4	leto 2010	še ni določeno	še ni določeno		4,6%	

	leto 2012	ni možno	ni možno		4,6%	
prva triada 1	leto 2010	s korekcijo 10%	s korekcijo 10%	ni zoženo	s korekcijo 10%	Zmerno gibalno oviran
	leto 2012	5%	12%		10%	gibalna oviranost
prva triada 2	leto 2010		zaznava močno svetlobo		popolnoma slep	
	leto 2012	0	zaznava močno svetlobo		Popolna slepota	

Uporaba vidne sposobnosti pri bližinskem delu

otrok	leto	zaznavanje svetlobe	svetlobni pogoji	razločevanje barv	razločevanje barv: vrsta barvne zaznave	zaznavanje linij in črt
zg. obravnava 1	leto 2010	vseeno	ne potrebuje posebnih pogojev			ne
	leto 2012	vseeno	Ne potrebuje		se ne da ugotoviti	
zg. obravnava 2	leto 2010	vseeno	jakost svetlobe ne vpliva na vidno funkcioniranje	ne		ne
	leto 2012	vseeno	Jakost svetlobe ne vpliva na vidno funkcioniranje		se ne da ugotoviti	
vrtec 1	leto 2010	dodatna osvetlitev	potrebuje dodatno osvetlitev, preprečevati pa je potrebno bleščanje	da		da
	leto 2012	dodatna osvetlitev	Za šolsko igro potrebuje dodatno osvetlitev	da	vse barve loči	
vrtec 2	leto 2010	vseeno		ne		ne
	leto 2012	vseeno		ne	ne zaznava barv, ker je slep	ne
vrtec 3	leto 2010	svetloba ovira	Pred močnejšo svetlobo zapira oči.	ne		ne
	leto 2012	svetloba ovira	Preprečevanje bleščanja		ne zaznava barv	
vrtec 4	leto 2010	vseeno	Svetloba ne moti. Vseeno je potrebno preprečevati bleščanje.	da		da
	leto 2012	vseeno	Svetloba je ne moti	ne	loči vse barve	ne
prva triada 1	leto 2010	svetloba ovira	Za delo in igro potrebuje napol zatemnjen prostor. Zunaj ob sončnem vremenu potrebuje dodatno zaščito proti svetlobi:zatemnjena korekcijska očala, kapa s šiltom. Potrebno je preprečevati bleščanje. Za pisanje in fotokopije naj se uporablja mat papir.	ne		da
	leto 2012	svetloba ovira	Svetloba jo zelo moti, zato nosi fotosenzibilne leče. Potrebuje na pol zatemnjen prostor. Zunaj nosi še kape s šiltom. Barv ne loči.	ne	ne loči barv	da
prva triada 2	leto 2010	vseeno	popolnoma slep – svetlobni pogoji ne vplivajo na vsakdanje in učno delo	ne		ne
	leto 2012			ne		ne

otrok	leto	branje	branje: velikost pisave	branje: tip pisave	branje: naklon površine	branje: bralna razdalja
zg. obravnava 1	leto 2010					
	leto 2012					
zg. obravnava 2	leto 2010					
	leto 2012					
vrtec 1	leto 2010					
	leto 2012	črni tisk	18	arial	da	15-20 cm
vrtec 2	leto 2010					
	leto 2012	brajica				
vrtec 3	leto 2010					
	leto 2012					
vrtec 4	leto 2010					

	leto 2012					
prva triada 1	leto 2010	črni tisk	14	arial	da	15 cm
	leto 2012	črni tisk	14	arial	da	15 cm
prva triada 2	leto 2010	brajica				
	leto 2012	brajica				

otrok	leto	fiksacija pogleda	koordinacija oko-roka	orientacija na ploskvi	prepoznavanje slikovnega gradiva	orientacija na sliki
zg. obravnava 1	leto 2010	da	ne	ne	ovirano	ne
	leto 2012	da	ne	ne	ovirano	
zg. obravnava 2	leto 2010	da	ne	ne	ovirano	ne
	leto 2012	da	da	ne	ovirano	ne
vrtec 1	leto 2010	da	da	ne	ovirano	ne
	leto 2012	da	da	da	ovirano	da
vrtec 2	leto 2010	ne	ne	ne	ovirano	ne
	leto 2012	ne	ne	da	ovirano	ne
vrtec 3	leto 2010	ne	ne	ne	ovirano	ne
	leto 2012	ne	ne	ne	ovirano	ne
vrtec 4	leto 2010	da	ne	ne	ovirano	ne
	leto 2012	da	da		ovirano	ne
prva triada 1	leto 2010	da	da	da	ovirano	da
	leto 2012	da	da	da	ovirano	da
prva triada 2	leto 2010	ne	ne	ne	ovirano	ne
	leto 2012	ne	ne	da	ovirano	ne

Uporaba vidne sposobnosti pri daljinskem delu

otrok	leto	razdalja pri kateri lahko uporablja sposobnost	zazna očesni stik	zazna mimiko in geste	prepozna osebe	zazna ovire
zg. obravnava 1	leto 2010	0,5 m	da	ne	ne	ne
	leto 2012	0,5	da	ne	da	ne
zg. obravnava 2	leto 2010		ne	ne	ne	ne
	leto 2012		da	ne	da	da
vrtec 1	leto 2010	4 m	ne	ne	da	da
	leto 2012	2m	da	da	da	da
vrtec 2	leto 2010		ne	ne	ne	ne
	leto 2012		ne	ne	ne	ne
vrtec 3	leto 2010		ne	ne	ne	ne
	leto 2012		ne	ne	ne	ne
vrtec 4	leto 2010	2,5 m	ne	ne	da	da
	leto 2012	2,5 m	ne	ne	da	da
prva triada 1	leto 2010	4 m	ne	ne	da	da
	leto 2012	3 m	da	da	da	da
prva triada 2	leto 2010		ne	ne	ne	ne
	leto 2012		ne	ne	ne	ne

otrok	leto	prepozna strukturo prostora	zazna premikanje v prostoru	zazna gibanje v prostoru	se orientira v prostoru	prepozna tabelsko sliko
zg. obravnava 1	leto 2010	ne	ne	ne	ne	ne
	leto 2012	ne	ne	ne	ne	ne
zg. obravnava 2	leto 2010	ne	ne	ne	ne	ne
	leto 2012	ne	ne	da	da	ne
vrtec 1	leto 2010	da	da	da	da	ne
	leto 2012	da	da	da	da	da
vrtec 2	leto 2010	ne	ne	ne	ne	ne
	leto 2012	ne	ne	ne	ne	ne
vrtec 3	leto 2010	ne	ne	ne	ne	ne
	leto 2012	ne	ne	ne	ne	ne
vrtec 4	leto 2010	da	da	da	da	
	leto 2012	da	da	da	da	
prva triada 1	leto 2010	da	da	da	da	ne
	leto 2012	da		da	da	da
prva triada 2	leto 2010	ne	ne	ne	ne	ne
	leto 2012	ne	ne	ne	ne	ne

Ugotovitve

otrok	leto	opis stanja vidne funkcije	uporabljen komunikacij ski način	posebnosti
zg. obravnava 1	leto 2010	Za lučko se zanesljivo smiselno ozre. Pogleda tudi za večjim predmetom. Vzpostavlja očesni kontakt.	za slabovidne	gibalno težko oviran
	leto 2012	Pogleda večje predmete - Vzpostavlja očesni kontakt	za slabovidne	
zg. obravnava 2	leto 2010	Občasno vzpostavi očesni kontakt, po igračah posega z razdalje 10-20 cm.	kombinirano	
	leto 2012	Občasno vzpostavlja očesni kontakt, po igračah posega z razdalje 10-20 cm	slabovidne	
vrtec 1	leto 2010	Preko vida opazuje predmete in zazna ovire. Slabše prepoznava slikovni material. V znanem okolju se orientira s pomočjo vida in rad opazuje ter raziskuje neznane predmete, didaktične pripomočke.	za slabovidne	
	leto 2012	V temi se slabše znajde, preprečevati pa mu je potrebno bleščanje. Slabše prepoznava slikovni material. V znanem okolju se orientira preko vida. Rad opazuje in raziskuje neznane predmete.	slabovidne	
vrtec 2	leto 2010	Zaznava svetlobo. Svetloba ga ne moti.	za slepe	
	leto 2012	Zaznava svetloba, svetloba ga ne moti.	slepe	
vrtec 3	leto 2010	Zaznava svetlobo. Svetloba ga moti.	za slepe	
	leto 2012	Zaznava svetlobo. Pred močnejšo svetlobo zapira oči, ker ga moti.	slepe	
vrtec 4	leto 2010	V ožjem prostoru (igralnica, hodnik) se orientira in zazna večje ovire. Pri igri prepozna igrače na razdalji do 2 metra. Slikovno gradivo težje prepoznava.	za slabovidne	
	leto 2012	V znanem prostoru se orientira in zazna večje ovire. Pri igri prepoznava igrače na razdalji do 2 m. Slikovno gradivo težje prepozna.	slabovidne	

prva triada 1	leto 2010	Svetloba jo zelo moti, zato nosi korekcijska očala s fotosenzibilnimi lečami. Bolje vidno funkcionira v napol zatemnjenem prostoru. Zunaj nosi očala in kapo s šiltom. Barv ne loči. Zaradi nistagmusa potrebuje več časa za opazovanje, branje, pisanje. Moten je tudi globinski vid.	za slabovidne	Nima še pridobljene in avtomatizirane artikulacije glasu R. Potrebuje prilagoditve tabelskih zapisov. Gradivo, ki se demonstrira na projekcijsko platno, ji je potrebno fotokopirati. Za pisanje naj uporablja pisala z močno sledjo. Prepoznava enostavno slikovno gradivo. Za branje naj uporablja bralno mizico ali klop z dvižno ploskvijo.
	leto 2012	Barv ne loči. Zaradi nistagmusa potrebuje več časa za branje, opazovanje in pisanje. Zaradi fotofobije so vidne zaznave napol zatemnjenem prostoru mnogo boljše. Moten je tudi Globinski vid.	za slabovidne	Potrebuje prilagoditve tabelarskih zapisov. Za pisanje naj uporablja črna pisala z močno sledjo. Pri slikovnem gradivu je potrebno upoštevati močne kontraste. Za branje naj uporablja bralno mizico ali klop z dvižno ploskvijo.
prva triada 2	leto 2010	popolnoma slep	za slepe	Potrebuje prilagoditve tabelskih zapisov. Gradivo, ki se demonstrira na projekcijsko platno, je potrebno prilagoditi v tehniki za slepe. Pri pouku naj uporablja Braillov stroj in rač. s programsko opremo za slepe. Pri geometriji naj uporablja geometrijski pribor za slepe. Potrebuje tipne zemljevide, tipne slike, modele in makete.
	leto 2012	je popolnoma slep	za slepe	Potrebuje prilagoditve tabelskih zapisov. Dela v komunikacijskih tehnikah za slepe (brajica, zvočni zapis,tipne slike, geometrijski pribor, modeli)

Usmeritev v individualni program specialnopedagoških veščin

otrok	motorika, mobilnost in orientacija	vaje vida in preostalih čutil	komunikacija	samourejanje	socializacija
zg. obravnava 1		ne			
zg. obravnava 2		ne			
vrtec 1		da		da	da
vrtec 2			ne	ne	ne
vrtec 3	da	ne	da	da	
vrtec 4		ne		ne	
prva triada 1	da	da	da	da	da
prva triada 2	da		da	da	da

Kompetence: groba motorika (66 dejavnosti)

otrok	**ocena v letu 2010**									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	51	81,0	0	0,0	12	19,0	63	100,0	3	4,5
zg. obravnava 2	40	60,6	2	3,0	24	36,4	66	100,0	0	0,0
vrtec 1	5	7,8	4	6,3	55	85,9	64	100,0	2	3,0
vrtec 2	13	19,7	8	12,1	45	68,2	66	100,0	0	0,0
vrtec 3	30	45,5	3	4,5	33	50,0	66	100,0	0	0,0
vrtec 4	0	0,0	7	10,8	58	89,2	65	100,0	1	1,5
prva triada 1	0	0,0	3	4,5	63	95,5	66	100,0	0	0,0
prva triada 2	6	9,2	7	10,8	52	80,0	65	100,0	1	1,5
skupaj	145	27,8	34	6,5	342	65,6	521	100,0	7	1,3

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	48	72,7	2	3,0	16	24,2	66	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	36	54,5	1	1,5	29	43,9	66	100,0	0	0,0
vrtec 1	0	0,0	2	3,0	64	97,0	66	100,0	0	0,0
vrtec 2	8	12,1	9	13,6	49	74,2	66	100,0	0	0,0
vrtec 3	19	28,8	8	12,1	39	59,1	66	100,0	0	0,0
vrtec 4	1	1,5	2	3,0	63	95,5	66	100,0	0	0,0
prva triada 1	0	0,0	0	0,0	66	100,0	66	100,0	0	0,0
prva triada 2	3	4,6	4	6,2	58	89,2	65	100,0	1	1,5
skupaj	115	21,8	28	5,3	384	72,9	527	100,0	1	0,2

Kompetence: motorika – osnovne spretnosti (18 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	9	50,0	1	5,6	8	44,4	18	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	15	88,2	1	5,9	1	5,9	17	100,0	1	5,6
vrtec 1	0	0,0	0	0,0	16	100,0	16	100,0	2	11,1
vrtec 2	4	23,5	3	17,6	10	58,8	17	100,0	1	5,6
vrtec 3	8	44,4	6	33,3	4	22,2	18	100,0	0	0,0
vrtec 4	0	0,0	0	0,0	16	100,0	16	100,0	2	11,1
prva triada 1	0	0,0	0	0,0	18	100,0	18	100,0	0	0,0
prva triada 2	0	0,0	0	0,0	17	100,0	17	100,0	1	5,6
skupaj	36	26,3	11	8,0	90	65,7	137	100,0	7	4,9

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	16	88,9	0	0,0	2	11,1	18	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	15	83,3	0	0,0	3	16,7	18	100,0	0	0,0
vrtec 1	0	0,0	0	0,0	18	100,0	18	100,0	0	0,0
vrtec 2	2	12,5	0	0,0	14	87,5	16	100,0	2	11,1
vrtec 3	5	27,8	3	16,7	10	55,6	18	100,0	0	0,0
vrtec 4	0	0,0	1	5,6	17	94,4	18	100,0	0	0,0
prva triada 1	0	0,0	0	0,0	18	100,0	18	100,0	0	0,0
prva triada 2	0	0,0	0	0,0	18	100,0	18	100,0	0	0,0
skupaj	38	26,8	4	2,8	100	70,4	142	100,0	2	1,4

Kompetence: motorika – ročne spretnosti (42 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	39	92,9	1	2,4	2	4,8	42	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	36	85,7	1	2,4	5	11,9	42	100,0	0	0,0
vrtec 1	11	26,2	8	19,0	23	54,8	42	100,0	0	0,0
vrtec 2	8	21,1	8	21,1	22	57,9	38	100,0	4	9,5
vrtec 3	12	30,8	7	17,9	20	51,3	39	100,0	3	7,1
vrtec 4	11	26,8	3	7,3	27	65,9	41	100,0	1	2,4
prva triada 1	1	2,4	1	2,4	40	95,2	42	100,0	0	0,0
prva triada 2	6	15,0	4	10,0	30	75,0	40	100,0	2	4,8
skupaj	124	38,0	33	10,1	169	51,8	326	100,0	10	3,0

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	23	54,8	3	7,1	16	38,1	42	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	23	54,8	5	11,9	14	33,3	42	100,0	0	0,0
vrtec 1	4	9,5	0	0,0	38	90,5	42	100,0	0	0,0
vrtec 2	4	9,8	1	2,4	36	87,8	41	100,0	1	2,4
vrtec 3	8	20,0	8	20,0	24	60,0	40	100,0	2	4,8
vrtec 4	4	10,3	1	2,6	34	87,2	39	100,0	3	7,1
prva triada 1	0	0,0	0	0,0	42	100,0	42	100,0	0	0,0
prva triada 2	2	5,1	2	5,1	35	89,7	39	100,0	3	7,1
skupaj	68	20,8	20	6,1	239	73,1	327	100,0	9	2,7

Kompetence: orientacija in mobilnost (51 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	51	100,0
zg. obravnava 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	51	100,0
vrtec 1	21	43,8	18	37,5	9	18,8	48	100,0	3	5,9
vrtec 2	15	29,4	30	58,8	6	11,8	51	100,0	0	0,0
vrtec 3	47	92,2	2	3,9	2	3,9	51	100,0	0	0,0
vrtec 4	26	51,0	20	39,2	5	9,8	51	100,0	0	0,0
prva triada 1	2	3,9	7	13,7	42	82,4	51	100,0	0	0,0
prva triada 2	2	3,9	6	11,8	43	84,3	51	100,0	0	0,0
skupaj	113	37,3	83	27,4	107	35,3	303	100,0	105	25,7

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	51	100,0
zg. obravnava 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	51	100,0
vrtec 1	5	10,6	18	38,3	24	51,1	47	100,0	4	7,8
vrtec 2	0	0,0	0	0,0	51	100,0	51	100,0	0	0,0
vrtec 3	17	33,3	7	13,7	27	52,9	51	100,0	0	0,0
vrtec 4	4	9,1	3	6,8	37	84,1	44	100,0	7	13,7
prva triada 1	0	0,0	0	0,0	51	100,0	51	100,0	0	0,0
prva triada 2	0	0,0	7	13,7	44	86,3	51	100,0	0	0,0
skupaj	26	8,8	35	11,9	234	79,3	295	100,0	113	27,7

Kompetence: ocena čutil – vizualno področje (33 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	26	78,8	3	9,1	4	12,1	33	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	29	87,9	2	6,1	2	6,1	33	100,0	0	0,0
vrtec 1	2	8,0	3	12,0	20	80,0	25	100,0	8	24,2
vrtec 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	33	100,0
vrtec 3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	33	100,0
vrtec 4	7	21,2	3	9,1	23	69,7	33	100,0	0	0,0
prva triada 1	1	3,8	6	23,1	19	73,1	26	100,0	7	21,2
prva triada 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	33	100,0
skupaj	65	43,3	17	11,3	68	45,3	150	100,0	114	43,2

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	21	63,6	0	0,0	12	36,4	33	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	24	72,7	3	9,1	6	18,2	33	100,0	0	0,0
vrtec 1	8	24,2	3	9,1	22	66,7	33	100,0	0	0,0
vrtec 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	33	100,0
vrtec 3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	33	100,0
vrtec 4	0	0,0	2	6,1	31	93,9	33	100,0	0	0,0
prva triada 1	0	0,0	3	10,7	25	89,3	28	100,0	5	15,2
prva triada 2	2	28,6	0	0,0	5	71,4	7	100,0	26	78,8
skupaj	55	32,9	11	6,6	101	60,5	167	100,0	97	36,7

Kompetence: ocena čutil – sluh (8 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	3	42,9	1	14,3	3	42,9	7	100,0	1	12,5
zg. obravnava 2	3	37,5	2	25,0	3	37,5	8	100,0	0	0,0
vrtec 1	0	0,0	1	12,5	7	87,5	8	100,0	0	0,0
vrtec 2	0	0,0	0	0,0	8	100,0	8	100,0	0	0,0
vrtec 3	0	0,0	0	0,0	8	100,0	8	100,0	0	0,0
vrtec 4	0	0,0	0	0,0	8	100,0	8	100,0	0	0,0
prva triada 1	1	12,5	1	12,5	6	75,0	8	100,0	0	0,0
prva triada 2	0	0,0	0	0,0	8	100,0	8	100,0	0	0,0
skupaj	7	11,1	5	7,9	51	81,0	63	100,0	1	1,6

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	0	0,0	0	0,0	8	100,0	8	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	0	0,0	1	12,5	7	87,5	8	100,0	0	0,0
vrtec 1	0	0,0	0	0,0	8	100,0	8	100,0	0	0,0
vrtec 2	0	0,0	0	0,0	8	100,0	8	100,0	0	0,0
vrtec 3	0	0,0	0	0,0	8	100,0	8	100,0	0	0,0
vrtec 4	0	0,0	0	0,0	8	100,0	8	100,0	0	0,0
prva triada 1	0	0,0	1	12,5	7	87,5	8	100,0	0	0,0
prva triada 2	0	0,0	0	0,0	8	100,0	8	100,0	0	0,0
skupaj	0	0,0	2	3,1	62	96,9	64	100,0	0	0,0

Kompetence: ocena čutil – vonj, okus in tip (10 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
zg. obravnava 2	9	100,0	0	0,0	0	0,0	9	100,0	1	10,0
vrtec 1	2	33,3	3	50,0	1	16,7	6	100,0	4	40,0
vrtec 2	4	44,4	1	11,1	4	44,4	9	100,0	1	10,0
vrtec 3	7	77,8	1	11,1	1	11,1	9	100,0	1	10,0
vrtec 4	5	55,6	2	22,2	2	22,2	9	100,0	1	10,0
prva triada 1	2	22,2	5	55,6	2	22,2	9	100,0	1	10,0
prva triada 2	1	11,1	2	22,2	6	66,7	9	100,0	1	10,0
skupaj	30	50,0	14	23,3	16	26,7	60	100,0	20	25,0

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	6	60,0	0	0,0	4	40,0	10	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	7	70,0	0	0,0	3	30,0	10	100,0	0	0,0
vrtec 1	4	40,0	1	10,0	5	50,0	10	100,0	0	0,0
vrtec 2	0	0,0	0	0,0	10	100,0	10	100,0	0	0,0
vrtec 3	4	40,0	1	10,0	5	50,0	10	100,0	0	0,0
vrtec 4	1	20,0	1	20,0	3	60,0	5	100,0	5	50,0
prva triada 1	0	0,0	2	20,0	8	80,0	10	100,0	0	0,0
prva triada 2	1	10,0	1	10,0	8	80,0	10	100,0	0	0,0
skupaj	23	30,7	6	8,0	46	61,3	75	100,0	5	6,3

Kompetence: komunikacija – izražanje (47 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	44	93,6	0	0,0	3	6,4	47	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	38	80,9	1	2,1	8	17,0	47	100,0	0	0,0
vrtec 1	11	23,4	7	14,9	29	61,7	47	100,0	0	0,0
vrtec 2	5	11,4	4	9,1	35	79,5	44	100,0	3	6,4
vrtec 3	15	34,1	7	15,9	22	50,0	44	100,0	3	6,4
vrtec 4	9	19,1	4	8,5	34	72,3	47	100,0	0	0,0
prva triada 1	8	17,0	4	8,5	35	74,5	47	100,0	0	0,0
prva triada 2	2	5,4	1	2,7	34	91,9	37	100,0	10	21,3
skupaj	132	36,7	28	7,8	200	55,6	360	100,0	16	4,3

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	34	72,3	0	0,0	13	27,7	47	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	22	46,8	3	6,4	22	46,8	47	100,0	0	0,0
vrtec 1	5	11,1	6	13,3	34	75,6	45	100,0	2	4,3
vrtec 2	0	0,0	0	0,0	44	100,0	44	100,0	3	6,4
vrtec 3	9	20,5	4	9,1	31	70,5	44	100,0	3	6,4
vrtec 4	3	7,1	2	4,8	37	88,1	42	100,0	5	10,6
prva triada 1	2	4,3	1	2,1	44	93,6	47	100,0	0	0,0
prva triada 2	0	0,0	0	0,0	40	100,0	40	100,0	7	14,9
skupaj	75	21,1	16	4,5	265	74,4	356	100,0	20	5,3

Kompetence: komunikacija – razumevanje govora (29 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	20	69,0	4	13,8	5	17,2	29	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	21	72,4	6	20,7	2	6,9	29	100,0	0	0,0
vrtec 1	8	28,6	7	25,0	13	46,4	28	100,0	1	3,4
vrtec 2	12	44,4	7	25,9	8	29,6	27	100,0	2	6,9
vrtec 3	8	30,8	8	30,8	10	38,5	26	100,0	3	10,3
vrtec 4	8	27,6	1	3,4	20	69,0	29	100,0	0	0,0
prva triada 1	3	11,1	2	7,4	22	81,5	27	100,0	2	6,9
prva triada 2	0	0,0	0	0,0	20	100,0	20	100,0	9	31,0
skupaj	80	37,2	35	16,3	100	46,5	215	100,0	17	7,3

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	18	62,1	2	6,9	9	31,0	29	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	17	58,6	3	10,3	9	31,0	29	100,0	0	0,0
vrtec 1	3	10,3	8	27,6	18	62,1	29	100,0	0	0,0
vrtec 2	1	3,8	2	7,7	23	88,5	26	100,0	3	10,3
vrtec 3	5	19,2	4	15,4	17	65,4	26	100,0	3	10,3
vrtec 4	1	3,6	2	7,1	25	89,3	28	100,0	1	3,4
prva triada 1	0	0,0	2	6,9	27	93,1	29	100,0	0	0,0
prva triada 2	0	0,0	1	3,7	26	96,3	27	100,0	2	6,9
skupaj	45	20,2	24	10,8	154	69,1	223	100,0	9	3,9

Kompetence: branje (10 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
zg. obravnava 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
vrtec 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
vrtec 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
vrtec 3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
vrtec 4	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
prva triada 1	4	40,0	4	40,0	2	20,0	10	100,0	0	0,0
prva triada 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
skupaj	4	40,0	4	40,0	2	20,0	10	100,0	70	87,5

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
zg. obravnava 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
vrtec 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
vrtec 2	4	100,0	0	0,0	0	0,0	4	100,0	6	60,0
vrtec 3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
vrtec 4	9	90,0	0	0,0	1	10,0	10	100,0	0	0,0
prva triada 1	3	30,0	0	0,0	7	70,0	10	100,0	0	0,0
prva triada 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	10	100,0
skupaj	16	66,7	0	0,0	8	33,3	24	100,0	56	70,0

Kompetence: delo s svinčnikom in pisanje (25 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	25	100,0
zg. obravnava 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	25	100,0
vrtec 1	22	88,0	1	4,0	2	8,0	25	100,0	0	0,0
vrtec 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	25	100,0
vrtec 3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	25	100,0
vrtec 4	23	92,0	0	0,0	2	8,0	25	100,0	0	0,0
prva triada 1	10	40,0	3	12,0	12	48,0	25	100,0	0	0,0
prva triada 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	25	100,0
skupaj	55	73,3	4	5,3	16	21,3	75	100,0	125	62,5

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	25	100,0
zg. obravnava 2	23	92,0	2	8,0	0	0,0	25	100,0	0	0,0
vrtec 1	18	72,0	3	12,0	4	16,0	25	100,0	0	0,0
vrtec 2	23	92,0	0	0,0	2	8,0	25	100,0	0	0,0
vrtec 3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	25	100,0
vrtec 4	15	60,0	1	4,0	9	36,0	25	100,0	0	0,0
prva triada 1	0	0,0	0	0,0	22	100,0	22	100,0	3	12,0
prva triada 2	15	65,2	1	4,3	7	30,4	23	100,0	2	8,0
skupaj	94	64,8	7	4,8	44	30,3	145	100,0	55	27,5

Kompetence: branje in pisanje v Braillovi pisavi (16 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	16	100,0
zg. obravnava 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	16	100,0
vrtec 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	16	100,0
vrtec 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	16	100,0
vrtec 3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	16	100,0
vrtec 4	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	16	100,0
prva triada 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	16	100,0
prva triada 2	0	0,0	0	0,0	16	100,0	16	100,0	0	0,0
skupaj	0	0,0	0	0,0	16	100,0	16	100,0	112	87,5

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	16	100,0
zg. obravnava 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	16	100,0
vrtec 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	16	100,0
vrtec 2	3	18,8	0	0,0	13	81,3	16	100,0	0	0,0
vrtec 3	16	100,0	0	0,0	0	0,0	16	100,0	0	0,0
vrtec 4	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	16	100,0
prva triada 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	16	100,0
prva triada 2	0	0,0	0	0,0	16	100,0	16	100,0	0	0,0
skupaj	19	39,6	0	0,0	29	60,4	48	100,0	80	62,5

Kompetence: delo s števili (32 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	32	100,0
zg. obravnava 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	32	100,0
vrtec 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	32	100,0
vrtec 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	32	100,0
vrtec 3	27	93,1	0	0,0	2	6,9	29	100,0	3	9,4
vrtec 4	28	87,5	3	9,4	1	3,1	32	100,0	0	0,0
prva triada 1	16	53,3	3	10,0	11	36,7	30	100,0	2	6,3
prva triada 2	8	27,6	2	6,9	19	65,5	29	100,0	3	9,4
skupaj	79	65,8	8	6,7	33	27,5	120	100,0	136	53,1

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	32	100,0
zg. obravnava 2	31	96,9	0	0,0	1	3,1	32	100,0	0	0,0
vrtec 1	21	65,6	3	9,4	8	25,0	32	100,0	0	0,0
vrtec 2	9	31,0	0	0,0	20	69,0	29	100,0	3	9,4
vrtec 3	25	83,3	2	6,7	3	10,0	30	100,0	2	6,3
vrtec 4	18	60,0	1	3,3	11	36,7	30	100,0	2	6,3
prva triada 1	5	16,7	4	13,3	21	70,0	30	100,0	2	6,3
prva triada 2	4	13,3	1	3,3	25	83,3	30	100,0	2	6,3
skupaj	113	53,1	11	5,2	89	41,8	213	100,0	43	16,8

Kompetence: praktična uporaba računalnika (13 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	13	100,0
zg. obravnava 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	13	100,0
vrtec 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	13	100,0
vrtec 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	13	100,0
vrtec 3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	13	100,0
vrtec 4	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	13	100,0
prva triada 1	6	46,2	1	7,7	6	46,2	13	100,0	0	0,0
prva triada 2	2	20,0	1	10,0	7	70,0	10	100,0	3	23,1
skupaj	8	34,8	2	8,7	13	56,5	23	100,0	81	77,9

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	13	100,0
zg. obravnava 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	13	100,0
vrtec 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	13	100,0
vrtec 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	13	100,0
vrtec 3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	13	100,0
vrtec 4	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	13	100,0
prva triada 1	5	41,7	2	16,7	5	41,7	12	100,0	1	7,7
prva triada 2	0	0,0	0	0,0	10	100,0	10	100,0	3	23,1
skupaj	5	22,7	2	9,1	15	68,2	22	100,0	82	78,8

Kompetence: samourejanje – hranjenje, motorika (15 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	0	0,0	0	0,0	15	100,0	15	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	9	60,0	2	13,3	4	26,7	15	100,0	0	0,0
vrtec 1	0	0,0	0	0,0	15	100,0	15	100,0	0	0,0
vrtec 2	0	0,0	0	0,0	15	100,0	15	100,0	0	0,0
vrtec 3	0	0,0	0	0,0	15	100,0	15	100,0	0	0,0
vrtec 4	15	100,0	0	0,0	0	0,0	15	100,0	0	0,0
prva triada 1	0	0,0	0	0,0	15	100,0	15	100,0	0	0,0
prva triada 2	0	0,0	0	0,0	15	100,0	15	100,0	0	0,0
skupaj	24	20,0	2	1,7	94	78,3	120	100,0	0	0,0

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	0	0,0	0	0,0	15	100,0	15	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	2	13,3	2	13,3	11	73,3	15	100,0	0	0,0
vrtec 1	0	0,0	0	0,0	15	100,0	15	100,0	0	0,0
vrtec 2	0	0,0	0	0,0	15	100,0	15	100,0	0	0,0
vrtec 3	0	0,0	0	0,0	15	100,0	15	100,0	0	0,0
vrtec 4	0	0,0	0	0,0	15	100,0	15	100,0	0	0,0
prva triada 1	0	0,0	0	0,0	15	100,0	15	100,0	0	0,0
prva triada 2	0	0,0	0	0,0	15	100,0	15	100,0	0	0,0
skupaj	2	1,7	2	1,7	116	96,7	120	100,0	0	0,0

Kompetence: samourejanje – uživanje goste hrane (16 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	14	87,5	2	12,5	0	0,0	16	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	16	100,0	0	0,0	0	0,0	16	100,0	0	0,0
vrtec 1	4	25,0	2	12,5	10	62,5	16	100,0	0	0,0
vrtec 2	0	0,0	2	12,5	14	87,5	16	100,0	0	0,0
vrtec 3	1	6,3	1	6,3	14	87,5	16	100,0	0	0,0
vrtec 4	5	31,3	1	6,3	10	62,5	16	100,0	0	0,0
prva triada 1	2	12,5	1	6,3	13	81,3	16	100,0	0	0,0
prva triada 2	1	6,3	1	6,3	14	87,5	16	100,0	0	0,0
skupaj	43	33,6	10	7,8	75	58,6	128	100,0	0	0,0

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	10	62,5	1	6,3	5	31,3	16	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	12	75,0	2	12,5	2	12,5	16	100,0	0	0,0
vrtec 1	4	25,0	0	0,0	12	75,0	16	100,0	0	0,0
vrtec 2	2	12,5	4	25,0	10	62,5	16	100,0	0	0,0
vrtec 3	1	6,3	1	6,3	14	87,5	16	100,0	0	0,0
vrtec 4	4	25,0	0	0,0	12	75,0	16	100,0	0	0,0
prva triada 1	0	0,0	1	6,3	15	93,8	16	100,0	0	0,0
prva triada 2	3	18,8	5	31,3	8	50,0	16	100,0	0	0,0
skupaj	36	28,1	14	10,9	78	60,9	128	100,0	0	0,0

Kompetence: samourejanje – pitje (6 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	4	66,7	1	16,7	1	16,7	6	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	5	83,3	1	16,7	0	0,0	6	100,0	0	0,0
vrtec 1	0	0,0	0	0,0	6	100,0	6	100,0	0	0,0
vrtec 2	0	0,0	0	0,0	6	100,0	6	100,0	0	0,0
vrtec 3	0	0,0	0	0,0	6	100,0	6	100,0	0	0,0
vrtec 4	0	0,0	0	0,0	6	100,0	6	100,0	0	0,0
prva triada 1	0	0,0	0	0,0	6	100,0	6	100,0	0	0,0
prva triada 2	0	0,0	0	0,0	6	100,0	6	100,0	0	0,0
skupaj	9	18,8	2	4,2	37	77,1	48	100,0	0	0,0

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	3	50,0	0	0,0	3	50,0	6	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	4	66,7	1	16,7	1	16,7	6	100,0	0	0,0
vrtec 1	0	0,0	0	0,0	6	100,0	6	100,0	0	0,0
vrtec 2	1	16,7	0	0,0	5	83,3	6	100,0	0	0,0
vrtec 3	0	0,0	0	0,0	6	100,0	6	100,0	0	0,0
vrtec 4	0	0,0	0	0,0	6	100,0	6	100,0	0	0,0
prva triada 1	0	0,0	0	0,0	6	100,0	6	100,0	0	0,0
prva triada 2	0	0,0	0	0,0	6	100,0	6	100,0	0	0,0
skupaj	8	16,7	1	2,1	39	81,3	48	100,0	0	0,0

Kompetence: samourejanje – vsakodnevna opravila povezana s hranjenjem (20 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	20	100,0
zg. obravnava 2	20	100,0	0	0,0	0	0,0	20	100,0	0	0,0
vrtec 1	17	89,5	1	5,3	1	5,3	19	100,0	1	5,0
vrtec 2	16	84,2	3	15,8	0	0,0	19	100,0	1	5,0
vrtec 3	19	95,0	1	5,0	0	0,0	20	100,0	0	0,0
vrtec 4	19	95,0	1	5,0	0	0,0	20	100,0	0	0,0
prva triada 1	6	40,0	8	53,3	1	6,7	15	100,0	5	25,0
prva triada 2	14	77,8	3	16,7	1	5,6	18	100,0	2	10,0
skupaj	111	84,7	17	13,0	3	2,3	131	100,0	29	18,1

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	20	100,0
zg. obravnava 2	20	100,0	0	0,0	0	0,0	20	100,0	0	0,0
vrtec 1	15	75,0	2	10,0	3	15,0	20	100,0	0	0,0
vrtec 2	13	65,0	4	20,0	3	15,0	20	100,0	0	0,0
vrtec 3	18	90,0	1	5,0	1	5,0	20	100,0	0	0,0
vrtec 4	15	75,0	0	0,0	5	25,0	20	100,0	0	0,0
prva triada 1	0	0,0	3	21,4	11	78,6	14	100,0	6	30,0
prva triada 2	12	60,0	3	15,0	5	25,0	20	100,0	0	0,0
skupaj	93	69,4	13	9,7	28	20,9	134	100,0	26	16,3

Kompetence: samourejanje – čistoča in osebna nega (42 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	37	88,1	0	0,0	5	11,9	42	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	36	90,0	3	7,5	1	2,5	40	100,0	2	4,8
vrtec 1	5	16,7	5	16,7	20	66,7	30	100,0	12	28,6
vrtec 2	6	15,4	5	12,8	28	71,8	39	100,0	3	7,1
vrtec 3	16	40,0	12	30,0	12	30,0	40	100,0	2	4,8
vrtec 4	32	76,2	3	7,1	7	16,7	42	100,0	0	0,0
prva triada 1	3	7,9	6	15,8	29	76,3	38	100,0	4	9,5
prva triada 2	7	20,0	4	11,4	24	68,6	35	100,0	7	16,7
skupaj	142	46,4	38	12,4	126	41,2	306	100,0	30	8,9

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	38	92,7	0	0,0	3	7,3	41	100,0	1	2,4
zg. obravnava 2	30	75,0	3	7,5	7	17,5	40	100,0	2	4,8
vrtec 1	7	16,7	8	19,0	27	64,3	42	100,0	0	0,0
vrtec 2	7	17,1	2	4,9	32	78,0	41	100,0	1	2,4
vrtec 3	17	42,5	9	22,5	14	35,0	40	100,0	2	4,8
vrtec 4	9	23,1	7	17,9	23	59,0	39	100,0	3	7,1
prva triada 1	0	0,0	2	5,7	33	94,3	35	100,0	7	16,7
prva triada 2	1	2,8	5	13,9	30	83,3	36	100,0	6	14,3
skupaj	109	34,7	36	11,5	169	53,8	314	100,0	22	6,5

Kompetence: samourejanje – oblačenje (30 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	25	86,2	1	3,4	3	10,3	29	100,0	1	3,3
zg. obravnava 2	28	93,3	2	6,7	0	0,0	30	100,0	0	0,0
vrtec 1	7	30,4	6	26,1	10	43,5	23	100,0	7	23,3
vrtec 2	10	37,0	3	11,1	14	51,9	27	100,0	3	10,0
vrtec 3	21	70,0	1	3,3	8	26,7	30	100,0	0	0,0
vrtec 4	12	41,4	4	13,8	13	44,8	29	100,0	1	3,3
prva triada 1	5	19,2	3	11,5	18	69,2	26	100,0	4	13,3
prva triada 2	5	33,3	1	6,7	9	60,0	15	100,0	15	50,0
skupaj	113	54,1	21	10,0	75	35,9	209	100,0	31	12,9

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	24	82,8	1	3,4	4	13,8	29	100,0	1	3,3
zg. obravnava 2	22	75,9	2	6,9	5	17,2	29	100,0	1	3,3
vrtec 1	10	33,3	5	16,7	15	50,0	30	100,0	0	0,0
vrtec 2	6	20,0	6	20,0	18	60,0	30	100,0	0	0,0
vrtec 3	14	46,7	7	23,3	9	30,0	30	100,0	0	0,0
vrtec 4	13	44,8	2	6,9	14	48,3	29	100,0	1	3,3
prva triada 1	0	0,0	3	12,0	22	88,0	25	100,0	5	16,7
prva triada 2	5	17,2	8	27,6	16	55,2	29	100,0	1	3,3
skupaj	94	40,7	34	14,7	103	44,6	231	100,0	9	3,8

Kompetence: samourejanje – skrb za zdravje (3 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	3	100,0	0	0,0	0	0,0	3	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	3	100,0	0	0,0	0	0,0	3	100,0	0	0,0
vrtec 1	2	66,7	1	33,3	0	0,0	3	100,0	0	0,0
vrtec 2	2	66,7	1	33,3	0	0,0	3	100,0	0	0,0
vrtec 3	3	100,0	0	0,0	0	0,0	3	100,0	0	0,0
vrtec 4	2	66,7	0	0,0	1	33,3	3	100,0	0	0,0
prva triada 1	3	100,0	0	0,0	0	0,0	3	100,0	0	0,0
prva triada 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	100,0
skupaj	18	85,7	2	9,5	1	4,8	21	100,0	3	12,5

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	3	100,0	0	0,0	0	0,0	3	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	3	100,0	0	0,0	0	0,0	3	100,0	0	0,0
vrtec 1	1	33,3	2	66,7	0	0,0	3	100,0	0	0,0
vrtec 2	1	33,3	0	0,0	2	66,7	3	100,0	0	0,0
vrtec 3	3	100,0	0	0,0	0	0,0	3	100,0	0	0,0
vrtec 4	1	33,3	1	33,3	1	33,3	3	100,0	0	0,0
prva triada 1	0	0,0	2	66,7	1	33,3	3	100,0	0	0,0
prva triada 2	1	33,3	0	0,0	2	66,7	3	100,0	0	0,0
skupaj	13	54,2	5	20,8	6	25,0	24	100,0	0	0,0

Kompetence: socializacija (81 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	59	80,8	1	1,4	13	17,8	73	100,0	8	9,9
zg. obravnava 2	69	86,3	5	6,3	6	7,5	80	100,0	1	1,2
vrtec 1	24	30,0	9	11,3	47	58,8	80	100,0	1	1,2
vrtec 2	19	25,3	17	22,7	39	52,0	75	100,0	6	7,4
vrtec 3	35	50,0	20	28,6	15	21,4	70	100,0	11	13,6
vrtec 4	16	21,9	21	28,8	36	49,3	73	100,0	8	9,9
prva triada 1	7	10,9	7	10,9	50	78,1	64	100,0	17	21,0
prva triada 2	16	23,5	6	8,8	46	67,6	68	100,0	13	16,0
skupaj	245	42,0	86	14,8	252	43,2	583	100,0	65	10,0

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	54	66,7	3	3,7	24	29,6	81	100,0	0	0,0
zg. obravnava 2	50	61,7	5	6,2	26	32,1	81	100,0	0	0,0
vrtec 1	15	18,5	3	3,7	63	77,8	81	100,0	0	0,0
vrtec 2	15	19,0	16	20,3	48	60,8	79	100,0	2	2,5
vrtec 3	25	32,9	18	23,7	33	43,4	76	100,0	5	6,2
vrtec 4	15	18,5	6	7,4	60	74,1	81	100,0	0	0,0
prva triada 1	5	6,8	0	0,0	69	93,2	74	100,0	7	8,6
prva triada 2	1	1,7	2	3,4	55	94,8	58	100,0	23	28,4
skupaj	180	29,5	53	8,7	378	61,9	611	100,0	37	5,7

Kompetence: skupaj – glede na posameznega otroka (613 dejavnosti)

otrok	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	334	79,0	15	3,5	74	17,5	423	100,0	190	31,0
zg. obravnava 2	377	81,8	28	6,1	56	12,1	461	100,0	152	24,8
vrtec 1	141	28,1	76	15,2	284	56,7	501	100,0	112	18,3
vrtec 2	114	24,8	92	20,0	254	55,2	460	100,0	153	25,0
vrtec 3	249	50,8	69	14,1	172	35,1	490	100,0	123	20,1
vrtec 4	218	38,9	73	13,0	269	48,0	560	100,0	53	8,6
prva triada 1	80	14,4	65	11,7	410	73,9	555	100,0	58	9,5
prva triada 2	70	14,7	38	8,0	367	77,3	475	100,0	138	22,5
skupaj	1583	40,3	456	11,6	1886	48,1	3925	100,0	979	20,0

otrok	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
zg. obravnava 1	298	67,1	12	2,7	134	30,2	444	100,0	169	27,6
zg. obravnava 2	341	65,6	33	6,3	146	28,1	520	100,0	93	15,2
vrtec 1	120	21,1	64	11,3	384	67,6	568	100,0	45	7,3
vrtec 2	99	18,1	44	8,1	403	73,8	546	100,0	67	10,9
vrtec 3	186	36,1	73	14,2	256	49,7	515	100,0	98	16,0
vrtec 4	113	20,3	32	5,7	412	74,0	557	100,0	56	9,1
prva triada 1	20	3,6	26	4,6	515	91,8	561	100,0	52	8,5
prva triada 2	50	9,5	40	7,6	437	82,9	527	100,0	86	14,0
skupaj	1227	29,0	324	7,6	2687	63,4	4238	100,0	666	13,6

Kompetence: skupaj (povzetek)

kompetence	leto	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
groba motorika (66)	leto 2010	145	27,8	34	6,5	342	65,6	521	100,0	7	1,3
	leto 2012	115	21,8	28	5,3	384	72,9	527	100,0	1	0,2
motorika – osnovne spretnosti (18)	leto 2010	36	26,3	11	8	90	65,7	137	100,0	7	4,9
	leto 2012	38	26,8	4	2,8	100	70,4	142	100,0	2	1,4
motorika – ročne spretnosti (42)	leto 2010	124	38	33	10,1	169	51,8	326	100,0	10	3
	leto 2012	68	20,8	20	6,1	239	73,1	327	100,0	9	2,7
orientacija in mobilnost (51)	leto 2010	113	37,3	83	27,4	107	35,3	303	100,0	105	25,7
	leto 2012	26	8,8	35	11,9	234	79,3	295	100,0	113	27,7
ocena čutil – vizualno področje (33)	leto 2010	65	43,3	17	11,3	68	45,3	150	100,0	114	43,2
	leto 2012	55	32,9	11	6,6	101	60,5	167	100,0	97	36,7
ocena čutil – sluh (8)	leto 2010	7	11,1	5	7,9	51	81,0	63	100,0	1	1,6
	leto 2012	0	0	2	3,1	62	96,9	64	100,0	0	0
ocena čutil – vonj, okus in tip (10)	leto 2010	30	50	14	23,3	16	26,7	60	100,0	20	25
	leto 2012	23	30,7	6	8	46	61,3	75	100,0	5	6,3
komunikacija – izražanje (47)	leto 2010	132	36,7	28	7,8	200	55,6	360	100,0	16	4,3
	leto 2012	75	21,1	16	4,5	265	74,4	356	100,0	20	5,3
komunikacija – razumevanje govora (29)	leto 2010	80	37,2	35	16,3	100	46,5	215	100,0	17	7,3
	leto 2012	45	20,2	24	10,8	154	69,1	223	100,0	9	3,9
branje (10)	leto 2010	4	40,0	4	40	2	20,0	10	100,0	70	87,5
	leto 2012	16	66,7	0	0	8	33,3	24	100,0	56	70
delo s svinčnikom in pisanje (25)	leto 2010	55	73,3	4	5,3	16	21,3	75	100,0	125	62,5
	leto 2012	94	64,8	7	4,8	44	30,3	145	100,0	55	27,5
branje in pisanje v Braillovi pisavi (16)*	leto 2010	0	0	0	0	16	100	16	100,0	112	87,5
	leto 2012	19	39,6	0	0	29	60,4	48	100,0	80	62,5
delo s števili (32)	leto 2010	79	65,8	8	6,7	33	27,5	120	100,0	136	53,1
	leto 2012	113	53,1	11	5,2	89	41,8	213	100,0	43	16,8
praktična uporaba računalnika (13)	leto 2010	8	34,8	2	8,7	13	56,5	23	100,0	81	77,9
	leto 2012	5	22,7	2	9,1	15	68,2	22	100,0	82	78,8
samourejanje – hranjenje, motorika (15)	leto 2010	24	20	2	1,7	94	78,3	120	100,0	0	0
	leto 2012	2	1,7	2	1,7	116	96,7	120	100,0	0	0
samourejanje – uživanje goste hrane (16)	leto 2010	43	33,6	10	7,8	75	58,6	128	100,0	0	0
	leto 2012	36	28,1	14	10,9	78	60,9	128	100,0	0	0
samourejanje – pitje (6)	leto 2010	9	18,8	2	4,2	37	77,1	48	100,0	0	0
	leto 2012	8	16,7	1	2,1	39	81,3	48	100,0	0	0
samourejanje – vsakodnevna opravila povezana s hranjenjem (20)	leto 2010	111	84,7	17	13	3	2,3	131	100,0	29	18,1
	leto 2012	93	69,4	13	9,7	28	20,9	134	100,0	26	16,3
samourejanje – čistoča in osebna nega (42)	leto 2010	142	46,4	38	12,4	126	41,2	306	100,0	30	8,9
	leto 2012	109	34,7	36	11,5	169	53,8	314	100,0	22	6,5
samourejanje – oblačenje (30)	leto 2010	113	54,1	21	10	75	35,9	209	100,0	31	12,9
	leto 2012	94	40,7	34	14,7	103	44,6	231	100,0	9	3,8
samourejanje – skrb za zdravje (3)	leto 2010	18	85,7	2	9,5	1	4,8	21	100,0	3	12,5
	leto 2012	13	54,2	5	20,8	6	25	24	100,0	0	0

socializacija (81)	leto 2010	245	42	86	14,8	252	43,2	583	100,0	65	10
	leto 2012	180	29,5	53	8,7	378	61,9	611	100,0	37	5,7
skupaj – glede na posameznega otroka (613)	leto 2010	1583	40,3	456	11,6	1886	48,1	3925	100,0	979	20
	leto 2012	1227	29	324	7,6	2687	63,4	4238	100,0	666	13,6

*Na rezultat vpliva različno število otrok, ki so bili na tem področju ocenjeni v obeh letih – razvidno iz podrobnih podatkov za posameznega otroka.

4.2. ZA STAREJŠE (2. IN 3. VIO OSNOVNE ŠOLE TER SREDNJA ŠOLA)

Prikazane so ocene kompetenc za starejše otroke in mladostnike, ki so bile podane v letu 2010 in v letu 2012; za dva mladostnika v srednji šoli, za pet otrok v drugi triadi osnovne šole in za dva otroka v tretji triadi osnovne šole.

Za otroke oz. mladostnike pod oznakami »srednja sola 1«, »druga triada 1«, »druga triada 3«, »druga triada 5« in »tretja triada 2«, je bilo vpisano, da je pri diagnozi, prilagoditvah, omejitvah, ... stanje nespremenjeno.

Diagnoza, prognoza, očesna terapija in omejitve

otrok/mladostnik	leto	diagnoza	prognoza	očesna terapija	omejitve
srednja sola 1	leto 2010	Nystagmushorisontalisetrotatorius o.u., Astigmat. hypermetrop. o.u., Retinalna disfunkcija o.u.	obstaja možnost slabšanja vida		ne
	leto 2012				
srednja sola 2	leto 2010	Heriditarna optična nevropatijaLeber	stanje je stabilno		ne
	leto 2012				
druga triada 1	leto 2010	Nystagmushorisontalis, Hypoplasiapapillae n. optici o.u.	stanje vida je stabilno		ne
	leto 2012				
druga triada 2	leto 2010	Astigmatismusmixtus, Retinalnadistrofija, Photophobia. Nystagmus	stanje ni stabilno, lahko pride do poslabšanja vida		da: pri telesni vzgoji obstaja možnost poškodb zaradi zoženega vidnega polja in slabše orientacije v prostoru.
	leto 2012	Retinalnadistrofija, Nystagmus, astigmatizem	Stanje ni stabilno		ne
druga triada 3	leto 2010	Myopia alta o.u., Retinalnadistrofija o.u.	lahko pričakujemo slabšanje vida		da: dviganje in sklanjanje
	leto 2012				
druga triada 4	leto 2010	Nystagmushorisontalis o.u., Aphakia postop. o.u., Glaucomasec. o.u.	vid se lahko poslabša	Antiglaukomska terapija	da: dviganje in sklanjanje
	leto 2012	Nystagmushorisontalis o.u., Aphakia postop,o.u., Glaucomasec.o.u.	Vid se lahko poslabša	Antiglaukomska terapija	da: dviganje in sklanjanje
druga triada 5	leto 2010	Nystagmushorisontalis o.u., Strab. converg. conc. o.dx., Septooptičnadisplazija	stabilno		ne
	leto 2012				
tretja triada 1	leto 2010	Astigmatismusmixtus, Glaucomacong., Nystagmus, fotofobija		Antiglaukomska terapija po navodilih zdravnika	da: dviganje in sklanjanje, potrebuje prilagojeno izvajanje športne vzgoje
	leto 2012				
tretja triada 2	leto 2010	Nystagmus, Glaucoma con., status post TREC ou.	vid se lahko spreminja in postopno slabša		da: dviganje in sklanjanje, naj ne izvaja skupinskih iger z žogo
	leto 2012				

Optični in ostali pripomočki, prilagojena IKT oprema

otrok/mladostnik	leto	optični pripomočki	ostali pripomočki	prilagojena IKT oprema
srednja sola 1	leto 2010	Zaradi bleščanja nosi sončna očala z dioptrijo. Očala z ustrezno korekcijo nosi tudi pri šolskem delu, delu z rač. in pri gledanju TV.	navadna lupa, elektronska lupa (za zemljevide)	Prenosni rač., programska oprema za povečevanje. Pri pouku ne uporablja rač.
	leto 2012			

srednja sola 2	leto 2010			Prenosni računalnik, program Govorec, programska oprema za povečevanje
	leto 2012			
druga triada 1	leto 2010		Looky lupa	Prenosni rač, brailova pisava
	leto 2012			
druga triada 2	leto 2010	Korekcijska očala	Doma uporablja elektronsko in ročno lupo.	prenosni rač., programska oprema za povečevanje
	leto 2012	korekcijska očala	Lupa z lučko	računalnik
druga triada 3	leto 2010	korekcijska očala	ročna lupa	prenosni računalnik, oprema za povečevanje. Pri pouku ne uporablja rač.
	leto 2012			
druga triada 4	leto 2010	Nosi korekcijska očala za bližino in očala za daljino.	Looky lupa	Prenosni rač., oprema za povečevanje, Brailova vrstica
	leto 2012	Korekcijska očala	Myreader	braillova vrstica, računalnik, govorec
druga triada 5	leto 2010		elektronska lupa	Braillov pisalni stroj elotype, prenosni rač. s programsko opremo za slepe, braillova vrstica
	leto 2012			
tretja triada 1	leto 2010		elektronska lupa	Prenosni rač, Govorec, Zoom tekst
	leto 2012			
tretja triada 2	leto 2010	stalno nosi korekcijska očala	Pri pouku ne uporablja nobenih dodatnih optičnih pripomočkov	pri pouku ne uporablja IKT
	leto 2012			

Ostrina vida (za slabovidne in slepe z ostankom vida) in ostale motnje, okvare ter primanjkljaji

otrok/mladostnik	leto	levo oko	desno oko	vidno polje	ostanek vida	ostale motnje, okvare ter primanjkljaji
srednja sola 1	leto 2010	s korekcijo 10%	s korekcijo 10%		s korekcijo 10%	asmatik (alergičen na pršico in pasjo dlako)
	leto 2012					
srednja sola 2	leto 2010	0,4%	0,1%		2%	
	leto 2012					
druga triada 1	leto 2010	0,5%	0,1%		1%	
	leto 2012					
druga triada 2	leto 2010	s korekcijo 10%	s korekcijo 16%	vidno polje je zoženo desno na 18, leve na 8 stopinj	16%	
	leto 2012	8%	5%	zoženo	binokularno 12%	
druga triada 3	leto 2010	s korekcijo 10%	s korekcijo 25%		25%	
	leto 2012					
druga triada 4	leto 2010	0,2 %	1,7%		1,7%	
	leto 2012	0%	1,7%		1,7%	
druga triada 5	leto 2010	3%	0,1%		4%	
	leto 2012					
tretja triada 1	leto 2010	gib pred očmi na 0,5 m (1%)			minimalni ostanek vida	
	leto 2012					
tretja triada 2	leto 2010	s korekcijo 10%	s korekcijo 16%		s korekcijo 20%	
	leto 2012					

Uporaba vidne sposobnosti pri bližinskem delu

otrok/mladostnik	leto	Zaznavanje svetlobe	Razločevanje barv	Razločevanje barv: vrsta barvne zaznave	Zaznavanje linij in črt
srednja sola 1	leto 2010	svetloba ovira	da	Ishihara test ni izvedljiv. Loči barve na večjih površinah.	da
	leto 2012				
srednja sola 2	leto 2010	svetloba ovira	da	Ishiara ni izvedljiv. Pri ločevanju barv dela napake.	da
	leto 2012		ne		
druga triada 1	leto 2010	dodatna osvetlitev	da	Ishiara ni izvedljiv. Barve večjih površin predmetov loči in poimenuje.	da
	leto 2012				
druga triada 2	leto 2010	dodatna osvetlitev	ne	belo – črna	da
	leto 2012			belo-črna	da
druga triada 3	leto 2010	dodatna osvetlitev	da	Loči vse osnovne barve in odtenke	da
	leto 2012				
druga triada 4	leto 2010	vseeno	da		da
	leto 2012	vseeno	da	vse	da
druga triada 5	leto 2010	dodatna osvetlitev	da	Ishiara ni izvedljiv. Barve loči, prepoznava in poimenuje.	da
	leto 2012				
tretja triada 1	leto 2010	svetloba ovira	da	Ishiara ni izvedljiv. Prepozna osnovne barve večjih površin predmetov.	da
	leto 2012				
tretja triada 2	leto 2010	vseeno	da		da
	leto 2012				

otrok/mladostnik	leto	Fiksacija pogleda	koordinacija oko-roka	orientacija na ploskvi	prepoznavanje slikovnega gradiva	orientacija na sliki
srednja sola 1	leto 2010	da	da	da	ovirano	da
	leto 2012					
srednja sola 2	leto 2010	da	da	da	ovirano	ne
	leto 2012					
druga triada 1	leto 2010	da	da	da	ovirano	da
	leto 2012					
druga triada 2	leto 2010	da	da	da	ovirano	da
	leto 2012	da	da	da	ovirano	da
druga triada 3	leto 2010	da	da	da	neovirano	da
	leto 2012					
druga triada 4	leto 2010	da	da	da	ovirano	da
	leto 2012				ovirano	ne
druga triada 5	leto 2010	da	da	da	ovirano	ne
	leto 2012					
tretja triada 1	leto 2010	da	da	da	ovirano	ne
	leto 2012					
tretja triada 2	leto 2010	da	da	da	neovirano	da
	leto 2012					

Uporaba vidne sposobnosti pri bližinskem delu – branje

otrok/mladostnik	leto	vrsta	velikost pisave	tip pisave	bralna razdalja
srednja sola 1	leto 2010	črni tisk	16-18	arial, tahoma, verdana	do 15 cm
	leto 2012				
srednja sola 2	leto 2010	črni tisk	72	arial	5 cm
	leto 2012				
druga triada 1	leto 2010	črni tisk	48	verdana, tahoma, arial	3 cm
	leto 2012				
druga triada 2	leto 2010	črni tisk	20	tahoma, verdana	15 cm
	leto 2012	črni tisk	20	arial, tahoma	15 cm
druga triada 3	leto 2010	črni tisk	18	arial, verdana, tahoma	10 cm
	leto 2012				
druga triada 4	leto 2010	črni tisk	36	arial	5 cm
	leto 2012	brajica			
druga triada 5	leto 2010	brajica	-	-	-
	leto 2012				
tretja triada 1	leto 2010	črni tisk	72	arial	2 cm
	leto 2012				
tretja triada 2	leto 2010	črni tisk	18	arial, verdana, tahoma	15-20 cm
	leto 2012				

Uporaba vidne sposobnosti pri daljinskem delu

otrok/mladostnik	leto	dolžina v metrih	zazna očesni stik	zazna mimiko in geste	prepozna osebe	zazna ovire
srednja sola 1	leto 2010	2 m (ali 1 m)	da (1 m)	da (1 m)	da	da
	leto 2012					
srednja sola 2	leto 2010	3 m	ne	ne	da	da
	leto 2012					
druga triada 1	leto 2010	0,5 m	ne	ne	ne	da
	leto 2012					
druga triada 2	leto 2010	10 m (ali 2 m)	da (2 m)	da (2 m)	da	da
	leto 2012	2 m	da	da	da	da
druga triada 3	leto 2010	5 m (ali 1 m)	da (1 m)	da (1 m)	da	da
	leto 2012					
druga triada 4	leto 2010	3 m	ne	ne	da	da
	leto 2012	3 m	ne	da	da	da
druga triada 5	leto 2010	1 m	ne		da	da
	leto 2012					
tretja triada 1	leto 2010	1 m	ne	ne	ne	da
	leto 2012					
tretja triada 2	leto 2010	6 m (ali 2m)	da	da	da	da
	leto 2012					

otrok/mladostnik	leto	prepozna strukturo prostora	zazna premikanje v prostoru	zazna gibanje v prostoru	se orientira v prostoru	prepozna tabelsko sliko
srednja sola 1	leto 2010	da	da	da	da	ne
	leto 2012					

srednja sola 2	leto 2010	da	da	da	da	ne
	leto 2012					
druga triada 1	leto 2010	da	da	da	da	ne
	leto 2012					
druga triada 2	leto 2010	da	da	da	da	da (2 m)
	leto 2012	da	da	da	da	da
druga triada 3	leto 2010	da	da	da	da	da (1 m)
	leto 2012					
druga triada 4	leto 2010	da	da	da	da	ne
	leto 2012	da	da	da	da	ne
druga triada 5	leto 2010	da	da	da	da	ne
	leto 2012					
tretja triada 1	leto 2010	da	da	da	da	ne
	leto 2012					
tretja triada 2	leto 2010	da	da	da	da	da (2 m)
	leto 2012					

Ugotovitve

otrok/mladostnik	leto	opis stanja vidne funkcije	uporaba komunikacijskega načina	Posebnosti
srednja sola 1	leto 2010	Preprečevati mu je potrebno bleščanje. Vid najbolje uporablja v napol zatemnjenem prostoru, ker ga svetloba zelo moti. Bere Jaeger št. 4 na razdalji 15 cm in Keeler A 9, 6,4 D. Slikovno gradivo slabo prepoznava. Potrebuje močne kontraste risbe in slike. Potrebno je upoštevati daljši čas za fiksacijo pogleda na opazovani predmet, za branje in pisanje.	za slabovidne	
	leto 2012			
srednja sola 2	leto 2010	Svetloba ga moti. Pri ločevanju barv dela napake. Slikovnega gradiva ne prepozna, prepoznava obrise predmetov. Potrebuje opise slik, postopkov (pri laboratorijskih vajah). Jaeger bralni test ni izvedljiv, Keeler bere A 15, 24 D. Potrebuje prilagoditev tabelskih zapisov.	kombinirano	Pri matematiki dela vidno s črnim debelim flomastrom. Namesto Braillove pisave uporablja rač. program Govorec.
	leto 2012			
druga triada 1	leto 2010	Potrebuje zelo osvetljeno delovno okolje. Barve večjih površin loči in poimenuje. Slikovnega gradiva ne prepoznava. Potrebuje prilagoditve tabelskih zapisov. Jaeger ni izvedljiv. Keeler tablice bere A 16, 32 D na razdalji 3 cm.	kombinirano	
	leto 2012			
druga triada 2	leto 2010	Potrebuje dodatno osvetlitev, preprečevanje je potrebno bleščanje. S težavo in počasi bere Jaeger št. 5 na razdalji 15cm in Keeler A 10, 8D. Barv ne prepoznava. Slikovno gradivo slabo prepoznava. Potrebuje močne kontraste, risbe in slike naj vsebujejo le bistvene informacije. Upoštevati je potrebno daljše čas za fiksacijo pogleda na opazovalni predmet, za branje in pisanje.	za slabovidne	
	leto 2012			
druga triada 3	leto 2010	Potrebuje več svetlobe, preprečevati je potrebno bleščanje. Bere Jaeger št 2 na 10 cm in Keeler A 9, 6,4 D. Za bližinsko delo še ne potrebuje posebnih pripomočkov. Pri branju uporablja ročno lupo. Želi povečavo na računalniško velikost 18. Ishihara 12/12. Barve loči. Slikovno gradivo dobro prepoznava. Potrebuje prilagoditve manjših tabelskih zapisov.	za slabovidne	
	leto 2012			

druga triada 4	leto 2010	Jaeger ni izvedljiv, bere Keeler A 16, 32 D. Potrebuje prilagoditve tabelskih zapisov. Prepoznava enostavne slike in risbe. Barve loči.	kombinirano	
	leto 2012	Ni bilo možno preveriti zaradi akutne alergijske reakcije oči, ki so se ji ves čas rosile.	slepe	Bere brajico.
druga triada 5	leto 2010	Za uporabo vida pri vsakdanjih opravilih potrebuje dodatno svetlobo. Barve večjih površin predmetov loči in poimenuje. Potrebuje prilagojene tabelske zapise. Slikovnega gradiva ne prepoznava.	za slepe	Delno dela po kombiniranih komunikacijskih tehnikah.
	leto 2012			
tretja triada 1	leto 2010	Svetloba ga izredno moti. Preprečevati je potrebno bleščanje. Jaeger ni izvedljiv, Keeler bere A 17, 40 D. Za vizualno delo je najbolj dejaven v napol zatemnjenem prostoru. Barve večjih površin loči, prepozna in poimenuje. Slikovnega gradiva ne prepoznava. Prepoznava samo obrise predmetov. Potrebuje prilagoditve tabelskih zapisov.	kombinirano	Pri komunikacijskih tehnikah za sporočanje uporablja Govorca. Uči se Braillove pisave.
	leto 2012			
tretja triada 2	leto 2010	Na svetlobo ni preobčutljiv, preprečevati pa je potrebno bleščanje. S težavo in počasi bere Jaeger št. 4 na razdalji 15cm in Keeler A 8, 5,25 D. Na tablo vidi z razdalje 2 m. Loči barve. Slikovno gradivo primerno prepoznava. Potrebno je upoštevati daljši čas za fiksacijo pogleda na opazovani predmet, za branje in pisanje.	za slabovidne	
	leto 2012			

Usmeritev v individualni program specialnopedagoških veščin (leto 2012)

otrok/mladostnik	Komunikacija / računalništvo	Orientacija in mobilnost	Vsakodnevna opravila (VOS)	Vaje vida	Socialne veščine
srednja sola 1					ne
srednja sola 2					
druga triada 1	da	da	ne	ne	ne
druga triada 2					
druga triada 3					
druga triada 4					
druga triada 5					
tretja triada 1					
tretja triada 2					

Pripomočki in prilagoditve: komunikacija – opismenjevanje

otrok/mladostnik	leto	uporablja lupo, elektronsko povečalo (V)	uporablja brajevo vrstico (B)	uporablja zvočno govorno sintezo	zapisuje na brajev pisalni stroj (B)
srednja sola 1	leto 2010	da, ročno lupo	ne	ne	ne
	leto 2012	da, ročno lupo	ne	ne	ne
srednja sola 2	leto 2010	ne	ne	da	ne
	leto 2012	ne	da	da	da
druga triada 1	leto 2010	da, lupo	da	da	da
	leto 2012	da, elektronsko lupo	da	da	da
druga triada 2	leto 2010	da, myreader	ne	ne	ne
	leto 2012	da, ročno lupo	ne	ne	ne
druga triada 3	leto 2010	da, ročno lupo	ne	ne	ne
	leto 2012	da, ročno lupo	ne	ne	ne
druga triada 4	leto 2010	da, myreader	ne	ne	ne
	leto 2012	da, myreader	da	ne	ne
druga triada 5	leto 2010	da, elektronsko lupo	da	da	da
	leto 2012	da	da	da	da

tretja triada 1	leto 2010	da, myreader, lupa	ne	da	ne
	leto 2012	da, myreader	ne	da	da
tretja triada 2	leto 2010	ne	ne	ne	ne
	leto 2012	da	ne	da	ne

otrok/mladostnik	leto	zapisuje na računalnik	zapisuje ročno - z ustreznim pisalom	uporablja ustrezne pripomočke	ima ustrezen naklon bralne površine (V)	ustrezna osvetlitev delovne površine (V)
srednja sola 1	leto 2010	ne	da	ne	ne	da
	leto 2012	da	da	ne	ne	ne
srednja sola 2	leto 2010	da	da	ne	ne	ne
	leto 2012	da	da	da		ne
druga triada 1	leto 2010	da	da	da	ne	da
	leto 2012	da	da	da	da	da
druga triada 2	leto 2010	ne	da	da	ne	da
	leto 2012	ne	da		da	da
druga triada 3	leto 2010	ne	da	da	ne	da
	leto 2012	ne	da	da	ne	ne
druga triada 4	leto 2010	da	da	da	ne	da
	leto 2012	da	da	da	ne	ne
druga triada 5	leto 2010	da (razen mat)	ne	da	ne	da
	leto 2012	da	ne	da	ne	ne
tretja triada 1	leto 2010	da	da	da	ne	da
	leto 2012	da	ne	ne	ne	ne
tretja triada 2	leto 2010	ne	da	ne	ne	ne
	leto 2012	da	da	ne	da	da

Kompetence: komunikacija – opismenjevanje (34 dejavnosti)

otrok/mladostnik	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	3	11,1	15	55,6	9	33,3	27	100,0	7	20,6
srednja sola 2	9	30,0	15	50,0	6	20,0	30	100,0	4	11,8
druga triada 1	9	30,0	13	43,3	8	26,7	30	100,0	4	11,8
druga triada 2	8	29,6	12	44,4	7	25,9	27	100,0	7	20,6
druga triada 3	5	17,9	7	25,0	16	57,1	28	100,0	6	17,6
druga triada 4	9	33,3	14	51,9	4	14,8	27	100,0	7	20,6
druga triada 5	5	19,2	10	38,5	11	42,3	26	100,0	8	23,5
tretja triada 1	11	40,7	15	55,6	1	3,7	27	100,0	7	20,6
tretja triada 2	7	25,9	16	59,3	4	14,8	27	100,0	7	20,6
skupaj	66	26,5	117	47,0	66	26,5	249	100,0	57	18,6

otrok/mladostnik	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	2	6,7	5	16,7	23	76,7	30	100,0	4	11,8
srednja sola 2	7	22,6	11	35,5	13	41,9	31	100,0	3	8,8
druga triada 1	4	12,5	19	59,4	9	28,1	32	100,0	2	5,9
druga triada 2	2	6,9	17	58,6	10	34,5	29	100,0	5	14,7
druga triada 3	4	14,3	5	17,9	19	67,9	28	100,0	6	17,6
druga triada 4	20	64,5	7	22,6	4	12,9	31	100,0	3	8,8
druga triada 5	2	7,1	13	46,4	13	46,4	28	100,0	6	17,6
tretja triada 1	11	34,4	17	53,1	4	12,5	32	100,0	2	5,9
tretja triada 2	1	3,3	7	23,3	22	73,3	30	100,0	4	11,8
skupaj	53	19,6	101	37,3	117	43,2	271	100,0	35	11,4

Pripomočki in prilagoditve: komunikacija – računalništvo

otrok/mladostnik	leto	uporablja brajevo vrstico (b)	uporablja zvočno sintezo	uporablja ekran (e)	priporočljiva velikost ekrana	uporablja program za povečavo	velikost povečave	velikost pisave v urejevalniku besedila	druge prilagoditve:
srednja sola 1	leto 2010	ne	ne	da	19	ne		arial 15 pt	
	leto 2012				17		1,5	15	
srednja sola 2	leto 2010	ne	da	ne		ne		arial 12 pt	Govorec
	leto 2012	da	da	ne		ne			
druga triada 1	leto 2010	da	da	ne		ne		arial	
	leto 2012	da	da	ne		ne			
druga triada 2	leto 2010	ne	ne	da	17	ne		arial 28 pt	
	leto 2012	ne	ne	da	17	da	2	20	
druga triada 3	leto 2010	ne	ne	da	17	ne		arial 20 pt	
	leto 2012	ne	ne	da	17	da	2	20	
druga triada 4	leto 2010	ne	ne	da	17	da	7x ali več	arial, 42 pt	
	leto 2012	da	da						
druga triada 5	leto 2010	da	da	ne		ne		arial	
	leto 2012	da	da	ne		ne			
tretja triada 1	leto 2010	ne	da	da	17	da	7x	arial 44 pt	
	leto 2012	ne	da	da	17	da	20	44	inverzne barve
tretja triada 2	leto 2010	ne	ne	da	17	ne	2x	arial 18 pt	
	leto 2012	ne	ne	da	17		2	18	

Kompetence: komunikacija – računalništvo (41 dejavnosti)

otrok/mladostnik	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	0	0,0	6	17,1	29	82,9	35	100,0	6	14,6
srednja sola 2	10	27,0	23	62,2	4	10,8	37	100,0	4	9,8

druga triada 1	19	50,0	7	18,4	12	31,6	38	100,0	3	7,3
druga triada 2	25	71,4	4	11,4	6	17,1	35	100,0	6	14,6
druga triada 3	11	31,4	8	22,9	16	45,7	35	100,0	6	14,6
druga triada 4	13	36,1	15	41,7	8	22,2	36	100,0	5	12,2
druga triada 5	13	33,3	6	15,4	20	51,3	39	100,0	2	4,9
tretja triada 1	0	0,0	7	18,9	30	81,1	37	100,0	4	9,8
tretja triada 2	14	38,9	3	8,3	19	52,8	36	100,0	5	12,2
skupaj	105	32,0	79	24,1	144	43,9	328	100,0	41	11,1

otrok/mladostnik	**ocena v letu 2012**									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	1	2,9	8	23,5	25	73,5	34	100,0	7	17,1
srednja sola 2	14	35,9	7	17,9	18	46,2	39	100,0	2	4,9
druga triada 1	12	30,8	8	20,5	19	48,7	39	100,0	2	4,9
druga triada 2	6	16,7	6	16,7	24	66,7	36	100,0	5	12,2
druga triada 3	5	14,7	5	14,7	24	70,6	34	100,0	7	17,1
druga triada 4	22	57,9	2	5,3	14	36,8	38	100,0	3	7,3
druga triada 5	4	10,5	6	15,8	28	73,7	38	100,0	3	7,3
tretja triada 1	1	2,8	4	11,1	31	86,1	36	100,0	5	12,2
tretja triada 2	3	7,7	5	12,8	31	79,5	39	100,0	2	4,9
skupaj	68	20,4	51	15,3	214	64,3	333	100,0	36	9,8

Pripomočki in prilagoditve: orientacija in mobilnost

otrok/mladostnik	leto	uporablja belo palico	uporablja varovalne drže	ima psa vodiča	pozna pouk orientacije in mobilnosti	ali ponoči vidi slabše kot podnevi
srednja sola 1	leto 2010	ne	da	ne	da	ne
	leto 2012	ne	ne	ne	da	ne
srednja sola 2	leto 2010	ne	da	ne	da	da
	leto 2012	ne	ne	ne	da	ne
druga triada 1	leto 2010	da	da	ne	da	da
	leto 2012					
druga triada 2	leto 2010	ne	da	ne	ne	da
	leto 2012	ne	ne	ne	ne	da
druga triada 3	leto 2010		da	ne	ne	
	leto 2012	ne	ne	ne	ne	da
druga triada 4	leto 2010	ne	da	ne	ne	
	leto 2012	ne	ne	ne	ne	ne
druga triada 5	leto 2010		da	ne	da	ne
	leto 2012	da	da	ne	da	ne
tretja triada 1	leto 2010	da	da	ne	da	ne
	leto 2012	ne	ne	ne	da	da
tretja triada 2	leto 2010	ne	da	ne	ne	da
	leto 2012					

Kompetence: orientacija in mobilnost (46 dejavnosti)

otrok/mladostnik	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	13	59,1	0	0,0	9	40,9	22	100,0	24	52,2
srednja sola 2	9	19,6	6	13,0	31	67,4	46	100,0	0	0,0
druga triada 1	5	11,1	11	24,4	29	64,4	45	100,0	1	2,2
druga triada 2	1	3,0	8	24,2	24	72,7	33	100,0	13	28,3
druga triada 3	3	8,6	3	8,6	29	82,9	35	100,0	11	23,9
druga triada 4	3	8,6	8	22,9	24	68,6	35	100,0	11	23,9
druga triada 5	5	11,4	13	29,5	26	59,1	44	100,0	2	4,3
tretja triada 1	1	2,2	14	30,4	31	67,4	46	100,0	0	0,0
tretja triada 2	3	8,1	5	13,5	29	78,4	37	100,0	9	19,6
skupaj	43	12,5	68	19,8	232	67,6	343	100,0	71	17,1

otrok/mladostnik	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	0	0,0	0	0,0	37	100,0	37	100,0	9	19,6
srednja sola 2	0	0,0	3	8,8	31	91,2	34	100,0	12	26,1
druga triada 1	3	6,5	9	19,6	34	73,9	46	100,0	0	0,0
druga triada 2	0	0,0	5	15,2	28	84,8	33	100,0	13	28,3
druga triada 3	0	0,0	0	0,0	35	100,0	35	100,0	11	23,9
druga triada 4	14	31,8	14	31,8	16	36,4	44	100,0	2	4,3
druga triada 5	5	11,1	14	31,1	26	57,8	45	100,0	1	2,2
tretja triada 1	1	2,2	23	51,1	21	46,7	45	100,0	1	2,2
tretja triada 2	12	26,7	6	13,3	27	60,0	45	100,0	1	2,2
skupaj	35	9,6	74	20,3	255	70,1	364	100,0	50	12,1

Kompetence: vsakodnevna opravila in spretnosti – prehranjevanje, priprava hrane in pijače (18 dejavnosti)

otrok/mladostnik	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	0	0,0	4	28,6	10	71,4	14	100,0	4	22,2
srednja sola 2	4	30,8	8	61,5	1	7,7	13	100,0	5	27,8
druga triada 1	1	6,3	8	50,0	7	43,8	16	100,0	2	11,1
druga triada 2	6	35,3	5	29,4	6	35,3	17	100,0	1	5,6
druga triada 3	4	23,5	1	5,9	12	70,6	17	100,0	1	5,6
druga triada 4	3	23,1	8	61,5	2	15,4	13	100,0	5	27,8
druga triada 5	3	25,0	8	66,7	1	8,3	12	100,0	6	33,3
tretja triada 1	0	0,0	11	100,0	0	0,0	11	100,0	7	38,9

tretja triada 2	2	11,8	6	35,3	9	52,9	17	100,0	1	5,6
skupaj	23	17,7	59	45,4	48	36,9	130	100,0	32	19,8

otrok/mladostnik	**ocena v letu 2012**									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	0	0,0	2	12,5	14	87,5	16	100,0	2	11,1
srednja sola 2	1	8,3	5	41,7	6	50,0	12	100,0	6	33,3
druga triada 1	4	26,7	4	26,7	7	46,7	15	100,0	3	16,7
druga triada 2	0	0,0	3	20,0	12	80,0	15	100,0	3	16,7
druga triada 3	0	0,0	3	17,6	14	82,4	17	100,0	1	5,6
druga triada 4	9	64,3	4	28,6	1	7,1	14	100,0	4	22,2
druga triada 5	0	0,0	7	43,8	9	56,3	16	100,0	2	11,1
tretja triada 1	0	0,0	9	52,9	8	47,1	17	100,0	1	5,6
tretja triada 2	0	0,0	1	5,9	16	94,1	17	100,0	1	5,6
skupaj	14	10,1	38	27,3	87	62,6	139	100,0	23	14,2

Kompetence: vsakodnevna opravila in spretnosti – hišna opravila (11 dejavnosti)

otrok/mladostnik	**ocena v letu 2010**									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	3	60,0	2	40,0	0	0,0	5	100,0	6	54,5
srednja sola 2	3	50,0	0	0,0	3	50,0	6	100,0	5	45,5
druga triada 1	0	0,0	5	62,5	3	37,5	8	100,0	3	27,3
druga triada 2	1	16,7	5	83,3	0	0,0	6	100,0	5	45,5
druga triada 3	0	0,0	4	66,7	2	33,3	6	100,0	5	45,5
druga triada 4	1	50,0	1	50,0	0	0,0	2	100,0	9	81,8
druga triada 5	0	0,0	4	66,7	2	33,3	6	100,0	5	45,5
tretja triada 1	2	40,0	3	60,0	0	0,0	5	100,0	6	54,5
tretja triada 2	0	0,0	4	100,0	0	0,0	4	100,0	7	63,6
skupaj	10	20,8	28	58,3	10	20,8	48	100,0	51	51,5

otrok/mladostnik	**ocena v letu 2012**									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	0	0,0	1	14,3	6	85,7	7	100,0	4	36,4
srednja sola 2	1	12,5	2	25,0	5	62,5	8	100,0	3	27,3
druga triada 1	0	0,0	2	33,3	4	66,7	6	100,0	5	45,5
druga triada 2	0	0,0	2	28,6	5	71,4	7	100,0	4	36,4
druga triada 3	0	0,0	0	0,0	7	100,0	7	100,0	4	36,4
druga triada 4	2	28,6	4	57,1	1	14,3	7	100,0	4	36,4
druga triada 5	0	0,0	0	0,0	6	100,0	6	100,0	5	45,5

tretja triada 1	0	0,0	3	37,5	5	62,5	8	100,0	3	27,3
tretja triada 2	0	0,0	1	12,5	7	87,5	8	100,0	3	27,3
skupaj	3	4,7	15	23,4	46	71,9	64	100,0	35	35,4

Kompetence: vsakodnevna opravila in spretnosti –osebna opravila; higiena, urejanje (15 dejavnosti)

otrok/mladostnik	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	1	16,7	0	0,0	5	83,3	6	100,0	9	60,0
srednja sola 2	1	33,3	0	0,0	2	66,7	3	100,0	12	80,0
druga triada 1	0	0,0	1	20,0	4	80,0	5	100,0	10	66,7
druga triada 2	0	0,0	6	85,7	1	14,3	7	100,0	8	53,3
druga triada 3	0	0,0	0	0,0	8	100,0	8	100,0	7	46,7
druga triada 4	2	40,0	2	40,0	1	20,0	5	100,0	10	66,7
druga triada 5	0	0,0	0	0,0	2	100,0	2	100,0	13	86,7
tretja triada 1	0	0,0	1	33,3	2	66,7	3	100,0	12	80,0
tretja triada 2	1	9,1	3	27,3	7	63,6	11	100,0	4	26,7
skupaj	5	10,0	13	26,0	32	64,0	50	100,0	85	63,0

otrok/mladostnik	ocena v letu 2012									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	0	0,0	0	0,0	6	100,0	6	100,0	9	60,0
srednja sola 2	0	0,0	1	14,3	6	85,7	7	100,0	8	53,3
druga triada 1	0	0,0	0	0,0	6	100,0	6	100,0	9	60,0
druga triada 2	1	9,1	2	18,2	8	72,7	11	100,0	4	26,7
druga triada 3	0	0,0	0	0,0	8	100,0	8	100,0	7	46,7
druga triada 4	4	44,4	1	11,1	4	44,4	9	100,0	6	40,0
druga triada 5	0	0,0	1	16,7	5	83,3	6	100,0	9	60,0
tretja triada 1	0	0,0	0	0,0	7	100,0	7	100,0	8	53,3
tretja triada 2	0	0,0	0	0,0	12	100,0	12	100,0	3	20,0
skupaj	5	6,9	5	6,9	62	86,1	72	100,0	63	46,7

Kompetence: vsakodnevna opravila in spretnosti –komunikacija (7 dejavnosti)

otrok/mladostnik	ocena v letu 2010									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	0	0,0	0	0,0	4	100,0	4	100,0	3	42,9
srednja sola 2	3	75,0	0	0,0	1	25,0	4	100,0	3	42,9
druga triada 1	1	16,7	4	66,7	1	16,7	6	100,0	1	14,3
druga triada 2	4	100,0	0	0,0	0	0,0	4	100,0	3	42,9
druga triada 3	0	0,0	0	0,0	4	100,0	4	100,0	3	42,9

druga triada 4	3	75,0	0	0,0	1	25,0	4	100,0	3	42,9
druga triada 5	0	0,0	2	100,0	0	0,0	2	100,0	5	71,4
tretja triada 1	1	25,0	2	50,0	1	25,0	4	100,0	3	42,9
tretja triada 2	0	0,0	1	25,0	3	75,0	4	100,0	3	42,9
skupaj	12	33,3	9	25,0	15	41,7	36	100,0	27	42,9

otrok/mladostnik	**ocena v letu 2012**									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	0	0,0	0	0,0	3	100,0	3	100,0	4	57,1
srednja sola 2	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	6	85,7
druga triada 1	0	0,0	1	25,0	3	75,0	4	100,0	3	42,9
druga triada 2	0	0,0	1	20,0	4	80,0	5	100,0	2	28,6
druga triada 3	0	0,0	0	0,0	4	100,0	4	100,0	3	42,9
druga triada 4	1	33,3	2	66,7	0	0,0	3	100,0	4	57,1
druga triada 5	0	0,0	2	66,7	1	33,3	3	100,0	4	57,1
tretja triada 1	0	0,0	0	0,0	3	100,0	3	100,0	4	57,1
tretja triada 2	0	0,0	1	16,7	5	83,3	6	100,0	1	14,3
skupaj	1	3,1	7	21,9	24	75,0	32	100,0	31	49,2

Kompetence: vaje vida (12 dejavnosti)

otrok/mladostnik	**ocena v letu 2010**									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	0	0,0	2	16,7	10	83,3	12	100,0	0	0,0
srednja sola 2	2	16,7	5	41,7	5	41,7	12	100,0	0	0,0
druga triada 1	4	33,3	3	25,0	5	41,7	12	100,0	0	0,0
druga triada 2	0	0,0	7	58,3	5	41,7	12	100,0	0	0,0
druga triada 3	0	0,0	4	36,4	7	63,6	11	100,0	1	8,3
druga triada 4	2	16,7	6	50,0	4	33,3	12	100,0	0	0,0
druga triada 5	4	40,0	4	40,0	2	20,0	10	100,0	2	16,7
tretja triada 1	3	25,0	6	50,0	3	25,0	12	100,0	0	0,0
tretja triada 2	1	8,3	8	66,7	3	25,0	12	100,0	0	0,0
skupaj	16	15,2	45	42,9	44	41,9	105	100,0	3	2,8

otrok/mladostnik	**ocena v letu 2012**									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	0	0,0	1	8,3	11	91,7	12	100,0	0	0,0
srednja sola 2	4	36,4	6	54,5	1	9,1	11	100,0	1	8,3
druga triada 1	1	8,3	6	50,0	5	41,7	12	100,0	0	0,0
druga triada 2	0	0,0	4	33,3	8	66,7	12	100,0	0	0,0

druga triada 3	0	0,0	1	8,3	11	91,7	12	100,0	0	0,0
druga triada 4	2	16,7	6	50,0	4	33,3	12	100,0	0	0,0
druga triada 5	6	50,0	4	33,3	2	16,7	12	100,0	0	0,0
tretja triada 1	4	33,3	4	33,3	4	33,3	12	100,0	0	0,0
tretja triada 2	2	16,7	3	25,0	7	58,3	12	100,0	0	0,0
skupaj	19	17,8	35	32,7	53	49,5	107	100,0	1	0,9

Kompetence: socialne veščine (12 dejavnosti)

otrok/mladostnik	**ocena v letu 2010**									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	0	0,0	3	27,3	8	72,7	11	100,0	1	8,3
srednja sola 2	0	0,0	6	50,0	6	50,0	12	100,0	0	0,0
druga triada 1	1	8,3	3	25,0	8	66,7	12	100,0	0	0,0
druga triada 2	1	9,1	4	36,4	6	54,5	11	100,0	1	8,3
druga triada 3	0	0,0	2	18,2	9	81,8	11	100,0	1	8,3
druga triada 4	0	0,0	6	54,5	5	45,5	11	100,0	1	8,3
druga triada 5	0	0,0	2	16,7	10	83,3	12	100,0	0	0,0
tretja triada 1	0	0,0	7	63,6	4	36,4	11	100,0	1	8,3
tretja triada 2	1	8,3	5	41,7	6	50,0	12	100,0	0	0,0
skupaj	3	2,9	38	36,9	62	60,2	103	100,0	5	4,6

otrok/mladostnik	**ocena v letu 2012**									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	0	0,0	2	16,7	10	83,3	12	100,0	0	0,0
srednja sola 2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	12	100,0
druga triada 1	2	16,7	4	33,3	6	50,0	12	100,0	0	0,0
druga triada 2	0	0,0	2	16,7	10	83,3	12	100,0	0	0,0
druga triada 3	0	0,0	3	25,0	9	75,0	12	100,0	0	0,0
druga triada 4	2	22,2	3	33,3	4	44,4	9	100,0	3	25,0
druga triada 5	2	16,7	4	33,3	6	50,0	12	100,0	0	0,0
tretja triada 1	3	25,0	4	33,3	5	41,7	12	100,0	0	0,0
tretja triada 2	2	16,7	2	16,7	8	66,7	12	100,0	0	0,0
skupaj	11	11,8	24	25,8	58	62,4	93	100,0	15	13,9

Kompetence: skupaj – glede na posameznega otroka oz. mladostnika (197 dejavnosti)

otrok/mladostnik	**ocena v letu 2010**									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	20	14,7	32	23,5	84	61,8	136	100,0	60	30,6
srednja sola 2	41	25,2	63	38,7	59	36,2	163	100,0	33	16,8

druga triada 1	40	23,3	55	32,0	77	44,8	172	100,0	24	12,2
druga triada 2	46	30,3	51	33,6	55	36,2	152	100,0	44	22,4
druga triada 3	23	14,8	29	18,7	103	66,5	155	100,0	41	20,9
druga triada 4	36	24,8	60	41,4	49	33,8	145	100,0	51	26,0
druga triada 5	30	19,6	49	32,0	74	48,4	153	100,0	43	21,9
tretja triada 1	18	11,5	66	42,3	72	46,2	156	100,0	40	20,4
tretja triada 2	29	18,1	51	31,9	80	50,0	160	100,0	36	18,4
skupaj	283	20,3	456	32,8	653	46,9	1392	100,0	372	21,1

otrok/mladostnik	**ocena v letu 2012**									
	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
srednja sola 1	3	1,9	19	12,1	135	86,0	157	100,0	39	19,9
srednja sola 2	27	18,9	35	24,5	81	56,6	143	100,0	53	27,0
druga triada 1	26	15,1	53	30,8	93	54,1	172	100,0	24	12,2
druga triada 2	9	5,6	42	26,3	109	68,1	160	100,0	36	18,4
druga triada 3	9	5,7	17	10,8	131	83,4	157	100,0	39	19,9
druga triada 4	76	45,5	43	25,7	48	28,7	167	100,0	29	14,8
druga triada 5	19	11,4	51	30,7	96	57,8	166	100,0	30	15,3
tretja triada 1	20	11,6	64	37,2	88	51,2	172	100,0	24	12,2
tretja triada 2	20	11,0	26	14,4	135	74,6	181	100,0	15	7,7
skupaj	209	14,2	350	23,7	916	62,1	1475	100,0	289	16,4

Kompetence: skupaj – povzetek

kompetence	leto	dejavnosti ne obvlada		dejavnost delno obvlada, s pomočjo		dejavnost obvlada brez pomoči		skupaj		ni ocene (ni možno oceniti, ni vpisa)	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek od vseh
komunikacija – opismenjevanje	leto 2010	66	26,5	117	47,0	66	26,5	249	100,0	66	21,0
	leto 2012	53	19,6	101	37,3	117	43,2	271	100,0	35	11,4
komunikacija – računalništvo	leto 2010	105	32,0	79	24,1	144	43,9	328	100,0	41	11,1
	leto 2012	68	20,4	51	15,3	214	64,3	333	100,0	36	9,8
orientacija in mobilnost	leto 2010	43	12,5	68	19,8	232	67,6	343	100,0	71	17,1
	leto 2012	35	9,6	74	20,3	255	70,1	364	100,0	50	12,1
vsakodnevno – prehranjevanje, priprava hrane in pijače	leto 2010	23	17,7	59	45,4	48	36,9	130	100,0	32	19,8
	leto 2012	14	10,1	38	27,3	87	62,6	139	100,0	23	14,2
vsakodnevno – hišna opravila	leto 2010	10	20,8	28	58,3	10	20,8	48	100,0	51	51,5
	leto 2012	3	4,7	15	23,4	46	71,9	64	100,0	35	35,4
vsakodnevno – osebna opravila (higiena, urejanje)	leto 2010	5	10,0	13	26,0	32	64,0	50	100,0	85	63,0
	leto 2012	5	6,9	5	6,9	62	86,1	72	100,0	63	46,7
vsakodnevno – komunikacija	leto 2010	12	33,3	9	25,0	15	41,7	36	100,0	27	42,9
	leto 2012	1	3,1	7	21,9	24	75,0	32	100,0	31	49,2
vaje vida	leto 2010	16	15,2	45	42,9	44	41,9	105	100,0	3	2,8
	leto 2012	19	17,8	35	32,7	53	49,5	107	100,0	1	0,9
socialne veščine	leto 2010	3	2,9	38	36,9	62	60,2	103	100,0	5	4,6
	leto 2012	11	11,8	24	25,8	58	62,4	93	100,0	15	13,9

skupaj	leto 2010	283	20,3	456	32,8	653	46,9	1392	100,0	381	21,5
	leto 2012	209	14,2	350	23,7	916	62,1	1475	100,0	289	16,4

5. ODGOVORI RAVNATELJEV

V nadaljevanju so prikazani odgovori ravnateljev vrtcev in šol, v katere so bili vključeni slepi in slabovidni otroci ter mladostniki (ravnatelji šol v poskusu). Anketiranje ravnateljev je potekalo ob koncu šolskega leta 2011/12. V anketiranju je sodelovalo 15 ravnateljev vrtcev in šol.

Sodelovanje s Centrom za pomoč slepim in slabovidnim

Kakšno je po vašem mnenju sodelovanje vaše šole/vrtca s Centrom za pomoč slepim in slabovidnim?

ocena sodelovanja	število	odstotek
zelo slabo	1	7,1
slabo	0	0,0
srednje	0	0,0
dobro	11	78,6
zelo dobro	2	14,3
skupaj	14	100,0

Ali ste zadovoljni s podporo s strani Centra za pomoč slepim in slabovidnim pri delu s slepimi oz. slabovidnimi otroki/mladostniki?

zadovoljni s podporo	število	odstotek
da	14	100,0
ne	0	0,0
skupaj	14	100,0

Ali ste se pri sodelovanju s Centrom za pomoč slepim in slabovidnim srečevali oz. se še srečujete s težavami?

težave pri sodelovanju	število	odstotek
ne	11	78,6
da, manjše	3	21,4
da, večje	0	0,0
skupaj	14	100,0

Ravnatelj/ica, ki je obkrožil/a odgovor, da se srečujejo z manjšimi težavami je pripisal/a:

»Prepisi knjig v brajico.«

Ravnateljica, ki na predhodna tri vprašanja o sodelovanju s Centrom za pomoč slepim in slabovidnim ni odgovorila, je v vprašalniku pripisala:

»Nisem imela kontaktov s Centrom za pomoč slepim in slabovidnim.«

Vključevanje slepih in slabovidnih v vrtce in šole

Ali ste imeli oz. še imate težave z vključevanjem slepega oz. slabovidnega otroka/mladostnika v vašo šolo/vrtec?

težave pri vključevanju	število	odstotek
ne	12	80,0
da, manjše	3	20,0
da, večje	0	0,0
skupaj	15	100,0

Ravnateljica, ki je obkrožila odgovor, da nimajo težav pri vključevanju slepega oz. slabovidnega dijaka, je pripisala: »Dijak odhaja naslednje leto v zavod.«.

Dva ravnatelja, ki sta obkrožila odgovor, da se srečujejo z manjšimi težavami sta pripisala:

»Pridejo situacije ko se ne zavedamo oz. pozabimo, da slepa učenka potrebuje prilagoditve, ponazoritve,... Za določena področja nam tudi manjka strokovnih znanj.«

»Spremljevalec.«

Dodatne finančne obveznosti

Ali ste imeli oz. imate v vaši šoli/vrtcu zaradi vključitve slepega oz. slabovidnega otroka/mladostnika dodatne finančne obveznosti?

dodatne finančne obveznosti	število	odstotek
da	8	53,3
ne	7	46,7
skupaj	15	100,0

Optimalnost pogojev v vrtcih in šolah

Ali lahko v vaši šoli/vrtcu nudite optimalno vzgojo in izobraževanje oz. varstvo in vzgojo za slepe ter slabovidne otroke/mladostnike?

nudenje optimalnih pogojev	število	odstotek
da	12	80,0
ne	3	20,0
skupaj	15	100,0

Dva ravnatelja, ki sta odgovorila, da lahko slepemu oz. slabovidnemu nudijo optimalne pogoje, sta pripisala:

»Opomba: v tem trenutku slepemu učencu ne moremo zagotavljati optimalnih pogojev za delo.«

»Zapisala sem sicer pritrdilno, vendar se je potrebno zavedati tudi dodatne vložene energije, časa, motivacije vseh za dosego cilja - optimalnost.«

Trije ravnatelji, ki so odgovorili, da slepemu oz. slabovidnemu ne morejo nuditi optimalne pogoje, so pripisali:

»Na podružnični šoli skoraj optimalno "da" s prehodom na centralno šolo pa "ne" (velika večnadstropna stavba z več kot 500 učenci-gneča).«

»Optimalno nikakor, saj sam osebno in moji strokovni delavci niso izobraženi z delom slabovidnega otroka. Nimajo toliko učnih pripomočkov, morajo se znajti sami, veliko dodatnega dela in priprav samega strokovnega delavca.«

Vzgojo, varstvo in izobraževanje lahko nudimo optimalno glede na prostorske in kadrovske potenciale, ki jih lahko zagotovimo s soglasjem ustanovitelja. Vsekakor se trudimo, vendar menim, da tega kar nudijo prav centri za slepe in slabovidne, pa ne zmoremo.«

Predlogi ravnateljev

V kolikor imate kakšen predlog za izboljšanje vzgoje in izobraževanja slepih in slabovidnih otrok ter mladostnikov, ga prosimo zapišite:

»Asistent ...«

»Da bi staršem ob vključitvi stroke svetovali kaj je bolje za otroka in ne lažje za starše.«

»Manjša obremenitev tiflopedagogov oz. večje št. le-teh bi nekako pripomoglo k višji kvaliteti dela s slepimi in slabovidnimi ne terenu. Zelo dobro bi bilo, če bi bili tiflopedagogi tudi bližje nam, saj z vožnjami izgubijo veliko časa, energije, tudi denarja.«

»Težava nastopi pri spremljevalcu, saj ga država ne financira, slep učenec pa ima popolnoma enako pravico do sprotne vzgoje, dni dejavnosti ... kot ostali učenci in obratno.«

»V programu pedagoških fakultet bi moralo biti tudi izobraževanje za bodoče učitelje, vsaj v enem letniku, izobraževanje za otroke s posebnimi potrebami (karakteristike, značilnosti, prilagoditve, didaktika poučevanja, metode in načini dela) Npr: 1. letnik za gibalno ovirane, 2. letnik za naglušne, 3. letnik za slepe in slabovidne, 4. letnik za dolgotrajno obolele.«

»Več vspodbud s strani Centra...«

»Vključitev slabovidnega dijaka pomeni osvežitev za pedagoško prakso slehernega učitelja, ki dijaka poučuje. Tak dijak potrebuje drugačne metode dela, pripomočke in priprave, da lahko doseže načrtovani učni standard.

Sošolcem slabovidnega dijaka je potrebno dati osnovne informacije, slabovidnega dijaka pa vspodbujati k samostojnosti.«

6. ODGOVORI ZAPOSLENIH NA ZSSM

V nadaljevanju so prikazani odgovori zaposlenih na Zavodu za slepo in slabovidno mladino (ZSSM) v okviru katerega je bil vzpostavljen Center za pomoč slepim in slabovidnim. Anketiranje zaposlenih je potekalo ob koncu šolskega leta 2011/12. Sodelovalo je 23 zaposlenih iz ZSSM.

Prikazana povprečja pri vsebinskih vprašanjih oz. trditvah so izračunana na osnovi petstopenjskih lestvic, na katerih predstavlja vrednost 1, da trditev sploh ne drži, in vrednost 5, da trditev popolnoma drži. Statistične značilnosti razlik med povprečji glede na vlogo v poskusu so izračunane s pomočjo ustreznih t-testov (vrednosti t-testov so le informativne in pripisane pod tabelami).

Zaposleni na ZSSM

Trajanje vaše zaposlitve na Zavodu za slepo in slabovidno mladino Ljubljana (v letih):

trajanje zaposlitve	število	odstotek
do 10 let	12	63,2
od 10,1 do 20 let	5	26,3
20,1 ali več let	2	10,5
skupaj	19	100,0

Na vprašanje o trajanju zaposlitve na ZSSM 4 zaposleni niso odgovorili. Med tistimi, ki so odgovorili, jih je največ med njimi bilo na ZSSM zaposlenih do 10 let. V povprečju so bili vsi sodelujoči v anketiranju na ZSSM zaposleni dobrih 11 let (11,12 let).

Ali imate pridobljeno ustrezno izobrazbo za delo s slepimi in slabovidnimi (tiflo smer)?

izobrazba	število	odstotek
da, končano defektološko dokvalifikacijo za delo s slepimi in slabovidnimi (tiflo smer)	13	59,1
ne, vendar sem trenutno izobražujem za delo s slepimi in slabovidnimi	1	4,5
ne, vendar se nameravam vključiti v izobraževanje za delo s slepimi in slabovidnimi v prihodnje	6	27,3
ne, te izobrazbe ne potrebujem oz. je ne nameravam pridobiti	2	9,1
skupaj	22	100,0

Sodelovanje v poskusu

Ali imate v okviru *Centra za pomoč slepim in slabovidnim (v poskusu)* aktivno vlogo oz. ali opravljate določene naloge v okviru *Centra*?

sodelovanje v poskusu	število	odstotek
da	10	43,5
ne	13	56,5
skupaj	23	100,0

Delovanje Zavoda za slepo in slabovidno mladino Ljubljana (Zavod) kot celote

Naš Zavod ima jasno oblikovano poslanstvo (dolgoročni razlog obstoja in delovanja).

sodelovanje v poskusu	n	povprečje	st. odklon
da	9	4,22	0,833
ne	13	4,54	0,660
skupaj	22	4,41	0,734

t = -0,993; sig. = 0,333

Zaposleni imamo na Zavodu dobre delovne pogoje.

sodelovanje v poskusu	n	povprečje	st. odklon
da	10	3,10	1,101
ne	13	3,85	0,801
skupaj	23	3,52	0,994

t = -1,885; sig. = 0,073

Vodenje našega Zavoda ocenjujem kot dobro.

sodelovanje v poskusu	n	povprečje	st. odklon
da	10	4,10	1,287
ne	12	4,42	0,793
skupaj	22	4,27	1,032

t = -0,708; sig. = 0,487

Vzdušje na Zavodu je dobro.

sodelovanje v poskusu	n	povprečje	st. odklon
da	9	3,33	0,866
ne	13	3,85	1,068
skupaj	22	3,64	1,002

t = -1,192; sig. = 0,247

Delovanje Centra za pomoč slepim in slabovidnim (Center) – vsi zaposleni

Organiziranost Centra je dobra.

sodelovanje v poskusu	n	povprečje	st. odklon
da	9	4,11	0,928
ne	13	4,46	0,519
skupaj	22	4,32	0,716

t = -1,136; sig. = 0,269

Z delovanjem Centra se izboljšuje kvaliteta znanja slepih in slabovidnih otrok v inkluziji.

sodelovanje v poskusu	n	povprečje	st. odklon
da	9	4,44	0,726
ne	13	4,77	0,439
skupaj	22	4,64	0,581

t = -1,199; sig. = 0,254

Z delovanjem Centra se izboljšuje socialna vključenost slepih in slabovidnih otrok v družbo.

sodelovanje v poskusu	n	povprečje	st. odklon
da	9	4,22	0,833
ne	13	4,77	0,439
skupaj	22	4,55	0,671

t = -1,804; sig. = 0,098

Zasnovana organiziranost Centra zagotavlja primerne pogoje za kvalitetno in celovito delo s slepimi in slabovidnimi otroki.

sodelovanje v poskusu	n	povprečje	st. odklon
da	10	4,30	0,949
ne	13	4,54	0,519
skupaj	23	4,43	0,728

t = -0,772; sig. = 0,449

Delovanje Centra je učinkovito.

sodelovanje v poskusu	n	povprečje	st. odklon
da	9	3,78	0,833
ne	13	4,31	0,630
skupaj	22	4,09	0,750

t = -1,701; sig. = 0,104

Sem dobro seznanjen/a z organizacijo Centra.

sodelovanje v poskusu	n	povprečje	st. odklon
da	10	4,20	1,317
ne	13	4,00	0,816
skupaj	23	4,09	1,041

t = 0,449; sig. = 0,658

Sem dobro seznanjen/a s posameznimi enotami Centra in načinom dela v posamezni enoti.

sodelovanje v poskusu	n	povprečje	st. odklon
da	10	4,20	1,317
ne	13	3,77	0,832
skupaj	23	3,96	1,065

t = 0,960; sig. = 0,348

Naše delo bi moralo biti ponovno organizirano tako kot je bilo pred ustanovitvijo Centra.

sodelovanje v poskusu	n	povprečje	st. odklon
da	10	1,50	0,707
ne	13	1,77	0,725
skupaj	23	1,65	0,714

t = -0,892; sig. = 0,382

Zaradi uvedbe Centra sem v službi dodatno obremenjen/a.

sodelovanje v poskusu	n	povprečje	st. odklon
da	9	3,11	1,453
ne	13	2,54	0,877
skupaj	22	2,77	1,152

t = 1,057; sig. = 0,311

Delovanje Centra za pomoč slepim in slabovidnim (Center) – udeleženci v poskusu

Na naslednja vprašanja so odgovarjali le tisti zaposleni ZSSM, ki so bili aktivno vključeni v delovanje Centra za pomoč slepim in slabovidnim oz. ki so bili aktivno vključeni v poskus.

delovanje centra	n	povprečje	st. odklon
Moje naloge v okviru Centra so jasno opredeljene in jih poznam.	10	4,20	1,229
Zadovoljen/na sem z vodenjem posameznih enot Centra.	10	4,10	0,994
Zadovoljen/na sem z usklajevanjem dela med posameznimi enotami Centra.	10	4,10	0,994
Sem motiviran/a za delo v okviru Centra.	10	4,50	0,707
Organiziranost Centra po enotah omogoča bolj pregledno delitev nalog.	10	4,10	0,994
Organiziranost Centra po enotah omogoča bolj kakovostno podporo v procesu inkluzije slepih in slabovidnih.	10	4,70	0,675
Sodelovanje Centra s posameznimi šolami/vrtci/zavodi,v katere so vključeni slepi in slabovidni otroci ter mladostniki, ocenjujem kot dobro.	10	4,10	0,568
Center nudi šolam/vrtcem/zavodom, v katere so vključeni slepi in slabovidni otroci ter mladostniki, vso potrebno strokovno podporo (svetovanja, izobraževanja, seminarji), ki jo potrebujejo.	10	4,70	0,483
Center nudi šolam/vrtcem/zavodom,v katere so vključeni slepi in slabovidni otroci ter mladostniki, vse potrebne tehnične pripomočke in didaktični material za delo z njimi.	10	3,20	0,789

Težave pri delovanju Centra za pomoč slepim in slabovidnim

Ali te zaznali pri delovanju posamezne enote Centra kakršnekoli težave?

enota centra	ne, težav ni (%)	da, manjše težave (%)	da, večje težave (%)	skupaj (%)
enota za podporo inkluziji	4 (40,0)	4 (40,0)	2 (20,0)	10 (100,0)
enota za pripomočke		5 (50,0)	5 (50,0)	10 (100,0)
enota za diagnostiko in zgodnjo obravnavo	3 (37,5)	1 (12,5)	4 (50,0)	8 (100,0)
enota za razvoj	4 (44,4)	2 (22,2)	3 (33,3)	9 (100,0)

Predlogi in pripombe zaposlenih v ZSSM

Delovanje centra kot celote bo lahko bolj učinkovito šele, ko bomo delavci pri svojem delu lahko bolj fleksibilni in manj vezani na urnike in šolsko zakonodajo. Potrebujemo tudi več možnosti za izobraževanje strokovnih delavcev v Centru ter začetnega kapitala za delovanje enote in pripomočke.
Edini pogoj za izboljšanje dela Centra je NJEGOVA USTANOVITEV! Še vedno smo namreč sistematizirani in financirani kot Zavod (oz. šola) ne pa kot Center za pomoč. Ni sredstev za razvoj, pripomočke, seminarje za učitelje,... Brez denarja je pa.. Mislim da država Slovenija zasluži in potrebuje sodobni center za pomoč populaciji slepih in slabovidnih.
Žal ne!! Zanima me pa kaj je delala skupina zunanjih sodelavcev, da si je prislužila avtorske honorarje, potne stroške,... če zavod res ni prejel nobenih finančnih sredstev za delovanje POSKUSA.

7. SOCIALNA OMREŽJA V ODDELKIH S SLEPIMI IN SLABOVIDNIMI

Zbrani podatki so bili analizirani s programom Pajek v skladu s postopki iz priročnika za ta program (Andrej Mrvar & Vladimir Batagelj: *Pajek and Pajek-XXL, Programs for Analysis and Visualization of Very Large Networks, Reference Manual*. Ljubljana, 16. november 2012).

Podatki za omrežja so bili zbrani konec šolskega leta 2011/12. Podatki so bili zbrani za 7 oddelkov v osnovni šoli in za 2 oddelka v srednji šoli. Zaradi večjih pomanjkljivosti podatkov, so omrežja predstavljena le za 6 oddelkov osnovne šole. Za preostale 3 oddelke so predstavljene le osnovne značilnosti, ki jih je bilo mogoče razbrati iz zbranih oziroma dostopnih podatkov. Pri predstavljenih omrežjih prihaja v posameznih primerih do manjših napak pri zbiranju podatkov, kar ima za posledico manjše število vhodnih podatkov, vendar so le-te glede na količino vseh podatkov zanemarljive in nimajo bistvenega vpliva na končne rezultate analize omrežij.

Omrežja v oddelkih so bila preverjana z naslednjimi šestimi vprašanji (anketirani so vpisali osnovne podatke, svoje ime in pri posameznih vprašanjih imena izbranih sošolcev in sošolk):

A) Če bi bil/a za dalj časa odsoten/na od pouka, koga od sošolcev in sošolk bi prosil/a, da ti razloži in pokaže kaj so počeli ta čas pri pouku (*pomoč v primeru odsotnosti*).
B) V primeru, da bi v šoli delali kakšen pomembnejši projekt v skupini, s katerimi sošolci in sošolkami bi si želel/a biti v tej skupini (*sodelovanje v projektu*).
C) S katerimi sošolci in sošolkami se družiš v šoli, ko nimate pouka – npr. med odmori (*druženje v šoli*).
D) S katerimi sošolci in sošolkami se družiš izven šole – npr. popoldne, ali čez vikend (*druženje izven šole*).
E) Če bi organiziral rojstnodnevno zabavo za več povabljenih, koga od tvojih sošolcev in sošolk bi povabil na tvojo zabavo (*zabava za rojstni dan*).
F) S katerimi sošolci in sošolkami se pogovarjaš tudi o bolj osebnih stvareh (*pogovarjanje o osebnih stvareh*).

Število možnih odgovorov (izbir sošolcev in sošolk) ni bilo omejeno; učenci in učenke so lahko pri vsakem vprašanju vpisali n-1 sošolcev in sošolk (izbire samega sebe ni – upoštevano pri prikazu gostote omrežij).

Omrežja so prikazana grafično, izračunane so tudi izbrane mere za celotna omrežja in za posamezne enote v omrežjih. V grafičnih ponazoritvah so dekleta prikazana s kvadrati, fantje pa s krogi. V primeru, da gre za ali slabovidnega, je kvadrat ali krog bele barve, v primeru, da gre za učenca z drugimi posebnimi potrebami s svetlo sivo barvo in v primeru ostalih učencev s temno sivo barvo. Povezave med njimi so ponazorjene kot črne s puščico (enosmerne ali usmerjene povezave) in kot modre brez puščic (dvosmerne ali neusmerjene povezave); enosmerne usmerjene povezave ponazarjajo izbiro učencev s strani drugih učencev (ne glede na to ali so se izbrali vzajemno), dvosmerne neusmerjene povezave pa ponazarjajo primere, ko so se učenci izbirali vzajemno. V primeru prikaza omrežij z povezavami različni vrednosti (seštevek vseh povezav, ki izhajajo iz posameznih vprašanj), odraža debelina črte tudi vrednost povezave. Vrednost usmerjene povezave je npr. ena, v koliko je učenec učenca izbral oz. zapisal pri le enem vprašanju in šest, v kolikor ga je izbral pri vseh 6 vprašanjih. Ob grafičnih prikazih so za omrežja izračunana tudi gostota omrežij, povprečna stopnja povezav in skupno število povezav, ter za posamezne enote (učence) mera za središčnost, ter dostopnost. V tabelaričnih prikazih so slepi ali slabovidni učenci označeni z oznako »u1« (in krepko poudarjeni).

Gostota omrežja je mera, ki ponazarja povezanost enot v omrežju; več je povezav med enotami v omrežju, večja je vrednost te mere. Mera središčnosti meri povezanost posamezne enote z drugimi enotami v omrežju. Glede na vhodno stopnjo predstavlja ta mera pogostost izbire enote s strani drugih enot in glede na izhodno stopnjo pogostost izbire drugih enot s strani te enote. V primeru neusmerjenih povezav je to mera povezanosti enote z drugimi enotami preko neusmerjene povezave. Mera središčnosti glede na dostopnost nam pove, kako daleč je enota od vseh ostalih enot v omrežju, v primeru vstopnih, izstopnih ali neusmerjenih povezav.

V grafičnih ponazoritvah so prikazane na levi strani vse neusmerjene povezave (vzajemne izbire) in usmerjene izbire (enostranske izbire) in na desni strani le neusmerjene povezave (enostranske izbire so odstranjene). V primeru grafičnih ponazoritev vseh možnih povezav skupaj (A+B+C+D+E+F), so prikazane povezave seštevek vseh posameznih povezav; v primeru vzajemnih izbir je upoštevano minimalno število posameznih povezav (npr. v primeru, da je ena enota izbralo drugo enoto šestkrat, sama pa je bila izbrana od te enote štirikrat, je vrednost njune povezave v seštevku enaka štiri).

Omrežje 1

Omrežje je sestavljeno iz 23 učencev in učenk enega oddelka osnovne šole; od tega 13 deklet in 10 fantov. V oddelku so 3 učenke s posebnimi potrebami, od tega 1 slepa ali slabovidna učenka.

Podatki o posameznih omrežjih – posamezna vprašanja

število enot = 23	pomoč v primeru odsotnosti (A)	sodelovanje pri projektu (B)	druženje v šoli (C)	druženje izven šole (D)	zabava za rojstni dan (E)	pogovarjanje o osebnih stvareh (F)
število usmerjenih (enosmernih) povezav	62	85	85	25	117	41
število neusmerjenih (dvosmernih) povezav	16	28	27	10	40	14
gostota omrežja (vse enosmerne povezave)	0.1225	0.1680	0.1680	0.0494	0.2312	0.0810
gostota omrežja (le neusmerjene povezave)	0.0632	0.1107	0.1067	0.0395	0.1581	0.0553
povprečna stopnja (vse enosmerne povezave)	5.391	7.391	7.391	2.174	10.174	3.565
povprečna stopnja (le neusmerjene povezave)	1.391	2.435	2.348	0.870	3.478	1.217

Učenci so v povprečju največ sošolcev izbrali pri vprašanju koga bi povabili na rojstni dan in najmanj pri vprašanju, s kom od sošolcev se družijo izven šole. Manjše število sošolcev, ki se družijo izven šole je lahko sicer posledica tipa poseljenosti šolskega okoliša oz. pogojev za druženje v času brez pouka. Nekoliko manjša je tudi gostota v primeru omrežja, ki prikazuje pogovarjanje o osebnih stvareh; v primeru tega vprašanja so vsi učenci skupaj vnesli 41 imen sošolcev, od tega jih je bilo 28 vzajemnih izbir (14 neusmerjenih povezav) in 13 izbir, ki niso bile potrjene s strani izbranega sošolca.

Podatki o skupnem omrežju – vsa vprašanja (A+B+C+D+E+F)

Število enot: 23
Gostota omrežja (vse enosmerne povezave): 0.2708
Povprečna stopnja (vse enosmerne povezave): 11.913
Gostota omrežja (le neusmerjene povezave): 0.1897
Povprečna stopnja (le neusmerjene povezave): 4.174

Število usmerjenih (enosmernih) povezav glede na vrednost povezave:

vrednost povezave	število usmerjenih (enosmernih) povezav	število neusmerjenih (dvosmernih) povezav
1.000	32	10
2.000	33	14
3.000	20	7
4.000	20	6
5.000	15	4
6.000	17	7
skupaj	137	48

Položaj posameznih učencev v omrežju (A+B+C+D+E+F)

št.	vse enosmerne povezave				le neusmerjene povezave	
	mera središčnosti za vhodne povezave	mera središčnosti za izhodne povezave	mera središčnosti glede na dostopnost za vhodne povezave	mera središčnosti glede na dostopnost za izhodne povezave	mera središčnosti	mera središčnosti glede na dostopnost
1	2.000000 - u15	3.000000 - u10	0.360656 - u2	0.379310 - u10	2.000000 - u15	0.224490 - u11
2	3.000000 - u2	3.000000 - u20	0.372881 - u15	0.379310 - u16	3.000000 - u10	0.229167 - u15
3	4.000000 - u11	4.000000 - u19	0.379310 - u20	0.379310 - u19	3.000000 - u11	0.265060 - u20
4	4.000000 - u23	4.000000 - u21	0.379310 - u21	0.379310 - u20	3.000000 - u12	0.265060 - u6
5	4.000000 - u4	4.000000 - u23	0.379310 - u6	0.415094 - u12	3.000000 - u2	0.271605 - u10
6	4.000000 - u5	4.000000 - u3	0.400000 - u23	0.415094 - u21	3.000000 - u20	0.271605 - u12
7	4.000000 - u8	4.000000 - u8	0.400000 - u8	**0.423077 - u1**	3.000000 - u4	0.271605 - u21
8	5.000000 - u7	**5.000000 - u1**	0.415094 - u17	0.423077 - u18	3.000000 - u5	0.271605 - u23
9	**6.000000 - u1**	5.000000 - u16	0.431373 - u5	0.440000 - u23	3.000000 - u6	0.271605 - u7
10	6.000000 - u10	5.000000 - u18	0.458333 - u7	0.440000 - u3	**4.000000 - u1**	0.271605 - u8
11	6.000000 - u12	5.000000 - u6	0.458333 - u9	0.440000 - u7	4.000000 - u14	**0.278481 - u1**
12	6.000000 - u17	6.000000 - u12	0.468085 - u4	0.440000 - u8	4.000000 - u19	0.278481 - u17
13	6.000000 - u20	6.000000 - u2	0.478261 - u11	0.448980 - u2	4.000000 - u21	0.318841 - u2
14	6.000000 - u21	6.000000 - u4	**0.488889 - u1**	0.458333 - u14	4.000000 - u23	0.323529 - u16
15	6.000000 - u3	6.000000 - u5	0.500000 - u16	0.468085 - u9	4.000000 - u3	0.328358 - u14
16	6.000000 - u6	7.000000 - u11	0.500000 - u18	0.478261 - u15	4.000000 - u7	0.328358 - u19
17	7.000000 - u14	7.000000 - u22	0.500000 - u19	0.478261 - u22	4.000000 - u8	0.333333 - u18
18	8.000000 - u16	7.000000 - u7	0.500000 - u22	0.478261 - u6	5.000000 - u16	0.343750 - u13
19	8.000000 - u18	8.000000 - u9	0.500000 - u3	0.500000 - u5	5.000000 - u18	0.343750 - u9
20	8.000000 - u19	9.000000 - u14	0.511628 - u14	0.523810 - u17	6.000000 - u17	0.372881 - u3
21	9.000000 - u13	9.000000 - u17	0.523810 - u13	0.536585 - u4	7.000000 - u13	0.379310 - u5
22	9.000000 - u9	10.000000 - u13	0.550000 - u10	0.564103 - u13	7.000000 - u22	0.400000 - u22
23	10.000000 - u22	10.000000 - u15	0.550000 - u12	0.594595 - u11	8.000000 - u9	0.400000 - u4

Glede na vhodne povezave ima slepa ali slabovidna učenka, kot tudi 7 drugih učencev, stopnjo središčnosti enako 6. Vsak od njih je bil izbran s strani 6 sošolcev pri enem ali več vprašanjih. Manjšo stopnjo središčnosti glede na vhodne povezave ima 8 učencev in večjo stopnjo 7 učencev. Slepa ali slabovidna učenka je enkrat ali večkrat izbrala 5 sošolcev. Vzajemnih povezav med slepo ali slabovidno učenko in drugimi učenci je bilo 4; isto mero središčnosti v primeru neusmerjenih povezav ima še 7 učencev. 9 učencev ima manjšo stopnjo središčnosti in 6 učencev večjo stopnjo središčnosti. Glede na dostopnost je slepa ali slabovidna učenka v oddelku pozicionirana dobro; v primeru vhodnih povezav ima glede na dostopnost boljšo pozicijo 9 učencev in glede na neusmerjene povezave 11 učencev od 23.

Slikovne ponazoritve posameznih omrežij – posamezna vprašanja

1) Pomoč v primeru odsotnosti (A)

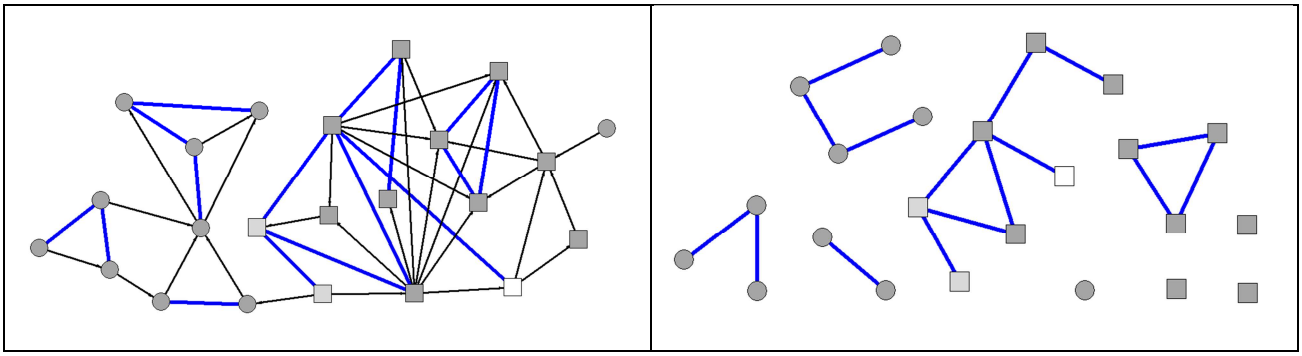

2) Sodelovanje pri projektu (B)

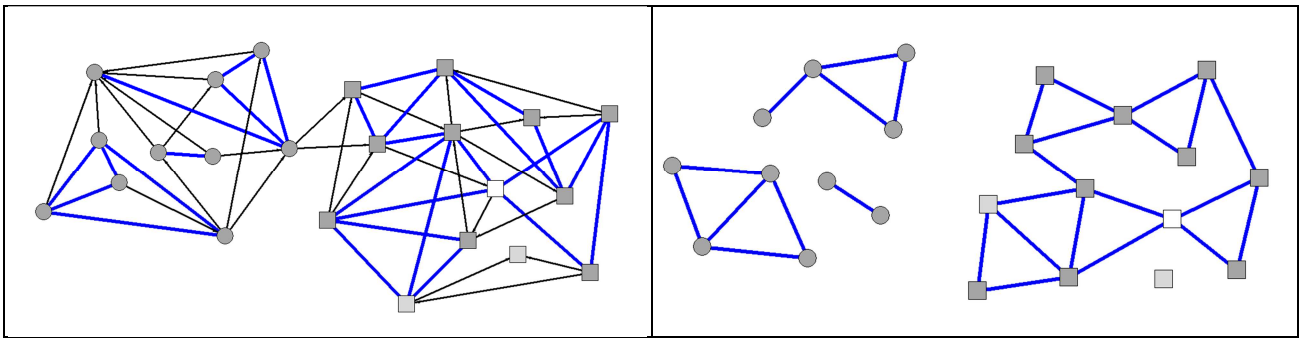

3) Druženje v šoli (C)

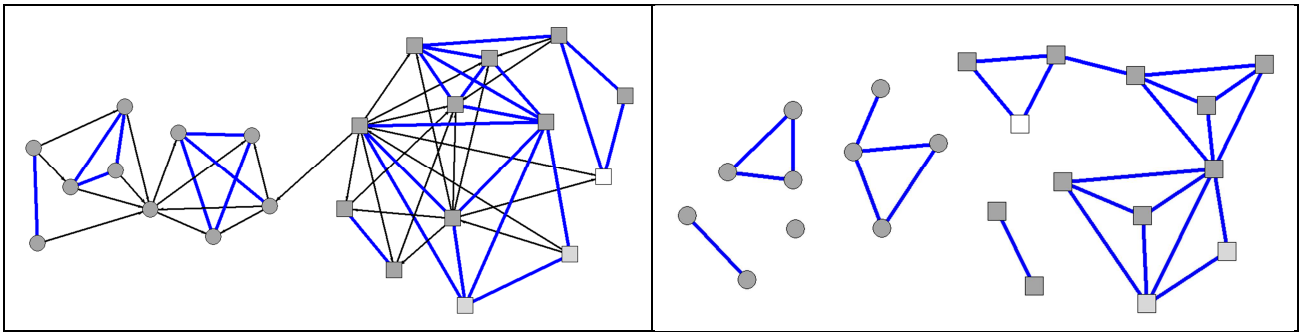

4) Druženje izven šole (D)

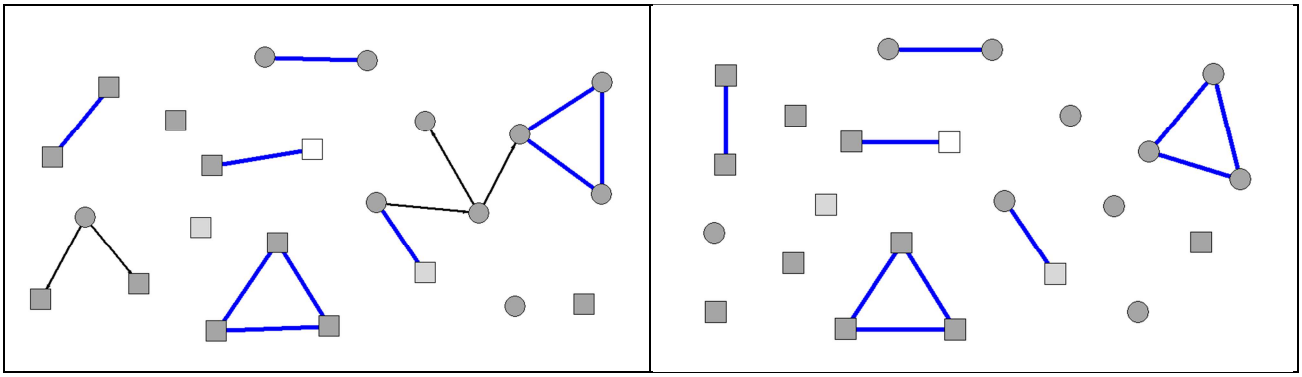

5) Zabava za rojstni dan (E)

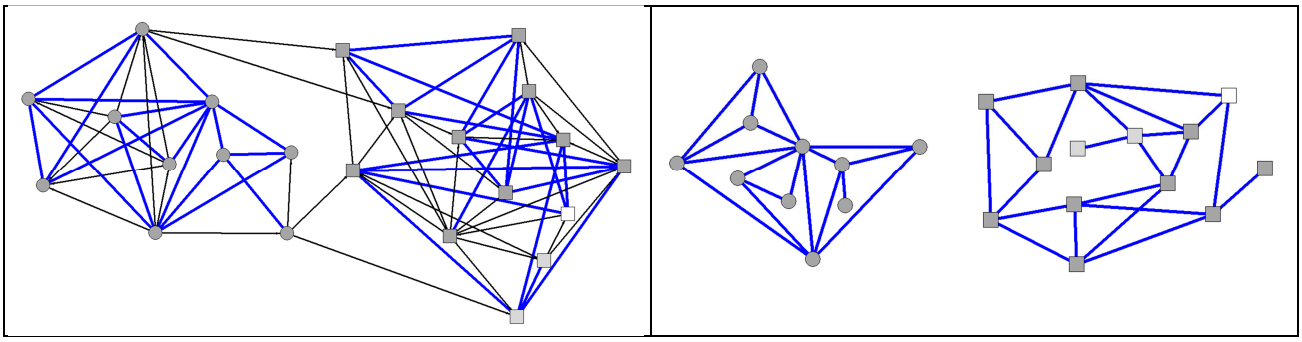

6) Pogovarjanje o osebnih stvareh (F)

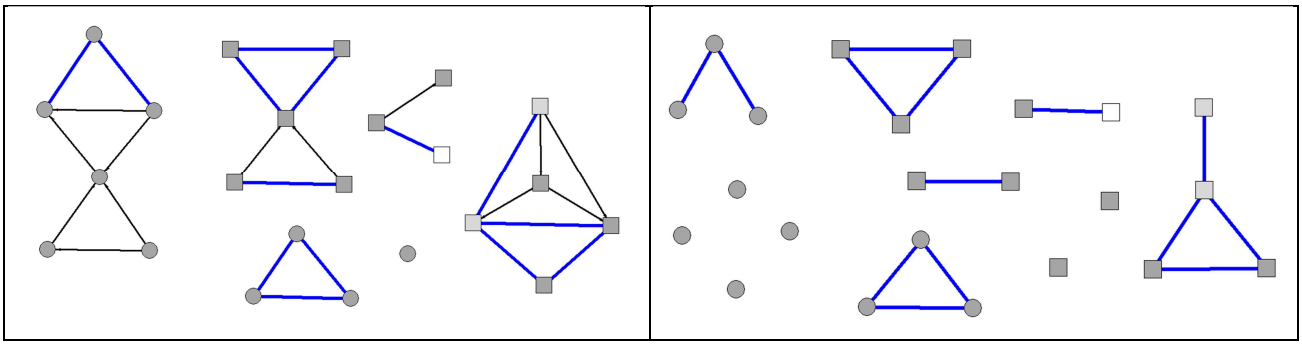

Slikovna ponazoritev skupnega omrežja – vsa vprašanja (A+B+C+D+E+F)

1) Vse vrednosti povezav

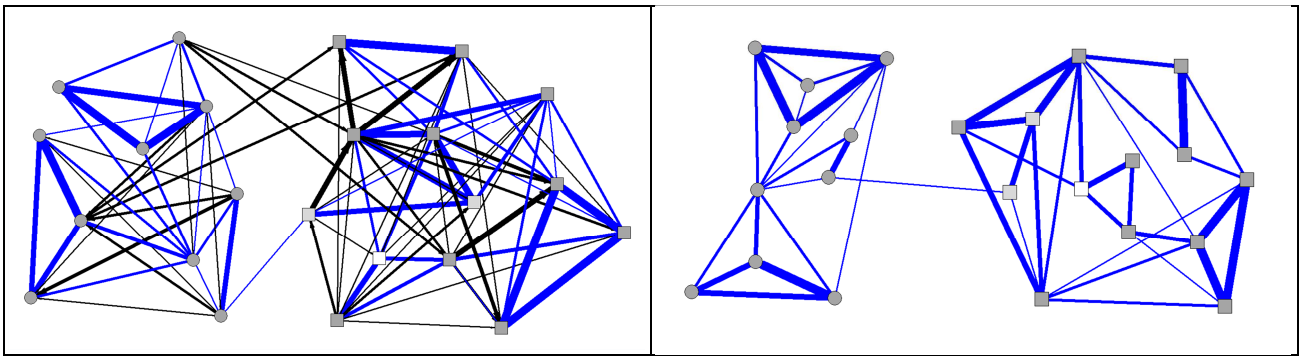

2) Vrednosti povezav od 3 do 6

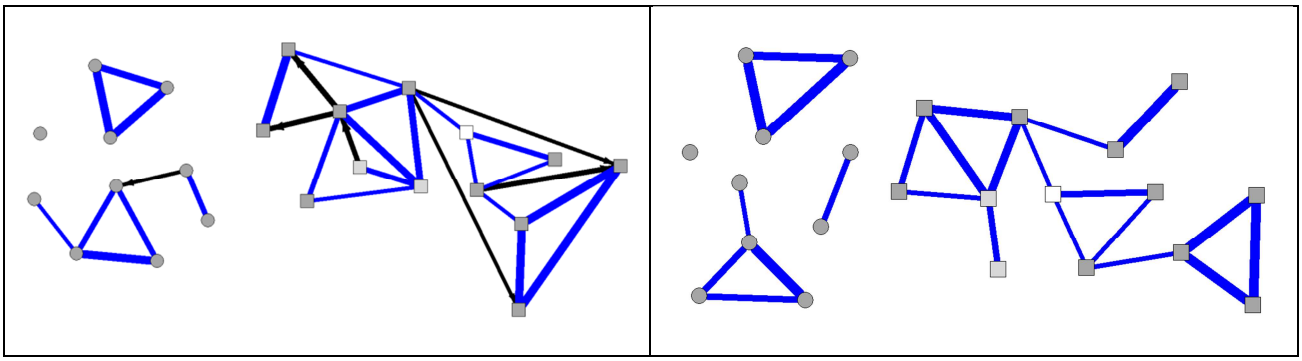

3) Vrednosti povezav od 5 do 6

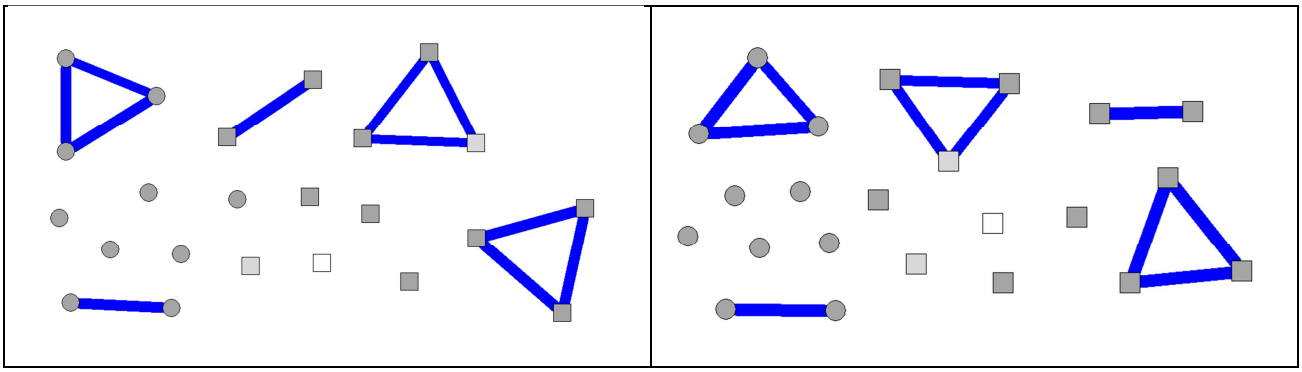

Slepa ali slabovidna učenka je v socialnem omrežju oddelka pozicionirana dobro, ima večje število neusmerjenih povezav, katerih vrednosti so visoke. Od 4 neusmerjenih povezav imajo 3 povezave vrednost 3 ali več. To pomeni, da se je slepa ali slabovidna učenka vzajemno izbrala s tremi sošolci oz. sošolkami pri najmanj treh vprašanjih. Z dvema od teh povezav je slepa ali slabovidna učenka tudi vključena v triado (ali kliko 3 učenk). Pri slepi ali slabovidni učenki tudi ni opaziti večje neskladnosti med vhodnimi in izhodnimi povezavami. Slepa ali slabovidna učenka, tako kot 9 drugih učencev, sicer ni z nobenim sošolcem povezana z neusmerjeno povezavo vrednosti 5 ali 6. Na osnovi zbranih podatkov lahko sklenemo, da je slepa ali slabovidna učenka dobro vključena v oddelek, da ima vzpostavljene trdne in obojestransko priznane socialne vezi. Intenzivnost njene socialne vpetosti v oddelku sicer ni največja, je pa boljša kot pri marsikaterem drugem učencu v oddelku.

Omrežje 2

Omrežje je sestavljeno iz 25 učencev in učenk enega oddelka osnovne šole; od tega 13 deklet in 12 fantov. V oddelku sta 1 učenec in 1 učenka s posebnimi potrebami, od tega 1 slepa ali slabovidna učenka. Slepa ali slabovidna učenka je bila v času zbiranja podatkov na šoli šele eno leto (prepis z druge šole).

Podatki o posameznih omrežjih – posamezna vprašanja

število enot = 25	pomoč v primeru odsotnosti (A)	sodelovanje pri projektu (B)	druženje v šoli (C)	druženje izven šole (D)	zabava za rojstni dan (E)	pogovarjanje o osebnih stvareh (F)
število usmerjenih (enosmernih) povezav	81	142	205	89	226	65
število neusmerjenih (dvosmernih) povezav	18	35	63	30	57	15
gostota omrežja (vse enosmerne povezave)	0.1350	0.2367	0.3417	0.1483	0.3767	0.1083
gostota omrežja (le neusmerjene povezave)	0.0600	0.1167	0.2100	0.1000	0.1900	0.0500
povprečna stopnja (vse enosmerne povezave)	6.480	11.360	16.400	7.120	18.080	5.200
povprečna stopnja (le neusmerjene povezave)	1.440	2.800	5.040	2.400	4.560	1.200

Učenci so v povprečju največ sošolcev izbrali pri vprašanju koga bi povabili na rojstni dan in najmanj pri vprašanju, s kom se pogovarjajo o osebnih stvareh. V primeru neusmerjenih povezav (vzajemne izbire) je najgostejše omrežje druženja v šoli.

Podatki o skupnem omrežju – vsa vprašanja

Število enot: 25
Gostota omrežja (vse enosmerne povezave): 0.5450
Povprečna stopnja (vse enosmerne povezave): 26.160
Gostota omrežja (le neusmerjene povezave): 0.3767
Povprečna stopnja (le neusmerjene povezave): 9.040

Število usmerjenih (enosmernih) povezav glede na vrednost povezave:

vrednost povezave	število usmerjenih (enosmernih) povezav	število neusmerjenih (dvosmernih) povezav
1.000	122	45
2.000	79	31
3.000	55	16
4.000	20	7
5.000	22	7
6.000	29	7
skupaj	327	113

Položaj posameznih učencev v omrežju

št.	vse enosmerne povezave				le neusmerjene povezave	
	mera središčnosti za vhodne povezave	mera središčnosti za izhodne povezave	mera središčnosti glede na dostopnost za vhodne povezave	mera središčnosti glede na dostopnost za izhodne povezave	mera središčnosti	mera središčnosti glede na dostopnost
1	7.000000 - u6	6.000000 - u10	0.585366 - u6	0.571429 - u10	4.000000 - u6	0.500000 - u20
2	**8.000000 - u1**	6.000000 - u6	**0.600000 - u1**	0.571429 - u6	5.000000 - u11	0.533333 - u10
3	8.000000 - u16	7.000000 - u18	0.600000 - u16	0.585366 - u18	5.000000 - u18	0.533333 - u6
4	8.000000 - u18	7.000000 - u7	0.600000 - u18	0.585366 - u7	**6.000000 - u1**	0.545455 - u11
5	8.000000 - u8	8.000000 - u11	0.600000 - u8	0.600000 - u11	6.000000 - u10	0.545455 - u18
6	11.000000 - u11	8.000000 - u9	0.648649 - u11	0.600000 - u9	6.000000 - u20	0.545455 - u8
7	11.000000 - u13	9.000000 - u20	0.648649 - u13	0.615385 - u20	6.000000 - u7	**0.558140 - u1**
8	11.000000 - u19	10.000000 - u15	0.648649 - u19	0.631579 - u15	6.000000 - u8	0.558140 - u7
9	11.000000 - u5	10.000000 - u25	0.648649 - u5	0.631579 - u25	7.000000 - u22	0.571429 - u22
10	12.000000 - u22	**11.000000 - u1**	0.666667 - u22	**0.648649 - u1**	7.000000 - u9	0.571429 - u9
11	12.000000 - u7	11.000000 - u2	0.666667 - u7	0.648649 - u2	8.000000 - u16	0.600000 - u13
12	13.000000 - u24	11.000000 - u24	0.685714 - u24	0.648649 - u24	8.000000 - u19	0.600000 - u16
13	14.000000 - u14	13.000000 - u12	0.705882 - u14	0.685714 - u12	9.000000 - u13	0.600000 - u19
14	14.000000 - u15	13.000000 - u14	0.705882 - u15	0.685714 - u14	9.000000 - u15	0.615385 - u15
15	14.000000 - u2	13.000000 - u22	0.705882 - u2	0.685714 - u22	9.000000 - u25	0.615385 - u25
16	14.000000 - u9	13.000000 - u8	0.705882 - u9	0.685714 - u8	9.000000 - u5	0.615385 - u5
17	15.000000 - u3	14.000000 - u19	0.727273 - u3	0.705882 - u19	10.000000 - u14	0.631579 - u14
18	15.000000 - u4	15.000000 - u5	0.727273 - u4	0.727273 - u5	10.000000 - u24	0.631579 - u24
19	16.000000 - u20	16.000000 - u21	0.750000 - u20	0.750000 - u21	11.000000 - u2	0.648649 - u12
20	16.000000 - u23	17.000000 - u13	0.750000 - u23	0.774194 - u13	12.000000 - u12	0.648649 - u2
21	16.000000 - u25	18.000000 - u23	0.750000 - u25	0.800000 - u23	12.000000 - u21	0.666667 - u21
22	17.000000 - u21	21.000000 - u3	0.774194 - u21	0.888889 - u3	13.000000 - u3	0.685714 - u3
23	18.000000 - u12	22.000000 - u4	0.800000 - u12	0.923077 - u4	14.000000 - u23	0.705882 - u23
24	19.000000 - u10	24.000000 - u16	0.827586 - u10	1.000000 - u16	15.000000 - u4	0.727273 - u4
25	19.000000 - u17	24.000000 - u17	0.827586 - u17	1.000000 - u17	19.000000 - u17	0.827586 - u17

Glede na vhodne povezave ima slepa ali slabovidna učenka, kot tudi 3 drugi učenci, stopnjo središčnosti enako 8. Vsak od njih je bil izbran s strani 8 sošolcev pri enem ali več vprašanjih. Manjšo stopnjo središčnosti glede na vhodne povezave ima le 1 učenec in večjo stopnjo 20 učencev. Slepa ali slabovidna učenka je enkrat ali večkrat izbrala 11 sošolcev. Vzajemnih povezav med slepo ali slabovidno učenko in drugimi učenci je bilo 6; isto mero središčnosti v primeru neusmerjenih povezav imajo še 4 učenci. 3 učenci imajo manjšo stopnjo središčnosti in 17 učencev večjo stopnjo središčnosti. Glede na dostopnost je slepa ali slabovidna učenka v oddelku pozicionirana solidno; v primeru vhodnih povezav sicer slabo, kar pa se v primeru neusmerjenih povezav nekoliko izboljša.

Slikovne ponazoritve posameznih omrežij – posamezna vprašanja

1) Pomoč v primeru odsotnosti (A)

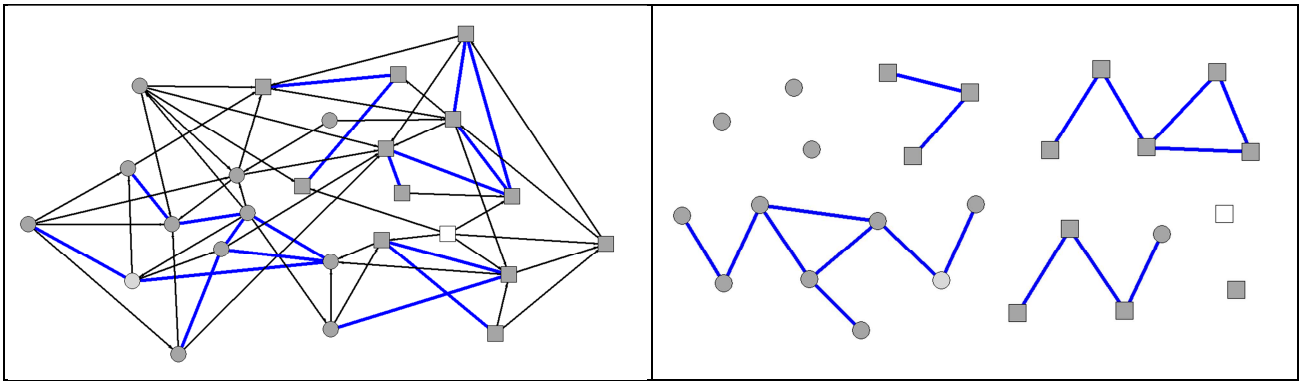

2) Sodelovanje pri projektu (B)

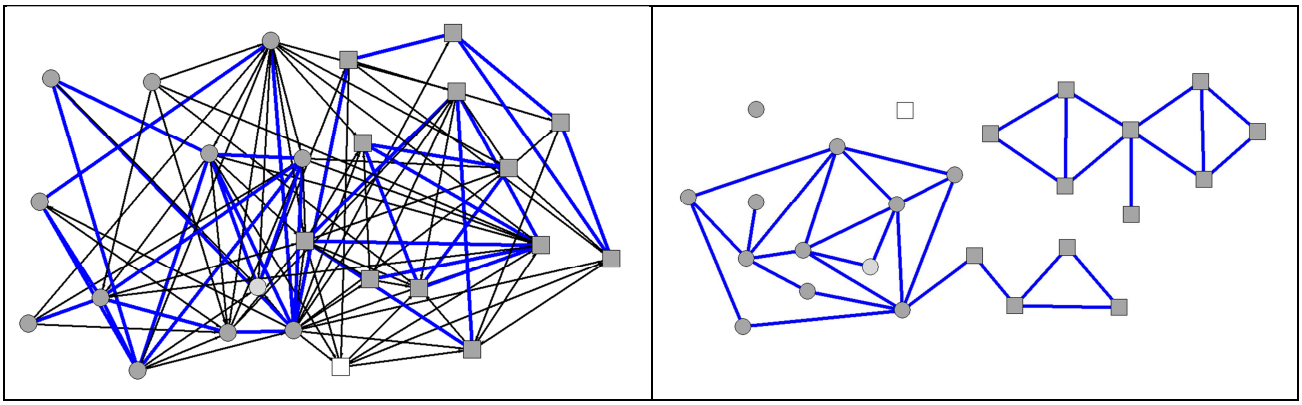

3) Druženje v šoli (C)

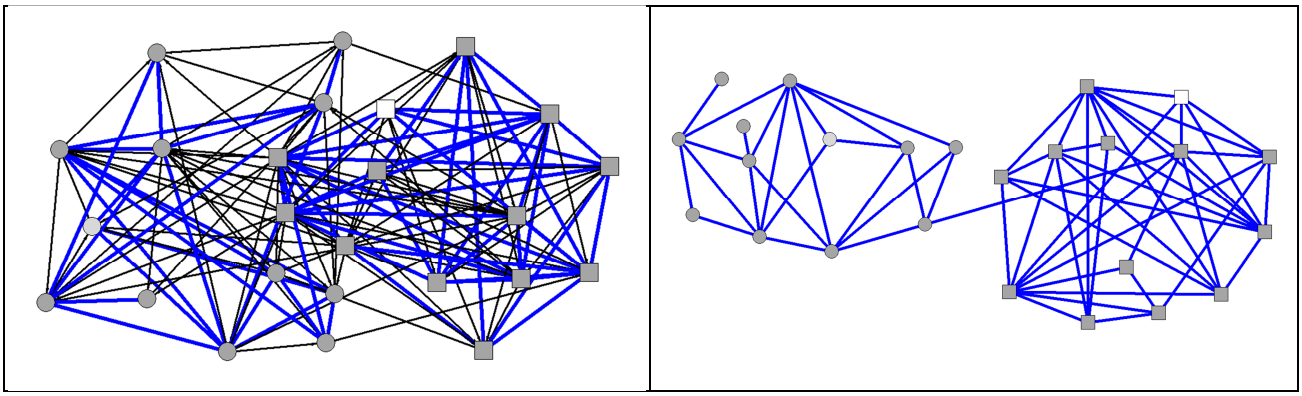

4) Druženje izven šole (D)

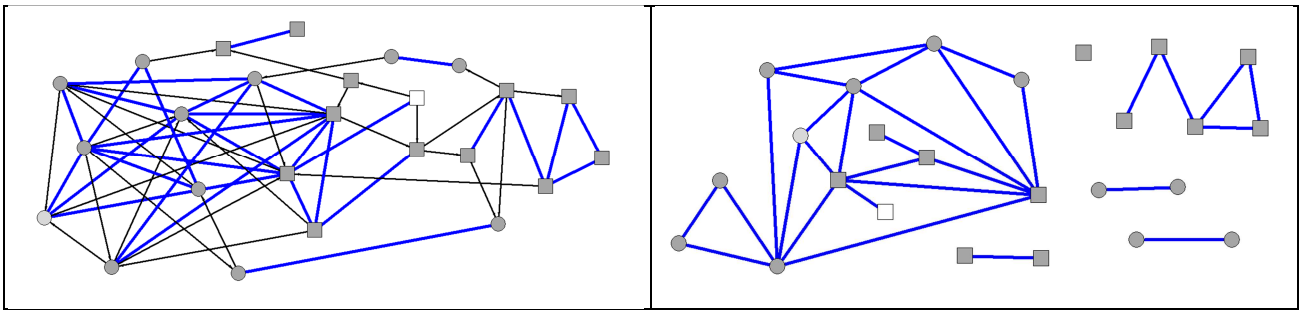

5) Zabava za rojstni dan (E)

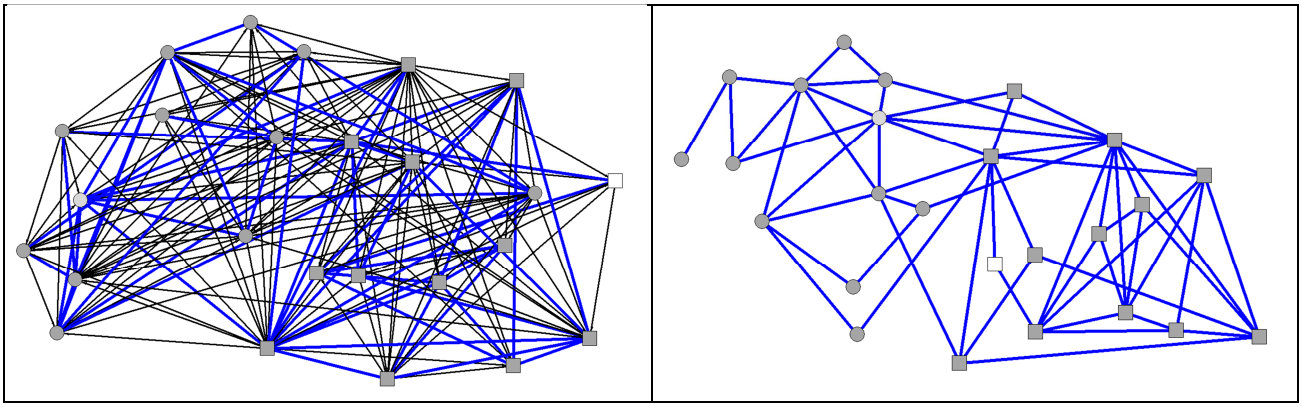

6) Pogovarjanje o osebnih stvareh (F)

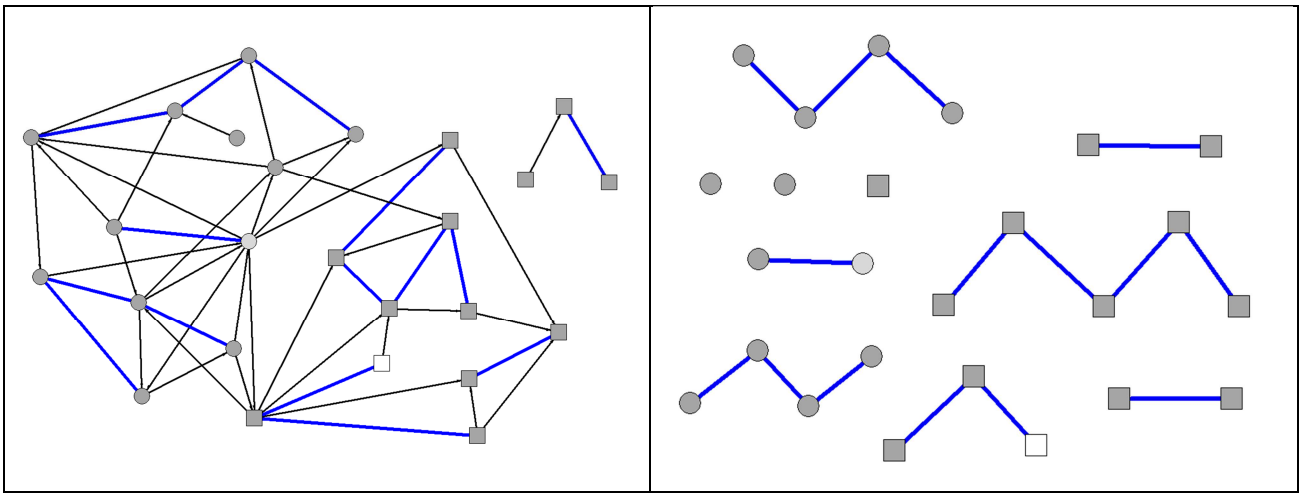

Slikovna ponazoritev skupnega omrežja – vsa vprašanja (A+B+C+D+E+F)

1) Vse vrednosti povezav

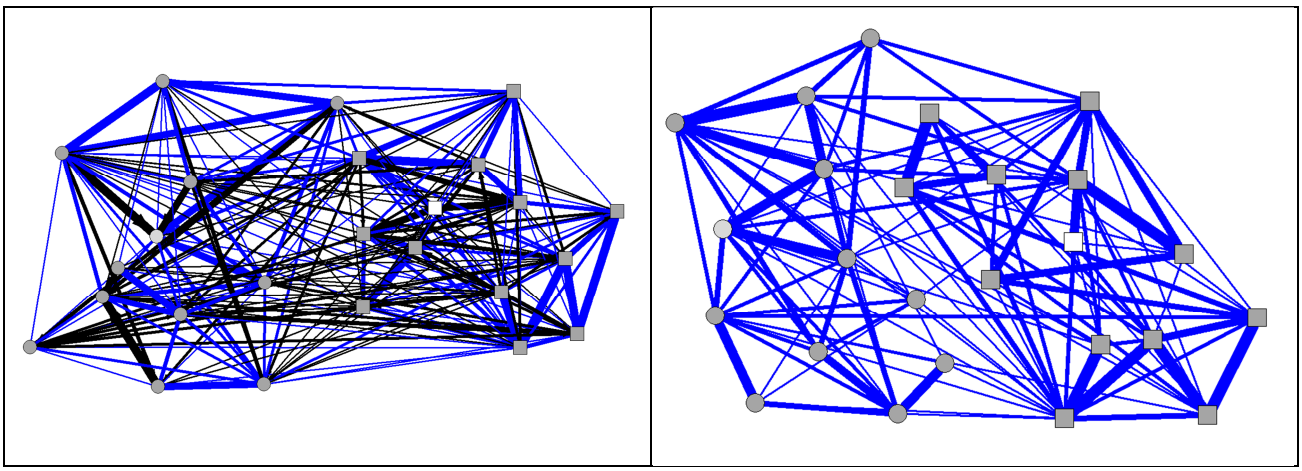

2) Vrednosti povezav od 3 do 6

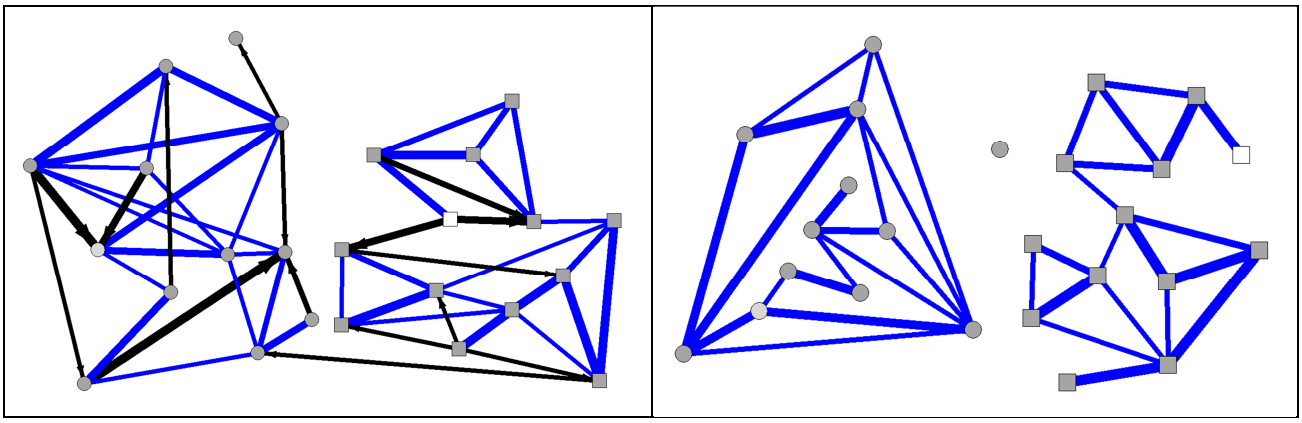

3) Vrednosti povezav od 5 do 6

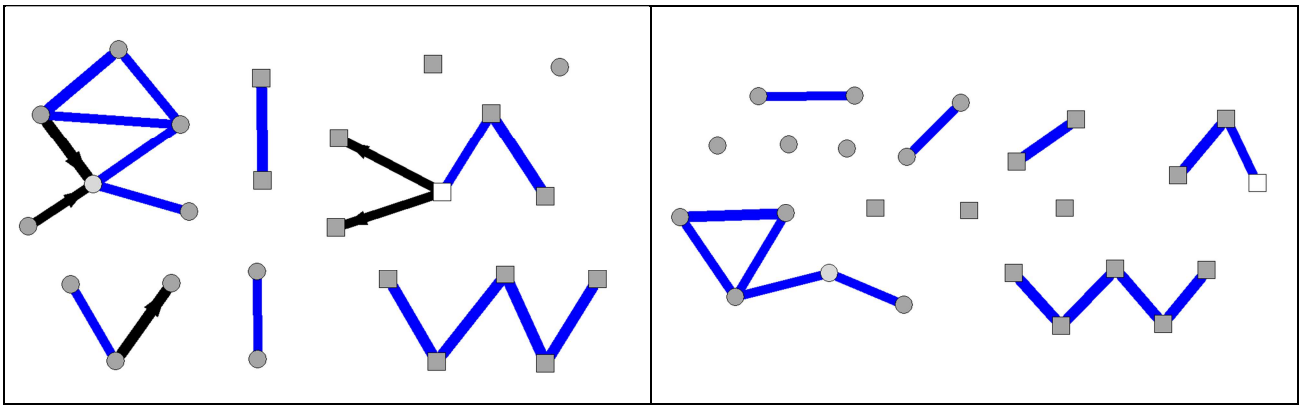

Slepa ali slabovidna učenka je v socialnem omrežju oddelka pozicionirana solidno. Kljub manjšemu neskladju med izhodnimi in vhodnimi povezavami, ima večje število neusmerjenih povezav, ki pa imajo praviloma manjše vrednosti. Slepa ali slabovidna učenka ima z drugimi sošolci le eno neusmerjeno povezavo z več vrednostmi (vrednost 5). Slepa ali slabovidna učenka se je vzajemno izbrala z enim učencem oz. učenko pri 5 vprašanjih. Kljub temu, da ima slepa ali slabovidna učenka v primerjavi z drugimi nekoliko manj socialnih povezav, lahko zaključimo, da je zadovoljivo vključena v oddelek. Ob tem je potrebno dodati, da gre za kar precej gosto omrežje, in zato razvrstitev v skupino učencev z nekoliko manjšim številom relacij do sošolcev ne pomeni nujno majhno število socialnih stikov slepe ali slabovidne učenke, ampak nadpovprečno večje število stikov drugih v omrežju.

Omrežje 3

Omrežje je sestavljeno iz 26 učencev in učenk enega oddelka osnovne šole; od tega 14 deklet in 12 fantov. V oddelku so 2 učenca in 2 učenki s posebnimi potrebami, od tega 1 slepa ali slabovidna učenka.

Podatki o posameznih omrežjih – posamezna vprašanja

število enot = 26	pomoč v primeru odsotnosti (A)	sodelovanje pri projektu (B)	druženje v šoli (C)	druženje izven šole (D)	zabava za rojstni dan (E)	pogovarjanje o osebnih stvareh (F)
število usmerjenih (enosmernih) povezav	97	102	138	72	250	67
število neusmerjenih (dvosmernih) povezav	17	28	47	25	72	18
gostota omrežja (vse enosmerne povezave)	0.1492	0.1569	0.2123	0.1108	0.3846	0.1031
gostota omrežja (le neusmerjene povezave)	0.0523	0.0862	0.1446	0.0769	0.2215	0.0554
povprečna stopnja (vse enosmerne povezave)	7.462	7.846	10.615	5.538	19.231	5.154
povprečna stopnja (le neusmerjene povezave)	1.308	2.154	3.615	1.923	5.538	1.385

Učenci so v povprečju največ sošolcev izbrali pri vprašanju koga bi povabili na rojstni dan in najmanj pri vprašanju, s kom se pogovarjajo o osebnih stvareh. V kolikor v analizo vključimo le neusmerjene povezave (vzajemne izbire med učenci), imamo omrežje najbolj redko pri pomoči v primeru odsotnosti od pouka.

Podatki o skupnem omrežju – vsa vprašanja

Število enot: 26
Gostota omrežja (vse enosmerne povezave): 0.4492
Povprečna stopnja (vse enosmerne povezave): 22.462
Gostota omrežja (le neusmerjene povezave): 0.3077
Povprečna stopnja (le neusmerjene povezave): 7.692

Število usmerjenih (enosmernih) povezav glede na vrednost povezave:

vrednost povezave	število usmerjenih (enosmernih) povezav	število neusmerjenih (dvosmernih) povezav
1.000	138	47

2.000	41	14
3.000	35	12
4.000	23	10
5.000	21	7
6.000	34	10
skupaj	292	100

Položaj posameznih učencev v omrežju

št.	vse enosmerne povezave				le neusmerjene povezave	
	mera središčnosti za vhodne povezave	mera središčnosti za izhodne povezave	mera središčnosti glede na dostopnost za vhodne povezave	mera središčnosti glede na dostopnost za izhodne povezave	mera središčnosti	mera središčnosti glede na dostopnost
1	6.000000 - u22	3.000000 - u14	0.543478 - u2	0.409836 - u3	2.000000 - u3	0.357143 - u3
2	8.000000 - u2	4.000000 - u3	0.555556 - u20	0.520833 - u9	3.000000 - u14	0.446429 - u14
3	8.000000 - u20	**5.000000 - u1**	0.555556 - u22	0.531915 - u14	**5.000000 - u1**	0.462963 - u20
4	8.000000 - u24	5.000000 - u7	0.581395 - u24	0.543478 - u10	5.000000 - u20	**0.471698 - u1**
5	8.000000 - u3	6.000000 - u10	**0.595238 - u1**	0.543478 - u7	5.000000 - u24	0.480769 - u2
6	**9.000000 - u1**	6.000000 - u20	0.595238 - u15	**0.555556 - u1**	5.000000 - u4	0.480769 - u24
7	9.000000 - u17	6.000000 - u9	0.595238 - u17	0.568182 - u20	5.000000 - u7	0.490196 - u17
8	9.000000 - u23	7.000000 - u13	0.595238 - u3	0.581395 - u13	6.000000 - u10	0.500000 - u23
9	10.000000 - u15	7.000000 - u17	0.609756 - u13	0.581395 - u17	6.000000 - u17	0.500000 - u9
10	10.000000 - u16	7.000000 - u4	0.609756 - u16	0.581395 - u4	6.000000 - u2	0.510204 - u10
11	10.000000 - u6	8.000000 - u23	0.609756 - u23	0.595238 - u23	6.000000 - u22	0.510204 - u7
12	11.000000 - u13	8.000000 - u24	0.609756 - u6	0.595238 - u24	6.000000 - u23	0.520833 - u13
13	11.000000 - u4	8.000000 - u8	0.625000 - u4	0.595238 - u8	6.000000 - u9	0.531915 - u15
14	11.000000 - u8	10.000000 - u16	0.641026 - u12	0.625000 - u16	7.000000 - u13	0.531915 - u4
15	12.000000 - u12	10.000000 - u19	0.641026 - u14	0.625000 - u19	7.000000 - u16	0.543478 - u16
16	12.000000 - u14	11.000000 - u15	0.641026 - u8	0.641026 - u15	8.000000 - u12	0.555556 - u22
17	12.000000 - u18	11.000000 - u22	0.657895 - u18	0.641026 - u22	8.000000 - u15	0.581395 - u12
18	12.000000 - u7	12.000000 - u12	0.657895 - u5	0.657895 - u12	8.000000 - u19	0.581395 - u19
19	13.000000 - u26	12.000000 - u21	0.657895 - u7	0.657895 - u21	8.000000 - u8	0.595238 - u8
20	13.000000 - u5	12.000000 - u26	0.675676 - u19	0.657895 - u26	10.000000 - u21	0.609756 - u26
21	13.000000 - u9	14.000000 - u2	0.675676 - u26	0.694444 - u2	10.000000 - u26	0.609756 - u6
22	14.000000 - u10	21.000000 - u25	0.675676 - u9	0.862069 - u25	10.000000 - u6	0.625000 - u21
23	14.000000 - u19	24.000000 - u18	0.694444 - u10	0.961538 - u18	12.000000 - u18	0.641026 - u18
24	15.000000 - u21	25.000000 - u11	0.714286 - u21	1.000000 - u11	13.000000 - u5	0.657895 - u5
25	17.000000 - u11	25.000000 - u5	0.757576 - u11	1.000000 - u5	16.000000 - u25	0.735294 - u11
26	17.000000 - u25	25.000000 - u6	0.757576 - u25	1.000000 - u6	17.000000 - u11	0.735294 - u25

Glede na vhodne povezave ima slepa ali slabovidna učenka, kot tudi 2 druga učenca, stopnjo središčnosti enako 9. Vsak od njih je bil izbran s strani 9 sošolcev pri enem ali več vprašanjih. Manjšo stopnjo središčnosti glede na vhodne povezave ima 5 učencev in večjo stopnjo 18 učencev. Slepa ali slabovidna učenka je enkrat ali večkrat izbrala 5 sošolcev. Vzajemnih povezav med slepo ali slabovidno učenko in drugimi učenci je bilo 5; isto mero središčnosti v primeru neusmerjenih povezav imajo še 4 učenci. 2 učenca imata manjšo stopnjo središčnosti in 19 učencev večjo stopnjo središčnosti. Glede na dostopnost je slepa ali slabovidna učenka v oddelku pozicionirana solidno; v primeru vhodnih povezav ima glede na dostopnost boljšo pozicijo 18 učencev in glede na neusmerjene povezave 22 učencev od 26.

Slikovne ponazoritve posameznih omrežij – posamezna vprašanja

1) Pomoč v primeru odsotnosti (A)

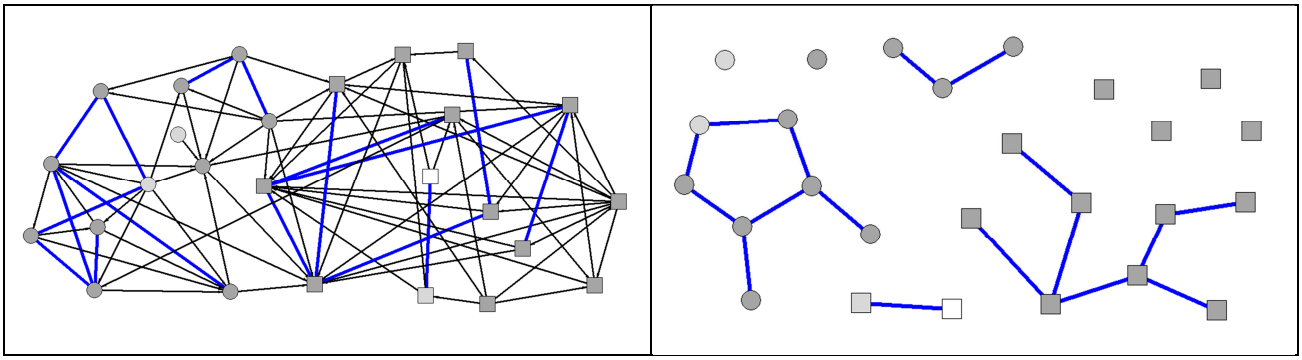

2) Sodelovanje pri projektu (B)

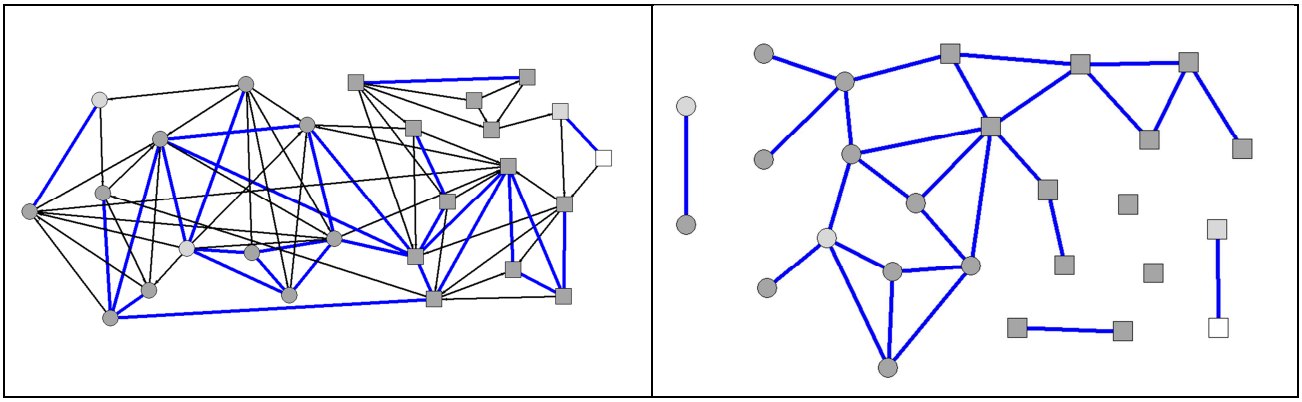

3) Druženje v šoli (C)

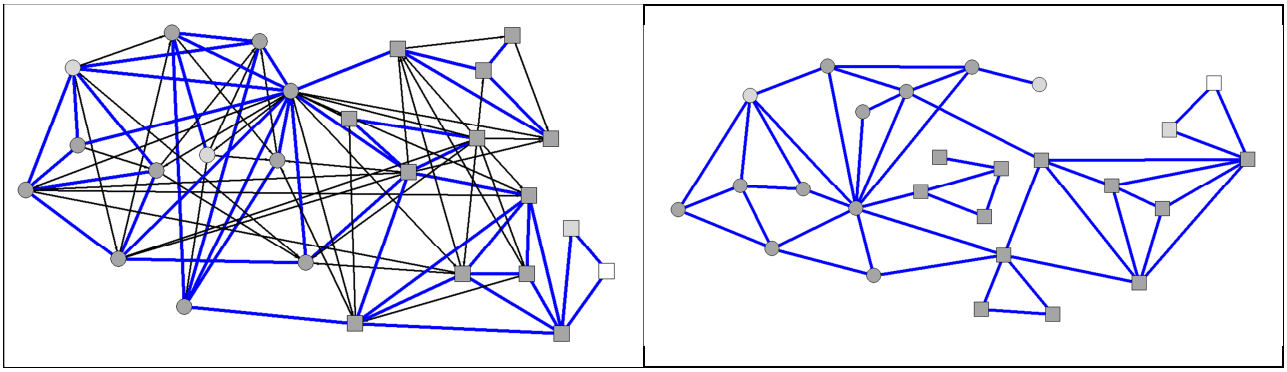

4) Druženje izven šole (D)

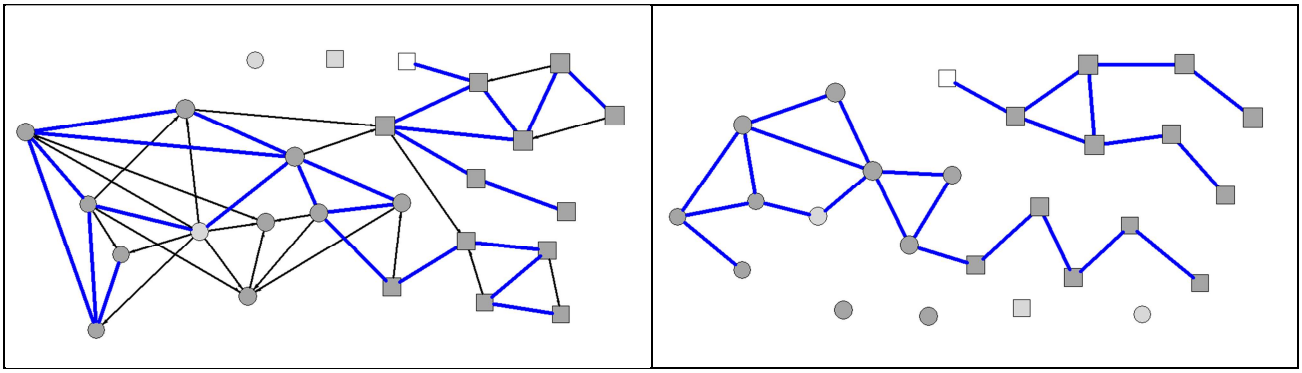

5) Zabava za rojstni dan (E)

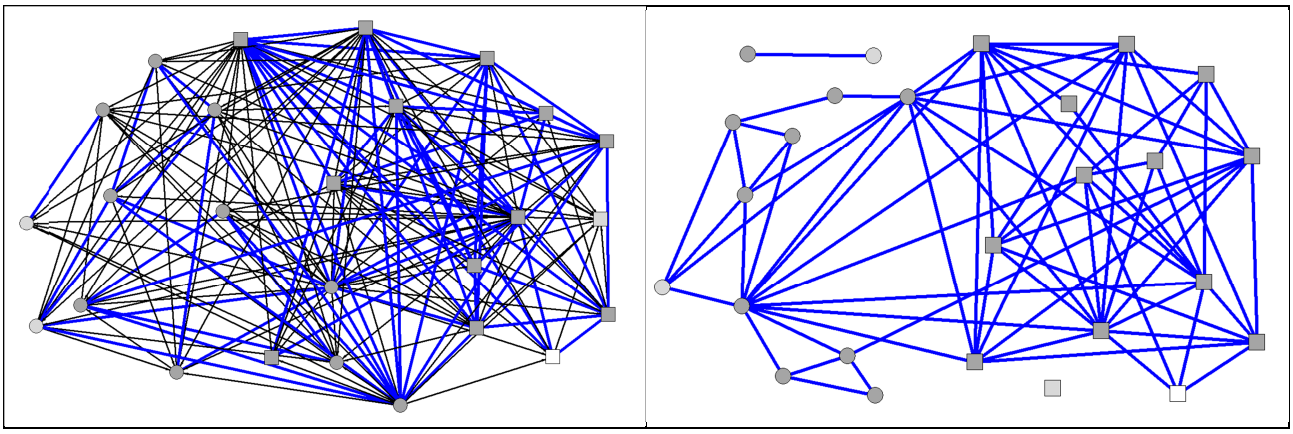

6) Pogovarjanje o osebnih stvareh (F)

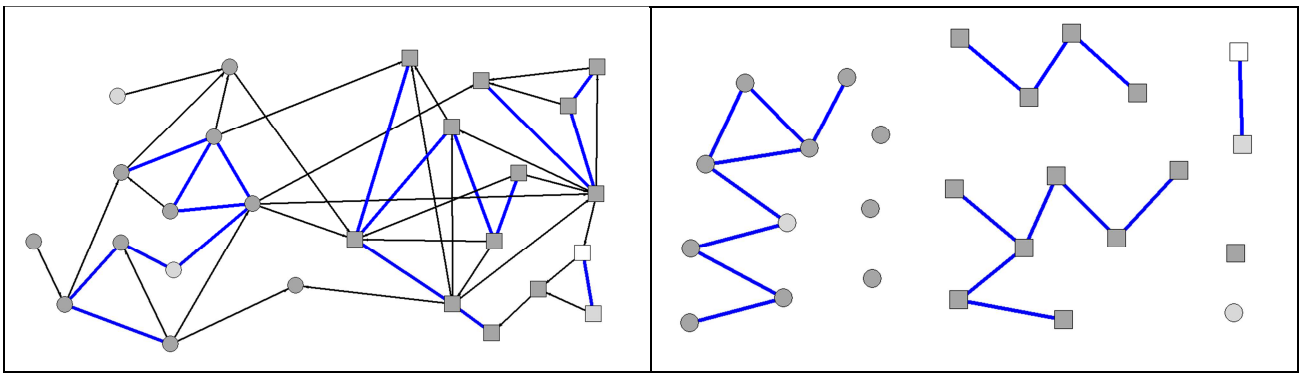

Slikovna ponazoritev skupnega omrežja – vsa vprašanja (A+B+C+D+E+F)

1) Vse vrednosti povezav

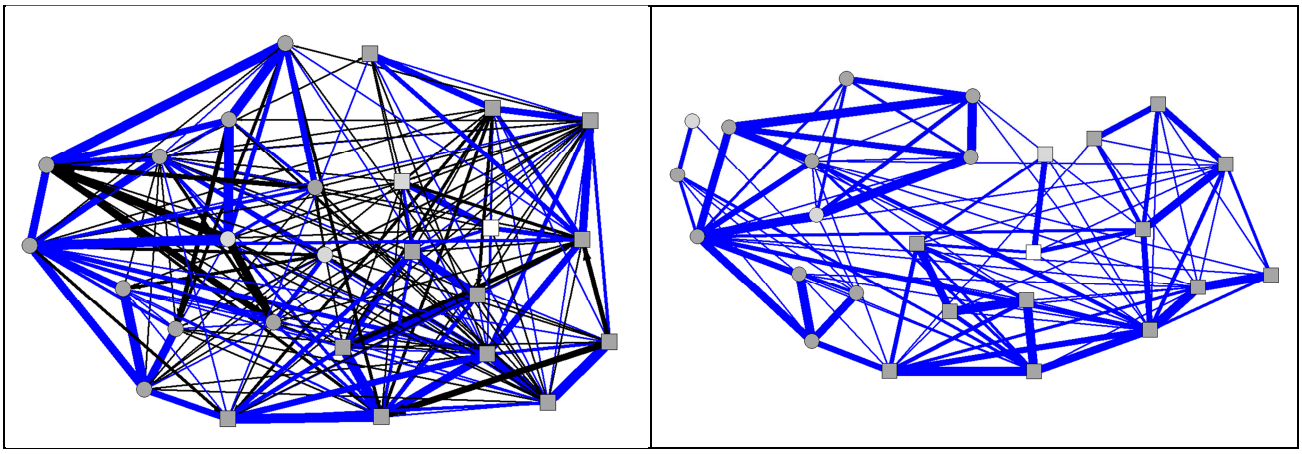

2) Vrednosti povezav od 3 do 6

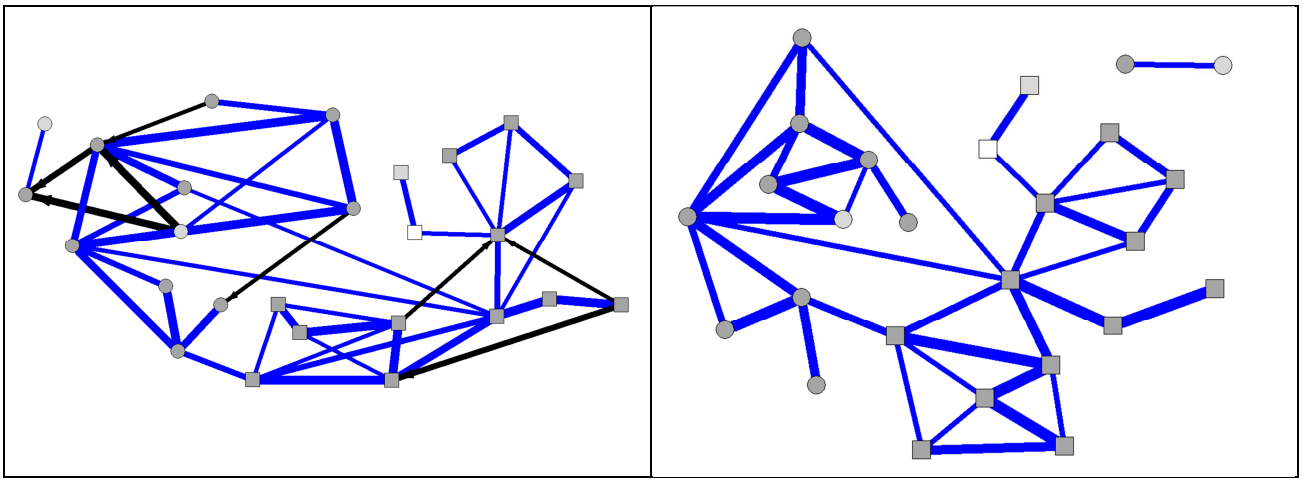

3) Vrednosti povezav od 5 do 6

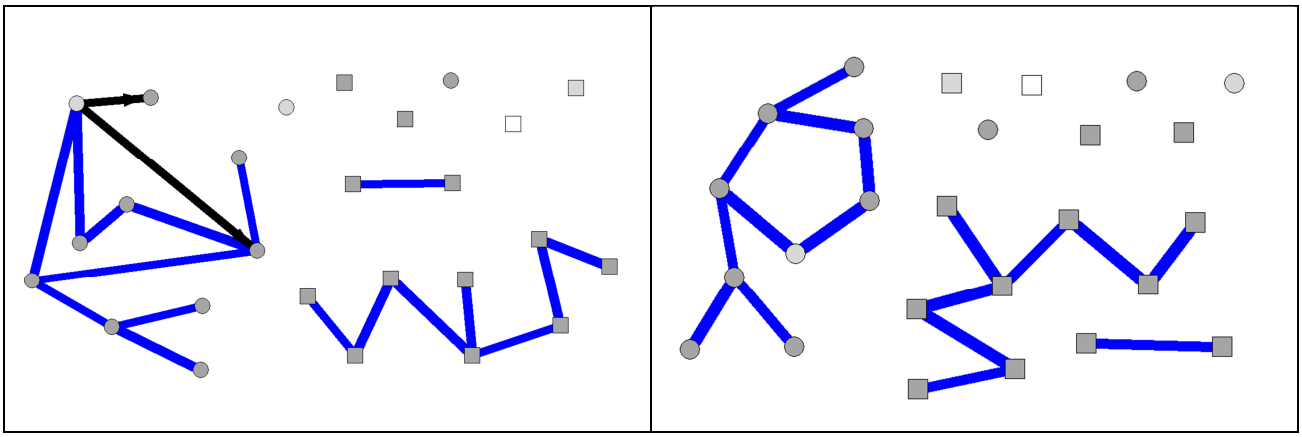

Slepa ali slabovidna učenka je v socialnem omrežju oddelka pozicionirana solidno. Kljub manjšemu neskladju med izhodnimi in vhodnimi povezavami, ima večje število neusmerjenih povezav, od katerih sta dve najmanj vrednosti 3. Neskladje med vhodnimi in izhodnimi povezavami je predvsem posledica manjše izbire s strani slepe ali slabovidne učenke, ki tako na nek način sama zapira oziroma manjša svojo socialno vključenost v omrežje. Njena zaželenost v omrežju je večja od realiziranih socialnih stikov (merjenih z vzajemno izbiro). Na osnovi zbranih podatkov lahko sklenemo, da je slepa ali slabovidna učenka solidno ali celo dobro vključena v oddelek. Čeprav se je v razvrstitvi po socialnih stikih z drugimi znašla v spodnji polovici učencev, je to v veliki meri posledica njene lastne izbire, v skladu z lastnimi občutji in presojami.

Omrežje 4

Omrežje je sestavljeno iz 23 učencev enega oddelka osnovne šole; od tega 9 deklet in 14 fantov. V oddelku so 2 učenca in 1 učenka s posebnimi potrebami, od tega 1 slepa ali slabovidna učenka.

Podatki o posameznih omrežjih – posamezna vprašanja

število enot = 23	pomoč v primeru odsotnosti (A)	sodelovanje pri projektu (B)	druženje v šoli (C)	druženje izven šole (D)	zabava za rojstni dan (E)	pogovarjanje o osebnih stvareh (F)
število usmerjenih (enosmernih) povezav	53	80	106	43	76	34
število neusmerjenih (dvosmernih) povezav	14	21	33	13	16	9
gostota omrežja (vse enosmerne povezave)	0.1047	0.1581	0.2095	0.0850	0.1502	0.0672
gostota omrežja (le neusmerjene povezave)	0.0553	0.0830	0.1304	0.0514	0.0632	0.0356

povprečna stopnja (vse enosmerne povezave)	4.609	6.957	9.217	3.739	6.609	2.957
povprečna stopnja (le neusmerjene povezave)	1.217	1.826	2.870	1.130	1.391	0.783

Učenci so v povprečju največ sošolcev izbrali pri vprašanju s kom se družijo v šoli in najmanj pri vprašanju, s kom se pogovarjajo o osebnih stvareh. Razmerje se bistveno ne spremeni, v kolikor namesto usmerjenih povezav (vse izbire), zajamemo le neusmerjene povezave (vzajemne izbire).

Podatki o skupnem omrežju – vsa vprašanja

Število enot: 23
Gostota omrežja (vse enosmerne povezave): 0.2708
Povprečna stopnja (vse enosmerne povezave): 11.913
Gostota omrežja (le neusmerjene povezave): 0.1700
Povprečna stopnja (le neusmerjene povezave): 3.739

Število usmerjenih (enosmernih) povezav glede na vrednost povezave:

vrednost povezave	število usmerjenih (enosmernih) povezav	število neusmerjenih (dvosmernih) povezav
1.000	42	11
2.000	27	11
3.000	20	10
4.000	20	4
5.000	12	3
6.000	16	4
skupaj	137	43

Položaj posameznih učencev v omrežju

št.	vse enosmerne povezave				le neusmerjene povezave	
	mera središčnosti za vhodne povezave	mera središčnosti za izhodne povezave	mera središčnosti glede na dostopnost za vhodne povezave	mera središčnosti glede na dostopnost za izhodne povezave	mera središčnosti	mera središčnosti glede na dostopnost
1	1.000000 - u14	2.000000 - u20	0.086957 - u14	0.236025 - u22	1.000000 - u14	0.086957 - u14
2	1.000000 - u4	2.000000 - u22	0.086957 - u4	0.236025 - u23	1.000000 - u4	0.086957 - u4
3	1.000000 - u7	2.000000 - u23	0.086957 - u7	0.298137 - u20	1.000000 - u7	0.086957 - u7
4	1.000000 - u9	**4.000000 - u1**	0.086957 - u9	**0.316374 - u1**	1.000000 - u9	0.086957 - u9
5	3.000000 - u18	4.000000 - u18	**0.217391 - u1**	0.347826 - u19	**2.000000 - u1**	**0.130435 - u1**
6	3.000000 - u3	4.000000 - u21	0.217391 - u22	0.347826 - u21	2.000000 - u18	0.130435 - u22
7	**4.000000 - u1**	4.000000 - u9	0.217391 - u23	0.358056 - u9	2.000000 - u20	0.130435 - u23
8	4.000000 - u22	5.000000 - u10	0.385965 - u18	0.386473 - u10	2.000000 - u21	0.289855 - u20
9	4.000000 - u23	5.000000 - u19	0.407407 - u3	0.386473 - u15	2.000000 - u22	0.298137 - u18
10	5.000000 - u10	5.000000 - u3	0.423077 - u10	0.386473 - u3	2.000000 - u23	0.298137 - u21
11	5.000000 - u2	6.000000 - u14	0.440000 - u2	0.401338 - u18	3.000000 - u3	0.316206 - u3
12	6.000000 - u15	6.000000 - u17	0.440000 - u6	0.434783 - u17	4.000000 - u2	0.326087 - u2
13	6.000000 - u17	6.000000 - u4	0.478261 - u8	0.453686 - u13	4.000000 - u8	0.347826 - u10
14	6.000000 - u6	7.000000 - u15	0.500000 - u17	0.453686 - u2	5.000000 - u10	0.347826 - u13
15	7.000000 - u8	7.000000 - u2	0.511628 - u21	0.468227 - u4	5.000000 - u13	0.347826 - u15
16	8.000000 - u13	8.000000 - u11	0.523810 - u13	0.474308 - u11	5.000000 - u15	0.347826 - u19
17	8.000000 - u21	8.000000 - u13	0.523810 - u15	0.474308 - u16	5.000000 - u19	0.347826 - u6
18	9.000000 - u5	8.000000 - u16	0.564103 - u11	0.474308 - u5	5.000000 - u6	0.386473 - u8
19	10.000000 - u16	8.000000 - u5	0.578947 - u16	0.474308 - u8	6.000000 - u11	0.417391 - u11
20	10.000000 - u20	8.000000 - u7	0.578947 - u5	0.475155 - u14	6.000000 - u17	0.417391 - u17
21	11.000000 - u11	8.000000 - u8	0.594595 - u12	0.496894 - u6	6.000000 - u5	0.434783 - u5
22	11.000000 - u19	9.000000 - u6	0.611111 - u20	0.511706 - u7	7.000000 - u16	0.453686 - u16
23	13.000000 - u12	11.000000 - u12	0.666667 - u19	0.549199 - u12	9.000000 - u12	0.496894 - u12

Glede na vhodne povezave ima slepa ali slabovidna učenka, kot tudi 2 druga učenca, stopnjo središčnosti enako 4. Vsak od njih je bil izbran s strani 4 sošolcev pri enem ali več vprašanjih. Manjšo stopnjo središčnosti glede na vhodne povezave ima 6 učencev in večjo stopnjo 14 učencev. Slepa ali slabovidna učenka je enkrat ali večkrat izbrala 4 sošolce. Med slepo ali slabovidno učenko in drugimi učenci sta bili 2 vzajemni povezavi; isto mero središčnosti v primeru neusmerjenih povezav ima še 5 učencev. 4 učenci imajo manjšo stopnjo središčnosti in 13 učencev večjo stopnjo središčnosti. Glede na dostopnost je slepa ali slabovidna učenka v oddelku pozicionirana solidno; v primeru vhodnih povezav ima glede na dostopnost boljšo pozicijo 16 učencev in glede na neusmerjene povezave prav tako 16 učencev od 23.

Slikovne ponazoritve posameznih omrežij – posamezna vprašanja

1) Pomoč v primeru odsotnosti (A)

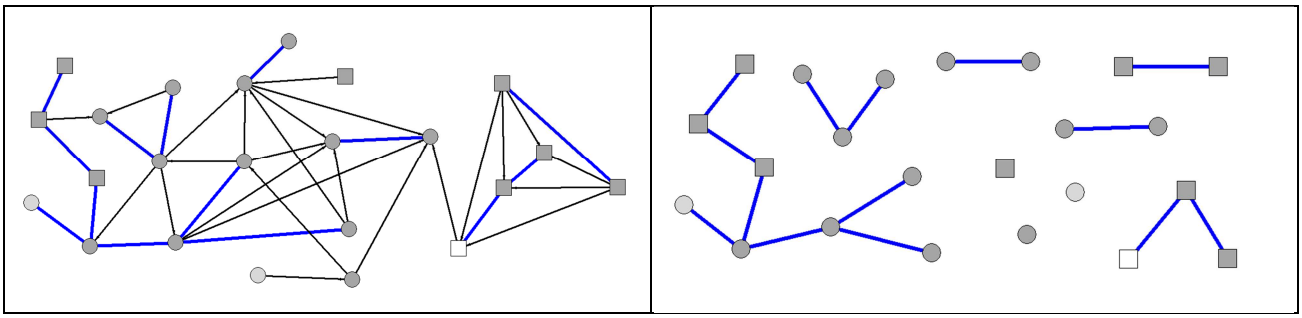

2) Sodelovanje pri projektu (B)

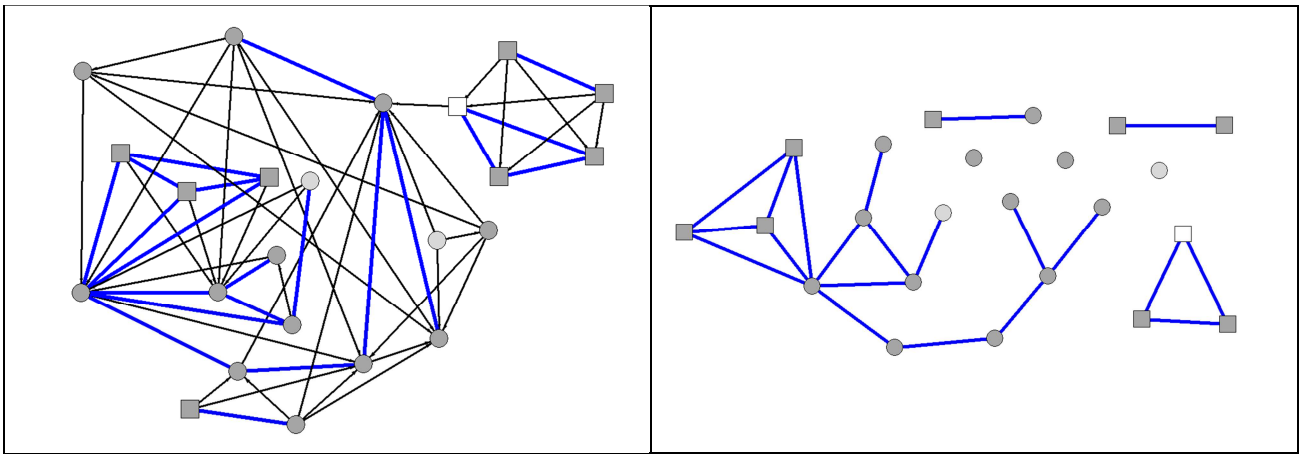

3) Druženje v šoli (C)

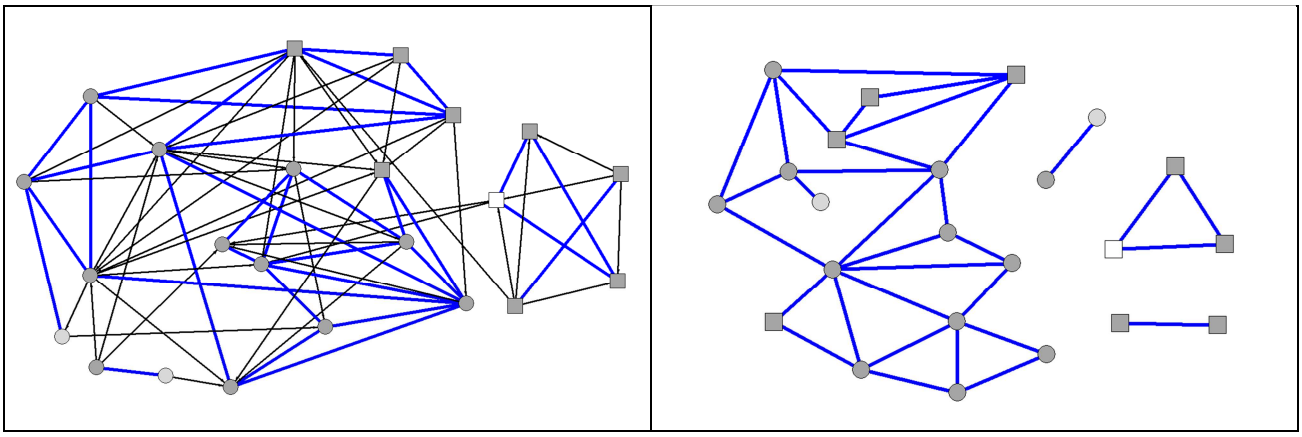

4) Druženje izven šole (D)

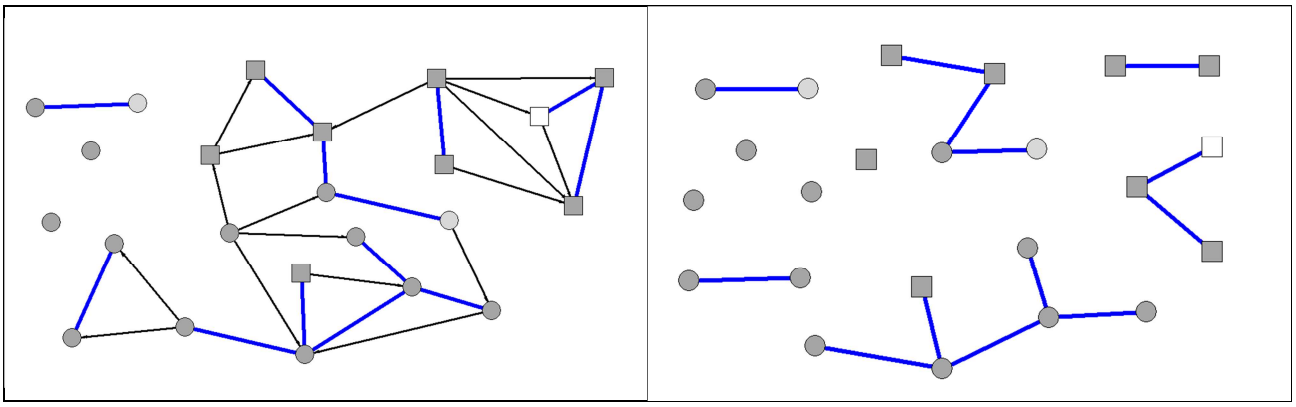

5) Zabava za rojstni dan (E)

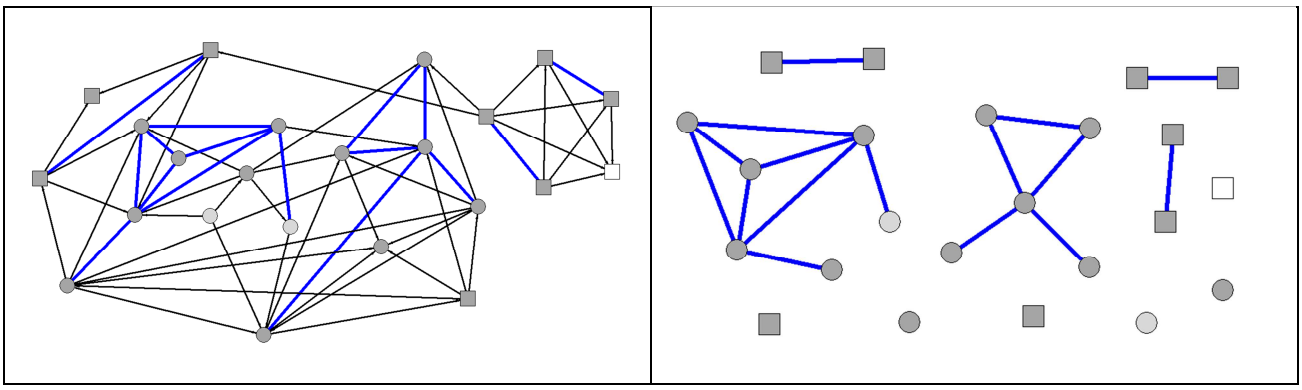

6) Pogovarjanje o osebnih stvareh (F)

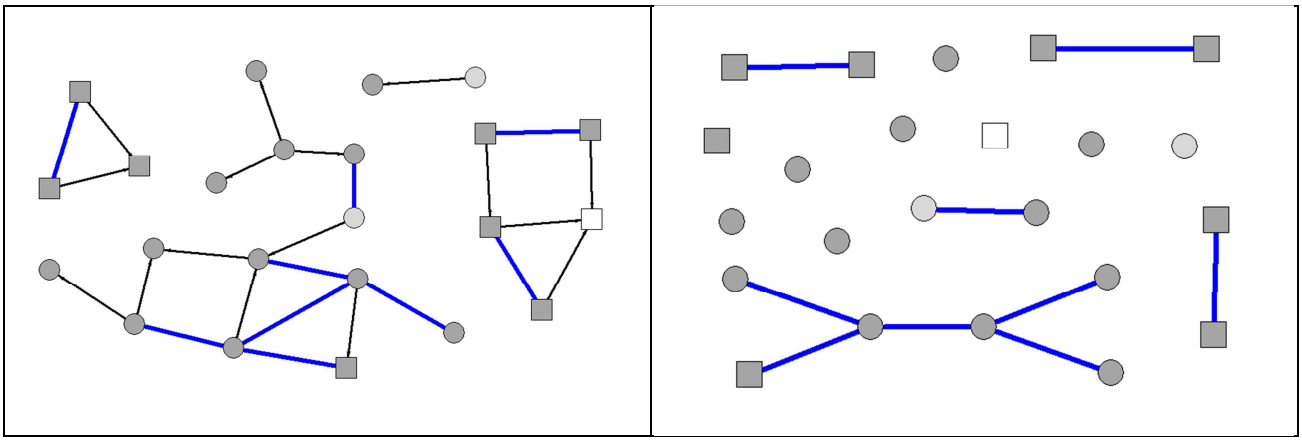

Slikovna ponazoritev skupnega omrežja – vsa vprašanja (A+B+C+D+E+F)

1) Vse vrednosti povezav

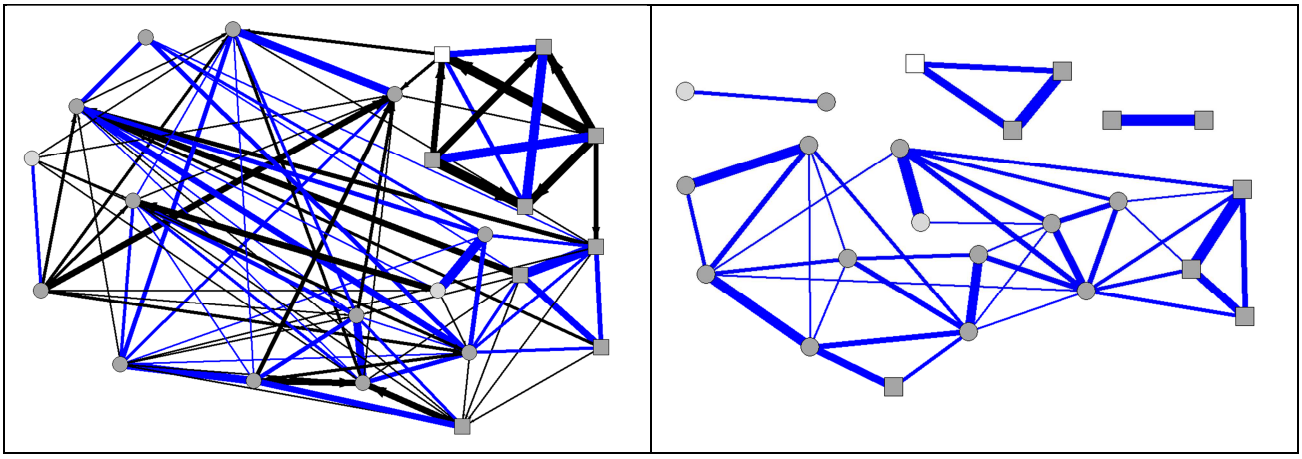

2) Vrednosti povezav od 3 do 6

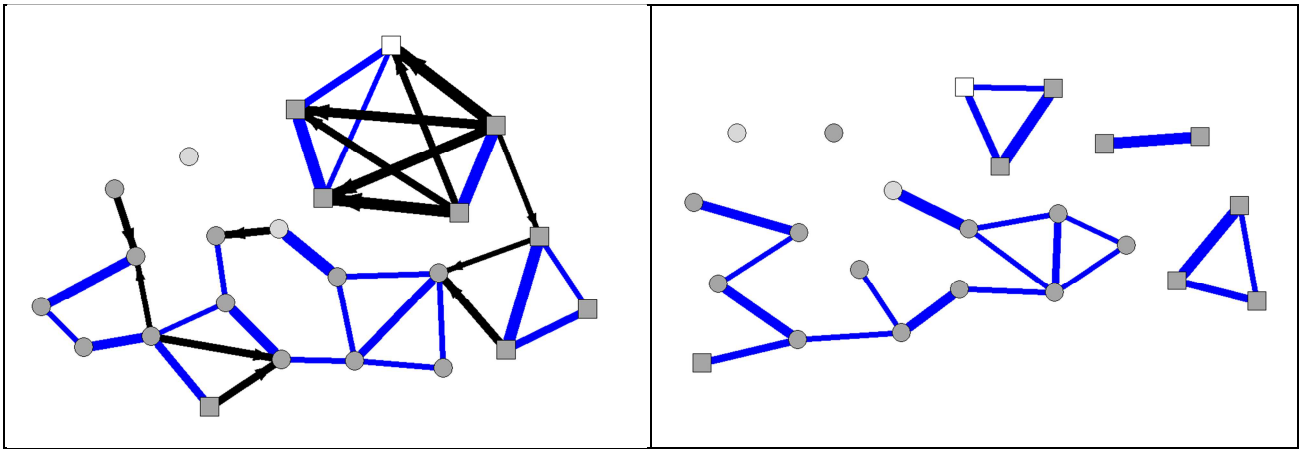

3) Vrednosti povezav od 5 do 6

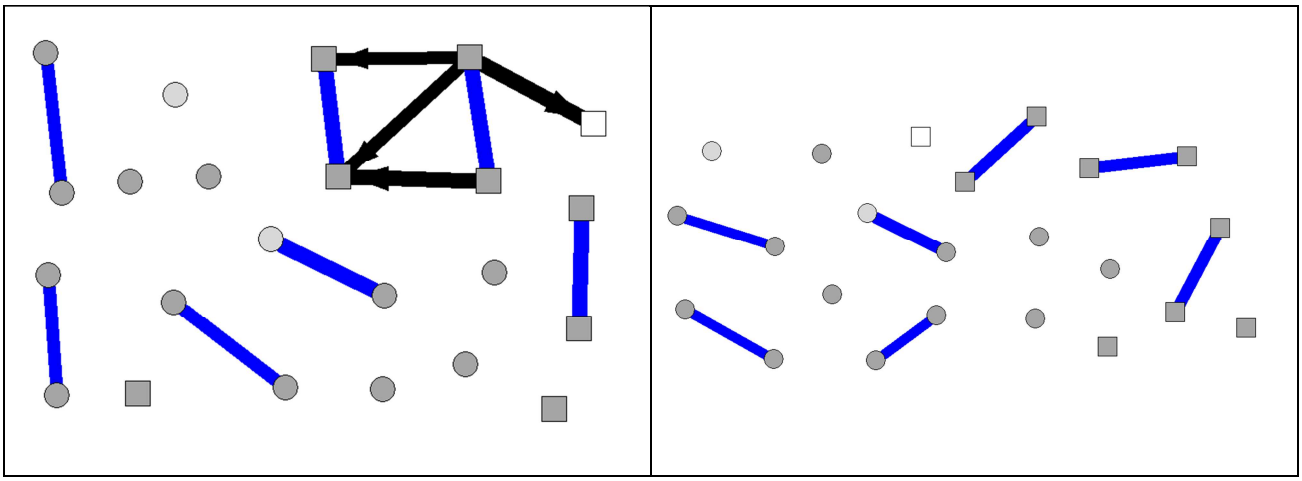

Slepa ali slabovidna učenka je v socialnem omrežju oddelka pozicionirana dobro, ima 2 neusmerjeni povezavi z vrednostjo najmanj 3, preko katerih je slepa ali slabovidna učenka vključena v triado (ali kliko 3 učenk). Klika sicer ni povezana s povezavami, ki bi imele vrednost 5 ali 6. Kljub manjšemu odstopanju med vhodnimi in izhodnimi podatki, lahko sklenemo, da je slepa ali slabovidna učenka dobro vključena v oddelek, da ima vzpostavljene obojestransko priznane socialne vezi. Socialno je integrirana predvsem preko vzpostavljene klike oz. triade.

Omrežje 5

Omrežje je sestavljeno iz 12 učencev enega oddelka osnovne šole; od tega 5 deklet in 7 fantov. V oddelku je 1 učenka s posebnimi potrebami in sicer 1 slepa ali slabovidna učenka.

Podatki o posameznih omrežjih – posamezna vprašanja

število enot = 12	pomoč v primeru odsotnosti (A)	sodelovanje pri projektu (B)	druženje v šoli (C)	druženje izven šole (D)	zabava za rojstni dan (E)	pogovarjanje o osebnih stvareh (F)
število usmerjenih (enosmernih) povezav	24	52	90	24	101	16
število neusmerjenih (dvosmernih) povezav	3	11	33	5	41	2
gostota omrežja (vse enosmerne povezave)	0.1818	0.3939	0.6818	0.1818	0.7652	0.1212
gostota omrežja (le neusmerjene povezave)	0.0455	0.1667	0.5000	0.0758	0.6212	0.0303
povprečna stopnja (vse enosmerne povezave)	4.000	8.667	15.000	4.000	16.833	2.667
povprečna stopnja (le neusmerjene povezave)	0.500	1.833	5.500	0.833	6.833	0.333

Učenci so v povprečju največ sošolcev izbrali pri vprašanju koga bi povabili na zabavo za rojstni dan in najmanj pri vprašanju, s kom se pogovarjajo o osebnih stvareh. Razmerje se bistveno ne spremeni, v kolikor namesto usmerjenih povezav (vse izbire), zajamemo le neusmerjene povezave (vzajemne izbire).

Podatki o skupnem omrežju – vsa vprašanja

Število enot: 12
Gostota omrežja (vse enosmerne povezave): 0.8561
Povprečna stopnja (vse enosmerne povezave): 18.833
Gostota omrežja (le neusmerjene povezave): 0.7424
Povprečna stopnja (le neusmerjene povezave): 8.167

Število usmerjenih (enosmernih) povezav glede na vrednost povezave:

vrednost povezave	število usmerjenih (enosmernih) povezav	število neusmerjenih (dvosmernih) povezav
1.000	18	13
2.000	43	24
3.000	24	7
4.000	17	3
5.000	3	1
6.000	8	1
skupaj	113	49

Položaj posameznih učencev v omrežju

št.	vse enosmerne povezave				le neusmerjene povezave	
	mera središčnosti za vhodne povezave	mera središčnosti za izhodne povezave	mera središčnosti glede na dostopnost za vhodne povezave	mera središčnosti glede na dostopnost za izhodne povezave	mera središčnosti	mera središčnosti glede na dostopnost
1	**6.000000 - u1**	6.000000 - u11	**0.687500 - u1**	0.687500 - u11	**3.000000 - u1**	**0.578947 - u1**
2	6.000000 - u11	7.000000 - u4	0.687500 - u11	0.733333 - u4	3.000000 - u11	0.578947 - u11
3	8.000000 - u6	**8.000000 - u1**	0.785714 - u6	**0.785714 - u1**	7.000000 - u4	0.733333 - u4
4	9.000000 - u2	9.000000 - u10	0.846154 - u2	0.846154 - u10	8.000000 - u6	0.785714 - u6
5	10.000000 - u3	9.000000 - u7	0.916667 - u3	0.846154 - u7	9.000000 - u10	0.846154 - u10
6	10.000000 - u4	9.000000 - u9	0.916667 - u4	0.846154 - u9	9.000000 - u2	0.846154 - u2
7	10.000000 - u5	10.000000 - u3	0.916667 - u5	0.916667 - u3	9.000000 - u7	0.846154 - u7
8	10.000000 - u8	11.000000 - u12	0.916667 - u8	1.000000 - u12	9.000000 - u9	0.846154 - u9

9	11.000000 - u10	11.000000 - u2	1.000000 - u10	1.000000 - u2	10.000000 - u3	0.916667 - u3
10	11.000000 - u12	11.000000 - u5	1.000000 - u12	1.000000 - u5	10.000000 - u5	0.916667 - u5
11	11.000000 - u7	11.000000 - u6	1.000000 - u7	1.000000 - u6	10.000000 - u8	0.916667 - u8
12	11.000000 - u9	11.000000 - u8	1.000000 - u9	1.000000 - u8	11.000000 - u12	1.000000 - u12

Glede na vhodne povezave ima slepa ali slabovidna učenka, kot tudi 1 drugi učenec, stopnjo središčnosti enako 6. Vsak od njih je bil izbran s strani 6 sošolcev pri enem ali več vprašanjih. Manjšo stopnjo središčnosti glede na vhodne povezave nima noben učenec, večjo stopnjo od obeh ima tako 10 učencev. Slepa ali slabovidna učenka je enkrat ali večkrat izbrala 8 sošolcev. Med slepo ali slabovidno učenko in drugimi učenci so bile 3 vzajemne povezave. Isto mero središčnosti kot slepa in slabovidna učenka ima v primeru neusmerjenih povezav še 1 učenec; manjše stopnje središčnosti v primeru neusmerjenih povezav nima noben učenec, večjo stopnjo ima torej 10 učencev. Glede na dostopnost je slepa ali slabovidna učenka v oddelku pozicionirana skupaj s še enim sošolcem najslabše, tako glede vhodnih povezav kot glede neusmerjenih povezav.

Slikovne ponazoritve posameznih omrežij – posamezna vprašanja

1) Pomoč v primeru odsotnosti (A)

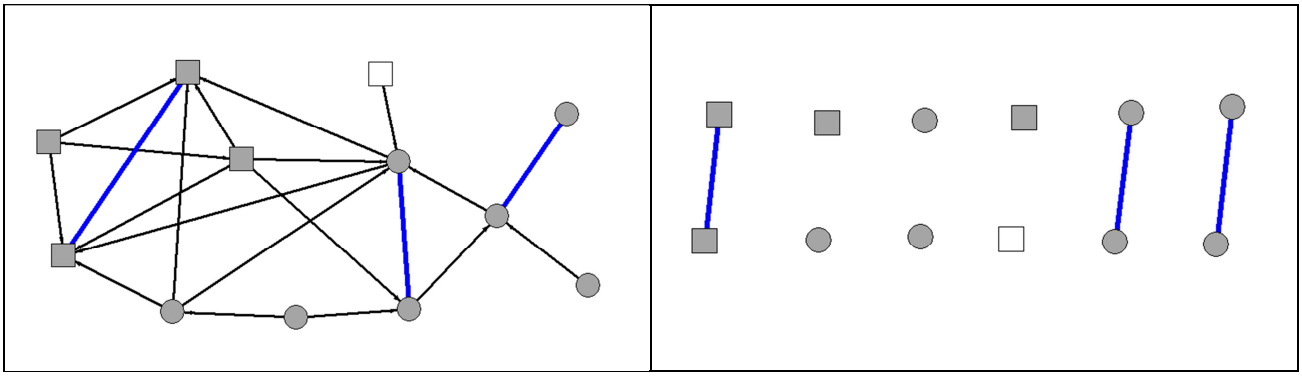

2) Sodelovanje pri projektu (B)

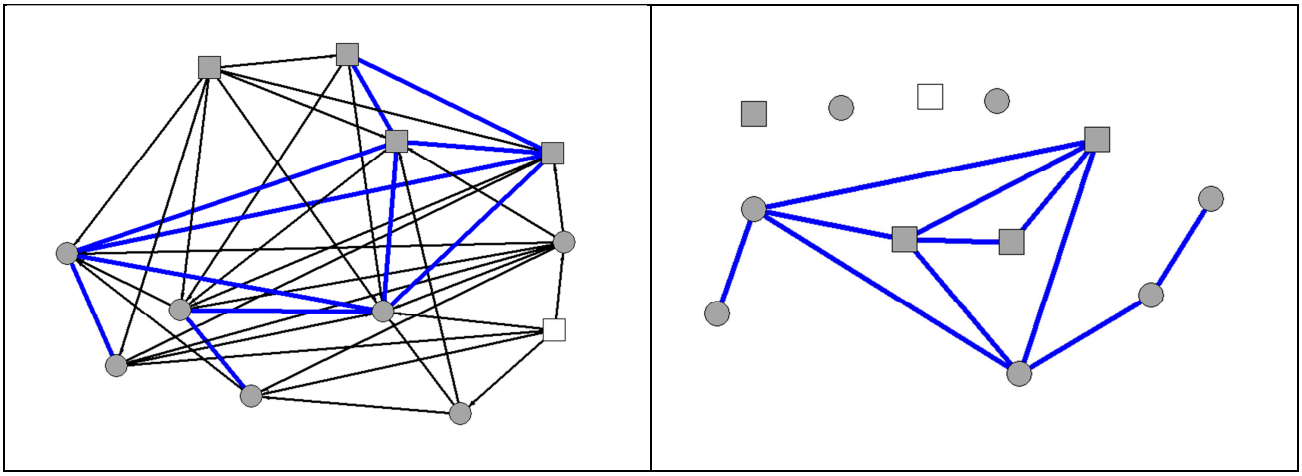

3) Druženje v šoli (C)

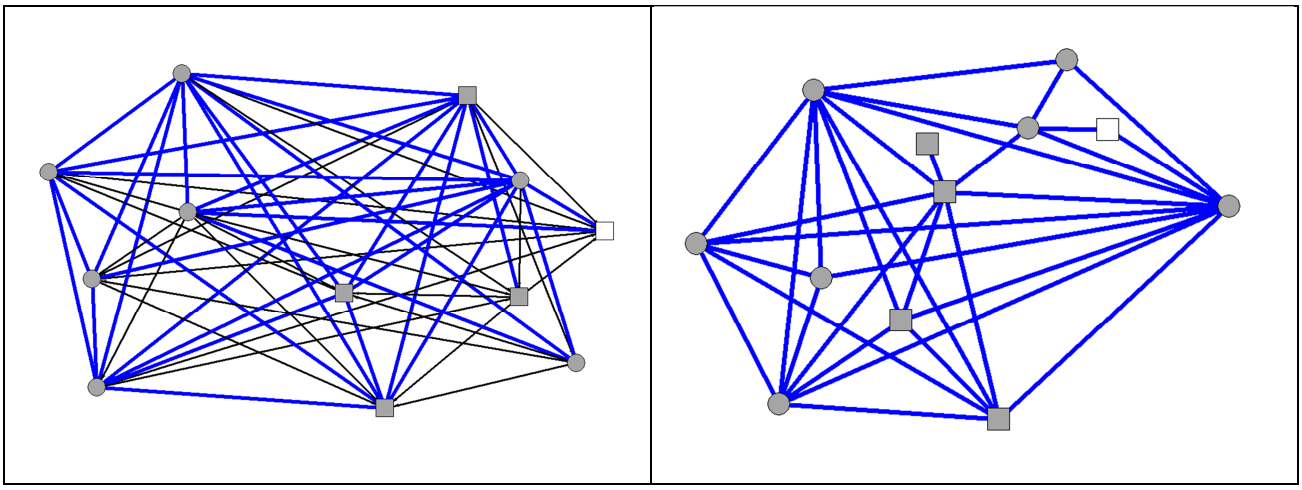

4) Druženje izven šole (D)

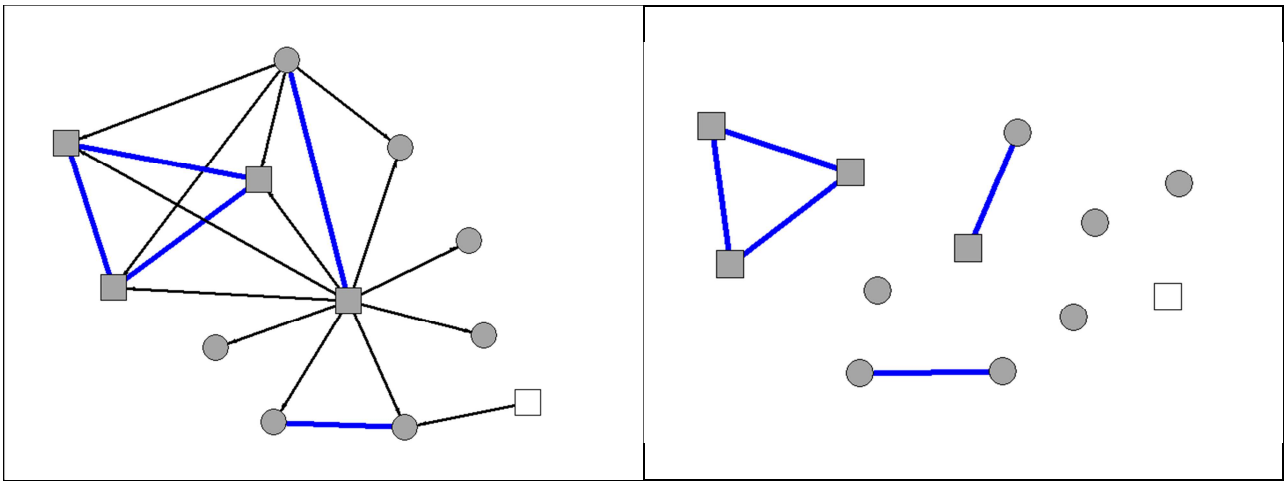

5) Zabava za rojstni dan (E)

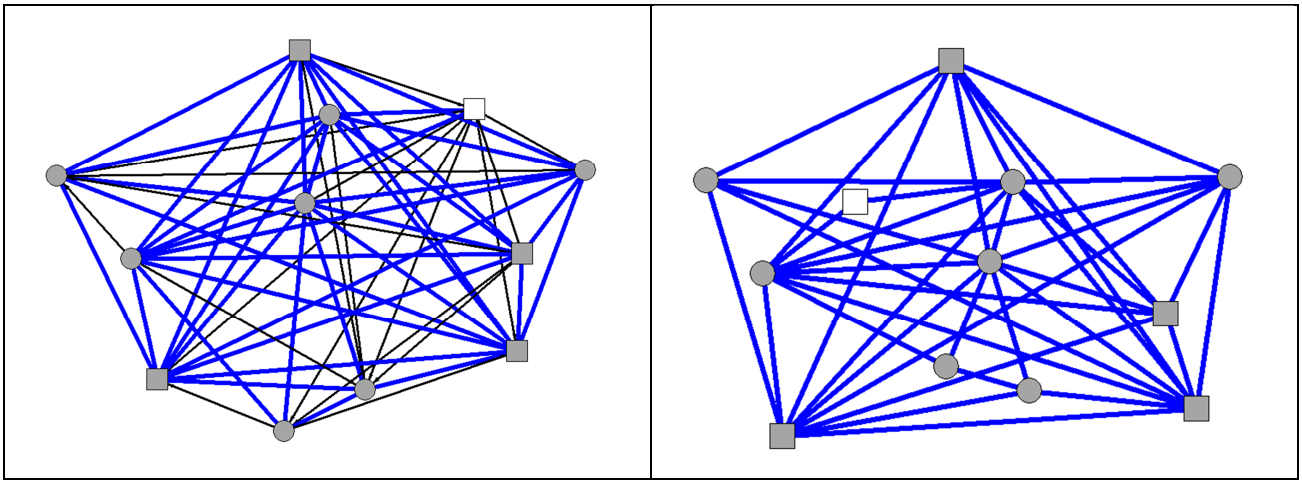

6) Pogovarjanje o osebnih stvareh (F)

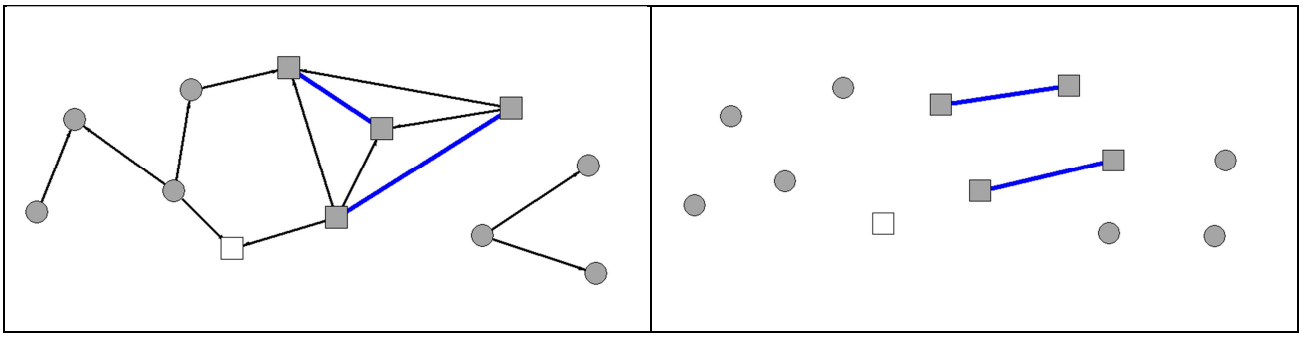

Slikovna ponazoritev skupnega omrežja – vsa vprašanja (A+B+C+D+E+F)

1) Vse vrednosti povezav

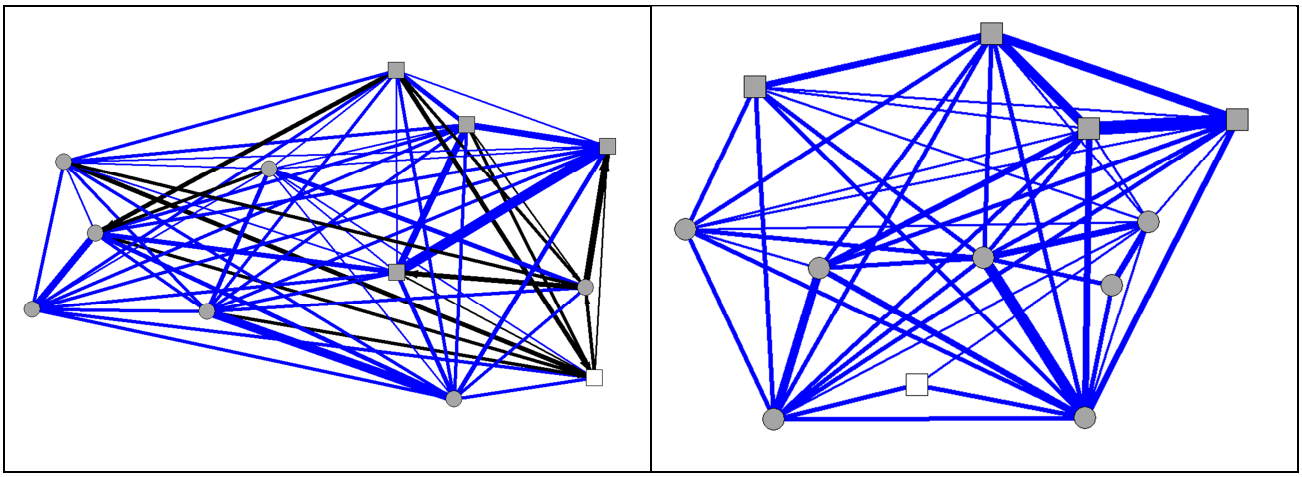

2) Vrednosti povezav od 3 do 6

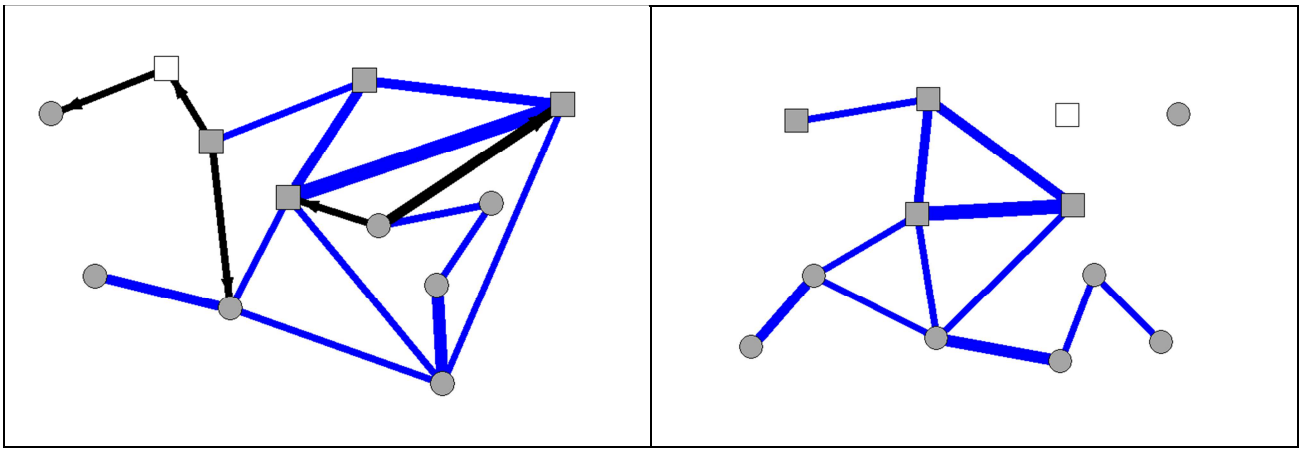

3) Vrednosti povezav od 5 do 6

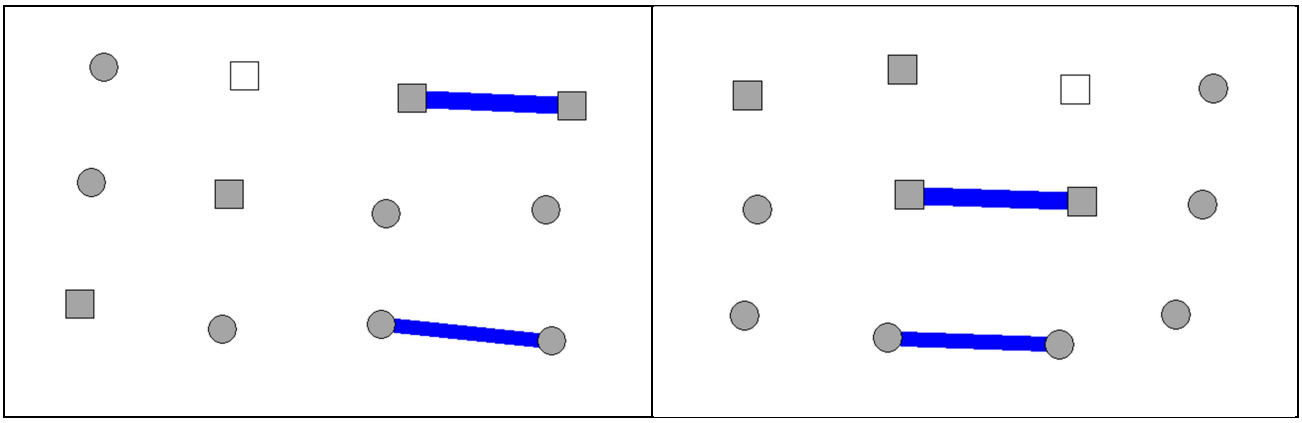

Slepa ali slabovidna učenka je v socialnem omrežju oddelka pozicionirana relativno slabo. Ima sicer 3 neusmerjene povezave s sošolci, ki pa so manjše vrednosti (vrednost 1 ali 2). Po merah središčnosti je pri vhodnih povezavah in neusmerjenih povezavah ena od dveh učencev z najmanj socialnimi stiki v razredu. Klub temu stanje ni kritično, saj ima učenka kot zapisano nekaj šibkih obojestransko priznanih stikov. Učenka ima tudi večje število usmerjenih (nevzajemnih) izhodnih in vhodnih povezav. Pri učenki je torej prisotno neskladje med vhodnimi in izhodnimi povezavami. Zaključimo lahko, da se integracija še ni zaključila in da učenka potrebuje še nekaj časa za vzpostavitev močnejših socialnih vezi. Za pričakovati je, da se bo s časom povečalo število neusmerjenih povezav, ali vrednost obstoječih neusmerjenih povezav, in da se bo posledično zmanjšalo neskladje med izhodnimi in vhodnimi povezavami.

Omrežje 6

Omrežje je sestavljeno iz 14 učencev in učenk enega oddelka osnovne šole; od tega 8 deklet in 6 fantov. V oddelku so 3 učenke in 1 učenec s posebnimi potrebami in sicer 1 slep ali slaboviden učenec.

Podatki o posameznih omrežjih – posamezna vprašanja

število enot = 14	pomoč v primeru odsotnosti (A)	sodelovanje pri projektu (B)	druženje v šoli (C)	druženje izven šole (D)	zabava za rojstni dan (E)	pogovarjanje o osebnih stvareh (F)
število usmerjenih (enosmernih) povezav	42	79	62	28	71	39
število neusmerjenih (dvosmernih) povezav	8	21	22	9	25	10
gostota omrežja (vse enosmerne povezave)	0.2308	0.4341	0.3407	0.1538	0.3901	0.2143
gostota omrežja (le neusmerjene povezave)	0.0879	0.2308	0.2418	0.0989	0.2747	0.1099
povprečna stopnja (vse enosmerne povezave)	6.000	11.286	8.857	4.000	10.143	5.571
povprečna stopnja (le neusmerjene povezave)	1.143	3.000	3.143	1.286	3.571	1.429

Učenci so v povprečju največ sošolcev izbrali pri vprašanju s kom bi sodelovali pri šolskem projektu in najmanj pri vprašanju, s kom se družijo izven šole. Slednje je lahko posledica tipa poselitve v šolskem okolišu. V primeru neusmerjenih povezav ima največ povezav omrežje o vabljenju na rojstnodnevno zabavo in najmanj povezav omrežje pomoči v primeru odsotnosti od pouka.

Podatki o skupnem omrežju – vsa vprašanja

Število enot: 14
Gostota omrežja (vse enosmerne povezave): 0.5385
Povprečna stopnja (vse enosmerne povezave): 14.000
Gostota omrežja (le neusmerjene povezave): 0.3956
Povprečna stopnja (le neusmerjene povezave): 5.143

Število usmerjenih (enosmernih) povezav glede na vrednost povezave:

vrednost povezave	število usmerjenih (enosmernih) povezav	število neusmerjenih (dvosmernih) povezav
1.000	18	10
2.000	21	6
3.000	19	9
4.000	14	5
5.000	8	1
6.000	18	5
skupaj	98	36

Položaj posameznih učencev v omrežju

št.	vse enosmerne povezave				le neusmerjene povezave	
	mera središčnosti za vhodne povezave	mera središčnosti za izhodne povezave	mera središčnosti glede na dostopnost za vhodne povezave	mera središčnosti glede na dostopnost za izhodne povezave	mera središčnosti	mera središčnosti glede na dostopnost
1	2.000000 - u10	**4.000000 - u1**	0.464286 - u10	**0.520000 - u1**	1.000000 - u10	0.448276 - u10
2	3.000000 - u11	5.000000 - u13	0.481481 - u11	0.541667 - u6	3.000000 - u11	0.481481 - u11
3	3.000000 - u4	5.000000 - u2	0.481481 - u4	0.541667 - u8	3.000000 - u4	0.481481 - u4
4	5.000000 - u8	5.000000 - u4	0.619048 - u8	0.590909 - u3	3.000000 - u8	0.500000 - u8
5	**6.000000 - u1**	5.000000 - u6	**0.650000 - u1**	0.619048 - u13	**4.000000 - u1**	**0.520000 - u1**
6	6.000000 - u5	5.000000 - u8	0.650000 - u5	0.619048 - u2	4.000000 - u6	0.520000 - u6
7	6.000000 - u6	6.000000 - u10	0.650000 - u6	0.619048 - u4	5.000000 - u13	0.565217 - u3
8	8.000000 - u7	6.000000 - u11	0.722222 - u7	0.650000 - u10	5.000000 - u2	0.619048 - u13
9	9.000000 - u12	7.000000 - u12	0.764706 - u12	0.650000 - u11	6.000000 - u3	0.619048 - u2
10	9.000000 - u14	7.000000 - u3	0.764706 - u14	0.684211 - u12	6.000000 - u5	0.650000 - u5
11	10.000000 - u13	7.000000 - u7	0.812500 - u13	0.684211 - u7	6.000000 - u7	0.650000 - u7
12	10.000000 - u3	10.000000 - u9	0.812500 - u3	0.812500 - u9	7.000000 - u12	0.684211 - u12
13	10.000000 - u9	13.000000 - u14	0.812500 - u9	1.000000 - u14	9.000000 - u14	0.764706 - u14
14	11.000000 - u2	13.000000 - u5	0.866667 - u2	1.000000 - u5	10.000000 - u9	0.812500 - u9

Glede na vhodne povezave ima slep ali slaboviden učenec, kot tudi 2 druga učenca, stopnjo središčnosti enako 6. Vsak od njih je bil izbran s strani 6 sošolcev pri enem ali več vprašanjih. Manjšo stopnjo središčnosti glede na vhodne povezave imajo 4 učenci in večjo stopnjo 7 učencev. Slep ali slaboviden učenec je enkrat ali večkrat izbral 4 sošolce. Med slepim ali slabovidnim učencem in drugimi učenci so bile 4 vzajemne povezave; isto mero središčnosti v primeru neusmerjenih povezav ima še 1 učenec. 4 učenci imajo manjšo stopnjo središčnosti in 8 učencev večjo stopnjo središčnosti. Glede na dostopnost je slep ali slaboviden učenec v oddelku pozicioniran solidno; v primeru vhodnih povezav ima glede na dostopnost boljšo pozicijo 7 učencev in glede na neusmerjene povezave 8 učencev od 14.

Slikovne ponazoritve posameznih omrežij – posamezna vprašanja

1) Pomoč v primeru odsotnosti (A)

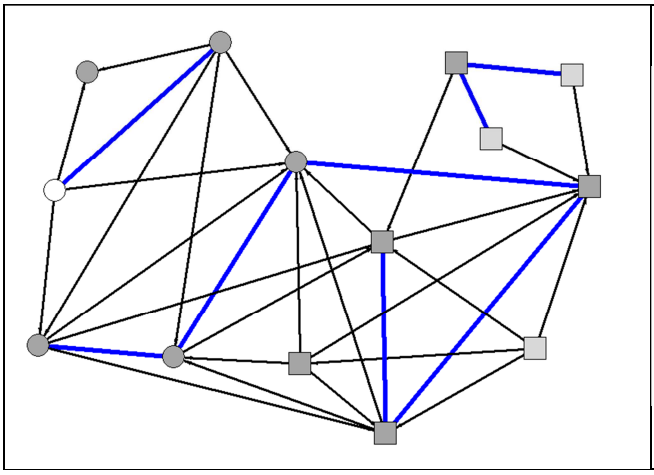

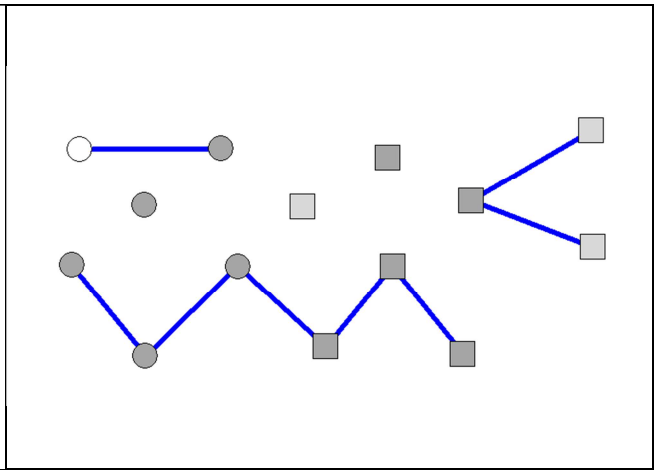

2) Sodelovanje pri projektu (B)

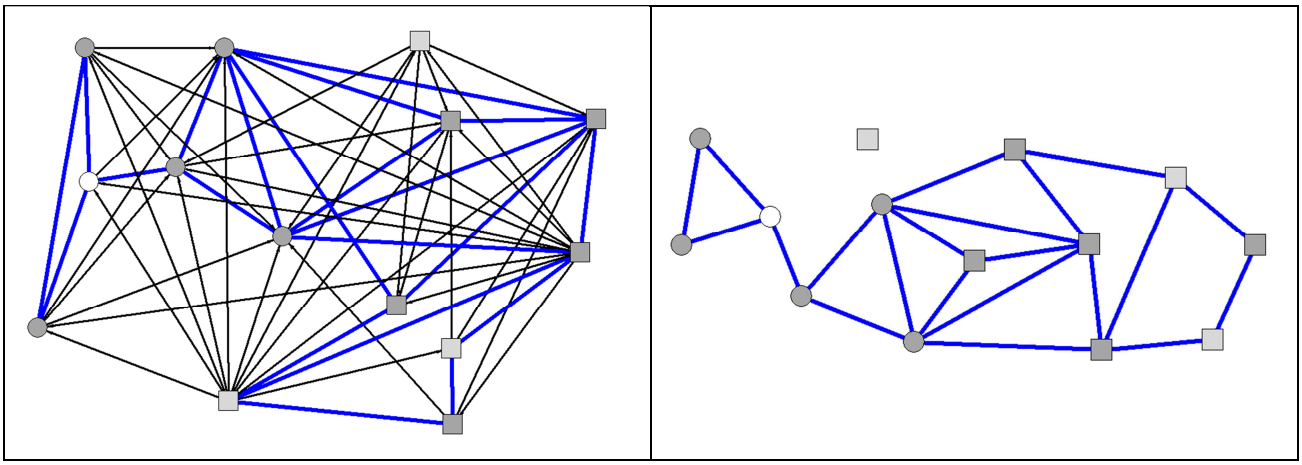

3) Druženje v šoli (C)

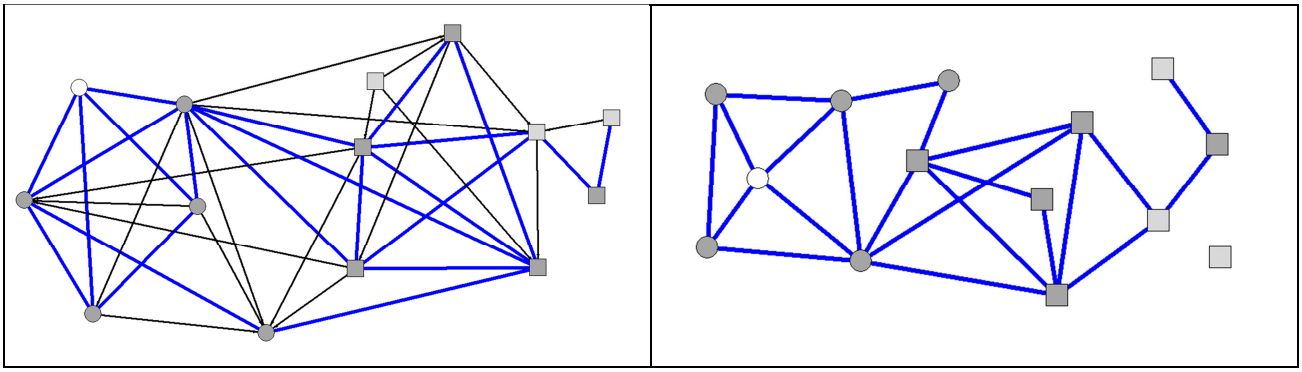

4) Druženje izven šole (D)

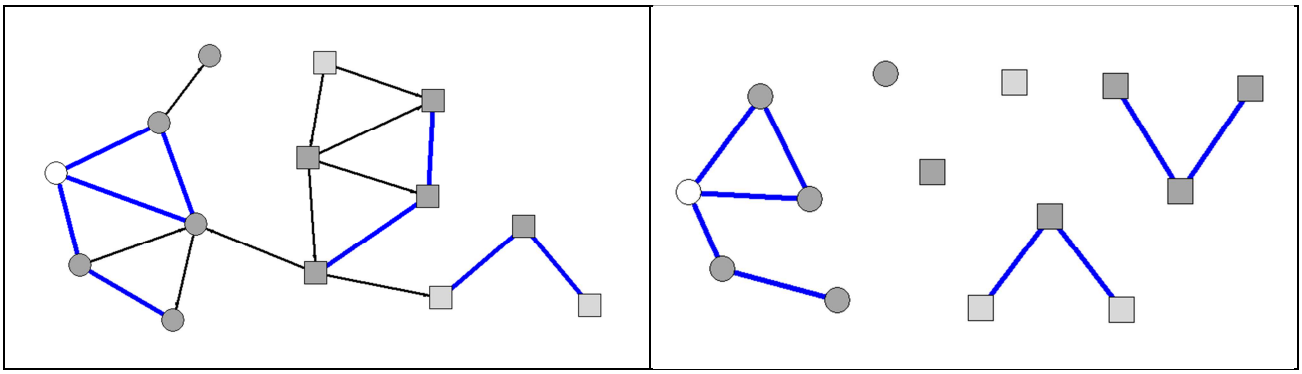

5) Zabava za rojstni dan (E)

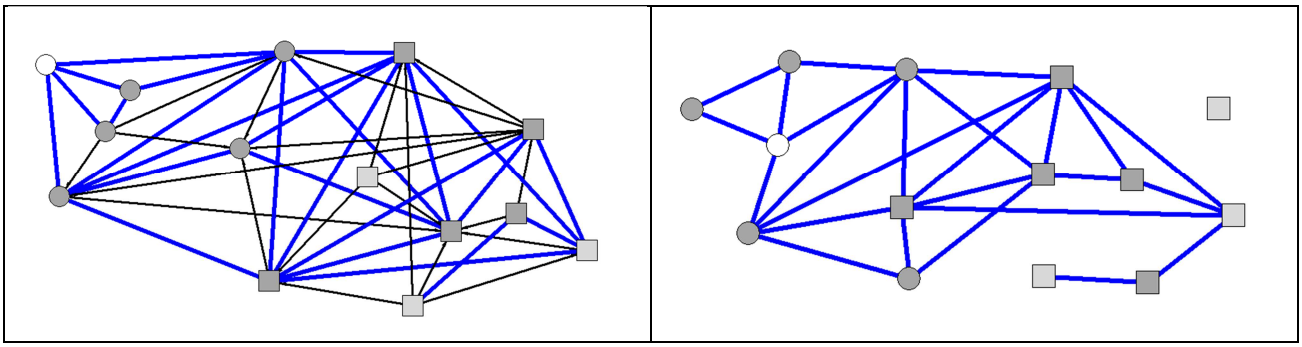

6) Pogovarjanje o osebnih stvareh (F)

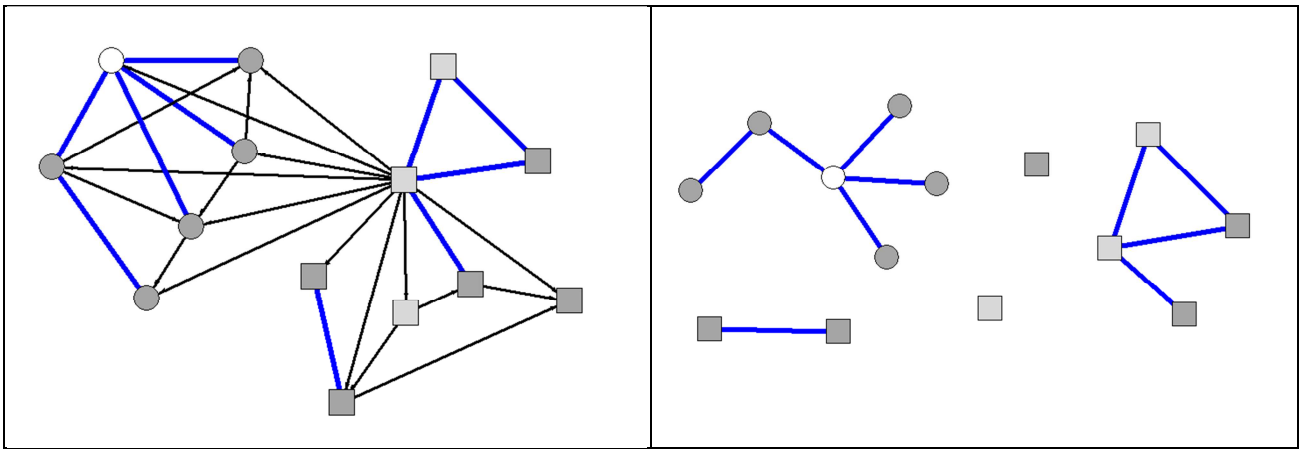

Slikovna ponazoritev skupnega omrežja – vsa vprašanja (A+B+C+D+E+F)

1) Vse vrednosti povezav

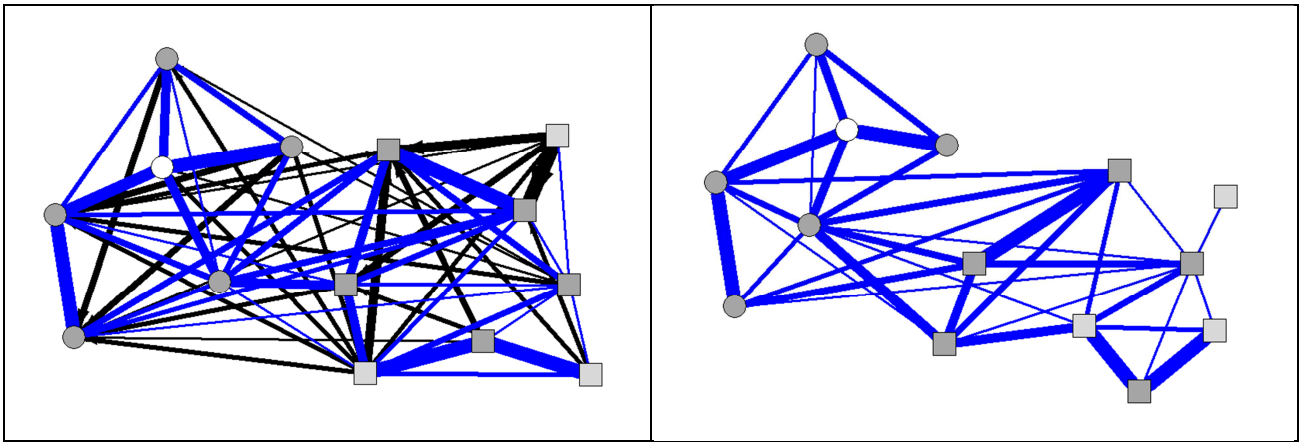

2) Vrednosti povezav od 3 do 6

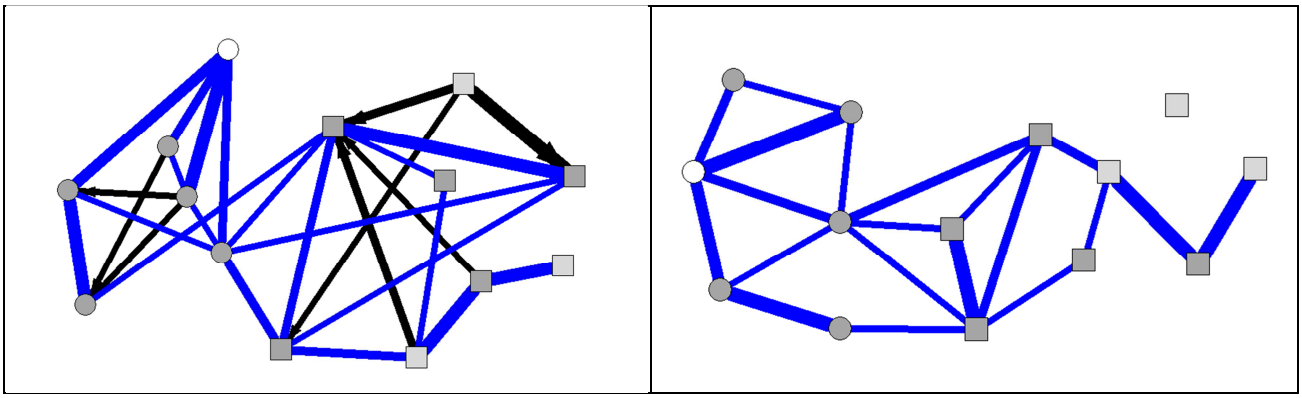

3) Vrednosti povezav od 5 do 6

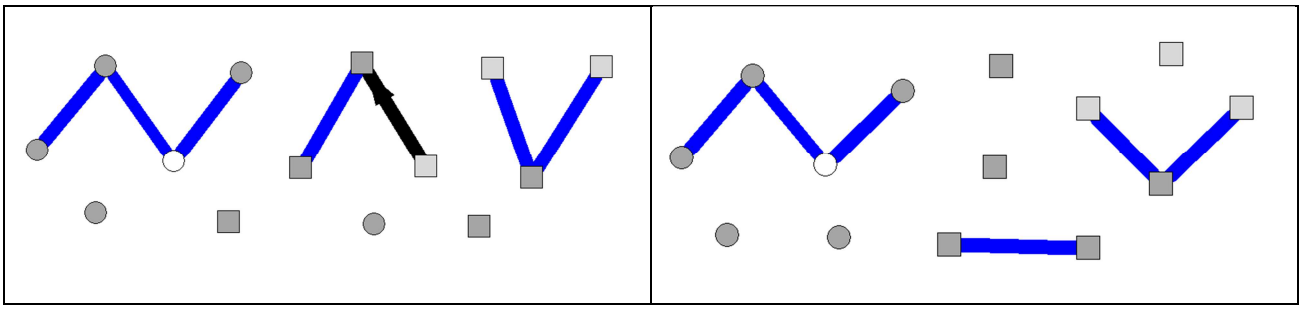

Slep ali slaboviden učenec je v socialnem omrežju oddelka pozicioniran dobro. Kljub manjšemu neskladju med izhodnimi in vhodnimi povezavami, ima 4 neusmerjene povezave z visokimi vrednostmi. Slep ali slaboviden učenec ima torej trdne in vzajemno priznane socialne vezi s sošolci v oddelku. Ob tem je potrebno še dodati, da je manjše neskladje med vhodnimi in izhodnimi povezavami predvsem posledica manjše izbire s strani slepega ali slabovidnega učenca, ki tako manjša svojo socialno vključenost v omrežje, oziroma iz svojega socialnega kroga izključuje druge sošolce, razen tistih štirih, s katerimi je povezan precej intenzivno. Sklenemo lahko, da je slep ali slaboviden učenec relativno dobro vključen v oddelek.

Omrežja 7, 8 in 9

Ob opisanih šestih omrežjih smo želeli socialna omrežja izmeriti v še treh oddelkih, vendar nam to zaradi težav pri zbiranju podatkov ni uspelo. V primeru slepe ali slabovidne učenke v enem oddelku osnovne šole je prišlo pri zbiranju podatkov do manjših napak in nejasnosti pri vpisovanju posameznih imen, ki pa so dovolj velike, da bi bili prikazi omrežja nenatančni ali celo zavajajoči. Na osnovi podatkov, ki se jih vseeno da razbrati iz zbranih anketnih vprašalnikov, pa lahko ugotovimo, da je učenka socialno integrirana v oddelek in da po vsej verjetnosti ni velikih odstopanj od ugotovitev, ki izhajajo iz prikazanih preostalih 6 omrežij v oddelkih osnovne šole.

V primeru dveh slepih ali slabovidnih dijakov so bile težave pri zbiranju podatkov nekoliko večje. Sodelovanje pri zbiranju podatkov je zavrnil en slep ali slaboviden dijak, medtem ko drugi ob zastavljenih vprašanjih ni zapisal nobenega od imen sošolcev. Sodelovanje je zavrnilo tudi večje število drugih dijakov v oddelkih. Na osnovi podatkov, ki smo ji vseeno uspeli zbrati, lahko sklepamo, da obstaja vsaj minimalna socialna integracija obeh dijakov v oddelke srednje šole. Podatki iz manjšega števila vrnjenih vprašalnikov namreč kažejo, da sta bila oba slepa ali slabovidna dijaka v manjši meri izbrana s strani nekaj sošolcev (v primeru enega dijaka gre za dva sošolca s posebnimi potrebami) – kar dokazuje vsaj obstoj manjšega števila vhodnih povezav. Vendar na osnovi teh parcialnih podatkov ne moremo narediti nobenih zanesljivih zaključkov. Kljub nesporno prisotnim vhodnim povezavam, nakazujejo vse težave pri zbiranju podatkov (tudi v primeru ostalih anketnih vprašalnikov) na prisotnost določenih težav pri inkluziji slepih ali slabovidnih dijakov. Zaradi nesodelovanja dijakov, s spremljavo nismo mogli odkriti, ali so težave na področju socialne integracije ali drugje. Verjetno prisotnih težav namreč niso razkrili niti podatki zbrani pri drugih udeležencih. Odnos ostalih udeležencev do teh verjetno prisotnih težav najbolje ponazori odgovor ravnateljice šole, ki sicer ugotavlja da težav z inkluzijo slepega ali slabovidnega dijaka ni bilo, vendar dodaja, da gre dijak z naslednjim šolskim letom (nazaj) v zavod.

Zaključek

Slepi in slabovidni učenci so v oddelke osnovne šole relativno dobro ali vsaj zadovoljivo socialno integrirani, da sicer v nekaj primerih obstaja nekaj manjših težav, ki pa niso nič posebnega in se bodo s časom po vsej verjetnosti razrešile same od sebe. Slepi in slabovidni učenci v omrežju sicer nimajo nadpovprečno veliko socialnih interakcij s sošolci, vendar so obstoječe interakcije v več primerih vzajemne, trdne in intenzivne. V primeru inkluzije slepih in slabovidnih mladostnikov v oddelke srednje šole prihaja do določenih težav pri inkluziji teh dijakov, ki niso nujno povezane s socialno integracijo teh dijakov v oddelke, vendar pa preprečujejo preverbo le-tega. Zaključimo lahko le, da na osnovi dostopnih podatkov ni mogoče preveriti socialne integracije slepih in slabovidnih dijakov v oddelke srednje šole. Po vsej verjetnosti gre v tem primeru za težave, katerim bi bilo treba v prihodnje posvetiti večjo pozornost vsaj na ravni srednjih šol, ki sprejemajo slepe ali slabovidne dijake ter druge dijake s posebnimi potrebami, če ne celo širše. Cilj, ki je bil postavljen v poskusu, je torej dosežen (le) za osnovno šolo.

Priloga 2: Anketni vprašalniki in obrazci

Anketni vprašalniki in obrazci so bili pripravljeni posebej za vsako ciljno populacijo oz. namen zbiranja, prilagojeni vrsti vzgojno-izobraževalnega zavoda, starosti udeležencev in vsebinsko ustrezno pripravljeni za zbiranje podatkov ob začetku in na koncu poskusa. Vprašalniki za slepe in slabovidne so bili pred anketiranjem ustrezno prilagojeni.

Anketni vprašalniki so bili, z izjemo vprašalnikov o samopodobi, pripravljeni na Zavodu RS za šolstvo. Vsebino obrazcev za oceno rehabilitacijskih kompetenc (za mlajše in starejše udeležence) je pripravil oz. zagotovil Zavod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana.

V prilogi so prikazani anketni vprašalniki in obrazci, s katerimi smo zbirali podatke ob koncu šolskega leta 2011/12. Zaradi številnih verzij vsebinsko istih ali vsaj podobnih vprašalnikov ter obrazcev, so prikazane le izbrane verzije vprašalnikov in obrazcev. Vprašalniki za samopodobo niso prikazani.

V prilogi so prikazani naslednji vprašalniki in obrazci:

- Vprašalnik za učitelje v osnovni šoli
- Vprašalnik za sošolce slepih in slabovidnih učencev 3. VIO osnovne šole
- Vprašalnik o zadovoljstvu za slepe in slabovidne učence 2. in 3. VIO osnovne šole
- Obrazec za oceno rehabilitacijskih kompetenc za 2. in 3. VIO osnovne šole ter srednjo šolo
- Vprašalnik za ravnatelje vzgojno-izobraževalnih zavodov
- Vprašalnik za strokovne delavce Zavoda za slepo in slabovidno mladino Ljubljana
- Vprašalnik o socialnem omrežju za učence 2. in 3. VIO osnovne šole

V prilogi so prikazana tudi vprašanja za intervjuje s starši slepih in slabovidnih otrok v zgodnji obravnavi in v vrtcih.

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Spoštovani/a učitelj/ica!

Prosimo vas, da izpolnite vprašalnik, ki se nanaša na izvajanje izobraževalnega programa s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za slepe in slabovidne učence. Vprašalnik je anonimen. Prosimo vas, da iskreno odgovorite na vsa vprašanja.

Na šoli delate kot:

1 – razredni učitelj
2 – predmetni učitelj
3 – učitelj za dodatno strokovno pomoč

Delovne izkušnje v vzgoji in izobraževanju (v letih): _____

V šolskem letu 2011/12 poučujete:

1 – slepega učenca/ko
2 – slabovidnega učenca/ko

Ali ste slepemu oz. slabovidnemu učencu, katerega poučujete, tudi razrednik?

1 – da
2 – ne

Ali ste se v zadnjem letu vsaj enkrat udeležili seminarja na temo slepote in slabovidnosti?

1 – da
2 – ne

Ali ste se v zadnjem letu z učenci v oddelku vsaj enkrat pogovarjali o slepoti in slabovidnosti?

1 – da
2 – ne

Ocenite koliko držijo naslednje trditve o vaših učiteljskih kompetencah za poučevanje slepih in slabovidnih učencev:

	sploh ne drži	ne drži	niti ne drži, niti drži	drži	popolnoma drži
Sem primerno usposobljen/a za delo s slepim oz. slabovidnim učencem.	1	2	3	4	5
Za delo s slepim oz. slabovidnim učencem imam na voljo vse potrebne didaktične in druge pripomočke.	1	2	3	4	5
Dobro poznam potrebne prilagoditve prostora, časovne prilagoditve, in uporabo tehničnih ter didaktičnih pripomočkov za delo s slepim oz. slabovidnim učencem.	1	2	3	4	5
Z namenom in vsebinami specialnih znanj za slepega oz. slabovidnega učenca sem dobro seznanjen/a.	1	2	3	4	5
Imam dovolj znanja za pripravo in izvajanje prilagojenega pedagoškega procesa, ki omogoča enakovredno vključevanje slepega oz. slabovidnega učenca.	1	2	3	4	5
Za preverjanje znanja pri slepem oz. slabovidnem učencu sem primerno usposobljen/a.	1	2	3	4	5
Imam vsa potrebna znanja za sodelovanje s starši slepega oz. slabovidnega učenca.	1	2	3	4	5
O slepoti in slabovidnosti vem dovolj, da lahko brez težav delam s slepim oz. slabovidnim učencem.	1	2	3	4	5

Ocenite koliko držita naslednji trditvi o sprejetosti slepega oz. slabovidnega učenca v oddelku:

	sploh ne drži	ne drži	niti ne drži, niti drži	drži	popolnoma drži
Učenci v oddelku radi sodelujejo s slepim oz. slabovidnim učencem.	1	2	3	4	5
Slep oz. slaboviden učenec se dobro počuti med učenci v oddelku.	1	2	3	4	5

Ocenite vaše strinjanje z naslednjimi trditvami o slepoti in slabovidnosti ter o vključitvi slepega oz. slabovidnega učenca v redni oddelek osnovne šole:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	niti se ne strinjam, niti se strinjam	se strinjam	popolnoma se strinjam
Primerno je, da se v oddelku ob prisotnosti slepega oz. slabovidnega učenca z učenci pogovarjamo o slepoti in slabovidnosti.	1	2	3	4	5
Poučevanje slepega oz. slabovidnega učenca zahteva od učitelja dodatne naloge in čas za izvajanje pedagoškega procesa.	1	2	3	4	5
Učitelj, ki poučuje slepega oz. slabovidnega učenca, potrebuje stalno pomoč in svetovanje strokovnjaka za slepe in slabovidne.	1	2	3	4	5
Slep oz. slaboviden učenec praviloma ne doseže enakega standarda znanja kot njegovi videči vrstniki.	1	2	3	4	5
Za slepega oz. slabovidnega učenca bi bilo bolje, če bi se izobraževal v specializirani posebni šoli oz. v zavodu za slepe in slabovidne.	1	2	3	4	5
Prilagojen učni načrt za slepe in slabovidne učence je enakovreden veljavnemu učnemu načrtu.	1	2	3	4	5
Slep oz. slaboviden učenec se lahko usposobi za samostojno življenje le v za to specializirani posebni šoli oz. zavodu za slepe in slabovidne in ne v redni šoli.	1	2	3	4	5
Vključitev slepega oz. slabovidnega učenca v redni oddelek lahko negativno vpliva na izvedbo pouka.	1	2	3	4	5
Pri pogovoru s slepim ali slabovidnim učencem je bolje, če ne uporabljamo besed »slep, slepota, slabovidnost, videti« ipd. in ne omenjamo barv.	1	2	3	4	5
Preverjanje in ocenjevanje znanja slepega oz. slabovidnega učenca v šoli lahko poteka samo ustno.	1	2	3	4	5
Slep oz. slaboviden učenec se lahko enakovredno vključuje v vse aktivnosti v oddelku.	1	2	3	4	5
Za pripravo, izvajanje in evalvacijo individualiziranega programa za slepega oz. slabovidnega učenca je nujno potrebno timsko delo (šola, starši in strokovnjak za slepe in slabovidne).	1	2	3	4	5
Prilagoditev prostora, gradiv, časovne prilagoditve in uporaba posebnih tehničnih ter didaktičnih pripomočkov so pomemben del vzgojno-izobraževalnega dela s slepim oz. slabovidnim učencem.	1	2	3	4	5
V procesu izvajanja prilagojenega programa je pomemben ustrezen način komunikacije s slepim oz. slabovidnim učencem.	1	2	3	4	5
Od slepega oz. slabovidnega učenca ne moremo zahtevati, da dosega enak napredek kot njegovi vrstniki brez okvare vida.	1	2	3	4	5
Slep oz. slaboviden učenec, ki obiskuje redno šolo, bi moral imeti stalnega spremljevalca.	1	2	3	4	5

Po vaši oceni je udeležba slepega oz. slabovidnega učenca na usposabljanju iz specialnih znanj za slepe in slabovidne za tega učenca:

1 – manj pomembna kot udeležba pri pouku

2 – enako pomembna kot udeležba pri pouku

3 – bolj pomembna kot udeležba pri pouku

Napišite vaš morebiten predlog ali mnenje o vključevanju slepih in slabovidnih otrok v redne oddelke osnovnih šol, ali o vzgoji in izobraževanju slepih in slabovidnih na splošno:

_____

_____

_____

_____

Ocenite koliko držijo naslednje trditve o vašem sodelovanju s *Centrom za pomoč slepim in slabovidnim (Center)* in njegovimi zaposlenimi (strokovnimi delavci Centra) pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem v vaši šoli:

	sploh ne drži	ne drži	niti ne drži, niti drži	drži	popolnoma drži
Podpora strokovnih delavcev Centra mi je v pomoč pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem.	1	2	3	4	5
Od Centra sem dobil/a vse potrebne pripomočke, ki jih potrebujem pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem.	1	2	3	4	5
Od Centra sem dobil/a jasna navodila in nasvete za delo s slepim oz. slabovidnim učencem.	1	2	3	4	5
Strokovni delavci Centra so mi v pomoč pri sprotnem reševanju težav pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem.	1	2	3	4	5
Vem na koga od strokovnih delavcev Centra se moram obrniti za pomoč, za nasvet, za pridobitev pripomočkov ...	1	2	3	4	5
Strokovni delavci centra so vedno dosegljivi (po telefonu ali e-pošti).	1	2	3	4	5
Strokovni delavci Centra so v naši šoli prisotni dovolj pogosto.	1	2	3	4	5
Obisk strokovnih delavcev Centra v naši šoli mi je v pomoč pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem.	1	2	3	4	5
Sodelovanje naše šole s Centrom ocenjujem kot dobro.	1	2	3	4	5

Kako ocenjujete seminarje, ki jih organizira Center za pomoč slepim in slabovidnim:

1 – vsebina seminarjev mi ni v pomoč pri delu
2 – vsebina seminarjev mi je v manjšo pomoč pri delu
3 – vsebina seminarjev mi je v veliko pomoč pri delu
4 – nisem se udeležil/a nobenega seminarja v organizaciji Centra

Ali se pri delu s slepim oz. slabovidnim učencem srečujete s težavami?

1 – ne
2 – da, z manjšimi težavami
3 – da, z večjimi težavami

V primeru večjih težav le-te prosim pojasnite:

_____

_____

_____

_____

Za sodelovanje se vam najlepše zahvaljujemo!

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Spoštovani/a učenec/ka!

Prosimo te, da izpolniš vprašalnik o tvojem poznavanju in stališčih glede slepote in slabovidnosti ter vključevanja slepih in slabovidnih učencev v redne osnovne šole. Vprašalnik je anonimen. Prosimo te, da iskreno odgovoriš na vsa vprašanja, tako da pri vsakem vprašanju obkrožiš ustrezen odgovor oz. številko.

Kateri razred obiskuješ:

a) 7. razred
b) 8. razred
c) 9. razred

Tvoj spol:

a) moški
b) ženski

V razredu imate učenca/ko, ki je:

a) slep/a
b) slaboviden/na

Ali se je učitelj/ica v zadnjem letu z vami učenci vsaj enkrat pogovarjal/a o slepoti in slabovidnosti?

a) da
b) ne

Oceni koliko držijo naslednje trditve o tvojem poznavanju slepote in slabovidnosti:

	sploh ne drži	ne drži	niti ne drži, niti drži	drži	popolnoma drži
Poznam pripomočke, ki jih uporabljajo slepe osebe.	1	2	3	4	5
Poznam pripomočke, ki jih uporabljajo slabovidne osebe.	1	2	3	4	5
Vem kako slepi in slabovidni uporabljajo prilagojena gradiva (povečan tisk, brajev tisk, zvočna tehnika).	1	2	3	4	5
Slepi in slabovidni učenci potrebujejo več časa pri šolskem delu.	1	2	3	4	5
Vem kako poteka komunikacija s slepo ali slabovidno osebo (kako se predstaviti, opisovati …).	1	2	3	4	5
Vem, kako se slepe in slabovidne osebe naučijo samostojnega gibanja (doma, v šoli, zunaj, ...).	1	2	3	4	5
Vem, kako se slepe in slabovidne osebe naučijo samostojnosti (oblačenja, hranjenja, …).	1	2	3	4	5
Preverjanje in ocenjevanje znanja slepih in slabovidnih učencev v šoli lahko poteka samo ustno.	1	2	3	4	5
O slepoti in slabovidnosti vem veliko.	1	2	3	4	5

Oceni tvoje strinjanje z naslednjimi trditvami o šolanju slepega oz. slabovidnega učenca/ke v redni šoli:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	niti se ne strinjam, niti se strinjam	se strinjam	popolnoma se strinjam
Primerno je, da se v razredu ob prisotnosti slepega oz. slabovidnega učenca/ke pogovarjamo o slepoti in slabovidnosti.	1	2	3	4	5
Slep oz. slaboviden učenec/ka je lahko v šoli enako uspešen kot videči učenci.	1	2	3	4	5
Slep ali slaboviden učenec/ka bi moral obiskovati pouk v posebni šoli za slepe in slabovidne.	1	2	3	4	5
Slep oz. slaboviden učenec/ka lahko v šoli opravlja enake obveznosti kot ostali učenci.	1	2	3	4	5
Pri pogovoru s slepim ali slabovidnim učencem/ko je bolje, če ne uporabljamo besed »slep, slepota, slabovidnost, videti« ipd. in ne omenjamo barv.	1	2	3	4	5
Prav je, da slepi učenec/ka obiskuje isto šolo kot jaz.	1	2	3	4	5

Oceni koliko držijo naslednje trditve o sodelovanju in druženju s slepim oz. slabovidnim učencem/ko:

	sploh ne drži	ne drži	niti ne drži, niti drži	drži	popolnoma drži
Pri pouku rad/a sodelujem s slepim oz. slabovidnim učencem/ko.	1	2	3	4	5
Slep oz. slaboviden učenec/ka ima v razredu enake pravice in dolžnosti kot drugi učenci.	1	2	3	4	5
Slep oz. slaboviden učenec/ka se med odmori druži z drugimi učenci.	1	2	3	4	5
Svoj prosti čas preživljam tudi s slepim oz. slabovidnim učencem/ko.	1	2	3	4	5
Slep oz. slaboviden učenec/ka se je dobro vključil/a v naš razred.	1	2	3	4	5
Učenci slepega oz. slabovidnega učenca/ko v razredu sprejemamo enako kot druge.	1	2	3	4	5
Če rabi slep oz. slaboviden učenec/ka pomoč, mu/ji z veseljem pomagam.	1	2	3	4	5

Ali si se s slepim oz. slabovidnim učencem/ko že kdaj družil/a v odmoru ali po pouku (se pogovarjal/a, …)?

a) da
b) ne

Ali si se s slepim oz. slabovidnim učencem/ko že kdaj družil/a izven šole (v prostem času)?

a) da
b) ne

Za sodelovanje se ti najlepše zahvaljujemo!

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Spoštovani učenec/ka!

Prosimo te, da izpolniš vprašalnik o tvojem zadovoljstvu z načinom izobraževanja v redni šoli. Prosimo te, da iskreno odgovoriš na vsa vprašanja, tako da pri vsakem vprašanju obkrožiš ustrezen odgovor oz. številko.

Kateri razred obiskuješ:

1 – 4. razred
2 – 5. razred
3 – 6. razred
4 – 7. razred
5 – 8. razred
6 – 9. razred

Tvoj spol:

1 – moški
2 – ženski

Tvoja okvara vida:

1 – sem slep/a
2 – sem slaboviden/na

Oceni koliko držijo naslednje trditve o tvojem izobraževanju v redni šoli:

	sploh ne drži	ne drži	niti ne drži, niti drži	drži	popolnoma drži
V redni šoli se počutim dobro.	1	2	3	4	5
Imam občutek, da učitelji razumejo, kako je biti slep ali slaboviden.	1	2	3	4	5
Učitelji mi ustrezno prilagajajo učna gradiva.	1	2	3	4	5
Imam vse pripomočke, ki jih potrebujem.	1	2	3	4	5
V redni šoli se znajdem brez večjih težav.	1	2	3	4	5
Pouku sledim brez večjih težav.	1	2	3	4	5
Počutil bi se bolje, če mi ne bi bilo potrebno hoditi v redno šolo.	1	2	3	4	5
Med sošolci se čutim sprejeto.	1	2	3	4	5
S sošolci se družim tudi izven pouka.	1	2	3	4	5

Za sodelovanje se ti najlepše zahvaljujemo!

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Ocena rehabilitacijske kompetence slepega / slabovidnega učenca oz. dijaka

0. Podatki o učencu/dijaku

Ime in priimek učenca/dijaka	
Rojstni datum	
Šola	
Razred / letnik	
Program	
Datum ocenjevanja (od - do)	

1. Stanje vida (najnovejši izvid oftalmologa)

Diagnoza	
Prognoza	
Očesna terapija	
Predpisani optični pripomočki	

Omejitve		
dviganje	DA	NE
sklanjanje	DA	NE
drugo		

Ostrina vida (za slabovidne in slepe z ostanki vida)	
levo oko	
desno oko	
vidno polje	
ostanek vida	

2. Ostale motnje, okvare in primanjkljaji

3. Funkcionalna ocena ostrine vida - binokularno

a) Uporaba vidne sposobnosti pri bližinskem delu

Zaznavanje svetlobe	dodatna osvetlitev	svetloba ovira	vseeno
Razločevanje barv	DA	NE	
vrsta barvne zaznave			
Zaznavanje linij in črt	DA	NE	
Branje	črni tisk	brajica	
velikost pisave			
tip pisave			
povečava			
naklon površine			
bralna razdalja			
Fiksacija pogleda	DA	NE	
Koordinacija oko-roka	DA	NE	
Orientacija na ploskvi	DA	NE	
Prepoznavanje slikovnega gradiva	ovirano	neovirano	
Orientacija na sliki	DA	NE	

b) Uporaba vidne sposobnosti pri daljinskem delu na _____ metrov.

Zazna očesni stik	DA	NE
Zazna mimiko in geste	DA	NE
Prepozna osebe	DA	NE
Zazna ovire	DA	NE
Prepozna strukturo prostora	DA	NE
Zazna premikanje v prostoru	DA	NE
Zazna gibanje v prostoru	DA	NE
Se orientira v prostoru	DA	NE
Prepozna tabelsko sliko	DA	NE

4. Uporaba pripomočkov

Optični pripomočki (očala, leče, ...)	
Ostali pripomočki (lupe, povečala, teleskop)	
Prilagojena IKT oprema (strojna in programska)	

5. Ugotovitve

Opis stanja vidne funkcije			
Uporaba komunikacijskega načina za:	slepe	slabovidne	kombinirano
Posebnosti			

6. Usmeritev v individualni program specialnopedagoških veščin

Komunikacija /računalništvo	DA	NE
Orientacija in mobilnost	DA	NE
Vsakodnevna opravila (VOS)	DA	NE
Vaje vida	DA	NE
Socialne veščine	DA	NE

Učni uspeh

Doseganje standardov znanja in napredovanje.

_____
_____
_____
_____
_____

Legenda

–	dejavnosti ne obvlada
o	dejavnost delno obvlada, največkrat s pomočjo odrasle osebe
+	dejavnost obvlada brez pomoči
/	dejavnosti ni mogoče oceniti

1. KOMUNIKACIJA - OPISMENJEVANJE za drugo in tretjo triado ter srednjo šolo

Diagnostični test za oceno stopnje obvladovanja komunikacijske pismenosti (branje, pisanje, poslušanje, govor), upoštevaje uporabo pripomočkov.

uporablja lupo, elektronsko povečalo (v)	DA, vrsta: _____	NE
uporablja brajevo vrstico (b)	DA	NE
uporablja zvočno govorno sintezo	DA	NE
zapisuje na brajev pisalni stroj (b)	DA	NE
zapisuje na računalnik	DA	NE
zapisuje ročno - z ustreznim pisalom	DA	NE
uporablja ustrezne pripomočke	DA	NE
ima ustrezen naklon bralne površine (v)	DA	NE
ustrezna osvetlitev delovne površine (v)	DA	NE

zap.št.	brajeva pisava (b), vidna pisava (v)		dejavnost	–	o	+	/
1	b	v	celovito obvlada sistem zapisa (črke, ločila)				
2		v	obvlada male tiskane črke				
3		v	obvlada pisane črke				
4	b	v	zapisuje učno snov v skladu z zahtevami pouka				
5	b	v	pri zapisu uporablja slovnična pravila zapisa				
6		v	piše čitljivo				
7	b	v	bere lasten zapis				
8	b	v	samostojno poišče snov v lastnik zapiskih				
9	b	v	najde potrebne datoteke				
10	b	v	izdeluje izpiske				
11		v	ustrezno označuje besedilo				
12	b	v	pravilno prepiše besedilo				
13	b	v	samostojno zapiše obnovo danega besedila				

zap.št.	brajeva pisava (b), vidna pisava (v)		dejavnost	–	o	+	/
14	b	v	hitrost branja je ustreza razvojni stopnji učenca (v odvisnosti od bralne tehnike)				
15	b	v	bere z razumevanjem				
16	b	v	glasno bere tekoče, razumljivo, brez napak				
17	b	v	obvlada naloge dopolnjevanja besed				
18	b	v	se orientira v besedilu, učbeniku				
19	b	v	pri učenju uporablja učbenike				
20	b	v	bere revije, časopise in druge publikacije				
21	b	v	ustreznost pojmov za sledenje učnemu procesu				
22	b	v	samostojno išče podatke iz različnih virov				
23	b	v	obvlada geometrijski izris glede na zahteve pouka				
24	b		uporablja geometrijski pribor za slepe				
25	b	v	obvlada zapise v tujem jeziku				
26	b	v	obvlada zapise kemijskih formul				
27	b	v	obvlada notni zapis				
28	b	v	uporablja učbenike in učna gradiva v zvočni tehniki				
29	b	v	obvlada tehniko učenja z zvočnimi viri				
30	b	v	bere gradiva v elektronski obliki				
31	b	v	ustrezno je orientiran na zemljevidu				
32	b		orientiranost na tipnih slikah				
33		v	ustrezno interpretira slikovno gradivo				
34	b	v	obvlada ustrezno govorno komunikacijo				

2. KOMUNIKACIJA - RAČUNALNIŠTVO za drugo in tretjo triado ter srednjo šolo

Opis stopnje obvladovanja informacijske pismenosti ter obvladovanje IKT – računalništvo.

uporablja brajevo vrstico (b)	DA	NE
uporablja zvočno sintezo	DA	NE
uporablja ekran (e)	DA	NE
priporočljiva velikost ekrana	_____"	
uporablja program za povečavo	DA	NE
velikost povečave	_____x	
velikost pisave v urejevalniku besedila	Arial, _____ pt (brez programa za povečavo)	
druge prilagoditve:	_____	

zap.št.	brajeva vrstica (b), ekran (e)		dejavnost	–	o	+	/
1	e	b	zagon in zaustavitev računalnika				
2	e	b	vnese besedilo in ga shrani v mapo Moji dokumenti				

zap.št.	brajeva vrstica (b), ekran (e)		dejavnost	–	o	+	/
3	e	b	v besedilu popravi napake (razlikuje med tipkama Backspace in Delete)				
4	e	b	pozna sistem desetprstnega tipkanja za črke				
5	e	b	pozna sistem desetprstnega tipkanja za številke				
6	e	b	pozna sistem desetprstnega tipkanja za ločila in druge znake				
7	e		hitrost tipkanja				
8	e		napake pri tipkanju				
9	e		odpre program iz Namizja				
10	e		odpre program iz Start menija				
11	e		uporablja smerne tipke				
12	e		posluša in razume zvočno sintezo				
13	e		pravilno uporablja miško				
14	e		ustrezno prilagodi delovno okolje na računalniku				
15	e	b	Pozna tipke: Home, End, Delete, Backspace, tab, Enter, smerne tipke, Control, Alt, Windows, Application				
16	e	b	kreira mapo, strukturo map				
17	e		kopira/prenese datoteko ali mapo iz CD, USB ključka v ustrezno mapo na disku in obratno				
18	e	b	razpozna vrste datotek, ugotovi njihovo velikost in druge lastnosti				
19	e	b	preimenuje mapo, datoteko				
20	e	b	briše mapo, datoteko				
21	e	b	obnovi mapo, datoteko iz Koša				
22	e	b	shranjuje na ustrezna področja (mape)				
23	e	b	natisne datoteko				
24	e	b	uredi in oblikuje besedilo - osnovno (poravnava besedila, velikost pisave, slog pisave, vrsta pisave, številke strani)				
25	e	b	uredi in oblikuje besedilo - zahtevnejše (tabele, kazala, glava noga, ...)				
26	e	b	poišče del besedila, kopira in prenaša besedilo, uporablja bližnjične tipke za navigacijo po dokumentu				
27	e	b	spretno uporablja ustrezne prilagoditve pri branju besedila				
28	e	b	zna prebrati in zapisati matematične izraze (v korelaciji z učnim načrtom)				
29	e	b	uporablja bližnjične tipke za pogoste ukaze				
30	e	b	pozna funkcije tipk na brajevi vrstici				
31	e	b	v ScreenReaderju (Jaws) spremeni osnovne nastavitve				
32	e	b	ugotovi trenutno pozicijo				
33	e	b	dostopa do informacij na ekranu z brajevim kurzorjem				
34	e	b	doseže in uporablja vse potrebne kontrole: Start menu, podmeniji, menijska vrstica, Edit Box, Dialog Box, List View, ComboBox				
35	e	b	v programu za povečavo spreminja ustrezne nastavitve				
36	e	b	skenira gradivo, izvede OCR, shrani prepoznano besedilo				
37	e	b	bere besedilo v PDF datoteki, uporablja ukaze za navigacijo in iskanje				

zap.št.	brajeva vrstica (b), ekran (e)		dejavnost	–	o	+	/
38	e	b	uporablja dve datoteki (dva programa) hkrati: v enem bere, v drugem piše, iz enega kopira, v drugega prilepi				
39	e	b	uporablja elektronsko pošto (prejme, pošlje, pripne datoteko, shrani pripeto datoteko)				
40	e	b	pregleduje spletne strani, aktivira povezave				
41	e	b	na spletnih straneh vpisuje v obrazce (vnosna polja, izbiranje, ...)				

3. ORIENTACIJA IN MOBILNOST za drugo in tretjo triado ter srednjo šolo

Diagnostični test za oceno stopnje orientiranosti v prostoru in obvladovanja tehnik mobilnosti (šola, dom, širše okolje...), upoštevaje uporabo pripomočkov.

uporablja belo palico	DA	NE
uporablja varovalne drže	DA	NE
ima psa vodiča	DA	NE
pozna pouk orientacije in mobilnosti	DA	NE
ali ponoči vidi slabše kot podnevi	DA	NE

zap. št.	dejavnost	–	o	+	/
1	samostojno se giblje po vseh prostorih šole				
2	samostojno prihaja v šolo				
3	zna uporabljati belo palico za varno in samostojno gibanje				
4	obvlada dvotočkovno nihalno tehniko				
5	obvlada diagonalno tehniko uporabe bele palice				
6	obvlada tehniko hoje po stiku dveh površin				
7	obvlada zaščitno tehniko pred višinskimi ovirami				
8	obvlada tehniko hoje s palico ob vodilni liniji				
9	obvlada tehniko hoje s palico po stopnicah				
10	obvlada tehniko hoje s palico ob videčem spremljevalcu				
11	obvlada tehniko uporabe palice v različnih situacijah (pri čakanju, v restavraciji, avtobusu...				
12	pozna dom in njegovo bližnjo okolico				
13	pozna popolno varovalno držo in njeno uporabo				
14	pozna uporabo zgornje varovalne drže in spodnje varovalne drže				
15	pozna trailling hojo ob steni				
16	ima razvit občutek za ravnotežje 10 m pedalo				
17	pozna optimalen način hoje s spremljevalcem				
18	vstopanje in izstopanje v prostor s spremljevalcem ali sam				
19	zna prositi za pomoč mimoidoče				
20	zna uporabiti mobilni telefon ali poklicati taksi službo				

zap. št.	dejavnost	–	o	+	/
21	se zna vrniti po isti poti				
22	pozna pravila vedenja, estetske hoje in ima realne informacije o okolju in zahtevah okolja				
23	ima oblikovane predstave o predelu lokacije šole				
24	ima oblikovane predstave o predelu domačega bivališča				
25	se zna orientirati na tipnem zemljevidu ali skici				
26	zna uporabljati navigacijska sredstva				
27	pozna značilnosti področja, kjer se bo samostojno gibal (ulice, orientacijske točke, križišča, prometni režim itn.)				
28	ima oblikovano predstavo o različnih križiščih in prometni ureditvi v okolju, kjer se giblje				
29	ima razvito slušno pozornost za orientiranje v prometu				
30	ima razvit občutek o lastni varnosti kot udeleženec v prometu				
31	zna samostojno prehoditi določene relacije – (šola/dom)				
32	zna samostojno in varno prečkati vozišče na prehodu, s pomočjo semaforja in ob zvočnem semaforju				
33	pozna orientacijo v istem okolju v različnih vremenskih pogojih in delih dneva, ob spremenjenih dražljajih okolja				
34	pozna praktično orientacijo - pot do trgovine				
35	pozna praktično orientacijo - pot do kulturnih ali verskih objektov				
36	pozna praktično orientacijo - pot do postaje				
37	pozna praktično orientacijo - pot do banke, bankomata				
38	pozna praktično orientacijo - pot do pošte				
39	zna uporabljati dvigalo , samostojno, s spremljevalcem ali s pomočjo bele palice				
40	zna uporabljati tekoče stopnice, samostojno, s spremljevalcem ali s pomočjo bele palice				
41	zna uporabljati prevozna sredstva, samostojno, s spremljevalcem ali s pomočjo bele palice				
42	ima razvit vonj – orientacijo s pomočjo vonja				
43	ima razvit sluh – slušno orientacijo				
44	pozna na uro, meter, termometer,				
45	ima informacije in predstave o predmetih, vozilih, drogovih, bankomatu, gradbišču itn.- o zunanjem svetu, kjer se giblje				
46	ima razvite socialne veščine, potrebne za gibanje in interakcijo z javnostjo v različnih socialnih okoljih in položajih				

4. VSAKODNEVNA OPRAVILA IN SPRETNOSTI za drugo in tretjo triado ter srednjo šolo

Diagnostični test za oceno stopnje obvladovanja vsakodnevnih opravil (prehranjevanje, oblačenje, osebna higiena...), upoštevaje uporabo pripomočkov.

Prehranjevanje, priprava hrane in pijače

zap. št.	dejavnost	–	o	+	/
1	obvlada samostojno prehranjevanje				
2	samostojno pripravi pijačo				

zap. št.	dejavnost	–	o	+	/
3	obvlada rezanje kruha, mazanje masla in namazov				
4	zna natočiti hladno - toplo pijačo				
5	zna dodati mleko / sladkor / umetno sladilo				
6	očistiti: zelenjavo, sadje				
7	pripraviti hrano: v ponev, posodo...				
8	odpirati embalažo: paket, konzervo, steklenico, kozarec...				
9	(u)mešati, stepati				
10	upravljati štedilnik, pečico, mikrovalovno pečico				
11	prepoznati vretje, kuhati, cvreti, peči				
12	pripraviti čaj, kavo: ročno, s kavomatom				
13	dodajati začimbe				
14	meriti, tehtati				
15	brati in razumeti recepte				
16	pripraviti mizo, pogrinjek				
17	servirati hrano				
18	preveriti svežost živil				

Hišna opravila

zap. št.	dejavnost	–	o	+	/
1	brisati prah, sesati, pometati				
2	čistiti: umivalnik, kad, toaletno školjko, kabino za tuširanje				
3	upravljati pralni stroj				
4	ročno prati umazano perilo				
5	obesiti / pobrati perilo / sortirati perilo				
6	upravljati likalnik / likati				
7	označevati: oblačila, posodo...				
8	zamenjati posteljnino				
9	čistiti čevlje				
10	uporabljati ključe, ključavnico				
11	uporabljati stikala				

Osebna opravila (higiena, urejanje)

zap. št.	dejavnost	–	o	+	/
1	umivati se, tuširati se, kopati se				
2	urejati si lase, umivati zobe, urejati nohte				
3	uporabljati pripomočke: očesne proteze, leče, ostalo				
4	čistiti očala				

zap. št.	dejavnost	–	o	+	/
5	jemati predpisana zdravila / kapljice za oči				
6	uporabljati kontracepcijska sredstva				
7	uporabljati kozmetiko in ličila				
8	briti se				
9	uporabljati toaletno školjko				
10	menstrualna higiena				
11	spolna higiena				
12	izbirati / kombinirati oblačila / oblačiti se				
13	zapenjati gumbe, zadrge				
14	nadevati si nakit				
15	odkrivati madeže				

Komunikacija

zap. št.	dejavnost	–	o	+	/
1	pisati drugim				
2	povedati, koliko je ura				
3	telefonirati: pogledati, odtipkati, shraniti tel. številko				
4	razlikovati denar: kovance, bankovce				
5	uporabljati bankomat				
6	podpisati se / izpisati ček				
7	voditi korespondenco, osebno dokumentacijo				

5. VAJE VIDA za drugo in tretjo triado ter srednjo šolo

Diagnostični test za opis stopnje funkcionalne rabe vida, upoštevaje uporabo pripomočkov.

zap.št.	dejavnost	–	o	+	/
1	zna funkcionalno uporabljati preostali vid				
2	prepoznava podrobnosti na slikah				
3	identificira predmete in dejavnosti na slikah				
4	orientira se na delovni površini (levo, desno, zgoraj, spodaj)				
5	je usposobljen za zavestno in sistematično opazovanje ter uporabo vida pri delu z učnimi gradivi				
6	ima razvito senzorično integracijo (oko – roka – sluh) itn.				
7	zna uporabljati optične pripomočke: lupo, elektronsko lupo...				
8	zna uporabljati neoptična pomagala za boljšo izrabo vida in orientacijo v učnih gradivih – kontrastne podlage, bralna okna, dodatno osvetlitev, označevalce teksta, bralno razdaljo itn				
9	uporablja preostali vid v procesu branja in pisanja ter dosega standard funkcionalne pismenosti				

zap.št.	dejavnost	–	o	+	/
10	zna uporabljati vaje za sproščanje oči in boljšo gibljivost zrkel				
11	uporablja pravilen položaj telesa in držo glave pri bližinski uporabi vida				
12	pozna omejitve in potrebe po prilagoditvah, ki izhajajo iz diagnostike in prognostike individualne vidne funkcije				

6. SOCIALNE VEŠČINE za drugo in tretjo triado ter srednjo šolo

Opis stopnje socialne vključenosti.

zap.št.	dejavnost	–	o	+	/
1	se druži s sošolci med odmori				
2	se vključuje v izvenšolske dejavnosti				
3	se vključuje v športne, kulturne, naravoslovne... dejavnosti				
4	se udeležuje šolske ekskurzije, izletov...				
5	vključen je v športno, glasbeno, kulturno... aktivnost				
6	sprejema odgovornost za svoja dejanja				
7	sprejema in izvaja določene zadolžitve				
8	ustrezno ocenjuje svoje zmogljivosti				
9	izraža svoja čustva, tako prijetna kot tudi neprijetna				
10	samokontrolirano in situaciji ustrezno odreagira v različnih čustvenih situacijah				
11	smiselno načrtuje svoja dejanja in dolgoročno postavlja cilje				
12	sooča se svojimi omejitvami in v skladu s tem načrtuje svojo poklicno pot				

Opombe

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Spoštovani/a ravnatelj/ica!

Z vprašalnikom želimo ugotoviti kako poteka sodelovanje vaše šole/vrtca s Centrom za pomoč slepim in slabovidnim, ki deluje poskusno v okviru Zavoda za slepo in slabovidno mladino, ter tudi kako poteka inkluzija slepih in slabovidnih otrok v vaši šoli/vrtcu. Odgovori nam bodo služili za evalvacijo organizacije dela Centra za pomoč slepim in slabovidnim, in za oblikovanje predlogov za organizacijo njihovega dela ter inkluzije slepih in slabovidnih otrok ter mladostnikov v prihodnje.

Kakšno je po vašem mnenju sodelovanje vaše šole/vrtca s *Centrom za pomoč slepim in slabovidnim*?

1 – zelo slabo
2 – slabo
3 – srednje
4 – dobro
5 – zelo dobro

Ali ste zadovoljni s podporo s strani *Centra za pomoč slepim in slabovidnim* pri delu s slepimi oz. slabovidnimi otroki/mladostniki?

1 – da
2 – ne

Ali ste se pri sodelovanju s *Centrom za pomoč slepim in slabovidnim* srečevali oz. se še srečujete s težavami?

1 – ne
2 – da, z manjšimi težavami
3 – da, z večjimi težavami

V primeru večjih težav le-te prosim pojasnite:

_____

_____

_____

_____

Ali ste imeli oz. še imate težave z vključevanjem slepega oz. slabovidnega otroka/mladostnika v vašo šolo/vrtec?

1 – ne
2 – da, manjše težave
3 – da, večje težave

V primeru večjih težav le-te prosim pojasnite:

_____

_____

_____

_____

Ali ste imeli oz. imate v vaši šoli/vrtcu zaradi vključitve slepega oz. slabovidnega otroka/mladostnika dodatne finančne obveznosti?

1 – da

2 – ne

Ali lahko v vaši šoli/vrtcu nudite optimalno vzgojo in izobraževanje oz. varstvo in vzgojo za slepe ter slabovidne otroke/mladostnike?

1 – da

2 – ne

V primeru odgovora »ne«, prosimo pojasnite:

_____

_____

_____

_____

V kolikor imate kakšen predlog za izboljšanje vzgoje in izobraževanja slepih in slabovidnih otrok ter mladostnikov, ga prosimo zapišite:

_____

_____

_____

_____

Hvala za sodelovanje!

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Spoštovani!

Z vprašalnikom želimo ugotoviti kako poteka delo Zavoda za slepo in slabovidno mladino, ter predvsem kako poteka poskusno delovanje Centra za pomoč slepim in slabovidnim v okviru zavoda. Odgovori nam bodo služili za evalvacijo organizacije dela, ki poteka v obliki poskusa, in za oblikovanje predlogov za organizacijo vašega dela v prihodnje.

Trajanje vaše zaposlitve na Zavodu za slepo in slabovidno mladino Ljubljana (v letih): _____

Ali imate pridobljeno ustrezno izobrazbo za delo s slepimi in slabovidnimi (tiflo smer)?

1 – da, končan dodiplomski študij tiflopedagogike
2 – da, končano defektološko dokvalifikacijo za delo s slepimi in slabovidnimi (tiflo smer)
3 – da, končano imam: _____
4 – ne, vendar sem trenutno izobražujem za delo s slepimi in slabovidnimi
5 – ne, vendar se nameravam vključiti v izobraževanje za delo s slepimi in slabovidnimi v prihodnje
6 – ne, te izobrazbe ne potrebujem oz. je ne nameravam pridobiti

Prosimo, da obkrožite ustrezen odgovor pri naslednjih trditvah o *Zavodu za slepo in slabovidno mladino Ljubljana (Zavod)*.

	sploh ne drži	ne drži	niti ne drži, niti drži	drži	popolnoma drži
Naš *Zavod* ima jasno oblikovano poslanstvo (dolgoročni razlog obstoja in delovanja).	1	2	3	4	5
Zaposleni imamo na *Zavodu* dobre delovne pogoje.	1	2	3	4	5
Vodenje našega *Zavoda* ocenjujem kot dobro.	1	2	3	4	5
Vzdušje na *Zavodu* je dobro.	1	2	3	4	5

Prosimo, da obkrožite ustrezen odgovor pri naslednjih trditvah o delovanju *Centra za pomoč slepim in slabovidnim* (*Center*), ki na vašem zavodu deluje poskusno.

	sploh ne drži	ne drži	niti ne drži, niti drži	drži	popolnoma drži
Organiziranost *Centra* je dobra.	1	2	3	4	5
Z delovanjem *Centra* se izboljšuje kvaliteta znanja slepih in slabovidnih otrok v inkluziji.	1	2	3	4	5
Z delovanjem *Centra* se izboljšuje socialna vključenost slepih in slabovidnih otrok v družbo.	1	2	3	4	5
Zasnovana organiziranost *Centra* zagotavlja primerne pogoje za kvalitetno in celovito delo s slepimi in slabovidnimi otroki.	1	2	3	4	5
Delovanje *Centra* je učinkovito.	1	2	3	4	5
Sem dobro seznanjen/a z organizacijo *Centra*.	1	2	3	4	5
Sem dobro seznanjen/a s posameznimi enotami *Centra* in načinom dela v posamezni enoti.	1	2	3	4	5
Naše delo bi moralo biti ponovno organizirano tako kot je bilo pred ustanovitvijo *Centra.*	1	2	3	4	5
Zaradi uvedbe *Centra* sem v službi dodatno obremenjen/a.	1	2	3	4	5

Ali imate v okviru *Centra za pomoč slepim in slabovidnim (v poskusu)*aktivno vlogo oz. ali opravljate določene naloge v okviru *Centra*?

1 – da

2 – ne

V NADALJEVANJU ODGOVARJAJO LE TISTI, KI SO AKTIVNO VKLJUČENI V CENTER ZA POMOČ SLEPIM IN SLABOVIDNIM

V primeru, da imate v okviru *Centra za pomoč slepim in slabovidnim* aktivno vlogo, prosimo da obkrožite ustrezne odgovore še pri naslednjih vprašanjih o delovanju *Centra za pomoč slepim in slabovidnim (Center)*:

	sploh ne drži	ne drži	niti ne drži, niti drži	drži	popolnoma drži
Moje naloge v okviru *Centra* so jasno opredeljene in jih poznam.	1	2	3	4	5
Zadovoljen/na sem z vodenjem posameznih enot *Centra*.	1	2	3	4	5
Zadovoljen/na sem z usklajevanjem dela med posameznimi enotami *Centra.*	1	2	3	4	5
Sem motiviran/a za delo v okviru *Centra.*	1	2	3	4	5
Organiziranost *Centra* po enotah omogoča bolj pregledno delitev nalog.	1	2	3	4	5
Organiziranost *Centra* po enotah omogoča bolj kakovostno podporo v procesu inkluzije slepih in slabovidnih.	1	2	3	4	5
Sodelovanje *Centra* s posameznimi šolami/vrtci/zavodi,v katere so vključeni slepi in slabovidni otroci ter mladostniki, ocenjujem kot dobro.	1	2	3	4	5
Center nudi šolam/vrtcem/zavodom, v katere so vključeni slepi in slabovidni otroci ter mladostniki, vso potrebno strokovno podporo (svetovanja, izobraževanja, seminarji), ki jo potrebujejo.	1	2	3	4	5
Center nudi šolam/vrtcem/zavodom,v katere so vključeni slepi in slabovidni otroci ter mladostniki, vse potrebne tehnične pripomočke in didaktični material za delo z njimi.	1	2	3	4	5

Ali te zaznali pri delovanju posamezne enote *Centra* kakršnekoli težave?

	ne, težav ni	da, manjše težave	da, večje težave
Enota za podporo inkluziji.	1	2	3
Enota za pripomočke.	1	2	3
Enota za diagnostiko in zgodnjo obravnavo.	1	2	3
Enota za razvoj.	1	2	3

V kolikor imate kakšen predlog za izboljšanje dela Centra za pomoč slepim in slabovidnih, ali Zavoda za slepo in slabovidno mladino kot celote, ali za izboljšanje vzgoje in izobraževanja slepih in slabovidnih otrok, ga prosim zapišite:

_____

_____

_____

_____

_____

Hvala za sodelovanje!

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Spoštovani učenec/ka!

S pričujočim vprašalnikom želimo ugotoviti, s katerimi sošolci in sošolkami v razredu sodeluješ ter se družiš zaradi šolskih in prijateljskih razlogov.

Vprašalnik ni anonimen, bodo pa vsi zbrani podatki prikazani anonimno, tako da nihče ne bo videl tvojega imena in imen vpisanih sošolcev ter sošolk.

Tvoje ime (vpiši): _____

Kateri razred obiskuješ?

a) 4. razred
b) 5. razred
c) 6. razred
d) 7. razred
e) 8. razred
f) 9. razred

Tvoj spol?

a) moški
b) ženski

Ali imaš status učenca s posebnimi potrebami?

a) da
b) ne

Ali imaš status nadarjenega učenca?

a) da
b) ne

Na naslednja vprašanja odgovarjaš tako, da vpišeš imena tistih sošolcev in sošolk, s katerimi počneš ali bi počel navedene stvari. V kolikor med sošolci in sošolkami ni nikogar, s katerim bi počel določeno stvar, pusti vrstice prazne.

Če bi bil/a za dalj časa odsoten/na od pouka, koga od sošolcev in sošolk bi prosil/a, da ti razloži in pokaže kaj so počeli ta čas pri pouku (vpiši njihova imena):

_____

_____

V primeru, da bi v šoli delali kakšen pomembnejši projekt v skupini, s katerimi sošolci in sošolkami bi si želel/a biti v tej skupini (vpiši njihova imena):

_____

_____

S katerimi sošolci in sošolkami se družiš v šoli, ko nimate pouka – npr. med odmori (vpiši njihova imena):

_____

_____

S katerimi sošolci in sošolkami se družiš izven šole – npr. popoldne, ali čez vikend (vpiši njihova imena):

_____

_____

Če bi organiziral rojstnodnevno zabavo za več povabljenih, koga od tvojih sošolcev in sošolk bi povabil na tvojo zabavo (vpiši njihova imena):

_____

_____

S katerimi sošolci in sošolkami se pogovarjaš tudi o bolj osebnih stvareh (vpiši njihova imena):

_____

_____

Za sodelovanje se ti najlepše zahvaljujemo!

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Vprašanja za intervju s starši slepih in slabovidnih otrok v zgodnji obravnavi

Začetna evalvacija

Pričakovanja:

1. Kaj pričakujete ob vključitvi v zgodnjo obravnavo? Kaj želite od strokovnjakov Centra za svojega otroka, kaj zase, kaj za družino?
2. Na katerih področjih pričakujete napredek otroka? (samostojnost pri vsakodnevnih opravilih, umivanju, oblačenju …)

Specialna znanja:

3. Katera znanja potrebujete kot starš, da bi vam pomagala pri vzgoji in vsakdanjem življenju doma? Ste katera izmed teh znanj že pridobili? Kje?

Stališča in socialna mreža:

4. Kako bi opisali vašega otroka, vašo družino? (na kratko, z enim stavkom)
5. Na katerih področjih menite, da potrebujete svetovanje, pomoč in vodenje? Kje boste iskali to pomoč?
6. Ali poznate kakšno družino s slepim ali slabovidnim otrokom? Ste se morda že vključili v kakšno društvo slepih in slabovidnih?

Končna evalvacija

Pričakovanja:

1. Ob razgovoru pred dvema letoma ste nam zaupali vaša pričakovanja ob vključitvi v zgodnjo obravnavo. (Morda se jih sami spomnijo, sicer jih okvirno naštejemo.) V kolikšni meri so vaša pričakovanja izpolnjena?
2. Kako bi opisali vaše izkušnje s Centrom v času vključitve v zgodnjo obravnavo?
3. Kako bi opisali napredek vašega otroka po dveh letih vključitve v zgodnjo obravnavo?

Specialna znanja:

4. Katera znanja ali spoznanja ste v Centru pridobili vi kot starš, ki so vam v pomoč pri vzgoji in vsakdanjem življenju doma?

Stališča in socialna mreža:

5. Kako bi danes opisali vašega otroka, vašo družino?
6. Kaj menite, kako je vključenost v zgodnjo obravnavo koristila vašemu otroku, vam in vaši družini?
7. Kje vse ste iskali svetovanje, pomoč in vodenje? Ste se morda vključili v kakšno društvo slepih in slabovidnih?

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Vprašanja za intervju s starši slepih in slabovidnih otrok v vrtcih

Začetna evalvacija

Pričakovanja:

1. Kaj pričakujete ob vključitvi v poskus? Kaj želite od strokovnjakov Centra za svojega otroka, kaj zase, kaj za družino?
2. Na katerih področjih pričakujete napredek otroka? (samostojnost pri vsakodnevnih opravilih, umivanju, oblačenju …)

Specialna znanja:

3. Katera znanja potrebujete kot starš, da bi vam pomagala pri vzgoji in vsakdanjem življenju doma? Ste katera izmed teh znanj že pridobili? Kje?

Stališča in socialna mreža:

4. Kako bi opisali vašega otroka, vašo družino? (na kratko, z enim stavkom)
5. Na katerih področjih menite, da potrebujete svetovanje, pomoč in vodenje? Kje boste iskali to pomoč?
6. Ali poznate kakšno družino s slepim ali slabovidnim otrokom? Ste se morda že vključili v kakšno društvo slepih in slabovidnih?

Končna evalvacija

Pričakovanja:

1. Ob razgovoru pred dvema letoma ste nam zaupali vaša pričakovanja ob vključitvi v poskus. (Morda se jih sami spomnijo, sicer jih okvirno naštejemo.) V kolikšni meri so vaša pričakovanja izpolnjena?
2. Kako bi opisali vaše izkušnje s Centrom v času vključitve v poskus?
3. Kako bi opisali napredek vašega otroka po dveh letih vključitve v poskus?

Specialna znanja:

4. Katera znanja ali spoznanja ste v Centru pridobili vi kot starš, ki so vam v pomoč pri vzgoji in vsakdanjem življenju doma?

Stališča in socialna mreža:

5. Kako bi danes opisali vašega otroka, vašo družino?
6. Kaj menite, kako je vključenost v poskus koristila vašemu otroku, vam in vaši družini?
7. Kje vse ste iskali svetovanje, pomoč in vodenje? Ste se morda vključili v kakšno društvo slepih in slabovidnih?